

403189

344734

ACADEMIA ROMÂNĂ
DIN VIAȚA PÖPORÜLUI ROMÂN
COLEGERI ȘI STUDII

XXIX

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ
I.
DUŞMANI ȘI PRIETENI
AI
OMULUI
DE
TUDOR PAMFILE

SEDINȚA DELA 6 FEVRUARIE 1915

BUCUREȘTI

LIBRARIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA, PAVEL SURU.

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

VIENA
GEROLD & Comp.

1916

Prețul 3 lei

DIN VIEAȚA POPORULUI ROMAN

I.	<i>Hora din Cartal</i> , de Pompiliu Pârvescu, 1908	L.	3.-
II.	<i>Cimilituri românești</i> , de T. Pamfile, 1908	"	1.-
III.	<i>Poezii populare din Maramureș</i> , de Tit Bud, 1908.	"	1.-
IV.	<i>Cântece și urături</i> , de Al. Vasiliu, 1909	"	5.-
V.	<i>Din literatura populară</i> , de N. Păsculescu, 1909	"	6.-
VI.	<i>Jocuri de copii</i> , de T. Pamfile, 1909	"	1.-
VII.	<i>Sărbătorile poporului</i> , de C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, 1910	"	1.-
VIII.	<i>Industria casnică la Români</i> , de T. Pamfile. Premiu în "Neuschotz" din 1909, 1910	"	10.-
IX.	<i>Hore și chivituri din Bucovina</i> , de S. Fl. Marian, 1911	"	2.-
X.	<i>Legende, tradiții și amintiri istorice</i> , de C. Rădulescu-Codin, 1910	"	1.50
XI.	<i>Sărbătorile de vară la Români</i> , de T. Pamfile, 1911	"	2.-
XII.	<i>Cântece de fară</i> , adunate de T. Pamfile, 1913.	"	4.-
XIII.	<i>Boli și leacuri la oameni, vite și păsări</i> , după datinile și credințile poporului român, adunate din com. Tepu, jud. Tecuci, de T. Pamfile, 1911	"	1.-
XIV.	<i>Cântece populare românești din Comitatul Bihor (Ungaria)</i> , culese și notate de Béla Bartók, 1913	"	5.-
XV.	<i>Vremuri înțelepte</i> . Povestiri și legende românești, culese de D. Furtună, 1913	"	1.-
XVI.	<i>Agricultura la Români</i> , de T. Pamfile, 1913	"	5.-
XVII.	<i>Ingerul românului</i> , povesti și legende din popor, culese de C. Rădulescu-Codin, 1913	"	4.-
XVIII.	<i>Povestea lumii de demult</i> , după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1913	"	2.-
XIX.	<i>Sărbătorile la Români. Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului</i> , de T. Pamfile, 1914	"	2.-
XX.	<i>Sărbătorile la Români. Crăciunul</i> , de T. Pamfile	"	3.-
XXI.	<i>Superstițiile poporului român</i> , de G. F. Ceaușanu. Premiu Adamachi din 1913, 1914	"	4.-
XXII.	<i>Colinde din Ardeal</i> , culese de Alexiu Viciu, 1914	"	2.-
XXIII.	<i>Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri și legende românești</i> , culese de D. Furtună, 1914	"	1.50
XXIV.	<i>Cromatică poporului român</i> , de T. Pamfile și M. Lupescu, 1914	"	2.-
XXV.	<i>Diavolul învărajitor al lumii</i> , după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1914	"	1.-
XXVI.	<i>Cerul și podoabele lui</i> , după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1915.	"	2.-
XXVII.	<i>Credințe și superstiții ale poporului român</i> , de Artur Gorovei, 1915	"	5.-
XXVIII.	<i>Văzduhul</i> , după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1916	"	2.-
XXIX.	<i>Mitologie românească</i> , I. <i>Dușmani și prieteni ai omului</i> , de T. Pamfile, 1916	"	3.-
XXX.	<i>Mitologie românească</i> , II. <i>Comorile</i> , de T. Pamfile (<i>Sub tipar</i>).	"	

DIN VIEAȚA POPORULUI ROMÂN
ACADEMIA ROMÂNĂ
CULEGERI ȘI STUDII

XXIX

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

I.

DUȘMANI ȘI PRIETENI

AI

OMULUI

DE

TUDOR PAMFILE

ȘEDINȚA DELA 6 FEVRUARIE 1915

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA, PAVEL SURU

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

VIENA
GEROLD & Comp.

1916

DIN VIEAȚA POPORULUI ROMAN

I.	<i>Hora din Cartal</i> , de Pompiliu Pârvescu, 1908	L.	3.-
II.	<i>Cimilituri românești</i> , de T. Pamfile, 1908	"	1.-
III.	<i>Poezii populare din Maramureş</i> , de Tit Bud, 1908.	"	1.-
IV.	<i>Cântece și urături</i> , de Al. Vasiliu, 1909	"	5.-
V.	<i>Din literatura populară</i> , de N. Păsculescu, 1909	"	6.-
VI.	<i>Jocuri de copii</i> , de T. Pamfile, 1909	"	1.-
VII.	<i>Sărbătorile poporului</i> , de C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, 1910	"	1.-
VIII.	<i>Industria casnică la Români</i> , de T. Pamfile. Premiul "Neuschotz" din 1909, 1910	"	10.-
IX.	<i>Hore și chiuituri din Bucovina</i> , de S. Fl. Marian, 1911	"	2.-
X.	<i>Legende, tradiții și amintiri istorice</i> , de C. Rădulescu-Codin, 1910	"	1.50
XI.	<i>Sărbătorile de vară la Români</i> , de T. Pamfile, 1911	"	2.-
XII.	<i>Cântece de țară</i> , adunate de T. Pamfile, 1913.	"	4.-
XIII.	<i>Boli și leacuri la oameni, vite și păsări</i> , după datinile și credințile poporului român, adunate din com. Tepu, jud. Tecuci, de T. Pamfile, 1911	"	1.-
XIV.	<i>Cântece populare românești din Comitatul Bihor (Ungaria)</i> . culese și notate de Béla Bartók, 1913	"	5.-
XV.	<i>Vremuri înțelepte</i> . Povestiri și legende românești, culese de D. Furtună, 1913	"	1.-
XVI.	<i>Agricultura la Români</i> , de T. Pamfile, 1913	"	5.-
XVII.	<i>Ingerul românului</i> , povestiri și legende din popor, culese de C. Rădulescu-Codin, 1913	"	4.-
XVIII.	<i>Povestea lumii de demult</i> , după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1913	"	2.-
XIX.	<i>Sărbătorile la Români. – Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului</i> , de T. Pamfile, 1914	"	2.-
XX.	<i>Sărbătorile la Români. – Crăciunul</i> , de T. Pamfile	"	3.-
XXI.	<i>Superstițiile poporului român</i> , de G. F. Ceaușanu. Premiul Adamachi din 1913, 1914	"	4.-
XXII.	<i>Colinde din Ardeal</i> , culese de Alexiu Viciu, 1914	"	2.-
XXIII.	<i>Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri și legende românești</i> , culese de D. Furtună, 1914	"	1.50
XXIV.	<i>Cromatica poporului român</i> , de T. Pamfile și M. Lupescu, 1914	"	2.-
XXV.	<i>Diavolul învărajbitor al lumii</i> , după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1914	"	1.-
XXVI.	<i>Cerul și podoabele lui</i> , după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1915.	"	2.-
XXVII.	<i>Credință și superstiții ale poporului român</i> , de Artur Groovei, 1915	"	5.-
XXVIII.	<i>Văzduhul</i> , după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1916	"	2.-
XXIX.	<i>Mitologie românească</i> , I. <i>Dușmani și prieteni ai omului</i> , de T. Pamfile, 1916	"	3.-
XXX.	<i>Mitologie românească</i> , II. <i>Comorile</i> , de T. Pamfile (<i>Sub tipar</i>).	"	

PREFATĂ

Îmi pare rău că n'am putut află un nume mai bun pentru botezarea paginilor cari alcătuesc lucrarea de față, ca să pară mai apropiată înrudirea între această cercetare și altele, făcute pentru același subiect, cu privire la alte popoare sau vremuri.

Obișnuit, unor astfel de cercetări li se zice *Mitologiei* (1), dar acestea, pe lângă descrierea ființelor suprofirești, în legătură cu omul, îmbrățișează și socotințile poporului despre *lume*, lucru pe care eu l-am făcut în altă parte (2). Dar chiar fără acestea, ceea ce urmează aici nu prezintă *un tot*. Dintre „prietenii“ omului, lipsește *Dumnezeu*, zugrăviri cărtuia, după credințile Românilor, n'am putut să-i fac loc laolaltă cu atâtea spirite, parte creștine, iar cele mai multe păgănești, pentru o pricina lesne de înțeles. De asemenea lipsește și icoana *Diavolului*, care, prin mărimea ei, ar fi fost o piedică pentru sintetizarea lesnicioasă a celor mai multe din capitolele acestei cercetări. Fără *Diavol*, „dușmani“ omului vor răsări mai distincți, ceva mai luminați, lucru care nu s-ar fi întâmplat dacă-i puneam alături de „nânașul“ lor. Tot dintre „dușmani“ lipsește și spiritul *comorilor*, despre care voi vorbi aiurea.

Unei asemenea cercetări i se mai poate da numele singuratec de *Credință*, *Cult* sau *Religiune* (3), ceeace n'am putut face, căci credințile poporului român nu se mărginesc numai la spiritele pomenite aici, la cele a căror lipsă am arătat-o, sau la acele cari, pentru numărul prea mic de întâlniri, nu le-am putut socoti ca

(1) De pildă G. de Rialle, *La Mythologie comparée*, Paris 1878; L. Leger, *La Mythologie slave*, Paris 1901.

(2) *Povestea lumii de demult*, București 1913.

(3) De pildă A. Lefèvre, *La Religion*, Paris 1892.

având drept de a sta alături cu celelalte, — *Dragobete* (1), *Mătcălăul* (2) și altele.

Credința, Cultul și Religiunea, ne mai vorbesc despre o mare lume de *Sfinți*, bisericești și nebisericești care ne este cunoscută (3), cum și despre un mare număr de lucruri și împrejurări, toate, rămășiți de culturi vechi, — zoolatrie, fitolatrie, litolatrie, hidrolatrie, pirolatrie, antropolatrie, astrolatrie sau altele.

Deci, astfel am rămas la numele care mi s'a părut mai bun, — „*Dușmani și prieteni ai omului*”, ca parte dintr-o *Mitologie românească*.

Acești „dușmani și prieteni” nu sunt numai ai Românului, căci *îi întâlnim la toate națiunile*. Zămisliți în lupta dintre om și fire, cei ai altor popoare vor fi cu atât mai apropiati de-a noștri, cu cât, paralel, vor fi fost și luptele mai asemănătoare. Astfel, să nu ne mirăm și să nu ne risipim truda umblând după filiaționi, întrebându-ne : cine a avut și cine a cerut, cine s'a fălit cu o avere și cine s'a rușinat de un furt !

In esență, credința, ca orișice necesitate fisiologică, este aceeaș pentru toate popoarele ce trăesc în aceleași împrejurări. Pentru acest cuvânt n'am adus material strein de comparație, decât unde apropierea mi s'a părut că descopere o curioasă identitate, menită să pună întrebări istoriei sau să deslege anumite întrebări ale acesteia. Ingrămădirea, cu ori ce chip, de material comparativ, pentru potolirea unei curiosități firești, n'am socotit că poate răsplăti îndeajuns sacrificiile bănești pe care le-ar fi cerut.

(1) C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, *Sărbătorile poporului*, București 1909, p. 37 : „*Dragobete* e un flăcău iubieș și umblă prin păduri după fetele și femeile cari au lucrat în ziua de *Dragobete*, — 3 Martie. Le prind și le fac de râsul lumii, atunci când ele se duc după lemne, flori, bureți..”

(2) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 189 : „*Mătcălăul*, după credința Românilor din Banat, e o ființă parte omenească și parte îngerească, un jude frumos și nemuritor, care umblă în lume ca și *Sântoaderii* și *Rusalele*, dar pe care oamenii nu-l pot vedea, din cauză că lumea s'a spuscat cu sudalme și fărădelegi. Mătcălăul e frate mai mic cu Paștile“.

(3) S. Fl. Marian : *Cârnicile* (1898), *Păresimile* (1899) și *Cincizecimea* (1901); T. Pamfile, *Sărbătorile de vară* (1911), *Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului* (1914) și *Crăciunul* (1914).

DESPĂRTIREA I.

SOARTA, AJUTOR, NOROC.

URSITOARELE.

Denumiri. Numărul și menirea Ursitoarelor. Cele două servitoare ale lui Alexandru Machedon. Un cioban le află casa și le vede traiul. Masa Ursitoarelor la casa pruncului de curând născut. Ursirea. Tăria ursitei. Ursitoarele sau Zodiile primesc în fiecare seară porunca lui Dumnezeu. Osindirea celor ce ascultă ursirea într'adins. Dumnezeu, fără a schimbă ursita, ajută pe cei în nevoie. Cei trei mocani Ursitori aduc ursirea la îndeplinire. Ursitoarele la alte neamuri.

Ursitoarele, numite și Ursitori (1), Ursători, Ursite (2), Ursoi (3), Ursoaice (4) sau Ursoni (5), iar de Macedo-Români Mire (6),—ca și la Neo-greci și Bulgari, — Albe (7), Hărăsite, Cașmete sau Hărioase (8), sunt, după unele credință, trei fecioare sau zâne (9),

(1) Bun rezumat în S. Fl. Marian, *Nașterea la Români*, p. 149 și urm.—Cf. și *Sărbătorile la Români*, I, p. 62.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 9 v°.

(3) *Vieata românească*, an. II, vol. VI, p. 63.

(4) Culegere din jud. Dolj.

(5) Densușeanu, *Graful din Tara Hațegului*, p. 232.

(6) L. Șaineanu, *Basmele Românilor*, p. 782.—D. Cosmulei, *Datini, credință și superstiții aromânești*, București 1909, p. 8.

(7) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 199: ele vin în trei seri de-arândul la nou născut de îi scriu *cartea vieții*.

(8) Cosmulei, *op. cit.*, p. 10.

(9) Am putea primi și numele de Zâne sau Zânișoare, pe cari le vedem venind la pruncul Isus Hristos spre a-l aplecă, adică spre a-l pune la sânul Măcii Domnului (A. Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 23, 24).—Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 14 v°.

după altele „șapte muieri” (1), iar după altele *nouă femei* (2) cari *ursesc* sau *urșesc* (3), adică croesc *ursita*, *ursa*, *urseala* sau *soarta noilor născuți*, în întâia noapte a nașterii,— după unele socotințe,— în cele trei dintâi nopți de-arândul, după altele (4), în noaptea a treia numai (5), sau în cele trei nopți nesoț: a treia, a cincea și a șaptea, sau tocmai în a opta.

Despre Ursitoare, în ținutul Făgărașului, se aude următoarea povestire, pe care, în variantele sale, o vom întâlni-o și acolo unde va fi vorba de *Iele*:

„După ce a străbătut *Alexandru cel mare* până la raiu, a aflat un rege anume *Ioan* sezând pe tronul său și ținând picioarele în apă cloicotită de izvor.

Întrebat fiind de ce face el aceasta, zise regele Ioan că apa astfel întrebuițnată are darul întineririi.

Alexandru cel mare se rugă atunci să-i de ași lui puțină din această apă, și ceeace o primi, o păstră foarte bine. Cu toate acestea însă, cele două servitoare ale sale i-o furără, și de atunci, fiind ele vecinic tinere și cunoscând viitorul ficării om, la nașterea sa îi ursesc soarta” (6).

Prin unele părți, pe unde se crede că sunt trei Ursitoare, se zice că dâNSELE trăesc laolaltă într'o casă, că îngrijesc de candelile vieții omenești și că să hrănesc cu carne de furat. Iată povestirea respectivă, aşa cum se aude prin jud. Tecuci:

(1) Densușeanu, *op. cit.*, p. 232.

(2) E. N.—Voronca, *Datinile și credințile poporului român*, Cernăuți 1903, p. 1070 : „Ursitele sunt *nouă femei*; ele mărăță fetele, fac să moără nevestele, —când cineva face anume pe *ursită* și le chiamă cu desănțe. Acela ce face, —de-i femeie ori bărbat, —pe dâNSELE le trimite. Ele totuia torc și destorc; mărog: lumea îi mare! Pentru fiecare ele lucră să-i vie parte: torc zilele omului, —vieata, —și destorc și deapănă. Pe cine vrau, îl înzilesc; pe cine vrau, îl omoară”.

(3) Acad. Rom., *Ms. no. 3419*, p. 83.

(4) *Ibidem*, no. 3418, p. 122 v°.

(5) I. Candrea, O. Densușeanu, T. Speranță: *Graful nostru*, I, p. 9: Ursitoarele vin a treia zi după naștere și *urseză* pe prunc. Ele găsesc o turtă de pâne făcută de-o fată mare, un pahar de apă și un fir roș pe pâne. —*Ibidem*, p. 490: Ursitoarele vin a treia seară la fereastă și ursesc pe copil; să afle un pahar de apă și pâne pe masă.

(6) *Vieata românească*, II^a, p. 64.

Unui mocan i se fură aproape în fiecare seară câte un miel din turmă, fără ca măcar să aibă un pic de bănuieală pe cineva.

— Câne nu s'aude, sgomot iarăș nu s'aude! Cine că fie? Nimeni altul decât vreo Ursitoare, căci numai Ursitoarele se hrănesc cu carne de furat! Bun!

Și într'o noapte se pune la pândă.

Pe la miezul nopții numai iată că vede o femeie sărind în turmă, ieă un miel și se gătește de fugă.

— Stăi! — tipă mocanul. Nu mai scapi din mâna mea cât o fi hăul și dudăul. Să-mi spui în grabă cine ești, că altfel fac moarte de om!

Iar femeia ceea cea îi răspunse:

— Nu ridică, voinice, cocoșul dela pușcă acumă, că mare bine ți-oiu face!

— Și ce bine, mă rog, poți să-mi face mie până pe acolo? Cine ești?

— Apoi eu sunt Ursitoare și în mâinile mele stă vieața ta. Dacă mă lași, — bine de bine; dacă nu, — amar de capul și zilele tale!

Mocanul lăsa pe Ursitoare în pace, dar porni după dânsa, că să-i arăte locul unde stau Ursitoarele. Voiă omul nostru să știe și dânsul ce-i pe acolo.

Merge afară, merge mult, și după un cârd de vreme ajunge cu Ursitoarea la un castel mare, unde ardeau o mulțime nenumărată de candele. Sute și mii se aprindeau și alte sute și mii se stingeau.

— Ce-s acestea? — întreabă mocanul.

— Sunt sufletele celor ce se nasc și ale celor ce mor, — răspunse Ursitoarea.

Ursitoarele furnicau de colo până colo, turnând un delemn prin candele, — și puțin de tot, dincolo mai mult, după cum le era și lor rândueala.

— Arătă-mi și candelă mea! — o îndeamnă mocanul pe Ursitoare.

Și aceasta merse și i-o arătă. Mai avea puțin undelemn; și Ursitoarea i-l mai spori. Și se bucură astfel, poate, singurul om de pe lume, care a știut vreodată cât mai are de trăit, pentru că își văzuse candelă cu ochii! (1).

(1) Culegere din com. Țepu.

Ursitoarele, pe cari mai înainte, în vremuri de înimă curată, oameni le vedea, după ce se sfătuesc asupra urselii, una mai bătrâna zice despre copil:

— Să aibă traiul meu din cutare zi și somnul meu din cutare noapte!

După ce celelalte o sfătuesc să fie mai miloasă, pornesc nevăzute spre casa noului născut, pela miezul nopții. Pentru aceasta, la casele cu prunci născuți, se lasă ușile și ferestrele deschise, iar lumea trebuie să fie veselă (1).

Prin Țara Hațegului, moașa, singura care poate apără pe copil de toate *lohoanele* și *boglodatele* (dihăniile spurcate), aude cum ursesc *Ursonile* în cele trei zile după naștere, când, pentru primirea lor, se pregătește mașă cu *sare*, *pită* și *apă*. S'a întâmplat că undeva venind Ursitoarele n'au aflat sare, pită și apă; de aceea s'au mâniat foc și-au ursit pruncului o soartă rea. Pe un astfel de copil l-au ursit să fie trăsnit pe un *clianț* (stâncă): și la vremea cuvenită, lucrul s'ar fi și întâmplat, dacă baba moașă, pricopută și știutoare, nu l-ar fi legat și nu l-ar fi ținut acasă cu minciuni „până a trăsnit în acel moment numai clianțul“.

Ursitoarele se scoboașă în casă, pe horn, pentru care cuvânt și mama nou-născutului se aşeză lângă vatra focului, sau după căloni (sobă), în unghet, unde e locul mai scutit (2).

Prin alte părți din Transilvania se pune pe masă în cele dintâi trei zile pentru Ursitoare un cot de *pânză* nouă, un blid cu *făină* de grâu, *sare*, *pâne*, *lână* și un *zeceriu*. Prin alte părți se aşeză trei talgere cu *grâu* fierb, trei pahare cu apă, trei cu *untdelem*, câțivă bani, iar moașa zice *câtecul Ursitelor*, ca se le îmbuneze.

In Banat se pun în capul pruncului o *pogace*, trei *cruceri* o perieche nouă de *brăciri*, o *oglindă*, un *pieptene* și o lingură cu *untură* pentru Ursitoare, cari lucruri, firește, a doua zi se împart. Tot prin Banat, prin unele părți, în spre seara a treia se pregătește un *blidașel* cu nouă mâni de făină de grâu, o lingură nouă cu *sare*, alta cu *unt* și un pahar cu apă neîncepută. Masa este încunjurată cu niște *brăciri* nouă; pe ea ard trei lumânări lipite de *blidașel*, care are împrejur boabe cu *grâu*, *cucuruz*, *păsule*, &c. a.

(1) Gorovei, *Credințe și superstiții*, p. 343.

(2) Densușeanu, *Grainul din Tara Hațegului*, p. 232-3.

Paharul cu apă este încunjurat cu trei fire de *mătasă* roșie, lungă cât pruncul.

Toate acestea stau la capul patului. Moașa se roagă:

Doamne, Dumnezeule,
Trimite Ursitoarele
Să vină toate voiose,
Voioase și bucurioase,
La sănie să gustească,
Lui N. bine să 'mpărtească (1).
N. puținel să muncească
Și mult bine să trăiască !

Lucrurile de pe masa rotundă, numită *sânie*, pe care s'a întins *cina* sau *cinișoara* Ursitoarelor, se împart între moașă și trei fete cam de câte șapte ani, a doua zi.

Prin jud. Tecuci în întâia seară se pune pe tablă sau farfurie, *bani, pâne, sare*, un pahar de *vin*, două *lumânări* și câteva fire de *busuioc* (2). Mama copilului și moașa au grija să viseze peste noapte și să țină minte, iar a doua zi să-și tălmăcească acele vise, punându-le în legătură cu viitorul pruncului (3).

Prin jud. Brăila a treia seară după naștere, mama copilului pune pe masă *pâne, sare, mălaiu* și o jumătate de ocă de vin, aprinde o lumânare și le lasă aşă ca să aibă cu ce să se ospăteze Ursitoarele. Aceste bucate le iea moașa a doua zi (4).

Prin alte părți, din același județ, moașa trebuie să viseze ceva în acea noapte și din cele ce le visează, tălmăcește viitorul pruncului născut (5).

Prin județul Muscel, „ursitoarele” se pun în a treia seară dela nașterea copilului și constau din *pâne, ceapă, tuică, vin, carte*,

(1) *Să ursească*.

(2) I. A. Zanne, *Proverbele Românilor*, IX, p. 382: „La nouă născut se întinde masă seara pentru Ursitoare, căci de nu vor avea masă, îl ursesc rău pe cel născut, și cum l-or urși, aşă va fi”.

(3) La un cuminat al meu, decedat la vîrstă de 30 de ani, soacra mea a visat trei Nemți lăutari cari au venit la fereastă. Poftiți înăuntru fiind, ei au răspuns:

— Apoi, căți să intrăm și căți să rămânem!

Și au pornit.

Și acesta s'a socotit ca un vis rău.

(4) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 271.

(5) *Ibidem*, p. 289; cf. și p. 302 v°.

de e băiat cel de curând născut, ori *cusături și fuiocare*, — să coasă și să-i crească *părul*, — de e fată, — *sare, lumânare* aprinsă, să vadă *Ursitoarele*, — numele celor trei femei..., — un *franc*, și a. Ursitoarele astea se pun pe masă la icoană, spre răsărit, să le vadă Ursitoarele. După ce s-au rânduit, începe moașa să se închine, rugându-se la Dumnezeu ca *Ursitoarele* ce au să vină noaptea, să ursească bine pe copil.

Dimineața următoare, moașa ieă pentru sine darurile puse la icoană.

Pentru ca Ursitoarele să nu fie scârbite și deci să nu fie scârbită nici viața copilului, e bine ca părinții, în cele opt zile dela naștere, să nu fie triști" (1).

Prin jud. Gorj, a treia zi după nașterea pruncului se curăță casa și lehuza, iar seara, înainte de apusul soarelui, vine moașa pregătită pentru *punerea ursitoarelor* cu o *azimă* coaptă în spuză, unsă cu miere la cele trei cruci de pe ea. Azima o aşeză pe un scutec nou pentru prunc, așternut peste niște fașe, pe o masă, lângă mamă. Pe scutic, lângă azimă, mai pune un pahar de *vin*, unu de *apă*, *sare* și un *ban* de argint pe pâine, o pereche de *bete* de ale moașii și trei *linguri* de cari se leagă cu *mătasă* niște *flori*. După ce le aşeză, moașa face nouă închinăciuni și zice:

Sfintelor,
Bunelor,
Să vă aducă Dumnezeu curate,
Luminate,
Bune ca pânea,
Dulci ca mierea
și lini ca apa!

Masa Ursitoarelor, astfel pregătită, rămâne până a doua zi, când venind moașa, o ridică. Argintul de pe pâne îl pune pe pieptul pruncului, iar pânea, vinul și apa se dau la niște copii curați (1).

La Macedo-Români, a treia zi, un copil de 12 ani, cu părinții în viață, coace o *turtiță* de aluat nedospit, care se păstrează sub

(1) C. Rădulescu-Codin, *Tradiții, legende și amintiri istorice*, București 1910, p. 106. — Gorovei, *Credință*, p. 343—4: opt zile dela nașterea unui copil, părinții lui să fie tot veseli, iar nu triști, căci se întristă Ursitoarele, și cum vor fi ele în acele opt zile, aşă va fi și copilul în viață.

(2) Ic. I. Constantinescu, *Monografia comunității Brănești din jud. Gorj*, Tg.-Jiu 1914, p. 128.

perina pruncului 40 de zile. De-i băiat cel de curând născut, i se mai pune o pungă cu *bani*, o *armă*, o *carte*, *călămări*, *hârtie* și o *pană*, iar de-i fată, un *degetar*, *foarfecă*, și a. *Câni* din ograda se trimit pe la neamuri, ca să nu se sperie *Cașmetele* (1).

Prin alte părți macedo-române, *Mirele* au o primire încă mai de cinste.

„Venirea *Mirei*, se face cunoscut celor din casă printr'un mic semn ce se iveste pe nasul copilului. Lăuzei i se dă să mânânce într'o tavă din trei feluri de bucate. Împreună cu dânsa mânâncă și trei *fetițe* ce au părinți și cari reprezintă pe cele trei *Mire*. După ce lăuza a isprăvit de mâncat, restul bucatelor se pune cu farfuriiile pe un scaun lângă icoana sfântă, ca să vie *Mirele* să mânânce.

După ce s'au ridicat oaspeții dela masă, un băiat umblă cu o tavă la toți și adună mahmudèle, cari mai apoi se coasă la fesul copilului. Pe la miezul nopții, pleacă oaspeții pe la casele lor. Moașa rămâne mai la urmă. Ea cere să-i aducă puțin *grâu*, un nasture de argint, o căpătină de *usturoi* și puțin *lulachiu*. Toate acestea le amestecă, le înfășoară într'un petec de pânză și le pune lăuzei subțioară.

Această legătură o poartă lăuza tot timpul lăuziei.
Acestea, în Clisura.

La Crușova, ospățul ce să dă a treia seară după nașterea copilului în cinstea Mirelor și chiamă *pugunic*. Cu acest prilej, un băiat cu tată și mamă frânge o *turtă*, și oaspeții o mânâncă toată, ca să nu rămâie până a doua zi nici o bucătică, căci altfel copilul iesă hoț.

In Mețova acest ospăț se zice masa *a le Stă-Marie*, din care lăuza nu iea nici o mușcătură. Dacă în timpul acestui ospăț se ivesc pe obrazul micului pete negre, zic că *l-au ars Mirele*.

In alte părți mai e obiceiul ca să facă trei *colaci* mici hotărîti pentru cele trei Ursitoare : unul se coasă la fașa copilului, al doilea se atârnă de gâtul lăuzii ca să-l poarte 40 de zile, al treilea îl mânâncă lăuza a noua zi dela naștere.

Tot atunci se mai face și o *turtă* cu zahăr în formă de colac, care se mânâncă de toți cei de față” (2).

(1) Cosimulei, *op. cit.*, p. 8–9: „După trei nopți, părinții pun în leagănuș *natului* (copilului) *monete* de aur, cu cari Mirele să fie ademenite a-i croi o soartă cu bielșug”. „Ca văz de cei ce n'au de unde să dea *Zânelor* cele cuvenite!”

(2) *Ibidem*, p. 9–10.

Dacă Ursitoarele găsesc casa cu pruncul neluminată, ele nu intră în lăuntrul și astfel, copilul rămâne neursit. „Nu-s atâți oameni neursiți?”

Ursitoarele, după unele credință, se numesc :

Ursitoarea, este cea mai mare dintre dânsene. Ea ține furca și fusul;

Soartea, care toarce, — mijlocia, — și

Moartea, care curmă firul.

După unele credință oltene, cele trei *Ursătoare* cari vin cu *Îngerul*, ca să ursească pe cel de curând născut sunt:

Intâia: *Capul lunii* în care s'a născut pruncul;

A doua: *Ziua* în care s'a născut pruncul, și

A treia: *Ceasul* în care a picat pruncul din pântece.

Tustrele fac sau torc firul vieții unui om, care este cotit prin toate locurile pe unde cel venit pe lume va umblă în viață lui, dela *ursală* și până la moarte.

Une ori se spune că acest fir îl dă *Dumnezeu* Ursitoarelor și acestea îl pun pe pământ, așezând pe el toate întâmplările pe cari le va avea omul și dela cari dânsul nu se poate abate cu nici un chip.

În această privință, se povestește că un om a aflat în vis, dela *Îngerul* pruncului său, că acel prunc se va înnece în fântâna din ograda lui, atunci când va avea vrâsta de 9 ani. Omul, știind aceasta, și-a astupat fântâna, socotind că cu chipul acesta copilul va scăpa cu viață, neavând în ce să se înnece. Copilul însă, tocmai în ziua când a împlinit nouă ani, s'a dus la fântâna astupată, a pus capul pe *cheile* (1) fântânnii și a murit (2).

După următoarea povestire, *Ursitoarele*, — sub numele de *Zodii*, — primesc în fiecare zi poruncile lui Dumnuzeu, pentru cei ce se nasc, cari, astfel, rămân legați de-o anumită soartă sau zodie, pentru totdeauna :

Ci-că un împărat avea trei feciori. Intr'o zi îi cheamă pe tustrei la dânsul și le spuse:

— Dragii tatii, m'am gândit și eu, acumă când sunteți și voi ajunși la vrâsta de muncă, să vă dau pe la treburile voastre și

(1) *Ghizduri, ghizdără*.

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de Șt. St. Tuțescu.

să nu vă mai ţiu pe lângă mine, să-mi păstrați și să-mi sporiți averile mele; să nu fie bănat mai încolo, la vremurile voastre de însurătoare, și să-mi spuneți că unul a muncit mai puțin și-a luat mai mult, și să se iște aşă sămânță de gâlceavă și vorbă. Iaca, v' am făcut avereia mea toată trei părți de-o potrivă: să și-o ieafiecare și s'o păstreze fiecare după vrednicia și mintea lui. Cine a mări-o, — bine de bine; cine a prăpădî-o, — paguba lui; l-oiu ve-dea și eu cu ochii mei pe cel ticălos și nu i-oiu lăsă la moarte zilele noroadelor pe mâni, ca să le dea de râpă iute și de grabă!

Și după asta, împăratul le-a dat ce li s'a cuvenit, și el s'a tras de-o parte, să tacă și să să uite. Fiecare din cei trei feciori au început să muncească pe socoteala lui, și fiecăruii îi mergea cum îi mergea, dar celui mai mic dintre frați, îi mergea ca racul. Pe ce punea mâna, praful și pulberea s'alegea: într'o zi i-au murit vitele, par că otrăvite, într'alta i-au ars coșarele cu pustia neagră ce mai avea într'însele, în altă zi alta, până când a rămas ca vai de capul lui. Mai rău nici că se putea!

După o vreme, văzându-se el sărac lipit pământului și gol pistol, și-a luat lumea'n cap și s'a tot dus să-și caute singur partea, dacă pustiul de noroc n'a știut să-l găsească pe dânsul.

Merge el aşă și ajunge într'o zi spre seară într'o pădure. Acolo un unchiaș făcea haragi pentru vie.

— Buna ziua, moșule!

— *Tămi* dumitale, flăcăule; da ce umbli pe-aici?

— Apoi, moșule, și cu mine, povestea cântecului: am plecat în lume să-mi pun nume. Ia-s un biet om nevoiaș! Nu mă-i primi să-ți ajut și eu la lucru?

— Cum nu; auzi vorbă!

Și-au muncit amândoï, — feciorul de'impărat și unchiașul, — până seara târziu, când bătrânul zise:

— Apoi, nepoate, să știi că eu nu-s de pe-aici, și ca să mergem tocmai la mine acasă, ne-ar trece toată noaptea pe drum. Hai și ne-om duce la bordeiul pădurarului și-om mâneă acolo.

Au pornit amândoï, au ajuns, au aflat ceva de-ale gurii, și după asta, cum erau și trudiți, s'au culcat. Și cum s'au culcat, au tăcut. Noaptea, aşă pe la cântători, s'aud niște glasuri. Da să știi că bietul fecior de'impărat, deprins cu pat și perină mai moale, nu putuse ațipi nici cât ai bate în amânar: se'ntorcea când pe-o

parte, când pe cealaltă, ca un puiu într'o frigare.

Și cum spuneam, pe la cântători s'aude la fereastă :

— Doamne, Doamne !

— Ce-i, *Zodiilor*? — întreabă unchiașul cu care feciorul nostru lucrase în pădure.

— Astăzi, atâția s'au născut și atâția au murit; ce facem ?

Și le răspunse moșneagul :

— Pe cei ce-au murit, Dumnezeu să-i ierte; cei ce s'au născut, aibă partea noastră din astă seară!

Feciorul ascultă și tăceă, și se minună și dânsul mult de cele ce vedeă că se petrec.

A doua zi unchiașul și feciorul de'mpărat se scoală și se duc din nou în pădure, fac la haragi toată zulica, iar seara moșneagul zice din nou:

— Iaca, vine și noaptea, și noi, de isprăvit, tot n'am isprăvit; mai mare truda ne-ar fi s'o pornim pe vremea asta tocmai la mine acasă. Hai și-om mâneă la curțile împăratului, c'om găsi, cred, o bucătică de mămăligă și-un ungher unde să ne hodinim ciolanele peste noapte !

Și s'au pornit. Și par că eră un făcut. Impăratul i-a întâmpinat la poartă, i-a dus în castel pe din față, pe scările cele mari, i-a pus la masă cu dânsul, iar peste noapte le-a așternut într'o odaie nemaipomenit de mândră.

Feciorului de'mpărat i se sperierease somnul din nou : stă și se gândiă, și aşă il apucă vremea cântătorilor, când auzi la fereastă :

— Doamne! Doamne!

— Ce-i, *Zodiilor*? — le întrebă bătrânul.

— Astăzi, atâția s'au născut, și-au răposat atâția. Ce facem ?

— Pe cei ce-au murit, Dumnezeu să-i ierte; cei ce s'au născut, aibă traiul nostru din seara asta !

Tocmai acumă pricepù feciorul cel împărătesc minunea cea mare. Unchiașul cu care petreceă de două zile nu eră altcinevă decât prea sfîntul Dumnezeu, care toate le știe și toate le cârmuește cu vorba lui cea fără de protivnicie. De ce să-și mai treacă leriul de geaba? Știă un lucru și nici acela prea de veselie, că el se născuse în zodia celor ce au să trăiască traiu de bordeiu, și sănătate bună! De astă n'aveă noroc, și vorba ceea-

Dacă nu-i noroc și parte,

Geaba te mai scoli din noapte!

A sărutat dreapta lui Dumnezeu și a plecat.

Acuma avea un gând: să meargă acasă la tată-său, împăratul, să pice în genunchi înaintea lui și să-l roage să-l ierte și să-i spui:

— Tată, sunt om cum se cade, și-mi place munca, și-s om de cinste, și care mi-i vina dacă n'am noroc?

I-a spune după asta, împăratului, povestea întâlnirii cu Dumnezeu, și poate s'a milostivî împăratul și l-a lăsat în ograda slujitor ca orișicare slugă, pe mâncare și purtare.

Așa și-a pus în gând și așa a și făcut. Împăratul l-a ascultat, și dacă nu l-a îmbrățișat și nu l-a sărutat, apoi, nici de izgonit nu l-a izgonit. I-a dat și lui o treabă acolo pe la țarcul oilor și l-a lăsat în pace.

Și a început feciorul de craiu munca grea, și-au început din nou supărările să-i vină peste cap, și tot sacul cu amar să se verse peste dânsul. Banul nu și-l mai vedea strâns în pungă, straiul nu sta o zi pe trupul lui cum se cade, și vorbă legănată dela nimeni nu află. Rău și rău, și din rău tot mai rău, povestea cântecului :

Unde-i bine,
Nu-i de mine ;
Unde-i rău,
Hop și eu !

Și omului i-i greu până se pornește de vale de-a berbeleacul, că nu se mai gândește la opreală. Așa și ișt' fecior de'impărat. După ce se vede deprins cu nevoia ca țiganul cu scânteia, ce-și zice:

— Calicului, scufie de mărgăritar îi mai trebuie; ce-ar fi să rămân din gol cu pielea! Hai să mănsor!

Și s'a nsurat scurt și de grabă. Nu cu fată de'impărat, și nici cu fată de boier mare, da măcar nici cu una, de istelalte, din oameni muncitori, de-alde noi. Sacul știe să-și caute petecul și spinarea scăpinarea. Și-a ales feciorul de'impărat nevastă pe *Tunsâlica*, fata găinăresii dela curțile craiului.

Și a făcut o nuntă de s'a dus vestea și povestea, o săptămână încheiată, de umblau și curcile cu chef; și după nuntă s'au pus însurătei cu sărg pe muncă.

Și-a trecut numai o zi la mijloc și parcă alt soare băteă acu peste capul lor.

- Ei, nevastă, ce zici: merge?
- Cum să nu meargă! Ziua bună se cunoaște de dimineață; tu ești cruce'ntreagă, dar dintr'o sută, una să fie și-a mea.
- Și-anume care?
- Când te-a'ntrebă cineva ceva să spui: „nu știu, nu-s ale mele; Tunsâlica știe, Tunsâlica are”!
- Bine, femeie, bine!

Și-așă.

Acu prinseseră tinerii noștri la chiag. De bani nu se puteau plângе, de vite nu, pământ cumpărău, vin la beciu și băcate'n coșare strângеau.

— Ei, da-ți merge bine! — îi zicea unul.

— De, ce să zic; Tunsâlica știe!

— Ai bănet, am auzit; ai strânsură...

— De, ce să zic. Tunsâlica știe, Tunsâlica are.

Că vedeți, Tunsâlicai îi scriseseră Ursitoarele altă zodie.

Odată numai, într'o vară, făcuse feierul de'mpărat un stog de grâu cu spicul ca'n poveste, cât vrabia, și paiul cât trestia. Și-l întrebă un boier.

— Dar al măriei tale să fie stogul ista?

— Al meu, — a fost răspuns feierul de'mpărat; și cum a zis, de-odată s'a auzit un bubuit, și-un trăsnet, și stogul cela cât ai face o mămăligă, s'a prefăcut în cenusă.

Și iaca așă: uitase vorba ceea: „Tunsâlica știe, Tunsâlica are”, că Tunsâlica avea altă zodie.

Și-atâta-i povestea (1).

Nimăni nu-i este îngăduit să asculte ursirea Ursitoarelor. Pentru aceasta, cel ce se uită spre ferești în cele dintâi trei nopți ale nașterii unui copil, va fi osândit, întocmai cum este osândit și cel ce ascultă vitele cari vorbesc în noaptea de Sf. Vasile, când proorcește viitorul. Astfel, într'o poveste a *Sfântului Petru*, care nu voiă să se nască, vrăjitoarea adusă la căpătâiul lăuzii, a spus tatălui lui Sf. Petru, care era dascal:

— Să știi, dascale, că are să-ți moară și dăscălița, și pruncul, și păcatul cel mare al dumitale va fi. Am să te învăț eu ceva, dacă mă-i ascultă: pune urechea pe pragul casii și ascultă gla-

(1) Auzite dela Ioana Popovici, mahalaua Sf. Ion din Tecuci, în 1905.

sul Ursitoarelor. Din cuvântul lor dumneata lesne vei află cheia, dar să știi atâtă: că *cine ascultă ursirea, moare de moarte năpraznică*.

— Capoi ia să vezi! — suspină dascalul; pentru mine tot una-i, — o rogojină veche pe care nici cânii n'ar roade-o. Ce să mai trăesc! Sapa și lopata, și-o mâna de țărână în ochi! Feciorul să-mi trăiască și să mă urmeze în lume, că eu mi-am trăit traiul, mi-am mâncat mălaialul, și de-acuma, aleluia!

Și mai mult pe gânduri nu stătu. A pus urechia pe prag și-a ascultat, și-a auzit cum grăia una din Ursitoare:

— Petrea, feciorul dascalului, nu se va naște până când tată-său nu i-a făgădui de nevastă pe Zâna fără de tată. La urma urmii, pruncul are să se facă Sfânt!

Grăi apoi a doua Ursitoare:

— *Cartea vieții* lui stă deschisă pe o masă, în chilia de piatră dela Izvorul Iordanului.

Iar a treia Ursitoare, care întotdeauna rostește aceleași cuvinte, sfârși (1):

— Cine ne-a ascultat întru furiș, de mâna pruncului să moară!

Dascalul, după aceasta a putut făgădui feciorului, acesta s'a născut, dar povestea arată mai apoi cum el a trebuit să fie ucis de copilul său (2).

Altă dată doi Sfinți se roagă lui Dumnezeu ca să se strămûte ursirea Ursitoarelor, dar zadarnic:

„La un om odată vin cele trei Ursitoare ca să-i ursească pruncul de curând născut. În casa lui se aflau atunci Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru, cari au auzit ursirea prin gura celei mai mici dintre Ursitoare:

— Copilul va crește mare și când se va însură, va trece cu mireasa lui peste un râu, va cădeă de pe cal și va muri înnecat!

Cei doi Sfinți, auzind aceasta, spun omului că atunci când va fi să-și însoare feciorul, să-i poftească și pe dânsii la nuntă.

Ceeace omul nu uită să și facă.

Nunta trebuia să treacă peste apa hotărîtă. Atunci Sf. Dumitru

(1) Academia Română, Ms. no. 3418, p. 389 v°: Ursitoarele sunt trei, și cum zice cea din urmă, aşă rămâne (Cred. din jud. Botoşani).

(2) Pamfile, *Sărbătorile de vară la Români*, p. 119 și urm.

ca să împiedice îndeplinirea soartii, își schimbă calul său cu al mirelui, dar nu se știe cum se întâmplă, căci calul lui Sf. Dumitru potență, iar cu coada stropi pe mire, aşă că acesta s'a înnecat numai decât.

Văzând aceasta, Sfinții merseră la Dumnezeu și se rugă să-l învieze. Dumnezeu însă le răspunse că una ca aceasta sărăcă face numai dacă părinții mortului și-ar da din zilele lor. Dar aceștia nici nu voră să audă și astfel mirele rămase „bun mort” (1).

Din jud. Covurluiu avem această povestire care ne-aduce în minte moartea copilului pe ghizdelele fântânii:

„Era odată un om bogat. El trăia singur numai cu nevasta. Ii detine Dumnezeu un dolofan de copil, mai târziu, dar pe semne e dat omului, că îi muri copilul.

A doua oară tot aşă o păță.

Ce să facă el? Iși zice în sine că de-acum are să asculte Ursitoarele, că până acum nu le luase sama.

Și nevasta născu un copil mai frumos ca ceilalți doi.

Seară se lipi de peretele casii. Trecu un ceas sau mai multe, și numai ce vede trei păsările sau trei îngerași albi, că se pușteră la fereastră câte trei.

Întâiul zise:—Copilul născut va fi mincinos și curvar! Al doilea zise:

— Copilul născut va trăi rău: va fi curvar și mincinos!

Iar al treilea, cum zice, aşă rămâne. Zice:

— Copilul născut va trăi bine, nu va avea sfadă, va fi cunintele, cinstit, iar la vîrstă de 16 ani va muri înnecat în fântâna din curte!

Apoi sburără.

Omul acela, cu inima plină de bucurie, intră în casă, face bal mare de bucurie că poate de-acum să-l scape de moarte pe copil. A doua zi se astupă fântâna, iar de-asupra puse un car de spini.

Și când ajunse la 16 ani, într-o seară vede că băiatul lipsește din casă. Il așteapă mult și bine, îl strigă,—nu-i. Aprinde o lumanare și se duce cu femeia la acei spini să vadă dacă n'a-

(1) Pamfile, *Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului*, p. 70.—Cf. L. Săineanu, *Basmele*, p. 22, 144—5. V. și Ion Creangă, VII, p. 108—10.

dormit pe acolo. Nu se vede. Atunci omul ieă un par și ridică spinii în sus. Ce să vezi! Băiatul își făcuse loc sub spini și acolo murise!

Zodia omului se împlinește!“ (1).

De asemenei se crede că este pedepsit și acel ce urmăblă pe urmele Ursitoarelor; unul ca acela *ologește* (2).

Prin Țara Hațegului se povestește că Ursitoarele au ursit unui copil la naștere, că va luă la vremea cuvenită de nevastă pe mama lui. Moașa, auzind, a spus femeiei, și aceasta, ca să scape de păcat, și-a trimis copilul în țări depărtate. Peste câțiva ani însă a rămas văduvă și nu s'a măritat decât târziu, după un fețior venit din lume, care era tocmai fiul ei (3).

Întâlnim totuș povestiri după cari Dumnezeu poate schimbă, ca un atotputernic, scrisa Ursitoarelor.

Iată una care se aude prin Oltenia:

Dumnezeu a plecat odată singur pe drum, și s'a întâlnit cu un om nevoiaș, sărac *luci*.

— Unde te duci tu, omule? — l-a întrebat Dumnezeu.

— Unde să mă duc! Merg să aflu pe Dumnezeu și să-l omor, căci el m'a lăsat pe lume sărac, de n'am de pe ce să beau o leacă de apă!

Iar Dumnezeu îi zise:

— Aici ai o greșală, prietene. Nu Dumnezeu este cel vinovat că ești sărac, ci *Ursoaica* ta. Ea a hotărît să fii aşă cum ești!

Și pe urmă l-a îndemnat:

— Haide cu mine. Avem să intrăm într'o casă. Acolo tu să te pituli sub o masă, că nu peste mult vor veni și *Ursoaicele* și vor pune pe masă o mulțime de bani. Când vei putea, să te scoli, să ieai din grămadă cât vei voi și să fugi. Ele te vor alunga, te vor prinde și te vor întrebă de ce ai furat. Tu să le răspunzi aşă, că ele te-au *ursat* să furi, — că-ți vor da pace!

Au mers, au ajuns, și lucrurile s'au întâmplat întocmai. Săracul s'a îmbogățit cu chipul acesta, fără ca să știe prin ajutorul cui (4).

(1) *Ghilușul*, II, no. 7, p. 3–4.

(2) Gorovei, *Credință*, p. 94.

(3) Densușeanu, *Graful din Țara Hațegului*, p. 232.

(4) Culegere dela Zamfir Otea, com. Florești, jud. Dolj, împărt. de Gh. Schintie, prin d-l H. N. Tapu.

Deci, o abatere dela «ce ți-i scris, în frunte ți-i pus!», dela urșirea Ursitoarelor și mai ales dela cuvântul celei mai mici din Ursitoare, despre care se spune că este *nestrămutat de obiceiu* (1), nu se poate.

O singură dată, pe lângă Ursitoarele femei, întâlnim și pe *Ursitorii* bărbați, și anume tot în povestea *Sfântului Petru*, pomenită mai sus. După cât se pare, ei ajută ca să se îndeplinească *scrisul* fiecărui om.

Iată fărâmă corespunzătoare din acea poveste :

„Pruncul se născu, dăscălița se sculă și începă să-l îngrijească. Zilele treceau spre bucuria bătrânilor, dar veșnic își aduceă aminte dascalul de osânda Ursitoarelor și pentru asta, făcând sfat cu baba, se hotărî să-și aşeze feciorul într'un sicriuș frumos și să-i dea drumul la vale, pe apa Iordanului.

— Că, zicea el, dacă Dumnezeu ne are în grija, nu l-a lăsă să se prăpădească, ci-l va aduce spre viață!

Și aşă, siciul cu pruncul porni în jos pe apă, părinții îl petrecură cu ochii cât putură, și apoi, când îl prăpădiră din vedere, intrară în casă, plângând amândoi.

Plutî siciul mult, până când într'un târziu ajunse la castelul cel mare și luminat al celor trei *Ursitori*.

Si Ursitorii aceștia ce-s? Trei mocani.

Cei trei mocani, dară, s'au sculat când l-au văzut venind, l-au prins cu căngile, și cercetându-l, găsiră într'insul odorul și-l scoaseră afară. Si s'au bucurat mult, s'au bucurat că pot să crească și ei un suflet venit de peste ape; l-au sburătăcit și l-au făcut frumos, să se uite lumea la dânsul ca la o făptură dumnezească. Iar la nouă ani, când se făcuse băiețandru, îl chemară cei trei Ursitori la ei și cu glas răspicat i-au zis pe rând :

— Să te duci, Petre, și găsind pe *Zâna făr'de tată*, să ți-o faci dragă și să ți-o ieai de nevastă!

Iar al doilea :

— Să ceri dela tatăl tău carteia vieții tale!

Si cel din urmă :

(1) Cosmulei, *op. cit.*, p. 9.

— Ascultă, băiete; să nu cumvă să uiți porunca Ursitoarii de a treia, și să nu omori pe dascal!

Băiatul le sărută mânila la tustrei, se închină până la pământ și plecă în sus, pe malurile Iordanului.

Mers-a mult, o lună, două, cât a fă mers el, eu nu știu, dar știu că ajuns la casa lor cea bătrânească, unde și-a găsit părinții sănătoși. S'au bucurat cu toții și s'au ospătat la olaltă, dar vremea treceă, și după socoteala feciorului, vremea era scumpă.

— Tată, grăi feciorul, să-mi spui unde-i cartea vieții mele?

Dascalul stătu o clipă pe gânduri, își aduse aminte de vorbele Ursitoarelor și zise:

— Cartea vieții tale stă deschisă în chilia de piatră dela Izvorul Iordanului; du-te și ți-o ie.

— M'oiu duce, tată, dar mai înainte de pornire, trebuie să te omor. Cine se măsoară cu rândueala lui Dumnezeu, vrednic de osândă este; *cine ascultă sfaturile tainice ale Ursitoarelor, după hotărîrea lor, se cuvine să moară!*

Luă apoi o secure, și ridicând-o în sus, îi despică în două oasele capului. Pe urmă sărută mâna maică-sei, îi ceră iertare și plecă la drum,

Și la sfârșitul anului

Ajunge la Izvorul Iordanului,

la chilia de piatră.

Înăuntru era o masă săpată în stană și un covor frumos peste dânsa, iar pe dânsul sta *cartea zilelor* lui Petrea. *In cartea astă a vieții se află, ci-că, scris tot ce are să pătimească omul în lumea lui Dumnezeu, de când se naște și până când moare*” (1).

Prin urmare, după credințile poporului, Ursitoarele scriu viața omului, aşă cum are să se desfășoare, în toate amănuntele, și acel scris alcătuiește *cartea vieții* sau *cartea sorții*. După alte credință, Ursitoarele cântă cuprinsul *scrisului* care rămâne aşă cum a fost cântat, după cum spuneau și Grecii, prin Homer: „Zeii înșiși nu pot scăpa pe eroul iubit de moartea comună tuturora, odată ce Moira primejdioasă l-a apucat spre a-l cufundă în somnul adânc al mormântului” (2), și cum am văzut că povestește și crede și poporul nostru.

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de vară la Români*, p. 120–1.

(2) *Odyssaea*, III, 236; cf. L. Șaineanu, *Basmele Românilor*, p. 143 și urm. T. Pamfile, *Mitologia, I.*

Ursitoarele le au aproape toate popoarele vechi și nouă.

Romanii le numiau *Parcae*, și erau trei: *Parca*, *Nona*, *Decuma*, iar mai târziu, *Nona*, *Decuma* și *Morta*, — paralele cu Moirele grecești, iarăși trei: Cloto, cea care toarce, Ladesis, cea care hotărăște soarta, și Atropos, cea neînduplecată dela hotărîrea luată. *Neo-Grecii* le zic aproape la fel.

Bulgarii, ca și Macedo-Românii le zic *Mire* sau *Nărăcinițe* (1), și uneori chiar și *Samodive*, pe cari odată le întâlnim ca și pe *Zânișoarele* noastre, la adăpostul unde s'a născut Isus Hristos, cusându-i hăinuțele (2). *Nărășnите* sau *Nareșnите* le întâlnim într'o povestire care ne-amintește pe una a noastră, după care feciorul trebuia să moară în ziua nunții:

„Cele trei Nareșnите veniră, însă Todora, — o fetiță mică, — nu încide ochii, ci privește și ascultă Nareșnите.

Întâia zise:

— Să luăm copilul!

A doua zise:

— Să nu-l luăm, până nu s'a face mare, până nu s'a face de șapte ani!

A treia zise:

— Să se facă mare, să ajungă flăcău bun de 'nsurat, să se logodească la vreme cu o fată frumoasă, pe care s'o iea, iar când se va înapoiă dela cununie, dela biserică, noi să-l luăm.

Ele l-au ursit, — avem și noi un cuvânt care se apropie de cuvântul bulgăresc: «*l-au nărocut*», — și apoi au pierit.

Povestirea arată apoi cum Todora se 'mbracă bărbătește în locul fratelui său mai mic, sorocit să moară, și astfel niște Vânturi o ieau pe dânsa în locul frățierului său (3).

Sârbii numesc Ursitoarele, *Usude* sau *Suienițe*, aproape să se confundă cu *Stretya* (4).

La *Albanezi* cuvântul celei din urmă este hotărîtor: pașa care le ascultă cuvântul, aude pe a treia Ursitoare zicând:

— Acest copil va trăi mulți ani, va ucide pe pașă, luându-i mărirea și fata (5).

(1) A. Dozon, *Chansons populaires bulgares*, Paris 1875, p. XXVI.

(2) *Ibidem*, p. 159.

(3) *Ibidem*, p. 331—2. — L. Leger. *La Mythologie slave*, Paris 1901, p. 165.

Încă mai numesc Bulgarii Ursitoarele: *Urisnici* sau *Orisnici* sau *Srecia*.

(4) A. Dozon, *Contes albanaïses*, Paris 1881, p. XXIII. — L. Leger, *op. cit.*, p. 165.

(5) *Ibidem*, p. 99.

Rușii le numeșc *Rodjenice, Røgianice* (*rod*, nastere) sau *Sudjenice* (*sud*, judecată, soartă).

Cehii, Croații și Slovenii le numesc *Sudnice, Sudjenice, Sojenice, Sudicichi* (1).

Popoarele românești le cunosc sub numele de *Fées, Fate, Fadas* (2).

(1) L. Leger, *op. cit.*, p. 164—5.

(2) L. Șâineanu, *Basmile Românilor*, p. 786.

INGERII.

Căderea lui Lucifer. Inmulțirea Ingerilor. Rostul lor în cer. Întâiul Înger păzitor al omului, sprijinul lui Hristos. Ingerii mijlocitori între Dumnezeu și oameni. Legenda rădașcelor și-a licuricilor. Ingerul sau Ingerii păzitori și Ursita pruncului. Diavolul din stânga omului și lupta lui cu Îngerul păzitor. Fuga Îngerului păzitor. Incheerea socotelilor în cer. Luarea sufletului și preumblera lui. Paza mormântului. Rugăciuni către Îngerul păzitor și a.

Ingerul, — la Macedo-Români: *ângelu*, „de-a dreptul din greșește“ (1), la Megleno-Români, *anghil* (2), „trimis ceresc“ întâiul, în latinitatea creștină, ca și ebraicul *malâh*, „trimisul regelui“ (3), se bucură de cea mai mare cinste la Români de pretulindenii.

Credincioasele slugi ale lui Dumnezeu, făcute „dela începutul începutului“, s-au împuținat după răsvrătirea *Necurațiilor* (4), a Ingerilor răi de sub căpetenia lui *Lucifer* când, după unele credințe, se pune începutul neamului diavolesc.

Povestirile și credințile poporului român privitoare la căderea Ingerilor le-am dat în altă parte; aici se pune numai următorul fragment de text vechiu:

„A patra ză, când fiace Dumnezău luminele cele mari și stealele, într'aciastă ză au căzut den cerui *Luceafărul* carele [eră] mai mare pre o ciată de îngeri den ceatele îngerești. Carele [pentru că] s'au mărit dentru săne și s'au măndritu în cugetul său și au zis că-ș[i] va pune scaunul său înpotriva scaunului lui Dumnezău, [ca să să] ivască și el tocma cu Dumnezău; deci numai [s'a gândit] acesta gând întru sine, atăta s'au și desfăcut [din cer și au căzut] cu toată ciata lui. Si trecură unii păna în adâncul pămâ-

(1) L. Șâineanu, *Semaseologie*.

(2) P. Papaliagi. *Megleno-Români*, II, p. 54.

(3) Iov, I,, după Șâineanu, *Semaseologie*.

(4) Pe larg, credințele și povestirile românești despre căderea Ingerilor, le-am arătat în *Povestea lumii de demult*, p. 63 și urm.

tului, alțai în fundul mării, alțai pre pământ, alțai în văzduh, alțai într'apă. Si toți aceia cățilii au căzut de în cer [cu] acel voevod, făcutu-s'au diavol întunecat...“ (1).

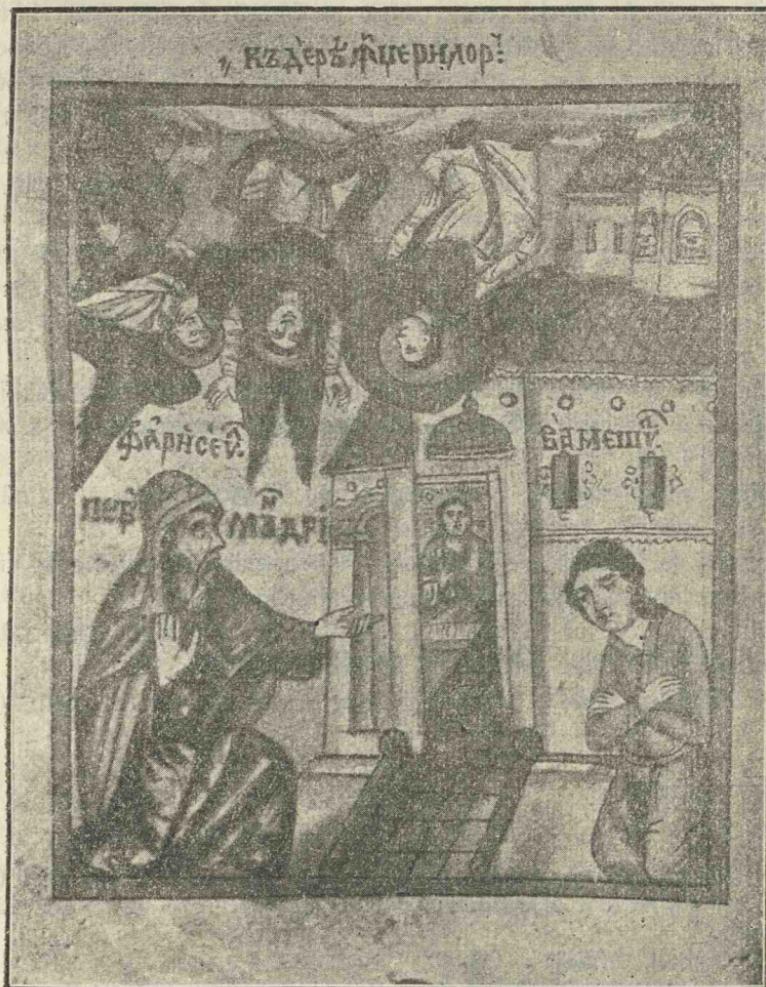

Fig. 1. *Căderea Îngerilor* (iconită de pe o cărticică din c. 1720 (2).

Cetele îngerești, rămase în cer, se înmulțesc necontenit; într'a-

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 86*, p. 19; în parenteze se completează textul acoperit prin lipirea unei hârtii. Cf. și *Ms. no. 48*, p. 6 v°.

(2) Clișeu împărt. de d-l prof. C. N. Mateescu; cf. Pamfile, *Diavolul învățător al lumii*, p. 7.

devăr, după credințile întregului nostru neam, copiii mici cari mor îndată după botez, și câte odată chiar și cei ce n'au împlinit șapte ani, deci cari se socotesc fără nici un pacat, *se prefac după moarte în Îngeri*, cari vor sta pe lângă Dumnezeu, slujindu-l și rugând-se pentru sufletele părinților lor. Ei vor scoborî și în iad, unde acești părinți, poate, se vor chinui în focul cel veșnic, și acolo le vor face vânt cu aripoarele lor, ca să-i mai răcorească (1).

Pentru ca Ingerii făcuți din copiii mici să poată sbură, li se despică camașa, de sus până jos (2).

După unele credință, în cerul lui Dumnezeu sunt trei rânduri de Ingeri: „mai pe sus, mai pe la mijloc și mai pe jos”, puse sub conducerea Sfinților „întâi între Îngeri”, *Arhangelii Mihail și Gavril* (3).

Cu toții fac slujba de noapte a cerului, toacă și poartă făcliile, dănuind împrejurul scaunului dumnezeesc, îmbrăcați în *stima* îngerească (4).

După unele credință, la miezul nopții, *Ingerii* mătură pământul de *Duhurile necurate*: atunci cântă cocoșii (5).

Ingerii se împărtășesc Sâmbăta; prin urmare, dimineața, în cinstea Ingerilor, oamenii nu trebuie să mânânce (6).

Din cuvântul lui Dumnezeu, Ingerii nu ies nici odată, dar, în noaptea de către *Iordan*, ii sloboade pe toți și le zice:

— Noaptea astăzi a voastră; faceți-vă și voi odată cheful (7).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 511.—*Ibidem*, p. 931: „Și aceia de mor,—cari (copiii, ce mor), nu sunt născuți din părinți curați, sunt îngeri de cei dela mâna stângă”.

(2) Gorovei, *Credință*, p. 153.

(3) Troparul zilei de 8 Noemvrie: „Mai marilor voevozi ai lui Dumnezeu, slujitorii ai dumnezeestii măririi, căpetenile Ingerilor și povătitorii oamenilor, ceeace este de folos oamenilor, cereți nouă, și mare milă, ca niște mai mari voevozi ai celor fără de trupuri”.

(4) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 76.

(5) Cred. Rom. din Vâlcele din Topești, împărt. de d-l I. Ciuncanu.

(6) Gorovei, *Credință*, p. 293.

(7) Ion Creangă, VI, p. 306.

Ingerii sunt cu trup omenesc, însă au aripi. Ei nu se văd de cât rare ori (1).

Prin Bucovina se crede că „Ingerul e cât o păpușică“ (2).

De întâiul *Inger* pe care Dumnezeu l-a lăsat omului spre ajutor împotriva *Necuratului* care, începând cu Adam, a căutat în totdeauna să robească zidirea sămănătoare lui Dumnezeu, se leagă următoarea povestire bucovineană :

„Domnul Hristos s'a fost făcut doftor, și lecuiă oamenii, da *Jidanii* umblau să-l găsească. S'a dus el într'un sat și a lecuit o mulțime de oameni; a mai rămas unul orb, ce venise în genunchi până la Dumnezeu.

Domnul Hristos a muiat degetul în țărâna, i-a dat pe la ochi, și orbul a văzut.

— Acesta nu-i doftor, au zis *Jidanii*; e Hristos!

Și a luat fiecare câte o piatră în mână, să-l omoare.

Atunci Domnul Hristos s'a suit iute pe o stâncă înaltă tare, că nu puteau să-l ajungă, nici nu se puteau suî la el. *Jidanii* stăteau împrejur, dar nu-l puteau căptăta. Vine *Diavolul* între dânsii :

— Ce-mi dați mie, să vi-l aduc? Mi-ți da al zecelea *Jidan*?

— Ți-om da!

Ei s'a ridicat în sus, ca să se suie, dar eră tare sus, și-a căzut. Atunci el a uitat ce a fost cerut. Merge înapoi și întrebă :

Ce mi-ați făgăduit? — zice el.

— Că ți-om da tot al zecelea *cahal* dela strânsură, toamna (3).

Dracul s'a primit și aşă, și a doua oară s'a suit până sus.

— Inchină-te mie, ori de nu, te arunc jos de aici! — i-a spus el Domnului Hristos de trei ori.

— Eu am cui să mă închin, — a zis Domnul Hristos : Tatălui ceresc, și acela mă va apără de tine. Nu mă vei putea tu arunca!

(1) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 511.

(3) Cf. Pamfile, *Văzduhul*, p. 113, despre *Jidanul* care trebuie să moară pe vremea *cuștilor*.

Dominul Hristos a împreunat mânilor și l-a zis:

— Nu mă lăsă, Doamne, în puterea Diavolului! Trimite-mi ajutor!

Dumnezeu i-a trimis *Ingerul*. Iordanii s-au speriat și au fugit de acolo, iar pe Domul Hristos *Ingerul* l-a luat binișor și l-a pus pe pământ. Atunci Domnul Hristos s-a rugat lui Dumnezeu:

— Mi-ai dat mie *Inger*, Doamne; dă și la oamenii mei. Dacă Diavolul poate să îndrăsnească la mine cu atâtă putere, cum se vor putea apăra oamenii?

Și de atunci Dumnezeu a dat și la oameni că au de-a dreapta Inger, și Ingerul îi păzește.

De ce cu mâna dreaptă poți face cruce, și cu stânga nu? Fiindcă-i *Ingerul* în dreapta!] (1).

Omul nu-și vede nici *Ingerul* păzitor, nici Diavolul care-i stă de-a stânga, căci de i-ar vedea, ar sta veșnic în sfadă fie cu unul, fie cu celalt (2).

Încă din vremurile vechi, *Ingerii* au stătut în totdeauna într-o jumătate a mânii a lui Dumnezeu:

„*Dumnezeu*, — spune o povestire bucovineană, — de cu ninceput, umblă pe lume cu *Sânpetru* printre oameni; mergează la nunți, mergează la oameni la masă, și le face bine, dar pe urmă oamenii s-au înmulțit, s-au făcut răi și au început a-l sudui și a-l alunga pe Dumnezeu. Pământul s'a umplut de răuțăți și Dumnezeu s'a măniat și s'a dus la cer și mai mult n'a venit. Când s'a măniat Dumnezeu și s'a suit la cer, le-a luat oamenilor pânea și apa.

Acum zice că oamenii pieriau, și aşa jălanie era pe lume, că plângăea copilul cel de țăță. Dumnezeu a trimis pe *Inger* să vadă ce fac? *Ingerul* a venit, și fuga merge înapoi la Dumnezeu să-l roage ca să le dea înapoi pânea și apa, că de amă il vor cunoaște pe Dumnezeu și se vor pocăi.

Dumnezeu le-a dat iar toate, cum a fost.

La câtvă timp trimite iar pe *Inger* ca să vadă. Amă a zăbovit *Ingerul* mult, că oamenii erau voioși, cântau din fluere și jucau. Dumnezeu s'a supărat, de ce a șezut aşa de mult și l-a certat.

— De ce ai stat aşa de mult? De când te-am trimis? Tot te aştept și nu vii mai degrabă!

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 502–3.

(2) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

— Dacă, Doamne, să vezi ce frumos e acu pe lume ! Să vezi cum oamenii joacă și se veselesc de t-i mai mare drag să stai !

— Da dăunăzi, când te-am trimis, de ce ai venit îndată ?

— Dăunăzi am venit de jale, că nu puteam sta să-i văd plângând !” (1).

Altă dată, „când a fost foametea cea mare, eră tot frig și ploaie, că nu putea crește nimic. Atunci Dumnezeu avea să trimită asupra oamenilor, pentru că nu țin legea și nu se roagă lui Dumnezeu și se dușmănesc, șerpi din cer, ca să-i mâncânce. Și au mers toți *Ingerii* la Dumnezeu, să-l roage ca să ne ierte, dară Dumnezeu nu-a voit, — s'a întors cu spatele dela oameni. Numai Maica Domnului să-a pus pentru noi și l-a rugat ca să deie șerpilor ceia pe copaci, pe păduri, și măcar 30 de ani să ne mai lasă să trăim, iar pe urmă să facă ce va vrea cu noi.

Dumnezeu a ascultat-o și a dat șerpilor pe copaci, pe frunze. Să fi văzut pe toate frunzele copacilor, până și pe captalani, stau scriși șerpilor cu roș, în sus ! Femeile puneau în pepeni [la murat] frunze, și șerpilor înviau și trebuiau să arunce pepenii cu totul afară !

Atunci a fost mare spaimă, și despre aceasta a venit *scrisoare din cer*, dela Dumnezeu, la preotul din Roșa, ce să-a găsit pe un vișin. În scrisoare spunea că care a fost gândul lui Dumnezeu, și că ne mai lasă, dar de vor trece cei treizeci de ani și nu ne vom pocăi, atunci ne va prăpădi cu totul, va deschide pământul sub noi și ne va izărî !” (2).

Mici zizanii au fost totuș și între Ingeri. Astfel se pomenește despre Ingeri neascultători cari n'au voit să ajute lui *Sf. Ilie* ca să-și lege rafurile la căruța de foc și pe cari Dumnezeu i-a osândit să se prefacă în insectele numite *rădașce* (3).

Altă dată se „zice că scoborîndu-se odată bunul Dumnezeu din cer, jos pe pământ, a luat cu sine și vreo cățivă *Ingeri*, ca să le arate și lor lumea în care trăesc oamenii pământeni.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 255–6. — Cf. Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 11–2.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 256.

(3) S. Fl. Marian, *Insectele*, p. 36–7.

Ingerii, umblând în colo și'n coace prin lumea largă cât timp vor fi umblat, le plăcură tare mult de lumea oamenilor pământeni, și mai cu samă unuia, aşă în cât la despărțenie începù a plânge cu hohot, de-i curgeau lacrimile vale.

După ce se depărtară de pământ, înălțindu-se în sus către cer, Dumnezeu a întrebat ce au văzut ei mai frumos și ce le-a plăcut mai mult pe pământ?

Ingerii răspunseră că biserici frumoase ori călugări îmbrăcați în haine potrivite, ori codrul cu frunza verde, ori florile mirostoare, numai unul nu-i răspunse nimic, fără să stă trist și îngândurat.

Mai în urmă îl întrebă Dumnezeu și pe acesta, că pentru ce e atât de trist și de ce nu răspunde nimic?

- Mi-e frică că mă vei certă rău! — ii răspunse Ingerul.
- Nu-ți fie teamă de nimic! — ii zise Dumnezeu, — căci de una și aceeaș soarte vă veți bucură!

Ingerul, căzând în genunchi dinaintea lui Dumnezeu, cu ochii scăldăți în lacrimi, ii zise:

- Doamne, îs trist și amărît de aceea, că ochii unei pământence mi-au picat aşă de dragi, cât nu-i modru ca să-i mai uit vreodată, fiind aşă de frumoși, cum nu mai văzusem nici odată!
- Si ai cui erau? — întreabă Dumnezeu.
- — Ai unei păstorîte, ce pășteă oi albe pe un câmp verde.
- Si ai grăit cevă cu ea? — întreabă iarăș Dumnezeu.
- Da, căci îmi căzuse dragă, și i-am spus că mi-aș da viața mea îngerească pentru ochii ei cei albaștri ca cerul înseninat!

Auzind Dumnezeu cele spuse, începù a se face îngândurat, și din om cu fața senină și fruntea curată, se prefăcù într'un moșneag cu fruntea toată crete. Si apoi, cum mergeau aşă, înălțindu-se cu toții încetinel către scaunul cel dumnezeesc, ajungând la marginea cerului, Dumnezeu ii oprì în loc și le zise:

- Știu că dacă veți merge cu toții în cer, și vă veți întâlni cu ceilalți Ingeri, acolo veți povestî despre lucrurile cele pământene, și fiindcă lucrurile acestea nu-i iertat ca să le știe și cei din cer, acum vă opresc pe toți aici!

Și cum rostì cuvintele acestea, Dumnezeu i-a prefăcut pe toți în *stele luminoase*, lucind de fericire că ele în tcată vrămea pot vedea lumea pământeană.

Ingerul cel îndrăgostit, prefăcut fiind și el în stea, nu lucia de bucurie, ci mereu scăpără, aruncând scânteie de foc asupra celor-lalte stele.

Dumnezeu văzând că din asta au să se întâmple neînțelegeri între stele, a luat pe steaua cea plângătoare, și deslipind-o de pe cer, i-a dat drumul spre pământ, aruncând-o aşă de tare, că tot în picuri de scânteie a picat pe pământ, umplând întreg câmpul, unde fata cea cu ochi albaștri era cu oile.

Scânteile acele însă nu s-au stins, ci s-au făcut *licurici*, pentru ca să nu-i piară urma Ingerului celui îndrăgostit în fața cea pământeană.

De atunci a trecut multă vreme, dar și acuma se povestește că licuricii nu sunt altcevă decât scânteie din steaua cea aruncată de pe cer" (1).

De cum se naște un prunc, Dumnezeu îi trimită îndată *Ingerul* sau *păzitor*, care se și apropie de casă, dacă nu află *sare* pe ferestră, dacă nu găsește ferestrele închise sau nu vede pe cei din lăuntru ascultând pe la geamuri.

Mai sus, am văzut cum Ingerul vine odată cu Ursitoarele.

Pe alocuri se spune că la nașterea pruncului vin *doi Ingeri*: unul intră și ajută femeiei ca să nască ușor, iar celalalt îl întrebă de afară :

— S'a născut?

La care răspunde cel din casă :

— Ba încă nu!

— Bine că nu s'a născut, că de se nașteă în *ceasul* acesta, eră tâlhar,—sau altcevă.

Și tot astfel întrebă, până când i se răspunde că s'a născut, și când îi spune cel de afară ce va fi copilul cu adevărat (2).

Sorțirea pe care o face Ingerul păzitor cu acest prilej, este nestrămutată. Deci, *iată pe Inger cu acelaș rost ca și Ursitoarele*.

„Un om odată umblă în negustorie, și a rămas peste noapte să măie la o casă. Înlăuntru nu l-au primit, căci se trudia femeia de copil.

El s'a culcat afară pe prispă.

(1) S. Fl. Marian, *Insectele*, p. 45—7.

(2) *Revue des traditions populaires*, X, p. 4: Armenii cred că Ingerul păzitos stă pe lângă copil până când acesta se face mare și-și cunoaște mama sa.

La o vreme de noapte, aude că vine la casă *Ingerul*, și zice:

— La casa asta s'a născut o fată și ea are să fie parte din omul lui celui ce doarme aici!

Omului i-a fost ciudă:

— Cum, eu să nu mă însor până n'a crește *fâncă* asta? Lasă, că-i fac eu!

După ce s'a ușurat femeia, oamenii l-au chemat în casă. El, peste noapte, s'a sculat, a luat copila și s'a dus afară și a înfisț-o într'un par.

— Lasă, zice el, că nu te-oiu mai luă eu pe tine!

Și a fugit.

Părinții, auzind copilul plângând, s'au trezit din somn, și mergând afară, îl văd înfisț în gard. Au scos copilul din par; parul îi intrase în piele pe-alătura de coastă și nu i-a făcut nimic; rana s'a tămaduit de grabă și cu vremea, fata a crescut fată mare.

Omul acela, tot umblând cu negustoria lui, nu s'a mai însurat. Unde mergea, tot nu-i plăcea, până când trece el iar odată prin satul acela, și vede pe fată, și-i place. Merge la părinți și o cere. Părinții, săraci lipiți pământului, văzându-l pe el că-i bogat, au dat-o.

După ce s'a însurat, vede el la dânsa pe trup semnul, și-o întrebă ce are acolo? Ea începă a-i spune cum în noaptea în care s'a născut, a mas la ei un om și acela a înfisț-o într'un par; părinții au dat degrabă și au scăpat-o, căci parul intrase numai pe sub piele și nu i-a stricat înăuntru nimic.

— Tu ești aceea, — zice omul; vra să zică tot tu mi-ai fost parte!

Și i-a spus ceeace știm".

O variantă a acestei povestiri spune că „după ce-au stâns părinții lumânarea, omul a luat copila, cu ajutorul *Ingerului*, căci *Ingerul* aşa a vrut, să se împlinească ce a ursit.

De atunci însă a rămas obiceiul ca să nu se lase copilul „fără de lumânare până la botez, căci până atunci lăsau oamenii, și *Diavolul* îl schimbă, „ca să-și înmulțească neamul său necurat“ (1).

Din acestea rezultă că *Ingerul* păzitor, ca o slugă a lui Dum-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 512-3.

nezeu, este trimis pe lângă copil *numai după botez*, deci *după creștinare* (1), ceeace lasă să se înțeleagă că numai creștinul se bucură de acest neprețuit sprijin al lui Dumnezeu.

Indată ce copilul se naște, *Diavolul* se și apropie de dânsul, cum văzurăm, astfel că cei din casă nu trebuie să rostească numele *Necuratului* până ce pruncul nu este botezat sau până când nu-l împărtășesc. Diavolului i se va zice prin urmare cu alt nume al său: „cel mititel“, „cel cu coarne“, ca să nu prindă de veste că-l chiamă cineva pe nume, căci el îndată vine (2).

După botez Ingerul se apropie statoric de copil și, obișnuit, nu se mai desparte de dânsul până la moarte. El stă de-a dreapta omului, sau pe umărul lui cel drept, în timp ce Diavolul s'așează în partea stângă a omului, sau pe umărul lui cel stâng (3). Ingerul îl păzește, îi arată drumul cel bun, îl îndeamnă la bine, iară Dracul, la păcate și la rău. Ingerul scrie faptele bune ce le face omul, iară Dracul, faptele cele rele. „Necuratul stă la om pe mâna stângă și pe piciorul stâng; acele-s ale lui. Să nu dai în cineva cu mâna stângă, că de se întâmplă..., pe loc îl omori“.

De aceea, seara, când omul se culcă, trebuie să se culce pe mâna stângă, ca să-i fie Ingerul de-asupra, vesel, spre pază, — și nu pe dreapta, când ar rămâneă Dracul mai puternic (4).

„Ingerul totdeauna stă lângă om și-i trage *chezul*, îl trage la inimă, ca să fie cum mai bine, să nu facă rău. Numai când merge omul în *crâșmă*, Ingerul nu merge cu dânsul, ci stă pe prag. Atunci Dracul îl iudește ca să uite de Inger, că l-a lăsat afară și-l îndeamnă să se sfădească, să se bată, să facă cuivă rău, ori să puie gând la alte cele, la păcate; dar altfel, Ingerul, din zi

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 513.— Gorovei, *Credință*, p. 153.

(2) *Ibidem*, p. 506.— *Ibidem*, p. 507: Pe copilul mic, în leagăn, când îl culci, îi faci cruce și suflă de-asupra lui de trei ori, ca să nu se apropie nici un *Duh necurat*.

Despre venirea Diavolului, când i se rostește numele, cf. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 134-5.

(3) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 504: „Să te culci pe partea stângă, adică după cum e mersul soarelui (*patul fund* așezat cu capul la răsărit, în toate părțile, la por). Altfel e Dracul de-asupra și se bucură că Ingerul e jos“.

și până în noapte stă lângă dânsul și-l păzește să nu zică cuivă cevă, să nu facă vreo supărare, să nu facă rele“ (1).

Ingerul stă pe umărul drept al omului, iar Dracul pe cel stâng și de acolo povătuiesc pe om cum cred dânsii, și omul face cum știe el (2).

Fiecare om are Inger păzitor al sufletului, care se luptă pentru a depărtă pe Diavol dela trupul omului, ca să nu-l îneșe Diavolul, — omul fiind purtat de Diavol. Diavolul e în stânga și omul în dreapta, și cum Diavolul ține minte numai relele, tot ce se bate în stânga e a rău. Și Ingerul, și Diavolul știu ursita omului și de aceea prevestesc pe om: bate ochiul, mâna și altele“.

„Când îți țuiie în vreo ureche, e Ingerul: sună clopoțelul și-ți dă de știre, că din acea parte se apropie Diavolul, ca să-ți faci îndată cruce la acea ureche (3).

Necuratul, dacă vede că omul e bland, bun, se duce dela dânsul. Doamne ferește să fie Necuratul totdeauna lângă om! De aceea, omul să-și calce totdeauna pe inimă. De ce se zice: „rabdă un ceas, că-i trăi un an“?

Acel ce e rău, e al Necuratului. El se lipește de dânsul și îl îndeamnă la rău, de-i vin feldefel de gânduri în cap; și dacă nu-și aduce aminte și nu-și face cruce ca să piară Diavolul, atâtă se ține de dânsul, până îl prăpădește ori face vreun rău. Cum face cruce, Dracul n'are putere, fuge, și numai de departe umblă și-l păzește până când să se poată iar apropiă.

De aceea, nu-i bine să zici din gură, cum au o samă obiceiul: „am să mă în nec“, „am să mă spânzur“, ori altceva de rău, că el vorba ceea și-o scrie, și dacă omul zice de trei ori că are să-și facă samă, atunci trebuie să-și facă.

Omul, dacă se roagă la Dumnezeu, dacă merge la biserică, Ingerul îl întărește și-l ferește; dar dacă uită de Dumnezeu și nu

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 505-6.

(2) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 506: In Moldova, atunci se obișnuiește a întrebă pe unul să-ți gâcească urechia în care îți țuiie, și dacă gâcește, este socotit ca prieten. — Cred. Rom. din com. Vânători, jud. Neamț, împărt. de d-l A. Moisei: Când îți țuiie urechile, să-ți faci cruce, că altfel Dracul stupește pe Înger în ochi.

se încchină, atunci Ingerul și Dumnezeu se depărtează dela dânsul și Dracul se întărește“ (1).

Când te duci la apă, să clătești *cofa*, căci Ingerul și cu Dracul se apucă în rămășag. Dacă clătești cofa, atunci rămâne Dracul pâcâlit (2).

„Ingerul și cu Diavoul se luptă și se bucură ori se încristează, după cum și omul face pe voia unuia ori a altuia.

Așă, eră odată un om, și pentru dânsul Ingerul se luptă cu Diavoul.

Se pune omul la masă și nu-și face *cruce*. Atunci zice Diavoul bătând în pumni Ingerului :

— Vezi? Nu și-a făcut cruce; este al meu. Ce mai umbli degeaba!

— Stăi, nu te grăbi,—zise Ingerul domol. Acu nu și-a făcut omul cruce, că a fost flămând, dar stăi să vezi pe urmă, după ce s'o sătură, cum are să-și facă, mulțumind lui Dumnezeu.

Dar omul, după ce mântuì de mâncat, căscă cât putu de tare, întinzându-se a lene pe pat, cu luleaua în colțul gurii. Si cum umblase cu cărbunele, să-și aprindă luleaua, se fripse, și trase și-o sudalmă de cele îndesate.

— 'Ti crucea mă-tii de cărbune!

Bietul Inger, ci-ca s'a îndepărtat plângând, iar Diavoul, bucuros, rânjând de veselie, mai căpătă un suflet în stăpânirea lui“ (3).

Să nu ridice nimeni degetul în sus către cer, când arăți soarele ori luna, că scoți ochii Ingerilor (4).

Inima omului are ureche. Aceea e a Diavolului, căci Dumnezeu nu i-a dat-o: e așă, ca urechea inimii dela porc, care se tăie, ca să nu se mânânce. Urechea aceea ascultă și audе ce-i spune Diavoul, când vine la ceasul lui: urechile inimii se ridică în sus și poartă pe om, iar omul se înnegrește de mânie, se înviește, se îngălbenește, bate, omoară, pentru că ii dă Diavoul mintea cea rea.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 506.

(2) Cred. Rom. din com. Vânători, jud. Neamț, împărt. de d-l A. Moisei.

(3) Ion Creangă, VI, p. 362-3.

(4) Gorovei, *Credință*, p. 386.

Cu mintea lui Dumnezeu,—cea bună,—bun lucru face.

„De ce,—cum am mai pomenit,—dacă dai în cinevă poți să-l omori?” Că e al Diavolului. Lucrul acesta nu se întâmplă, dacă vei da cu mâna dreaptă, cu care omul își face cruce: cu mâna dreaptă dacă bați, poți lovi pe însuș Necuratul; cu mâna stângă, nu, că nu-l poți nimeri.

Sunt oameni *stângaci*, cei ce fac toate treburile cu mâna stângă. Aceia sunt ai Diavolului (1).

„Omului care-i *tare de Înger*, nimică nu i se arată, ori și unde ar merge noaptea, pentru că i-i Ingerul tare, dar cel al cărui *Inger e moale*, acela vede feldefel de necurătenii.

La care om Ingerul e mai slab,—cel care s'a născut în aşa *ceas*,—Necuratul e mai tare acolo și de aceea se lipește de dânsul și capătă boale, cum e spasmul, nebunia. Ingerul n'are bucurie de acela, pe care îl păzește el. *Dacă e mai slab, nu-l poate dovedi pe Necurat*” (2).

Nu se aude în popor urarea: „Ingerul păzitor să-ți fie aproape!”. Totuși ce frumos stă când cetim în „Somnoroase păsările” urarea lui Eminescu:

Trece lebăda pe apă
Între trestii, să se culce,
Fie-ți îngerii aproape,
Somnul dulce ! (3).

Ingerul păzitor spune câte odată de-a dreptul celor păziți câte una din tainele viitorului. Astfel, la Bobotează, când *cerul* se deschide, unii flăcăi sau fete ce-și așteaptă căsătoria, află dela Ingerii lor, partea ce vor avea-o după nuntă (4).

Când omul este pe un drum, să nu se uite înapoi pe partea stângă, căci vede Diavolul și se înfricoșează; să se uite pe partea dreaptă, ca să-și vadă Ingerul păzitor și să prindă putere (5).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 508. Despre urechea inimii se spune că de se va clăti, prevestește o supărare.

(2) *Ibidem*, p. 506.

(3) Și într'o scrisoare, către Veronica Micle, Eminescu încheie cu: „La revedere, *îngerul meu de pază*, la revedere! (O. Minar, *Veronica Micle*, 1914, p. 44).

(4) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 192.

(5) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci, împărt. de fratele meu Vasile.

Când omul se culcă pe stânga, săde *Ingerul cel bun* lângă el: când se 'ntoarce pe partea dreaptă, acest Inger fugă și în locul lui vine *Ingerul cel rău* (1).

„Noaptea cât dormim, visurile cele bune dela Ingeri ne vin, — ni le șoptește Ingerul în ureche, — și cele rele, dela Necuratul: ni le șoptește el.

Noaptea când dormi, Dracul face răfueală la toate păcatele căte le-ai făcut peste zi și le scrie, iar Ingerul scrie faptele cele bune ce le-ai făcut și apoi îți ieă mâna și pune degetul cel mic pecete, că adică singur ai iscălit, și cu acelea mergi pe ceea lume, când te va judecă Dumnezeu“ (2).

X De Diavol, Ingerul păzitor nu se teme; după unele credință insă, se teme de insectele numite *fiboace*, — cari, se spune, sunt fetele Satanii (3), — și de *tânțari* (4).

Câte odată, Ingerul păzitor fugă de omul rău și anume:

Dacă amenință cineva cu un cuțit pe altul, din glumă chiar, ca și cum ar vrea să-l străpungă, Ingerul păzitor se îndepărtează 40 de zile dela cel ce se răstește; acesta, mai ieă încă și șapte păcate dela cel pe care îl amenință (5); prin urmare, în acest răstimp, cel ce s'a răstătit cu cuțitul, rămâne cu totul în sama Diavolului (6).

Prin Bucovina se spune că să nu te răstești niciodată cu cuțitul, căci Ingerul se îndepărtează cu trei pași de tine; dacă te vede că astfel asculți sfaturile Necuratului și faci după spusele sale, atunci Ingerul păzitor fugă cu totul la Dumnezeu, supărat peste măsură că și-a perdit sufletul care ii era încredințat (7).

Tot 40 de zile, Ingerii nu se apropiie de acele case, în cari au

(1) *Ghilușul*, II, no. 8–9, p. 46.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 505.

(3) Marian, *Insectele*, p. 229. Insecta este *Pompilus viaticus*, Fabr.

(4) *Ibidem*, p. 319.

(5) *Şezătoarea*, XIV, p. 71–2.

(6) Cred. Rom. din com. Ardeoani, jud. Bacău, împărt. de d-l D. I. Procopie; a celor din com. Jorăști, jud. Covurluiu, împărt. de d-l P. G. Savin; a celor din Podu-Turcului, jud. Tecuci, împărt. de d-l V. Gheorghiu. — *Şezătoarea*, I, p. 121.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 507.

intrat *irozii* la sărbătorile Crăciunului (1) sau *capra* la Sf. Vasile (2).

De lehză, Ingerul iarăș nu se apropie, fiind *spurcată*; pentru aceasta, când ieșă afară, trebuie să iea cu sine o *măturuță* și un *cuțit*, ca să aibă cu ce să se apere împotriva Duhurilor rele, în lipsa Ingerului păzitor (3).

De asemenei Ingerul fuge de copilul mic pe care mama sa îl lasă să plângă pe afară. Prin urmare, atunci când copilul este singur, Diavolul se poate năpusti asupra lui, punând stăpânire pe dânsul.

Ingerul păzitor mai fuge și de *femeia* ce a născut de curând, dacă aceasta este lăsată singură în casă (4).

Ingerul fuge 40 de zile de cel ce mânâncă nespălat (5), cum și de cel ce mânâncă fructele *cacadărului*,—trandafirul sălbatec,—tot pentru timp de 40 de zile, căci ghimpii cacadărului seamănă cu *câncile* Diavolului (6); de asemenei fuge și de cei ce mânâncă *măcieșe*, căci din crengi de măcieș s'a făcut cununa de spini pusă pe fruntea Mântuitorului Isus Hristos, când a fost răstignit (7).

După unele credință, Ingerii nu stau pururi pe lângă oameni; ei se duc și vin,—se duc să spună lui Dumnezeu cele văzute în prejurul omului și vin să-i aducă povețe.

Sâmbăta, *Ingerii* merg în cer, ca să se împărtășească. În această dimineață, nu trebuie să măture gospodinele, ca să nu se colbăiască împărtășania Ingerilor. Nimeni nu trebuie să mânânce până ce nu va răsărî soarele, iar fumătorii se vor feri de tutun. Alții nu mânâncă Vineri seara *usturoiu* tot spre acest scop, ca nu cumvă Ingerii să fie mâlniți și prin urmare, ca nu cumvă să nu se poată împărtăși la slujba de Sâmbătă dimineața, când se roagă pentru oameni (8).

(1) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(2) Gorovei, *Credință*, p. 385: „nu se apropie Îngerul 50 de zile“.

(3) *Ibidem*, p. 161.

(4) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(5) Gorovei, *Credință*, p. 181.

(6) *Sezătoarea*, XV, p. 12.

(7) *Ibidem*, p. 64.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 893.

In cer, stând Ingerii la sfat, pomenesc pe oamenii de pe pământ, și aceștia atunci sughiță. Cel ce sughiță, trebuie să zică:

— Mă pomenește Ingerul Mihail, Gavril... — urmând astfel până-i să sughițul (1).

Seara, când se apropie de fereastră, Ingerii nu trebuie să afle pe ferești nici *pieptene*, nici *luleă*, cari sunt necurate, și nici *sare*, — cum am mai pomenit, — căci pe drum sărat Ingerul nu calcă. Miros de *usturoiu* să nu fie seara prin casă, pentru aceaș lucru. Cu toate acestea unii socotesc că mirosul de *usturoiu* alungă numai pe Necurat.

Cei ce se culcă, să nu fie încinși, căci vine Ingerul și nu-i cunoaște. „Zice că-s snopi“ și pleacă (2).

Când vine sfârșitul omului, Ingerul păzitor îi ieă sufletul. Această credință o așlăm în următorul bocet transilvănean:

Puișorul meu iubit,
Eu de asta n'am gândit,
Că ai de călărit
Și dela noi de pornit.
O, prea sfânt Îngerul meu,
Ce i-aș da lui Dumnezeu,
Să-mi lese pujuțul meu !
Da-i-aș aur și argint,
Să mi-l lese pre pământ !
— Nu-mi trebuie-aurul tău
Și nice argintul tău,

Că m'a mânat Dumnezeu
Suflețelul să i-l ieu !
— Cu ce fapte m'ăs mai duce
La tatăl meu cel prea dulce,
Că n-i l-a chemat Hristos,
La orașul cel frumos,
O ! cătu-i de luminos,
Cum spunea Domnul Hristos;
O, cătu-i de depărat,
Nice când n'am mai umblat! (3).

Ei ne vine de-a dreptul din „Cügetările în ora morții“:

„Așă se roagă sufletul cu mare rugăciune:

— Lăsați-mă, Ingerii lui Dumnezeu, să mă pocăesc; miluiți-mă, lăsați-mă într'un an, să plâng de păcatele mele cele rele ce am făcut, doară mă va milui Dumnezeu. După aceea mă veți luă cum v'a zis Dumnezeu.

Atunci grăesc Ingerii fără milă și zic așă:

— Anii tăi s-au sfârșit; ieși, sufletule din trup, că mi-a zis mărele județ cel înfricoșat, să te mutăm din această lume, că toți

(1) *Senin de cinstire lui Serafim Ionescu*, Bârlad 1914, p. 67.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 505.

(3) Marian, *Inmormântarea*, p. 501.

anii tăi i-ai visu în negândirea ta, de poftiai să bei și să mânânci iar de moarte nu te temeai....» (1).

După ce Ingerul ieă *sufletul* omului (2),—lucru care intră de obiceiu în rostul *Morții*, cum vom vedea, sau al *Arhanghelului Mihail*, cum am arătat în altă parte (3),—îl poartă prin toate locurile pe unde omul a umblat în viață și apoi îl duce din nou la casa lui, unde îl lasă să se ospăteze trei zile (4), și numai în urmă îl suie în cer la Dumnezeu:

„După ce iesă sufletul din trupul omului, îl poartă Ingerul prin toate locurile și pe toate potecuțele, pe unde i-au cutreerat piorușele, cât a fost în viață. După ce a colindat peste tot, vine îndărăt și s'așează la streașina casei, unde stă trei zile“.

Cuprins de rele, sufletul zice Ingerului:

— Mult mi-e sete, Ingere!

— Du-te'n casă și bea apă!

Intră sufletul și vede rudele jeling mortul. Iesă scârbit:

— Ai băut apă? — întrebă Ingerul.

— Nu, n'am băut?

— De ce?

— Apoi, mi-au venit mațele la gură, de scârbă mare, ce mă să făcut. Acolo eră un hoit și niște *ciori* grămadă pe el. Il mâncau..., nu știu ce făceau.

— Vezi? — ii zice Ingerul, — în hoitul ăla ți-ai făcut tu vacul iar acum nu-l mai cunoști, cu toate că ieri-alaltaieri, nu mai departe, ieși și dintr'insul. Alea, de zici tu că sunt ciori, sunt rudele morțului, rudele tale: te jelesc“ (5).

(1) Textul primitiv în N. Drăganu, *Două manuscrípte vechi*, București 1914, p. 213. cf. Miron Costin, III, p. 186—70.

(2) T. Pamfile, *Văzduhul*, p. 31; „La tatăl tău de aceea am plâns, că, să fi văzut cum îl rupeau Dracii; își eră mai mare mila. Da la copilul nostru [la moartea căruia am râs], au venit o mulțime de Îngeri de l-au luat și drept la Dumnezeu l-au dus“.

(3) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 77 și urm.

(4) Cred. Rom. din jud. Muscel.

(5) R.—Codin, Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 45.

Tot astfel cred și *Bulgarii* (1).

În cele ce urmează, vom da o frumoasă povestire musceleană,

Fig. 2. Ingerul (Arhanghelul Mihail) cântărește, după lumea sufletului faptele răposatului (după Bianu și Hodoș, *Bibliografia românească veche*, I, p. 202).

(1) A. Dozon, *Chansons populaires bulgares*, p. 176:

O mamă aveă, aveă
O fată, Encița.
De când lanca se născuse,
Nu ieșise din cuvântul mă-sei.
Acum s'a îmbolnăvit dintr'o dată.
Mă-sa stă alături,

Tată-său stă la căptăiu.
Dumnezeu a trimis Ingeri
Jos, în lumea de pe pământ,
Să cate suflet creștinesc,
Să-l aducă în raiul lui Dumnezeu
Ca să îngrijească de flori...

din care rezultă chipul cum *Ingerul slujește și-si apără omul și după moarte, când pentru acela s'au făcut fapte frumoase*:

„Măre, eră o dată o femeie harnică și cuminte, nevoie mare. Și când ii eră ei mai drag pe lume, rămăse să văduvă cu trei *haidoși* de flăcăi, frumoși și chipiști, de nu te mai săturai privindu-i..., flăcăi pe cari ii crescuse sărmana, numai în fapte bune și în frica lui Dumnezeu.

Și bietul răposat, biet să fie de păcate, lăsase neveste-sei din agonisită lor, o mie de lei și mai lăsase încă trei mii pentru cei trei feciori, să se hrănească și ei în lume.

Acù, ce-or fi făcut feciorii cei mari cu banii lor, nu știu, că nu m'am dus să-i întreb. Știu numa că într'o zi, când eră bâlcu Mare la unu din satele vecine, feciorul cel mic, care făcea ca și taică-său, negustorie de vite, plecă la târg.

La mijloc de cale, după un deal și-o vale, în dosul unei bisericici, aude: buf!... buf!... buf... Numai bușeli și răbufneli.

— Mă, ce să fie! — se întreabă flăcăul.

Se duce mai aproape, și ce vede, se crucește: în cimitir, *un Jidan băteă mormântul unui rumân*.

— Ce ai cu el, jupâne?

— Cum, ce? Hoțul ăsta de rumân mi-e dator o mie de lei. Și când mă gândiam să mi-i dea, uite: l-a luat *Cel de pe scorbură*, și eu am rămas aşă. Acù, iacă, bat și eu mormântul, să m'aleg *încailea* cu atâtă și să mă pomenească și mort!

— Nu-l mai bate! E păcat de Dumnezeu să n'aibă odihnă în mormânt bietul creștin. Na, mai bine, mia de lei, și du-te'n treaba dumitale!

Și-i dă flăcăul mia de lei, iar Jidanul săriă în sus, nu alta. A luat-o și s'a dus unde a dus mutul iapa.

Pe urmă, flăcăul drege pământul *dricuit* și pângărit de lifta spuscată, și pune câtevă flori acolo și se duce acasă.

Când il vede maică-sa:

— Da bine, mamă, aproape fu târgul!

— Ei, mamă, nu mai zice aşă, ci mai bine închină-te!

Și-i spune de-a-fir-a-păr toată tirișenia.

— Și-acù, zice flăcăul, dă-mi, mamă, mia dumitale, să negustoresc, că eu nu mai am pară chioară.

Maică-sa, suflet bun, i-o dă, iar Românașul plecă tot la târg, călare.

— La o răspântie îi răsare'n cale un băiețel.

— Unde mergi, neicuțule?

— Uite, nene, am plecat să-mi găsesc stăpân. Nu mă bagă dumneata?

— Apoi, zice flăcăul, nu m'am gândit la asta până acum. Da să-mi mai ieau sama.

Și pleacă amândoi spre târg. Da uitasem să spuiu, pe flăcău îl povătuise tată-său, când încă nu închisese ochii, să nu-și bage slugă pe cel care o mâncă mai mult decât el. D'aia au tras la un han, și pe când mâncau, flăcăul tot trăgea cu coada ochiului la băiat, să vază cât mâncă.

Imbuca, sărmanul, te miri ce, — nimica toată; se scoală și-si face cruce.

— Știi ce, neicuțule? Te bag. Cât ceri pe an?

— Apoi, nene, eu nu mă tocimesc cu anul. Să stau eu la dumneata și dacă te-i mulțumi, mi-i da cevă; dacă nu, m'oiu duce cu Dumnezeu.

L-a băgat: apoi, și-au văzut de drum!

La târg, numă se pomenește flăcăul cu sluga că-i zice:

— Știi ce, stăpâne? Dă-mi mie banii dumitale, să-i negustoresc. Flăcăul, ce-i vine, îi dă; băiatul se depărtează, iar el rămâne să se hodinească acolea, pe un *răsloj*.

Sluga a luat-o prin târg și a cumpărat niște boi; când i-a vândut, a câștigat cinci sute de lei. Cu o mie cinci sute, a cumpărat niște cai. Când i-a vândut, a luat pe ei două mii de lei.

Pe urmă vine cu socoteala.

Se miră flăcăul: — Mă băiețele, bun noroc mi te-a trimes, cin'te-a trimes!

Se înserează, și ei pleacă acasă.

Le eră drumul peste o apă. Plouase și veniseră mari talazurile. În urma lor venia în goana mare o droșcă cu cai, în fundul căreia se vedea doi boieri.

— Stăpâne, stăpâne, — strigă băiatul, — stai să treacă întâi droșca.

L-ascultă flăcăul. Intră droșca 'n apă, dar... o ieau talazurile, nenisorule, și se înneacă. Biții boieri strigă cât le ieau gura:

— Ajutor, oameni buni, ajutor, că ne prăpădim!

Flăcăul și-a încălecat calul și s'a dus în apă, de a ajutat pe

cel de care mai putea fi nădejde de scos. Celalalt era ca și dus.

Stăteau acum la mal, se uitau cum se duce pe lumea dușilor suflet de creștin și dădeau din umeri că... de, n'aveau nici o putere.

Da de-odată se pomenește cu sluga:

— Las' că-l scot eu, stăpâne!

Și, spre mirarea boierului și a flăcăului, s'aruncă baiatul înnot și apucă de mâna pe cel înnechat; ba scoate și desagii cu galbeni. Rămâne în apă numai trăsura cu caii.

— Mă, mă, mă! Asta nu e *rumân!* Câtă putere pe el! Si nu e decât un *ghibărdeiu!*

Le lasă boierii și banii, și tot, și pleacă mulțumindu-le cu lacrămi în ochi, că i-a mai lăsat să calce iarba verde.

Apoi, vesel nevoie mare, stăpânul își încalecă roibil și se duce în treaba lui, cu slugă cu tot!

Trec așa trei ani de zile, și în timpul ăsta cât nu dă înainte flăcăul nostru! Ce mai case, ce mai *sloane*, magazii, acareturi, moșii întinse, vitișoare!... mă rog, nici nu-l mai cunoșteai. Si astea toate, numai pe urma baiatului care tot ghem rămăsesese. Unde punea el mâna, punea și Dumnezeu mila.

Acu, într'o Duminică, cum sta flăcăul pe prispa casei, se pomenește cu sluga că-i zice:

— Ia ascultă, stăpâne! Mult o să stai așa fără niciun căpătaiu? Insoară-te și dumneata odată, să fii în rândul oamenilor. Nu vezi că ai cam albit?

— Bine, bine, băiete, să mă însor. Dar pe cine să ieau?

— Ei, pe cine! Pe fata împăratului!

— Ce, mă băiețășule, tocmai acu în ți-ai găsit să râzi de mine? O să mă ieau fata aia?

— Da bine, stăpâne, —zice iar sluga, —când te-am mai dus eu la rău și când am mai râs de dumneata? Dacă te trage inima, ie-ți paloșul ce ți-a lăsat răposatul și... hai, înainte cu Dumnezeu!

Vezi, dumneata, *moșicule*, eu m'am tot luat cu vorba și am uitat să-ți spun că răposatul taică-său lăsase moștenire flăcăului și un paloș.

Își ieau ei merinde în desagi și pleacă spre curțile împăratești. Acolo altă dandană: la fata asta, —ea știe ce avea, —cine venia împrejtit, —n'ar fi mai venit, —nu se întorcea cu zile. Adică împă-

ratul punea pe peștor de se culcă noaptea în palat și, până în ziua, Tânărul era înghițit de un șarpe ce-i ieșiă fetii pe gură.

— Impărate, — zice voinicul, — am venit să-mi dai fata!

— Bine, bine, băiete! Da întâiu să te culci o noapte în palat.

Apoi ți-om da-o!

Zicea astea, măria sa, da în gând:

— Apoi tot nu e cine știe ce sculă de tine. O să te duci și tu plocon lui Ucigă-l-toaca... că s'au dus ei alții mai cevă ca tine!

Se învoesc, dar flăcăul își ieă și sluga.

— Stăpâne, dă-mi paloșul și așteaptă-mă aci!

Intră sluga în odaia unde dormiă mlădița împăratului, și cum era întuneric, fata nu l-a cunoscut. Odată se răstește el la ea și o amenință cu paloșul.

— Hi!... fetică, până acum ți-a fost, — zice el. Am să te taiu în noaptea asta!

Și mai repede odată paloșul.

Atunci, măi taică, să vezi minune! De groază, fata odată *otincnește* și, — să iertați dumneavoastră, — odată varsă pe gură un șarpe *balaur*, cu solzii de aur, care, nici una, nici alta, dă năvală să înghită pe băiat. Dar el mai iute decât fulgerul, repede paloșul și îl taie drept în două. Amenință pe fată a doua oară și iarăș iesă un șarpe pe care îl taie. Și tot aşă, până de trei ori. Pe urmă :

— Uite, stăpâne, ți-a rămas fata tot cu sufletul curat, știi: curat și luminat, ca argintul strecurat!

Fata, scăpată de duhurile necurate, doarme dusă până la ziua și când vine măria sa împăratul, găsește pe flăcău viu nevătămat, stând cu paloșul de pază lângă patul fetii, iar în odaie a-lături, slugulița, făcută ghem, mâna porcii la jir!

De unde să-i trăsnească măriei sale prin cap, că ghemul de colo, făcuse minunea?

— Impărate luminată, — zice voinicul, — acum ai o fată de toată bunătatea. Vezi ce e pe jos?

Și-i arată stârvurile de balaur făcute ciopăti :

— Da să mi-o dai de nevestă, măria ta, cășă ne-a fost vorba.

I-o dă și fac, moșicule, o nuntă, de se duce vestea.

Mai petrec ei, ce mai petrec, pela socii, cari le dau în samă împăratia cu toate bunurile și grijele ei, apoi împăratul cel Tânăr, zor nevoie, să se ducă pe la măsa cu nevesta.

Pleacă la drum și ieau cu ei și pe băiat.

Dar prin o pădure, numă ce aude împăratul :

— Stăpâne dragă, ăi fi, n'ăi fi mulțumit cu mine, eu te las.
Mă duc în alte părți.

— Da bine, băiețele, din ce-ți venii? — zise împăratul încrăpatat cum nu se mai poate. Nu ești mulțumit de mine?

— Ba sunt mulțumit, dar nu mai stau.

— Incailea spune-mi: cât să-ți plătesc? E atât amar de vreme de când te străduești să mă faci om!

— Ce să-mi plătești? Nu mi-ai plătit acum trei ani? Știi: când ai dat o mie de lei și nu mai aveai după sufletul dumitale nici o pară!

— Cum? Cine ești dumneata?

— Cine? — zice sluga. Află, împărate, că eu sunt *Ingerul românului* pe care l-am scăpat dela Jidan. Nu i se putea odihni sufletul sărmanului creștin și numai dumneata te-ai milostivit cu el. D'aia te-am slujit!

Și, când zice cele din urmă cuvinte, băiatul începe să se ridice în sus, încet-încet, până pierde în văzduh, într-o lumină orbitală.

Iar împăratul cel Tânăr și cu împărațita cad în genunchi plângând, uluitori și mirați de atâtă putere dumnezească.

Si aşă, măi taică, văzurăți cât poate faptă bună?" (1).

Pentru marele ajutor și bunăvoiță pe care Ingerul păzitor le dă omului, acesta este dator să se roage numai, seara mai alăs (2), Ingerului sau Ingerilor săi, precum și altor lucruri sfinte,

(1) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 1–6. Se citează povestea lui Stan Pățiu, de Ion Creangă, unde un Drac ajută omului, pentru că la o nevoie i-a dat o bucată de mămăligă. — Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului*, p. 159 și urm.: Sf. Nicolae ajută celui ce-i scoate icoana să dela un crășmar.

(2) Voronca, op. cit., p. 505: „Fiecare om are Înger; el vine în toată seara dela Dumnezeu să vadă ce face omul, cum ii merge, ce-i trebuie și apoi merge iar la Dumnezeu să spune. Îngerul vine în toată seara când ne culcăm, și de ne culcăm pe mâna stângă, el se pună pe umărul nostru și cinează și se bucură; de nu, se duce. Nu numai cât omul, dar și fiecare casă are Inger: fără Înger nu se poate. Îngerul vine în toată ziua până la miezul nopții la om, că el tot ce se întâmplă în casă, știe, de este vre-o naștere ori de moare cineva. El intră iute, de se uită, și iar se duce“.

ca să-i fie de strajă pentru noapte, când nu se va putea fier singur de atâtea Duhuri necurate (1).

Iată mai multe rugăciuni:

Intâiu, numai către Ingerul păzitor :

Înger, Ingerașul meu,
Ce-mi ești dat de Dumnezeu,
Vino cu-a' tale-arițioare :
Mă 'nvelește,
Mă 'ncâlzește,
Să pe urmă mă adoarme ! (2).

Înger, Îngerul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru suflețelul meu,
Peste zi și peste noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte! (3).

Înger, Ingerașul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru suflețelul meu
Și de zi, și de noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte! (4).

Înger, Îngerul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru suflețelul meu :
Zi cu zi să tot sporim,
Tuturor să folosim ! (5).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 507 : „Îngerul, la om, numai cu rugăciuni se ține și cu fapte bune. Când ai Înger, el te păzește de toate retele, ori unde te-ai duce. Cu Îngerul poți să treci peste dușmani ca printre câni și nimic nu îi face. Din care parte îi-ar veni vreun rău, ori te-ar lovi, el dintr'acea se pune și te ferește...”

Seara, când te culci, și n'ai timp să te închini cum se cade, măcar cruce să-ți faci, că dacă vine Ingerul și n'ai făcut cruce, zice :

— Aista-i snop !

Și nu te cunoaște, și se duce !

Dar dacă faci cruce, stă.

Dacă prinde el, — credeam că *Dracul*, — putere asupra omului, nici nu-ți vine să te închini ; îi-i greu. Cartea de rugăciuni de aceea e bine să o pui sub cap, căci el se mai depărtează”.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 75, din jud. Botoșani.

(3) Culegere din com. Tepu, jud. Tecuci. — Marian, *Năsterea*, p. 184.

(4) *Ion Creangă*, V, p. 150.

(5) Culegere din Sâncel, lângă Blaj, împărt. de d-l Tr. German.

Inger, Ingerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu,
Ca și noaptea care vine,
Să te lese lângă mine,
Spre a mă scăpă de toate
Ce îmi face răutate !
Inger bun, adoarme-mă

Doamne, noaptea a trecut
Și noi liniște-am avut,
Al tău înger prea iubit
Cu 'ngrijire ne-a păzit,
Varsă, Doamne îndurăte,

Și de rău păzește-mă,
Iară mâne dimineață,
Mă deșteaptă la viață.
Inger, Ingerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Și de ziua și de noapte,
Până la ceasul cel de moarte ! (1).

A ta mare bunătate
Din locașul cel ceresc
Peste ceia ce ne cresc,
Ca de noi să îngrijească
De cel rău să ne ferească ! (2).

Inger, Ingerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru suflețelul meu.
Eu sunt mic, tu fă-mă mare,
Eu sunt slab, tu fă-mă tare,
În *tătă* locul mă 'nsoțește
Și de rele mă ferește ! (3).

Inger, Ingerașul meu,
Ce mi te-a dat Dumnezeu,
Păzește suflețul meu
Până decuseară,
De cu seară până la cinișoară,
Dela cinișoară până la cântători,
Dela cântători până'n zori,
Din zori până la răsăritul soarelui,

Dela răsăritului soarelui
Până'n vecii veacului.
Eu sunt mic, tu mă fă mare,
Eu sunt slab, tu mă fă tare,
Eu pe tine te alduesc,
Da tu pe mine
De toate relele
Și de toate grelele
Să mă păzești (4).

(1) Culegere din Sâncel, lângă Blaj, împărt. de d-l Tr. German.

(2) Culegere din Tara Oltului, Ardeal, împărt. de d-l Tr. German; se vede că-i compozиie de om cărturar.

(3) Ion Creangă, V, p. 150.

(4) Vezi D. Dan, *Straja*, rugăciunea «*Îngerul cu mir*», care 'ncepe astfel :

Inger, Ingerașul meu,
Slușuța lui Dumnezeu,
Pază suflețelul meu,
Cel de zi și cel de noapte,
Până la ceasul cel de moarte
Cruce dulce-adoarme-mă,

Inger bun, deșteaptă-mă,
Din patul lui Dumnezeu,
Din acoperemântul lui Dumnezeu,
În știrea lui Dumnezeu.
Vino, Inger bun, și mă stârnește,
Doamne miluește...

Rugăciune către Îngerul păzitor, și către *cruce*:

Inger, Îngerelul meu,
Păzește sufletul meu
Și de ziua și de noapte
Până la ceasul cel de moarte.
Sfântă cruce – *adurme-mă*,
Inger bun deșteaptă-mă ! (1).

Inger, Îngerașul meu,
Slușuța lui Dumnezeu,
Păză-mi sufletul meu,
Cel de zi și cel de noapte,
Până 'n ceasul cel de moarte.
Inger bun, păzește-mă,
Cruce dulce – *adoarme-mă* ! (2).

Inger, Îngerașul meu,
Crucița lui Dumnezeu,
Stă într'ajutorul meu,
Până la miez de noapte,
Până la ceasul cel de moarte !

Sfântă cruce-adoarme-mă,
Inger bun, trezește-mă,
Cu dărul tău îngrădește-mă,
Doamne miluește-mă,
Doamne miluește-mă !

„Rugăciunea aceasta se zice seara și noaptea, dacă te temi. Cum o zici, îndată, orișice frică pieră“ (3).

Inger, Îngerașul meu,
Roagă-te lui Dumnezu
Pentru sufletul meu,
Și din zi și din noapte,
Până la ceasul cel de moarte.
Sfântă cruce – *adoarme-mă*,
Inger bun, deșteaptă-mă ! (4).
Doamne sfinte, iartă-mă ! (5).

(1) Culegeri din vecinătatea Turdei, Ardeal, împărt. de d-l Tr. German.

(2) Marian, *Nașterea*, p. 184. – La fel și în com. Tepu, jud. Tecuci.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 503.

(4) E o greșeală când s'a scris: „Înger bun, *ușteaptă-mă*“.

(5) Marian, *Nașterea*, p. 184.

Inger, Ingerașul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru suflețelul meu
Și din zi și din noapte
Pân' la ceasul cel de moarte

Inger, Ingerașul meu,
Slușuța lui Dumnezeu,
Ferește-mi suflețul meu;
Peste zi și peste noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte

Cruce'n casă, cruce'n masă,
Cruce'n toate unghiuile de casă;
Şade Ingérul în mijlocul casei
Cu cămașa scurtă,
Cu sabia simultă.
Cu ușile 'nferecate
Cu fereștile 'nziuate
Și ne vede,

Sfântă cruce, apără-mă,
Inger bun, deșteaptă-mă,
Doamne, miluiește-mă;
Cu crucea păzăște-mă ! (1).

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspatru cornuri de casă;
Cruce'n cer, cruce'n pământ,
Cruce'n locul un' mă culc ! (2)

Ne prevede
De toate relete până decuseară,
Decuseară până la cinioară
Dela cinioară până la cântători,
Dala cântători până în zori,
Din zori până la răsăritul soarelui,
Din răsăritul soarelui
Până în vecii veacului,
Amin ! (3).

Rugăciune către *cruce, Sf. Duh și cei doi Ingeri păzitori*, care se rostește seara, la culcare, făcând cruce și pe perină :

Cruce'n cer, cruce'n pământ,
Cruce'n locul ce mă culc.
Doi Ingeri mă străjuește,
Sfânte cruce mă păzește,
Sfântul Duh în mine este !

Rugăciunea se încheie cu

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspatru cornuri de casă,

făcându-și creștinul cruce spre tuspatru cornurile de casă (4).

(1) Marian, *Naștere*, p. 184–5.

(2) *Ibidem*, p. 185.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 504.

(4) *Ibidem*, p. 503.—*Ibidem* : „fiecare om are doi Ingeri ; cum asfințește soarele, îngerii vin și-l păzesc“.

Rugăciune către Inger, Dumnezeu și cruce:

Inger, îngerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelul meu.
Și în zi și în noapte,
Până'n ceasul cel de moarte.

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Ingerii împrejur de casă,
Dumnezeu cu noi la masă! (1).

Rugăciune către Dumnezeu și Ingeri:

Inger, Ingerelul meu
Ce mi te-a dat Dumnezeu
Tot deauna fii cu mine

De mă 'nvață să fac bine.
Doamne, Ingereii tăi,
Fie păzitorii mei! (2).

Rugăciune către Dumnezeu, cruce și cei trei Ingeri,— dacă nu va fi contopită din două rugăciuni :

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspatru cornuri de casă!
Cruce'n cer, cruce'n pământ,
Și într'al meu așternut sfânt.
Lângă sălășelul meu
Şade singur Dumnezeu
Cu trei Ingeri lângă mine :
Unul mă adoarme bine,
Unul din somn mă trezește,
Unul veșnic mă păzește
Și de rele mă ferește.
Inger, Ingerașul meu,

Slugetă lui Dumnezeu,
Roagă-te lui Dumnezeu,
Pentru sufletelul meu,
De cū zi și până'n noapte,
Până'n ceasul cel de moarte
Și-atunci iea sufletul meu
Și du-mi-l la Dumnezeu.
Ingerel adoarme-mă,
Ingerel deșteaptă-mă,
De păcate iartă-mă,
De rele ferește-mă,
Doamne, miluește-mă! (3).

Rugăciune către Maica Domnului, Inger, cruce și Dumnezeu.

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspatru cornuri de casă.
Dumnezeu cu noi la masă,
Maica sfântă la fereastră,
Ingerașul mă păzește,
Sfânta cruce mă 'ntărește ;
Ingerașul mi-i lumină,
Sfânta cruce mi-i hodină ! (4).

(1) Ion Creangă, V, p. 150.

(2) Ibidem.

(3) Marian, Legendele Maicii Domnului, p. 344.

(4) Marian, Nașterea, p. 185.

Prin Bucovina când se culcă oamenii seara, și fac rugăciunile, spun și următoarea rugăciune la Inger, să le păzească casa:

Sf. Ioan șade în mijloc de casă
Cu străie scurte,
Cu săbii crunte
În patru cornuri de casă

Sunt patru Ingeri ai lui Sf. Ioan
Și apără sălașul
De toate relele
Și de toate grelele! (1).

Variantă este următorul început de rugăciune:

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Cruce'n tușpatru cornuri de casă.
Şade *Sf. Nechita* în casă,
La mijloc de masă,
Cu sabia scoasă,

Cu străiele scurte,
Scurte, mohorîte,
Şade și cetește
Ne 'ncetă din zori
Până'n cântători,
Până la răsărîtuș soarelui! (2).

In sfârșit, alte variante pomeneșc pe *Evanghelistul Luca* și *Sf. Vartolomeiu* (3).

Prin unele părți, pentru cinstea sfintilor Ingeri, unii oameni postesc *Lunia*, care se socotesc a fi ziua lor (4).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 504.

(2) Marian, *Nașterea*, p. 186.

(3) *Ibidem*.

(4) Gorovei, *Credinții*, p. 170.

NOROCUL.

Lumea și înfățișarea Noroacelor. Norocul culegător de rouă. Norocul unui împărat. Norocul unui frate bogat și al altui frate sărac. Bătaia între două Noroace. Norocul silit săducă bogăție. Un om merge la scorbura Soartei și se încredințează că nu se poate schimba ce-i este partea. Noroc fără parte. Noroc și minte. Semne de noroc. Urări de noroc. Păstrarea norocului. Cântec.

Norocul fiecărui muritor trăește într-o lume, — „unde va fi aceea”, — a Noroacelor. Când se naște omul, acolo i se naște și Norocul lui; cât trăește omul, îi trăește și Norocul, până la moarte, când se stâng amândoi.

Se întovărășesc câte odată; atunci însă Norocul este nevăzut: „Norocul e ca un Inger; el umblă peste tot cu omul, dacă nu știe cum să-l poarte: să nu facă vreo greșală, să nu fure, să nu blasphemă pe altul, să nu huească, căci Norocul fugă de omul care strigă și blasphemă, care ocărăște pe altul, căci omul acela se chiamă că-i cu *Dușmanul*, — cu Necuratul” (1).

In „voia cea bună” arătându-se felul cum omul își înțelege *norocirea* sau soarta sa, vom înțelege de ce pe alocuri se spune că Norocul se ține de cel *befiv*, că acela bea și dă și altuia: îl cheamă, îl cinstește și e tot cu *voie bună, cu chef, cu veselie*. Și Norocului, zice că atunci îi place, când e bucurie și veselie în casă, când oamenii vorbesc, sfătuiesc și nu stau posomorîți (2).

Poveștile noastre cuprind aproape toate credințile populare cu privire la Noroc. Pentru aceasta, în cele ce urmează vom da vreo câtevă, din cele ce ni se vor părea mai caracteristice. Iată una care se aude prin Bucovina:

„A fost o babă care avea casă și trăia foarte bine. Sta toată ziulică pe cuptor, pe când oamenii veniau la dânsa să împrumute bani și să se sfătuiească.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 904.

(2) *Ibidem*.

O fetiță ce o slujia, îi zice într'o zi :

— Ce bine și-i dumineatale, mătușă !

— Că aşă mi-i Norocul ! — răspunde ea.

— Doamne, când și-aș vedea eu Norocul, să știu cum e ! — zice fata.

— L-ai vedea ! Du-te mâni și du-i de mâncare în câmp, și-l cheamă să vie, că va veni !

A doua zi baba o învăță cum să facă mâncare în trei ulcele mititele, să ducă în câmp pe ogorul ei și să-l strige :

— Noroace, Noroace, vino în coace și vei mâncă !

Fata a făcut aşă și Norocul a venit, ud totul de *roua* ce o luă de pe toate câmpurile și o aducea pe câmpul babei : și pânea la toți era proastă, numai la ea frumoasă și cu spicile plecate în jos.

Norocul s'a puș să mâncă, dar de unde mâncă, la loc creșteă.

Vine fata acasă și-i spune babei ce a văzut.

— Amă, când l-aș putea vedea și pe al meu ! — zice fata.

— L-ai vedea și pe al tău, zice baba. Fă mâncare, da în oalele cele mari și du-te în câmp și-l strigă.

Fata a făcut aşă. A venit și Norocul ei, dar uscat, nu ud ca al babei, s'a pus la mâncare și a mâncat totul. Ba la urmă încă i-a zis.

— Mâne să-mi aduci mai mult când vei veni !

Și s'a culcat.

Fata a venit plângând și a spus bătrânei ce i-a zis Norocul.

— La ce să-i duci încă de mâncare, dacă nu te slujește ? — a zis baba.

— Da oare de ce nu-i și Norocul meu ca al dumitale ?

— Cășă a rânduit Dumnezeu, pentru fiecare altul. Nu-s toate Noroacele intru una ! (1).

Iată a doua poveste cu lămuriri privitoare la lunie Noroacelor :

„Fost-a odată, ca nici odată, un împărat bătrân și plin de griji, că-și vedea zilele sfârșite și urmaș pe scaun nu-i dăduse Dumnezeu.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 252–3.

Și acù, să spun că fusese un om rău, — nu; lacom, ferească Sfântul; și eră harnic, de treabă și aşezat la judecată. De Tânăr muncise fără curmare în frica Celui-de-sus, aducându-i jertfă de multumire în toate chipurile; a botezat și-a înzestrat pe săraci, a îngrijit părintește pe bolnavi, a miluit pe toți nemiluții, și de aceea toți supușii împăratiei lui băteau mătănii și se rugau la icoane:

— Dă-i, Doamne, împăratului nostru, zile, să trăiască în pace, că bun și creștinesc suflet mai are!

Toată lumea se rugă, toată, fără numai un fecior de babă sărmană.

Baba asta își avea căsuța ei lângă castelul craiului. Uncheșul ei muncise cât trăise, muncise din greu și își agonisise atâta cât îi trebuise babei ca s'o ducă fără dor și grija o sumă de ani, și fără să-și puie odorul de băiat la vreo treabă.

Băiețașul crescuse cu toate de-a gata, crescuse repede și lesne, că unde-i traiul îmbielșugat, ziua sboară iute, dar vai și amar când banii albi, strânși pentru zile negre, se isprăvesc, și când zile tot mai sunt!

Impăratul luase aminte despre toate acestea și într'o zi îi spuse:

— Buna ziua, flăcăiașule, — că pe semne eră aşă cam de paisprezece-cincisprezece ani.

— Sărutăm mâinile măriei tale! — îi răspunse băiatul.

— Voinic flăcău, nu-i aşă?

— Cu vrerea lui Dumnazeu, voinic, măria ta!

— Dar ce mai muncești, că nu te prea văd ziua pe afară?

— Dorm, mărite împărate, dorm de dimineată și până în seară și decuseară până a doua zi dimineața, dorm, că n'avuiu nici un noroc pe lume. De tată n'avuiu parte, c'a murit de mult, iar mama, săracă, s'a topit de bătrânețe. Straiele de pe mine s'au rupt pentru că n'am noroc și tot pentru asta îmi mânâncă și mâtele bucatele din străchinii! Nu-i noroc și pace! De asta dorm toată ziua și toată nopticica, și-mi pare rău că n'a lăsat Dumnezeu câte două dimineți și două inserări pe zi, că le-aș dormi pe câte amândouă!

Iar împăratul:

— Vai de tine; flăcăiașule, vai de zilișoarele tale, că rău te mai chinui! Grea năpastesă și mare nenoroc pe capul tău, băiete!

Impăratul oță și plecă în treaba lui, iar cel fecior de băbă săracă intră în casă, își puse palmele sub cap și se culcă.

Au mai trecut după asta câteva săptămâni și împăratul trecu din nou pe la ușa celui flăcău de vădană. Flăcăul tocmai se trezise și acum se păleă la soare.

-- Hei, ce-ți mai face *Norocul*? Trezitu-s'a, ori tot îți doarme?

— Mărite împărate, apoi, cum a fi, cum n'a fi, cine-l știe! Nică nu l-am văzut pe el, nici el pe mine; știu atâtă că mi-i somn de nu văd înaintea ochilor!

— Apoi, cum văd eu, grele păcate, nepoate; dar mare-i Celsus, și s'or isprăvi și-acesta odată și odată!

Vorba asta a bătrânului craiu nu-i prea veni puturosului la îndâmnană, că zise:

— Nu cred, mărite împărate, nu cred!

Impăratul își căută de nevoile lui, dar peste trei zile trimise vorbă strănică celui fecior, să plece ca să-și caute *Norocul* și să îl aducă lui la judecată. I-a dat răvașe, precum ca să fie îndreptat pe drumuri, și atâtă tot. Eră astfel chip să nu plece? Ași!

Mult s'a căinat feciorul nostru, mult, dar eră poruncă împărtească și trebuia să asculte de dânsa; de aceea, cu chiu, cu vai, porni la drum.

Merse el cât merse, prin locuri pustii pline de fiare sălbatece, și, mă rog, cine nu ostenește și nu se ostenește la drum? Flăcăul nostru și-a făcut ciomag bun,—trudă; și-a făcut încălțaminte din coajă de teiu,—trudă; a fost trecut prin toate prăpăstiile,—trudă; ca să culeagă o poamă cu care să-și potolească foamea și setea,—trudă, mă rog. Azi se lovește de-o muscă, mâne se întânește c'un iepure, poimâni, Doamne ferește, c'un lup,—câte nu-s prin cele pustiuri,—și aşă, brațele voinicului nostru încep să se desmorțească, puterile încep să-i crească și după nouă luni dela plecare, feciorul babei, cel făr' de noroc, sta voios la trântă cu săpte smei de-odată!

Acù, ajunsese într'o pădure fără fund, fără lumină de soare, fără potecă. Jigăniile, forfotind ca diavolii în iad, săriră asupra lui ca să-l doboare, dar el le ucise pe toate. Înainte, și iar înainte! Și mergând înainte dă de prăpastia cea adâncă a *bălaurilor* cu cari se ieă la luptă. Ce luptă? Pe viață și pe moarte și mai multe nu. Și din tăvăleala aceea se înțelege voinicul nostru c'o-

piatră scumpă care să-i lumineze calea prin întunericul și desigur pădurii.

A mai mers ce-a mai mers și-a răsbătut la lumină. La poalele codrului s'a așezat jos ca să se hodinească și să cugete la câte'n lume, toate, la dânsul, la Norocul lui, și mai pe urmă, la rostul celei porunci împărătești.

Ajuns în *câmpul Noroacelor*.

Hm! Da ce-s Noroacele, mă rog?

Apoi, ce să fie? Lume și iarăș lume ca și a noastră, oameni cari se nasc și mor ca și noi, cari trăesc azi cu jale, mâni cu veselie, — *lume, leită-poleită lumea noastră cu cea a Noroacelor*.

Trece prin sate, trece prin mijloc de târguri, și de Norocul lui nu mai dă.

Intr'un târziu, se întâlnește c'un uncheș. Uncheșului, ca tuturor, voinicul îi spune rostul pornirii lui și cu mare bucurie află că se întâlnise tocmai cu *Norocul Împăratului*. Era bătrân, ca și craiul, dar vedetă, uncheșul muncia și-și agonisia pentru un fecior al lui, care nu prea dăduse semne de hănicie până mai ieri-alaltaieri.

— Vezi, dragul meu, m'am gândit ca să nu-l las pieritor de foame, — zise uncheșul, — și de asta m'am ostenit într'atâta. Da de-o samă de vreme văd că mai mișcă!

Și mergând aşă, donda-donda, ajung la casa uncheșului. Ce casă! Nici nu te mai pricepeai ce de acareturi, de bogăție; binele pământului, tot, tot!

Acolo, voinicul nostru a fost ospătat cum se cade, iar când se pregăti ca să plece, uncheșul îi dădu răvaș către Împărat cu vorbele acestea:

„Și noi om murî, frate dragă, peste câțivă ani, dar copiii noștri, oameni întregi au să rămână pe lume!”

Iar flăcăului îi zise:

— Intoarce-te înapoi și spune frăților lui meu toate câte le-ai văzut. De te-o întrebă că unde ți-i Norocul, grăește-i că l-ai găsit, că-i feciorul meu, că eu sunt bătrân, și că de-o bucată de vreme mi-i drag feciorul ca lumina ochilor.

Și aşă feciorul babei purceșe 'napoi, cu capul plin de gânduri.

Drum lung, drum greu!

A ajuns la castel, și când împăratul îl văzù și auzì celea toate,

a priceput ce se pricepe. Si începù să-l ispitească, și-l află schimbat din creștet și până în tălpi, și-l socotî fără samân de vrednic.

Si l-a făcut fecior, și s'a pus să-l dăscălească și să-l poarte pe la toate rosturile împărăției, ca să se deștepte încă mai mult. Se bucură împăratul că se învrednicise Dumnezeu de dânsul și nu-l lăsase să intre în pământ cu sufletul întristat.

Peste câți-vă ani, craiul a murit, iar în locul lui rămase stăpân feciorul babei de alături.

Si atâtă-i tot!

Povestea asta de bună samă c'adevărat grăește. V'o spun și eu, ca să știți și dumneavoastră și s'o aveți la îndămână. Iar dacă cumvă veți întâlni în lume chipuri ca cel fecior de babă săracă și fără noroc, să le spuneți cum ii spunea cel împărat bătrân :

— Culcă-te, băiete, culcă-te, că Norocu-ți doarme!“ (1).

Iată a treia poveste care se audе prin jud. Tecuciу, despre Noroacele celor doi frați: unul sărac și altul bogat.

Au fost odată doi frați: unul bogat, putred de bogat, și celalt sărac lipit pământului; și amândoi aveau câte un bou stingher.

— Măi frate, — zice într'o zi cel nevoiaș, — hai să punem amândoi în plug: tu c'un bou și eu c'un bou, să ne 'nțelegem și noi cu cevă.

— Bucuros, măi frate, — ii răspunse fratele bogat. Uite, iea-mi-ș pe-al meu tu astăzi, du-te de ară și mâni m'oiu duce eu la plug; și pe urmă ne-om rândui tot aşă, până când s'a 'ncheiă aratul.

Invoeala eră bună, n'aveau ce zice; și treaba mergea din partea asta fără nici un bănat, nici din partea unuia, nici dintr'a celuilalt, dar, dela o vreme, vorba celuia: tot un bou și-o beleă: boul fratelui sărac slăbiă din zi în zi, văzând cu ochii.

— Apoi, la omul sărac, nici boii nu trag! Dacă-i va merge boului tot aşă, ii aduc într'o zi pielea pe băt dela câmp. Măi, măi, ce să fie!

Ce să fie? Până una-alta, săracul își face socoteală și se pune la pândă.

— Cine știe? Poate că frate-meu ară numai cu boul meu, ori poate că nu-i dă demâncare; mai știi?

Si cum zice, se și pune la pândă.

Eră 'ntr'o noapte cu lumină. Pe la mezul nopții, pe când frate-său dormiă, iaca vede un flăcăuăs strengos călare pe boul lui.

(1) T. Pamfile, *Un tăciune și-un cărbune*, p. 119–25.

- Măi, cine ești tu.
- *Norocul lui frate-tău.*
- Și ce faci tu?
- Muncesc pentru dânsul, ca să-l las să doarmă.
- Dar pe boul meu de ce-ai încălecat.
- Dar pe-al cui să încalec? Incalc pe-al tău, că tot ești tu sărac și n'ai nici un noroc!
- Cum n'am noroc, rogu-te?
- Ba ai, dar Norocul tău e domn mare și nu vrea să muncească pentru tine.
- Și cum aş putea da ochii cu dânsul?
- Uite cum: ie-o peici, dă pe dincolo, mergi, mergi și ai să dai de-o pădure: în mijlocul pădurei ai să vezi *târgul Noroacelor*. Intreabă de Norocul tău și caută-l unde te-or îndreptă Noroacele altora.

Pleacă săracul, pleacă, merge mult cât merge și ajunge în pădurea cu *târgul Noroacelor*. Acolo oameni de fel și chip: unii dormiau pe drumuri, prin ogrăzi, alții pe prispe, alții hodiniau în case, alții stăteau în castеле mari și frumoase. Unii munciau, aşa ca să nu-i găsească moartea sezând, degiaba, alții mai din greu, alții icniau și trăgeau cu sapa,—mă rog, feldefel după cum felurită este și lumea asta a noastră.

Săracul întreabă ba 'ncoace, ba 'ncolo de Norocul lui, și găsi unul ca să-i arate o curte boerească, înaltă și mândră. Cum ajunse omul nostru la poartă, începu să strige:

— Hai, Noroace,
Noroace !
Ia te dă 'ncoace !

— Doarme boerul, doarme,—îi răspunse o aschidă de slugă. Să vîi de-amiază c'atunci se scoală!

Săracul n'avă 'ncotro și trebuia să mai aștepte, iar pe la prânz, când boierul îl primi să stea cu dânsul de vorbă, înțeles creștinul nostru de ce n'are nici un noroc. Și-i zice :

- Șezi, hai? nu te dai la muncă pentru mine?
- Nu! Mi-i mai drag să dorm și să-mi petrec vremea fără nici o treabă!
- Bine, Noroace. Dă Norocul lui frate-meu de ce muncește și se trudește într'atâta pentru frate-meu? De ce nu stă talaghîr toată ziua ca tine?

— Hei, băete; ce mă 'ntrebi tu acumă, mai poate întrebă și alții. Acestea-s tainele lui Dumnezeu și nici ţie, nici mie, nici nimănuia nu i-i dat să le afle!

— Ci tac!

— Ce să tac dacă-i aşă!

— Bine că aflăiu și asta. Acù, pentru cât drum făcuiu până la tine, dă-mi și mie o dăsagă de bani să mă 'nțeleg și eu cu atâtă de pe-aici!

— N'am.

— Cum n'ai. Da-mi că-ți trag o flocăală, de-ți merg petecele! — sare flăcăul.

Când a auzit Norocul de-așă plească, fugă repede în visterie și repede se 'ntoarse cu poala antereului plină de bani și-i umplu dăsaga săracului. Flăcăul își ieă pe urmă ziua bună și pornește să vie acasă, bun bucuros și cu cât căpătase. Dar vezi, tot ne-norocul lui: când să iasă din pădure, iaca îi răsar de-odată niște hoți înainte, îi ieau toți banii, îl bat măr și-l lasă 'n drum.

Săracul pleacă cum poate spre casă. Merge cât merge și când ajunge de moșia satului, trage de-adreptul la locul cu grâu, unde nădăduia să găsească pe Norocul lui frate-său și să-i tragă de răsbunare o sfântă de bătaie soră cu moartea. și de ce? Pentru că l-a 'nșelat cu sfatul și l-a trimis cine știe 'n ce cetate de nebuni și de vrăjitori, în loc să-i arăte drumul cel adeverat care duce la Norocul lui.

Iată îl și 'ntâlneste.

— Ce faci, Noroace?

— Iaca muncesc pentru frate-tău.

— Păi cum de-ai îndrăznit tu să mă 'nșeli pe mine și să mă trimeti la dracu'n praznic?

Cela: că nu, că hâr, că măr, — a trebuit să stea Norocul lui frate-său toată noaptea de vorbă cu cel sărac, să-l încânte, să-l descânte și să-i spue cum stau lucrurile pe lumea asta. și până a doua zi în ziua, a fi priceput săracul, n'a fi priceput, nu știu. Știu atâtă că la urmă tot el și-a zis:

— Atunci dacă-l aşă, muncește și pentru mine.

— Pentru tine muncește tu, că altcinevă nu are cine.

— Dar cum să muncesc dacă n'am noroc?

— Vezi, asta nu ţi-ăș putea-o spune. Dar dacă vrei, iaca tăiem oleacă din norocul lui frate-tău. Du-te 'n pădure și taie mlădiți

și tufani, lasă-i să se usuce, fă-i porcan și păstrează-i pentru la anul. Te-or râde altii, tu taie mereu, că la anul are să fie secetă mare, de-or muri vitele de foame din partea nutrețului; și atunci tot omul va veni la tine cu banul legat cu nouă ate, să-și cumpere râsul din astă vară! (1).

In a patra poveste vedem lupta dintre *Noroace*.

„Erau odată doi boieri, frați buni, — și frați într'un noroc mare și frumos, — și amândoi o duceau de când binele. Trăiau în bună pace și înțelegere, ba încă fiecărui din ei îi creștea inima văzând că și fratele său are atâtă îndestulare.

Dela o vreme însă, pe fratele cel mai mare îl mușcă de inimă șarpele trufiei, și vru să întreacă în bogăție pe cel mai mic. Dar ori căt se frământă el, nu eră chip să-l rămână, pentru că *Norocul* lui eră tot aşă de mare ca al celuilalt.

Pe când se *învinciau* mai amarnic, numai iacătă undeva, pe câmp, se întâlnesc și *Noroacele* lor și se ieau la bătaie. Norocul celui mai mare, care simția ce-i în inima stăpânului său, s'a luptat mai dușmănește și l-a omorât pe-al celui mai mic; pe urmă l-a luat în spate și l-a dus de l-a îngropat.

Atunci, ca prin minune, a început a se risipi averea celui mai mic, și în scurtă vreme a sărăcit de n'avea, vorbă ceea, nici ce-nușă în vatră.

Fratele mai mare s'a bucurat pe de-o parte, dar pe de alta, făcându-i-se milă, l-a dăruit cu doi boi și o vacă. Istalalt a primit cu bucurie darul și plângând, i-a mulțămit, că el eră bun la inimă și nici nu știă ce se întâmplatse cu Norocul lui. Da să nu zici dumneata: cum i-a luat în primire, și boi și vacă, au pierit ca trăsniți! Vezi că *Norocul lui murise*, și acu, unde eră chip să se mai tie cevă de dânsul!

Fratele mai mare, în loc să-l ieie atunci pe lângă el și să-l cete ca pe un frate ce-i eră, l-a tocmit slugă și l-a trimis la moșie, la niște hambare și coșere. Acolo trăia el într'un bordeiu păcătos, ziua muncind pe câmp de-avalma cu ceilalți oameni, iar noaptea având ochii în patru să nu se fure cevă, după cum îi hotărise frate-său.

(1) Auzită dela fratele dascalului Dumitracă din cătunul Vizurești, com. Buciumeni, jud. Tesucriu.

Odată, cum veghiă el pe lan, în puterea nopții, numai ce î se pare că aude glas. Se pune la pândă, ascultă..... și iacată zărește printre clăi o *arătare* și aude lămurit o gură de om ocărând și suduind, că de ce nu seceră oamenii bine, și nu strâng spicile! Omul nostru se sprintenî strângând cu amândouă mâinile bâta ce aveă cu el, și sărind iute, se proțăpi înaintea mătăhălui:

— Stăi, că dau! Cine ești?

Mătăhala rămase nemîscată, fără să răspundă.

— Cine ești?

Acu, nu mai sămână a om; parcă era de piatră. Tocmai după a treia întrebare, când aproape s'o lovească, zise:

— Nu da; sunt *Norocul lui frăține-tău!*

Omul rămase ca prostit.

— Tu ești Norocul? Și ce umbli pe aici?

— Ehei; dacă n'aș fi eu, crezi că ați aveă vreun spor?

Omul i se făcă lumină în minte.

— Da Norocul meu unde-i?

Că-i câr, că-i măr, că:

— Nu știu!

— Pe cine vrai să chiorăști? Dacă ești Norocul lui frate-meu, trebuie să știi unde-i și-al meu! Spune mai iute, dacă vrei să scapi cu zile.

Neavând încotro, a spus drept ca s'au bătut și l-a omorît.

Atâtă i-a trebuit omului, că l-a și înhățat și a început a-l târnui printre clăi și a-l îmblăți cu *hudumacul*.

— Vra să zică, din pricina ta mă chinuesc eu?

— Nu mă omorî, că sărăceaște frate-tău și nu folosești nimică. Ascultă ce-ți spun. *Norocul tău n'a murit de tot*; e îngropat chiar sub bordeiul în care stai. Du-te și sapă acolo, că ai să găsești trei căzi (tocitori) de bani. Atunci Norocul tău are să învie, are să se întâlnească cu mine ca să ne batem din nou, în luptă dreaptă, și dacă m'a dovedi, nu mai trag nădejde de iertare, iar de nu, cum va hotărî Cel-de-sus!

După ce Norocul s'a legat prin strășnic jurământ că are să steie, să se întâlnească tot în noaptea asta cu celalat Noroc, omul s'a dus să facă cum l-a învățat.

S'apucă el de stricat bordeiul, și de săpat, și îndată, numai dă de margenea unei căzi, pe care desvălind-o puțin, i se luă ochii de strălucirea aurului ce era întrînsa. După îndoitura gardinii se cunoșteă ce amarnic de mare trebuie să fie cada cu bani. Să-pând înainte, dă și de a doua cadă, iar când începe să desvălească și margenea celei de a treia, numai iacătă iesă, trăgând greu din pământ și Norocul lui și-i stă drept în față.

— Stăpâne greu somn am dormit!

— Păi, unde-am știut eu că-mi ești. aşă de-aproape, zice omul zăpăcit de bucurie.

— Eu am văzut în vis tot ce s'a petrecut, — răspunde Norocul, — și știu cum ați hotărît cu cânele de Noroc al lui frâțane-tău!

Atâtă a apucat să zică și s'a făcut nevăzut.

S'a luptat din nou, cele două Noroace, luptă cumplită dar dreaptă, pentru că acu mânia fratelui chinuit și cu dreptatea călcătă ajunsese și poate că întrecuse în mărime răutatea frateluș mai mare. Acu *Norocul* fratelui mai mic a omorât de tot pe Norocul celuilalt frate. Si acesta cum s'a trezit a doua zi, a simțit, a cunoscut că nu-i a bine. Vitele au început să-i moară, clăile și hambarele i-au ars, banii nu se știe ce s'au făcut. Rămăsese numai moșia goală, și când voiă s'o vândă și pe asta, ca să plătească niște datorii, cari mai înainte vreme nu se băgau în samă, numai vine frate-său mai mic:

— Nu vinde moșia; las'o între noi!

Fratelui mai mare, cât era de amărît, dar i-a venit a râde, când a văzut ce zice istalalt, care venise, tot cum era, flenduros și jerpelit.

— Da cu ce s'o purtăm? Cu surcele?

— De bani te plângi? — zice fratele mai mic; am eu bani; hai-de să-ți arăt!

S'a dus la cele trei căzi cu galbeni, i-a arătat și i-a istorisit după aceea întâmplările din noaptea trecută, cu cele două Noroace, după care, fratele mai mare a văzut lămurit toată prăpastia ce s'a deschis pentru el de azi înainte și a zis:

— Ce tovărășie să mai facem, măi frate, dacă *mi-a murit Norocul!* Bătaia lui Dumnezeu! Trecem moșia pe numele tău; îi plăti și datoriile cari mai sunt și poart'o singur, sănătos, iar eu rămân ce-ai fost tu, că alt chip nu-i!

Au făcut aşă, și fratele mai mic a rămas boer în locul celui-lalt, pe toată viața lui (1).

Această povestire vasluiană se aude și prin jud. Dolj în următorul cuprins mai pe scurt:

„Au fost o dată doi frați: unul ci că era bogat și unul sărac.

Al sărac, într-o zi, a fost la secerat la ăl bogat. Când a plecat dela loc, a uitat secerea acolo. S'a dus îndărăt la loc să găsească secerea și acolo a găsit un băiat desculț, amărît ca vai de el care luă spice din locul ălui sărac și duceă în locul ălui bogat.

A pus mâna pe el și l-a luat la bătaie, și-l întrebă de ce luă spice dela locul ălui sărac și duceă la al ălui bogat?

Copilul, neavând încotro, a început să spue că el e *Norocul* ălui bogat, și că aşă își servește stăpânul.

— Apoi, spune-mi: *Norocul* meu unde e, de eu sunt sărac și nu pot să mă arânesc?

— *Norocul tău e boier; umblă cu trăsura!*

— Apoi, ce să-i fac, cum să-l prind?

— Bine, — zise el atunci, — o să vină el în sat, când o fi niște lume adunată; atunci să pui mâna pe el și să-l ieai la bătaie, să spui la lume să fugă, că ăla e norocul tău.

N'a trecut mult și Norocul lui a și vinit. A pus mâna pe el l-a luat la bătaie și a început să-l întrebe, de ce el nu se poate arâni?

Și unde mi s'a început să se roage:

— Lasă-mă, că eu sunt Norocul tău!

Să mergi în cutare loc, să scoți un cazan cu bani!

Nu merg, eu; să te duci tu, dacă ești Norocul meu, să-l scoți și să-l aduci acasă!

Și iarăș dă-i și dă-i!

Văzând Norocul că n'are iocotro, a căutat unelte de săpat, s'a dus, a scos cazanul și i l-a adus. De aici încolo a pornit și s'a făcut și fratele ăsta bogat iar Norocul boierul, a 'nceput a sărăci" (2).

O astfel de povestire o au și *Bulgarii* (3).

(1) *Ion Creangă*, II, p. 85–87.

(2) *Şezătoarea*, VII, p. 198–9.

(3) Ad. Strausz, *Die Bulgaren*, Leipzig 1898, p. 243 și urm., cf. *Revue des traditions populaires*, XXIX, p. 106.

A cincea povestire ne vorbește despre o fată fără noroc, care merge și și-l află într'o *scorboră a Noroacelor*. Dela Norocul ei, fata iea *floarea Norocului* (1).

Fiind hotărît de soartă, Ursitoare, Noroc ori Dumnezeu, *norocrea*, partea sau scrisul omului, rămâne nestrămutat. Prin urmare, spre mânăierea celor fără de noroc, se poate spune pentru dânsii :

Când s'au împărțit *noroacele*,
Eram pe câmp cu vacile;
Iar când s'a împărțit *norocul*,
Păziam pe coastă porcul !

Sau, fără teamă de păcat, se poate amenință :

Hai, Noroc, Noroc, Noroc,
De te-aș prinde la un loc,
Să-ți pun paie, să-ți dau foc !

In această privință iată o frumoasă povestire moldovenească :

„Aproape de moarte, un părinte cheamă la patul său pe singuriile lui doi copii ce-i avea și le zise :

— Dragii tatei, eu simt că mor, dar voi, după moartea mea, să lăuați tot pământul, cu casă, vite, pluguri și să le împărțiți drept în două, și pe urmă puneti-vă singuri și muncitori, căci eu am presimțire că muncind cu cinste și osteneală, veți câștiga înzecit și însutit decât v'am lăsat eu, și pe urmă veți fi fericiți și voi și cei cari se vor află împrejurul casei voastre!

După moartea bătrânlui, băieții făcură întocmai cum le zise tatăl lor, măsurără pământul și împărțiră toată avereala aşa ca să nu deie de bănuitor la nici unul, măcar cât un capăt de ață, și se puseră la treabă.

Dar, Norocul nu merge deopotrivă la toți oamenii. Frații, deși aveau pământul alături unul de altul, unuia însă îi mergea că din apă, iar altuia ca din piatră.

Se necăji fratele cel mai mic un an, doi, cinci, și văzând că prăpădește neconțenit și sărăceaște, desnădăjduit, într'o zi vine la fratele cel mai mare, care era foatre bogat și-i mergea că se poate de bine și-i zise :

— Dragă frate, eu nu pricep ce-i cu mine; nici eu nu sunt lenș, și eu sunt cinstiț, și drept cu toată lumea ca și tine, însă mie nu-mi merge de loc cu pământul și avereala rămasă moște-

niire dela tata. Tot ce samăń, se usucă sau nu iesă. Vitele îmi mor ba de dălac, ba de brâncă, ba dă strechia în ele și apucă peste deaiuri, de le găsesc moarte prin râpi. Precum vezi, dăunăzi mi-a ars casa și eu veșnic sunt supărăt, necăjit și parcă necontentit îs tot bolnav. Știi ce, frate? Eu îți vând ție partea mea de moștenire, și cât mi-i da, cu banii aceia îmi ieau lumea în cap și mă duc în altă parte, că poate schimbându-mi locul, mi se va schimbă și Norocul.

Fratele cel mai mare îl mânăgâia; cătă să-l împuternicească cu vorbe bune, dar văzând că toate sunt în zădar, și el era hotărît cu ori ce chip să fugă departe de locurile acelea, îi cumpără pământul cu toate câte erau pe dânsul.

Atunci fratele cel mic, primindu-și banii, își luă rămas bun dela fratele cel mare, pe care îl lăsa fericit, și plecă.

Se duse el cât se duse, mai pe dealuri, mai pe văi, până ce iacă într'un Tânăr ajunse la capătul unei păduri. Acolo îi ieșe un bătrân înainte. Portul și căutătura acelui om i se părură lui foarte ciudate. El, ca mai Tânăr, îi dădu buna ziua, și intrând în vorbă, începù să i se destăinuească de soarta lui.

Bătrânul îi zise:

— Făcăule, apucă pe cărarea asta tot înainte prin pădure. La capăt ai să vezi un munte: în vârful muntelui ai să vezi un palat. Acolo e locuința Soartei. Intră înăuntru, dar de ceeace vei vedea și auzi, nici să te miri, nici să vorbești, la toate să rămâi surd și mut. Acolo vei sta trei zile, și pe urmă vei putea vorbi. Și aşă ai să afli care ți-i soarta ta pe lume.

Ajungând el în vârful muntelui, văzù de odată un palat ce-i apunea ochii de frumos și strălucitor ce era. Se suie de-adreptul pe scări cari erau frumos împodobite și acoperite numai cu co-voare scumpe, intră el înăuntru, deschide o ușă, două, trei, — nu vede pe nimeni, dar de loc pe nimeni; odăile însă, din ce în ce erau mai frumoase, și mai minunat îmbrăcate. În sfârșit deschide el până la a nouă odaie.

Acolo vede pe un pat de aur, frumos împodobit, o femeie Tânără ce ședea cu cotul sub cap, îmbrăcată numai cu pietre scumpe și brilante. El se uită lung la dânsa, fără a se mira, nu zise nimică și nu făcu vreun semn, ci punându-se pe un scaun, șezu lângă dânsa.

Amândoi stătură aşă cam jumătate de ceas. La urmă ea se sculă repede, se uită drept în ochii lui și îl întrebă că ce caută acolo și cum a îndrăznit să intre aşă, tamenisam în palatul ei, fără nici un binecuvintează. El la toate amenințările, la toate zâmbetele, la toate marafeturile ce-i făceă, nu-i răspundeă nimic, dar nimic!

Văzând frumoasa femeie că nu poate să-l înduplece ca să vorbească, începă a-i arătă toate bogățiile palatului, a-l purtă prin toate părțile, că doară s'ar minună măcar; dar omul nostru se ținea tare la toate câte îi arătă și la cele ce vedeă, aşă că parcă eră ca de ghiață.

Venî ceasul prânzului; o masă ca din povești se puse singură, încărcată cu tot felul de bucate, cari de cari mai alese, mai bune și mai gustoase, de credeai că-i masă de împărat, împodobită cu tacâmuri de aur, mănumchiuri de flori, și cu vinurile cele mai alese. El se puse, coleă, tacticos la masă, mânâncă bine, bău și mai bine, dar de nimic nu se miră, nici nu vorbi un cuvânt.

Acea Tânără femeie se învârtă împrejurul lui ca titirezul, făcându-i feldefel de întrebări, feldefel de schime și întorsături, că doar ar zice vreo vorbă. Intr'un ceas se îmbrăcă în o sută de rochii, cari de cari mai mândre și mai strălucitoare, dar el tăcu și nici că se miră.

Venî noaptea, și ca din pământ, ieși un pat împodobit numai cu mătăsuri și catifele; el se desbrăcă frumușel și culcându-se, începă să-i tragă la aghioase.

Intr'un târziu, cineva bătu la fereastă. Femeia cea Tânără întrebă cine-i? De afară îi vorbă acela, care va fi fost, aşă:

— *S'a născut un copil!*

Femeia din lăuntru îi răspunse că :

— *Atâtă am, atâtă dau!*

Și pe urmă, acel cineva s'a făcut nevăzut.

Omul nu înțelesе de loc acele vorbe tăinuite, dar nici că întrebă.

Nu trecu multă vreme la mijloc și bătu un altul la fereastă. Atunci au urmat între femeie și acel de afară aceleași vorbe ca și cu cel dintâi.

A doua zi, când se trezì omul din somn, făcu ochii roată prin

casă, și ce să vezi? Nu mai era palatul cela plin de podoabe și frumuseți; el se prefăcuse într-o casă mare, gospodărească, cu un pat de lemn curățel, dar săracuț, și în casă, lucrușoare, aşă, cam cum se găsesc și pe la mahalalele noastre de prin Tătărăși sau Ciurchi. Acea femeie îmbrăcată gospodărește, îmbrobodită cu un testemel curat, dar cam ponosit, cu cătaveică și fustă bunisoară și nu prea! Ea era mai grosolană, nu aşă frumoasă ca cea dințai care parcă era o împărăteasă, dar era harnică și ii tragea dintr-o furcă de credeai că sfârâie pământul.

Cum îl văzut pe dânsul, îl întrebă cum a dormit. El nu răspunse nimic.

Se puse masa, care era pregătită din vreo două feluri de bucate, mâncă cum putu, mai umblă cât mai umblă și seara se puse în pat și se acoperi cu un oghelaș cam de mână a doua.

Nu apucă să inchide bine ochii, când cineva bătu la fereastă. Femeia din lăuntru îl întreabă ce voește?

— *S'a născut un copil*, — ii răspunse de afară.

— *Atâtă am, atâtă dau!* — ii răspunse femeia din lăuntru.

Și îndată acel cineva se lăcu nevăzut.

Peste puțini veni un altul și pe urmă altul și tot aşă, poate peste o sută au venit în noaptea aceea la fereastă, și tot asemenei vorbe s-au petrecut între dânsii.

Omul nostru nu dormise toată noaptea de vuet, ci asculta; și nu zise o vorbă.

Dimineață, când se sculă din pat, se uită împrejur și se văzut într'un bordeiu sărac de tot; patul se făcă nevăzut și el rămasă pe o rogojină ruptă ferfenițe; un țol și câteva lencuți prin bordeiu erau toată averea. Femeia cea Tânără îmbătrânișe și se istovise cu totul; era îmbrăcată sdrențuros și de abia se mișca de bolnavă. Săracie mare în toate pățile.

Ei mâncără niște ceapă cu mămăligă, băură o ulcică de apă rece, și ziua trecă ca prin vrajă.

Noaptea veni la casa acelei femei atâtă lume, câtă frunză și iarbă, și care de care băteă mai cu putere la fereasta ei, ca să se depărteze pe urmă cu răspunsul cunoscut la întrebările făcute: „*s'a născut un copil!*“ și „*atâtă am, atâtă dau!*“

A treia zi, când se sculără ei, femeia îl cheamă la dânsa și ii zise:

— Dragul meu, acum poți să vorbești cu mine; știi că bătrânlul, — *Norocul*, — care te-a îndreptat la casa mea, ți-a spus să nu vorbești trei zile. De acuma să faci aşa cum te-oiu învăță eu.

Pe mine mă chiamă *Soarta omului*. Tu ai văzut în ziua întâia podoabele și bogățile de cari eram încunjurată și ai auzit peste noapte cum au bătut doi la fereasta mea. Aceia erau noii născuți pe lume, cari îmi făceau cunoscut aceasta, ca să le hărăzesc ce trebuie, la naștere, și, se înțelege, le-am răspuns că le dam ceeace aveam. Bogăție și mărire aveam, — bogăție și mărire le-am dat. A doua zi ai văzut că eram mai săracă, și la toti acei peste o sută cari s-au născut în acea noapte și au bătut la fereasta casii mele, le-am răspuns și lor că le dau ceeace am. Muncă și cinste aveam, — muncă și cinste le-am dat. A treia zi ai văzut că sărăciseam cu totul, și boala mă gătiă. În noaptea aceea au venit peste o mie la fereastă: eu le-am dat ceeace aveam, adică sărăcie și boală.

Apoi să știi, măi omule, că tu ești născut în ziua a treia, iar fratele tău e născut în ziua întâia. Si orice-i face și de orice te vei apucă, tot sărac ai să rămâi. Du-te dar și te lipește pe lângă fratele tău care s'a născut cu noroc, slujește-l, muncește-i cu credință, fii cinstiț și vei trăi pe lângă dânsul pună te vei stânge!“ (1).

In înțelepciunea sa, Românul a așezat pe lângă noroc, — norocire, așezământul Norocului, — un alt cuvânt, pe care l-am putea foarte bine boteză „noroc de Noroc“, care arată că cel dintâi poate fi cu adevarat folosit cum se cade. Acest cuvânt este *Partea*, care de multe ori înlocuiește cu totul *Norocul* și care, ca și Norocul, se personifică în unele povestiri ale poporului.

Alte ori, Norocul se împerechează cu *Mintea*.

Proverbul zice:

Fă-mă, Doamne, cu Noroc,
și măcar m'aruncă'n foc!

dar alte ori se strigă:

Dacă nu-i Noroc și Partea,
Geaba te mai scoli din noapte!

(1) I. I. Ionescu, *Povești, anecdote*, §. a., Iași 1915, p. 63—8.

Iată o povestire în care *Norocul* vine singur, când „Norocul e orb“.

„Ci-că a fost o dată un om sărac și nevoiaș de nu mai avea asămănare. Orice făcea el, orice dregea, nu-i mergea de loc, par că era un făcut.

Văzând omul că nu mai scăpă de sărăcie, se hotărî să-și ieă lumea în cap, și pleacă să caute pe *Dumnezeu*, ca să-l întrebe ce gând are cu dânsul.

Mergând el pe drum, iaca și Dumnezeu cu *Sf. Petru*, cari plecaseră prin *a lume*, dar omul nostru nu-i cunoșteă.

Dumnezeu zise atunci:

— Uite, mă Petre: vezi omul acela? Pe noi ne cată. Este sărac, sărac topit, și a plecat să ne ceară să-i dăm și lui *noroc*.

Sf. Petru răspunse:

— Bine, Doamne, de ce nu-i dai și lui noroc ca la alții, să se îmbogățească?

— Ei, Petre, i-am dat eu, dar el nu știe să se folosească de noroc.

— Cum aşă, Doamne? Eu nu înțeleg.

— Uite Petre, zise Dumnezeu: ieă tu punga cu bani și du-te și pune-o pe podul acela pe care are să treacă omul nostru.

Sf. Petru făcău aşă cum ii spuse Dumnezeu.

Când săracul ajunse aproape de pod, se gândi în sine:

— Ia să închid eu ochii, să văd: aş putea trece dacă aş fi orb?

Inchise ochii și trecău podul, fără să se împiedice măcar de pungă.

Puțin după aceasta iată că vine pe urma lui și un orb. Orbul avea o cărjă în mâna cu care cercetă drumul, apipăind înainte, și când ajunse pe pod, cărja i se împiedeca de pungă, el o simți, s'aplecă și o ridică de jos, văzându-și apoi pe drum.

— Ei, vezi, Petre? — zise Dumnezeu; pricepi acum cum fugi singur de norocul ce i-l dau eu?

— Pricep, Doamne; lasă-l tot cum este, că ori el e orb, ori Norocul.

Astfel a rămas vorba: „*Norocul e orb*“. „De va fi Norocu-ți pe urmă, dormi, dacă ești norocos, și el te va ajunge; iar de va fi

înainte-ți, el te va așteptă. Cel fără noroc, orice ar face, orice ar drege, nu va da ochii cu Norocul!“ (1).

Una din multele variante ale acestei povestiri sună în următoarea cuprindere:

„Pe când Dumnezeu umblă cu Sf. Petru pe pământ, s'au întâlnit cu un om la care găzduiseră ei în mai multe rânduri. Acel om eră *om fără noroc*, — asta o știa Dumnezeu ca un a-toate-știitor ce este.

Dumnezeu zise către Sf. Petru:

— Petre, vezi pe acel om?
— Văz, Doamne, — zise toavărășul său. Acesta este omul care ne-a primit în mai multe rânduri în casa sa.

— Așă este, — zise Dumnezeu; el este un om fără noroc!
— Cum, Doamne? — zise atunci Petru. Tu știi aceasta și nu voești să-i ajuți, și el de atâtea ori a făcut bine cu noi, primindu-ne în casa sa. Oare nu ar fi bine ca să-i dai o pungă cu bani?

— Bine, — zise atunci Dumnezeu tovarășului său; însă el tot nu va vedeă ca s'o iea!

Așă se și întâmplă. Dumnezeu, trecând peste pod, puse la mijlocul podului o pungă plină cu bani, pentru ca trecând omul pe acolo, să o iea. Dar ce să vezi? Omul fără noroc, tot fără noroc! Când intră pe pod, cum eră cam strâmt, închide ochii pentru ca să cerce dacă poate trece podul cu ochii închiși, și astfel trecu pe lângă pungă, fără a o vedeă! (2).

Prin urmare, împotriva Norocului nici Dumnezeu nu are putere!

Varianta acestei povestiri, pentru jud. Ialomița, sună astfel:

„Au fost odată doi frați cari nu se potrivau la noroc. Partea care le rămașese dela părinți, unul din ei a înmulțit-o, — ba încă făcuse moșii, — și ălălalt nu putea să lege două într'un teiu.

(1) *Luceafărul satelor*, I, Pitești 1910, no. 5–7. — Variantă și în *Şezătoarea*, IX, p. 27: „...Tocmai când ajunge la capul podului, care de altfel eră hât lung, ce-si face el răfueala în capul lui: închide ochii și trece pușcă dincolo. A cercat și el să vadă de-a putea trece podul cu ochii închiși, și n'a dat greș, da a dat și pe-alături de burduful de bani. În urma lui, altul, cu ochii Norocului deschiși, a dat peste bani și i-a luat. „*Geaba are omul parte, dacă n'are noroc!*“

(2) *Şezătoarea*, III, p. 56.

Cel bogat văzând cât noroc căzuse pe bietul frate-său, mergea un pod și pune la un capăt de pod o pungă mare cu bani, ca să vază dacă are fratele lui noroc s'o găsească, iar el s'a ascuns sub pod.

Când vine cela, zice :

— Mă, da eu de când m'am pomenit, podul acesta a fost pe moșia lui tata, și niciodată nu l-am trecut cu ochii închiși; ia să-l trec acum cu ochii închiși!

Să trecu cu ochii închiși pe pod și nu văză punga cu bani.

Fratele lui, când aude vorbele astea, l-a lăsat în plata sfântului, că dânsul se căsnise să-l pricopsească!

Cine n'are noroc, n'are,
De când naște, până moare! (1).

Iată o povestire a fericitei împerecheri dintre *Noroc* și *Parte*:

„Norocu-i noroc și Partea, parte. C'o duce omul bine, când ori Norocul, ori Partea îi păzește oala pe vatră, nu mai rămâne vorbă, dar mai bine-i când și Norocul și Partea stau pe lângă om și nu-l mai slabesc cu dragostea.

Un pescar se nevoia din greu să-și scoată cele pentru casa lui, dar de dat înainte, ca racul!

Stătea într-o zi pe malul apei cu năpatca, când iaca vine unul și-i zice :

- Buna ziua și 'ntr'un noroc !
- Mulțumesc dumitale !
- Da ce faci aici ?
- Păi, iaca mă trudesc și eu să prind câte-un chitic de pește !

- Bună treabă ; dar de ce, mă rog, nu-ți cumperi din târg ?
- Pentru că-s sărac !
- Și de ce ești sărac ?
- Petru că n'am noroc !
- Cum n'ai noroc. Iaca eu îs *Norocul* tău. Na-ți galbenii aceșia și păstrează-i !

Norocul a plecat, și pescarul, ce socotește el ? Pune galbenii în mămăliga cu care momișă peștii la năpatca, vâră năpatca în

(1) Candrea, Densușeanu, și Speranță, *Grațul nostru*, I, p. 210.

apă, vine un pește mare, înhață mămăliga cu galbenii și drumul! Așă, iaca pe pescar din nou sărac.

Nu trece mult după asta și iaca pescarul nostru din nou pe malul apei la prins pește, și iaca un om strein că intră în vorbă cu el.

— Noroc să dea Dumnezeu! — zice străinul.

— Noroc am avut, dar pe semne că n'am avut parte!

— Păi, iaca, eu-s Partea ta!

— Să-ți dea Dumnezeu zile, dacă este așă!

Și până să plece streinul, pică în năpatea săracului un pește greu. L-a prins omul, l-a spintecat și a găsit într'nsul punga cu galbenii dăruită de Noroc.

Străinul a plecat în drumul lui iar pescarul și-a strâns ce avea și a luat-o plin de gânduri spre casă (1).

Iată acum o povestire în care Norocul se întregește prin Minte:

„Eră un văcar. Și văcarul acesta o duceă pe unde mai bine, pe unde mai rău, dar se chemă că nu ducea nici o grijă. Dar de la o vreme, Norocul și cu Mintea lui începură a se ciondăni. Norocul, nu, că el e mai mare, și Mintea tot așă.

Azi așă, mâni așa, Mintea, dacă văză că Norocul tot o bate la cap, se dădu jos din scaun și-l lăsa pe dânsul să fie mai mare peste văcar, să vadă ce pricopseală are să facă.

Acu, văcarului îi mergeau toate în plin, — vorba ceea: unde pună dânsul mâna, punea și Dumnezeu mila.

In scurtă vreme, văcarul nostru ajunse bogat, în cât nu mai eră nimenei ca dânsul în împăratia aceea, afară doar de împăratul. Și văcarul nostru, acum, dacă-i dădeă mâna, se duse la împărat, și-i ceru fata de nevastă.

Împăratul i-o dădu. Se fac pregătiri peste pregătiri, — mă rog, ca la nuntă împărătească. Vine și vremea cununiei. Toată lumea se îngrămădise în biserică să-și apuce locuri mai bune și așteptă să vină mirii.

Numai iaca și ginerele împăratului, — văcarul nostru, — venia cu mireasa. Cum intră în biserică chiui odată:

— Ho, ne-a-nea, vacă!

(1) Spusă de d-l L. Holintiriu, com. Tepu, jud. Tecuci.

Toți încremeniră. Iar *Norocul*, văzând că a stricat-o rău, se dă du jos, încetîșor, de unde se cocoțase, și se rugă de *Minte*:

— Vin tot tu, unde-ai mai fost, căci tu ești mai mare!

Iar *Mintea* se suia în scaun, și mirele grăia:

— Așă vă trebue, căci, sunt eu văcar și dumnevoastră vite, de nu-mi ești intru întâmpinare?

Toți îi dădură dreptate, căci cum se făcuse, nu-i ieșiseră nimenei intru întâmpinare și deci avea mirele dreptul să-i batjocorească.

Și iacă așă a dres Mintea ce-a stricat Norocul, iar de atunci și până astăzi Mintea-i mai mare la om, căci ea-i mai de folos” (1).

Și Macedo-Români au asemenea povestiri. Una se încheie astfel: *Tîha*-i bună (Norocul e bun), ma fără minti, doi parați nu fați (dar fără minte, două parale nu face) (2).

Nevăzut, câte odată, *Norocul* vine și la casa omului: aceasta se cunoaște, căci atunci scărție ușa dimineața (3).

Norocul vine după alții, la casa omului atunci, când ușa se deschide singură (4), dimineața (5).

Alte ori vine la cel care îi întinde masa; aceasta se întâmplă la lăsatul secului de postul Paștilor, când se crede că nu este bine să se strângă masa, ci să se lase așă, — bucate și vin, — că să poate mâncă Norocul peste noapte (6).

Se înțelege, fiecare om dorește să-și afle *norocirea* lui, — dăsurile cu cari Norocul l-a împodobit în viață, ceeace-i tot una de multe ori cu soarta ce-i este hărăzită dela nașterea lui. Pentru aflarea acestei taine, se cunosc mai multe mijloace.

Mai norocoși ca alții vor fi cei ce se nasc pe vreme bună, dimineața, Duminica, Lunia, și cei ce postesc această zi; de asemenei cei ce postesc Vinerile, — pentru fete, — sau Ajunul Crăciunului.

Norocos e copilul care se naște cu *căță* sau *cămeșă*, — un fel de peliță.

(1) *Ion Creangă*, II, p. 267–8. — Variantă și în II, p. 334.

(2) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 96–9.

(3) *Şezătoarea*, V, p. 45.

(4) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(5) Gorovei, *Credință*, p. 233.

(6) *Ibidem*, p. 232.

Cel ce vede în noaptea Ajunului deschizându-se *cerul* ;
 Celui căruia îi plouă la *nuntă* ;
 Cel care are mai multe cuiburi de *rândunele*, *lăstuni* sau cui-
 buri de *cocostârci* la casă ;
 Cel căruia îi iesă *păr* alb prea de timpuriu ;
 Cel ce are *pecingeni* ;
 Cel ce are pe cap un fel de *bube* roșii-gălbui ;
 Cel ce are doi colaci în creștetul capului, adică *părul* răsucit
 în două părți, în chip de cruce ;
 Cel ce poate află o frunză de *trifoiu* cu patru sau mai multe
 frunzișoare ;
 Cel ce se trezește dimineața cu fața în sus, sau doarme cu mân-
 nile peste cap (1).

In seara de Sf. Vasile se pun afară, pe prichiciul ferestii, atâ-
 tea coji de *ceapă* menite pe numele celor din casă, câți însă sunt
 în casă. In fiecare coajă de ceapă se pune câte puțină *sare* și
 aşă se lasă până a doua zi, când se caută ca să se vadă în care
 coajă este mai multă apă sau în care s'a umezit sarea mai mult,
 pentru ca să se vadă astfel cine va avea mai mult noroc pes-
 te an.

Alții pun tot atunci „linguri pline cu apă într'o tavă cu tăvile
 și a cui o fi seacă, n'are noroc (*sic*) (2).

Se oprește în ziua de Paști un *ou roș*, se acopere cu o făsie
 de ceară pe la mijloc, ca să se poată legă, și apoi se atârnă în
 cuiu, în casă, și la un an, la celalt Paști, se sparge; dacă se gă-
 sește cu viermi, cel ce l-a pus va fi om norocos: dacă nu va a-
 vea viermi, va fi fără noroc. Alții păstrează oul acesta 40 de zile
 și dacă în acest răstimp nu se împuștește, e semn că cel ce l-a
 păstrat este norocos (3).

Spre Sf. Andreiu se măsoară bine nouă ceșcuți de apă, după
 care se toarnă toate într'o strachină așezată sub icoană. Acolo
 se lasă strachina toată noaptea, și a doua zi se măsoară din nou
 apa din strachină. De va fi mai multă decât s'a pus, „măcar cu

(1) Gorovei, *Credinții*, p. 231 - 7.

(2) *Sezătoarea*, III, p. 122.

(3) *Ibidem*, V, p. 45.

o picătură", acest fapt arată că respectivul om are *noroc*. Dacă va fi mai pușină, lucrul acela arată nenoroc (1).

Prin jud. Ialomița, în seara de Sf. Vasile se pun lingurile pline cu apă într'o tavă „și a cui va fi seacă, nu are noroc" (2).

Unii pun în grindă planta numită *masa raiului* (*Sedum carpaticum*, Reuss.) în grindă, și dacă stă pururea verde, unul ca acela are noroc (3).

Alții pun la Andreiu, o crănguță de *măr* în apă, într'un loc unde nu-i nici prea cald și nici prea frig. Dacă crănguță înmugrește și înflorește, cel ce-a pus-o este om norocos (4).

La *Sâmzenii* se ieau flori de *scai*, se tund de puful tot și se atârnă de streșina casii, unde se lasă până a două zi dimineață. Când ieai scaiul, găsești puful crescut. După cum acesta a crescut mai mult sau mai pușin, aşă va fi și *norocul* tău, mai mic sau mai mare (5).

Cu toate că norocul este o particică din *serisa* sau *data* omului, poporul are credința că une ori se poate aduce, se poate mări și deci, se poate și micșură dacă nu se ține samă de unele lucruri. Până „una-altă", celui ce-i voești bine trebuie să-i urezi noroc :

— Hai, noroc să dea Dumnezeu!

ca să-ți răspundă :

— Să dea Dumnezeu !

Sau :

— Hai noroc !

— Intr'un noroc !

— Norocul cel bun !

— Norocul cel mare !

— Noroc și bine !

— Tot norocul !

Noroace !

Norocire !

— Hai noroc și sănătate,

Că-s mai bune decât toate !

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 144.

(2) Gorovei, *Credință*, p. 232.

(3) *Şezătoarea*, XV, p. 74.

(4) *Ibidem*.

(5) *Ion Creangă*, VI, p. 307.

Cu aceste urări se încep toate lucrurile *din nou*, însotindu-le cu facerea *crucii* și ridicarea privirii spre cerul lui Dumnezeu.

În credințile privitoare la păstrarea, aducerea sau mărirea norocului, pomenim următoarele:

Când te speli pe *picioare*, să nu te ștergi, că-ți ștergi norocul (1), — firește, lucru mai practic decât ștergerea cu o cârpă murdară;

„Dacă vrei să ai *noroc*, în ziua *dinaintea* zilei în care o să te împărtășești, să nu mânânci nimic. Numai apă poți să bei sau să mânânci numai moare“. Dacă ești bătrân, săptămâna întâia și cea din urmă a postului se cade să o postești, mânând numai pâne și apă (2).

Când cineva își cere *acul*, să nu i-l arunci, ci să i-l dai în mâină, că-ți fuge *Norocul* (3), — lucru și practic, căci acul fiind mic, se poate pierde ușor, iar pierzându-se, poate aduce primejdia înțepatului.

In timpul cât un naș ține în brațe un copil la botez, să nu-l sâsâească dacă plângе, căci îi sâsâie *Norocul* (4).

Să nu te duci mânând la apă, că-ți mânânci *Norocul* (5).

Să nu mânânci din genunchi sau din poale, pe pragul casei, sau să mânânci mult, dacă ești fată ori flăcău (6), că-ți fuge *Norocul* (7).

Să nu mânânci la gura hornului, că-ți mânânci *Norocul* (8).

Să nu te uiți în oglindă când mânânci, că-ți fuge *Norocul* (9).

Când la nuntă își fură cineva cevă, își fură și *Norocul* (10).

Să nu mânânci de pe vatră, că-ți mânânci *Norocul* (11), — toate, rânduilei, cari se împacă minunat cu igiena mâncării.

(1) Cred. Rom. din com. Gohor, jud. Tecuci, împărt. de d-l V. G. Beldie.

(2) Ion Creangă, IV, p. 150.

(3) Cred. Rom. din com. Tuțcani, jud. Covurlui, împărt. de d-l I. O. Zugeanu.

(4) Gorovei, *Credință*, p. 233.

(5) Cred. Rom. din com. Goleștii-Badii, jud. Muscel, împărt. de d-l D. Mihalache.

(6) Gorovei, *Credință*, p. 181.

(7) Cred. Rom. din com. Tătărăuți, jud. Suceava, împărt. de d-l Al. Vasiliu.

(8) Cred. Rom. din com. Albești, jud. Dorohoi, împărt. de d-l O. Rotundu.

(9) Cred. Rom. din com. Tătărăuți, jud. Suceava.

(10) Gorovei, *Credință*, p. 234.

(11) Cred. Rom. din com. Podu-Turcului, împărt. de d-l V. D. Gheorghiu.

Să nu pui traista cu cărtile în căpistere, nici să mânânci, fiind cu ea la gât, că-ți mânânci norocul (1).

Când dai *gunoiul* afară, pe la sfîntitul *soarelui*, îți dai Norocul afară (2), —adică, pe lângă că nu poți mătură bine din pricina lipsii de lumină, dar se poate întâmplă să se dea afară lucruri căzute jos din întâmplare.

Dacă un mort a fost norocos în viață, membrii familiei lui îi ieau măsura și o țin în grinda casii, ca Norocul să nu se depărteze de acea casă. Uneori se păstrează și *păr* din capul mortului.

Prin Transilvania, ca să nu plece *Norocul* dela casa unui răposat, i se taie câte-vă fire de păr din cap, înainte de înmormântare (3).

Megleno-Români nu deschid în noaptea *Crăciunului* nimănui ușa, și nu răspund la nici o întrebare de afară, ca să nu li se fure *Norocul*. „O femeie, ca să fure Norocul din casa unor oameni mai bogăți, se desbrăcă în pielea goală, veni apoi la casa acestora și începù să-i cheame pe un ton mai jalnic. Dintre membrii acestei familii avute, unul care nu știà de însemnatatea păstrării datinei, a greșit și a întrebat:

— Cine este?

— Eu, — răspunse femeia, — dar nu te vreau pe tine, nu te chem pe tine, ci avearea ta din casă! —

Din momentul acela a sburat *Norocul* avutului în casa acelei femei!“ (4).

Cântecul dela țară, de cele mai multe ori se pânge de lipsa de noroc:

Frunză verde ca bobu,
Mândru 'nfloare Norocu,
Dar nu-l are tot omu;
Că-mi infloare lângă cale,

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 236.

(2) *Şezătoarea*, V, p. 45.

(3) Marian, *Inmormântarea*, p. 55.

(4) P. Papahagi, *Megleno-Momânu*, I, p. 111–2.

Și n'alege cine-l are ;
 Că-mi infloare lângă drum
 Și mi-l are-un om nebun ;
 Și-mi infloare lângă rât
 Și mi-l are-un prăpadit ! (1).

Și-am zis verde salbă moale,
 Cine are Noroc, are :
 Pune piatră și răsare.
 Pus-am și eu busuioc
 Și nu răsărî de loc :
 Se vede că n'am Noroc ! (2).

(1) *Floarea darurilor*, II, p. 428.

(2) Impărt. de d-l A. Moisei, com. Vânători, jud. Neamț.

ŞARPELE CASII.

Denumiri. Infătişari. Credinţi. Şarpele casii la alte popoare. Broasca omului.

Dacă ar asculta cineva cu băgare de samă, vara, în liniște deplină, în odaia unei vechi case făcute de lut lipit pe-o'ngrăditură de nuiele, în pari și în furci, ar auzi câte odată un ticăit ca al ceasornicului de buzunar. Acest ticăit se crede că este datorit unei vietăți numite *Şarpele casii*, *Şarpele de casă* (1), *Ştima casii* (2), *Ceasornicul de casă* (3) sau *Ciasornicul morții* (4), — una și aceeași vîtățe. Numai o singură dată întâlnim credința că *Şarpele* ar fi deosebit de *Ceasornicul casii* (5).

Şarpele casii are înfătișarea unui șarpe obișnuit, dar coloarea solzilor săi este albă (6), albicioasă (7) sau alb-galbenă, din pricina că trăește numai la umbră, — ca și planta crescută la adăpost

(1) D. Dan, *Straja*, p. 27. — T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 104: „— Ascultă-mă, Evo, [zise Dracul, cu care Eva se avea de bine]; Adam a simțit că noi ne iubim și vrea cu orice chip să ne despartă. Corabia o face ca să vă mutați pentru totdeauna de aici. Fără tine eu nu pot. Când veți porni voi, eu am să mă fac șarpe. Tu să nu te sui în corabie, până nu [mă] vei luă și pe [mine], despre care vei zice că sunt șarpele de casă“. — Ion Creangă, IV, p. 363: „Fiecare casă are ceasul ei; unii zic că-l aud cum ticăie în perete“.

(2) Cred. Rom. din Vatra Dornei, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom. — Credeam că tot despre acest spirit este vorba și în Marian, *Nașterea*, p. 68: Prin Transilvania se crede că *ştima casii* este un duh care apară copiilor mici.

(3) Cred. Rom. din com. Hâncești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hânceșcu.

(4) *Şezătoarea*, XI, p. 100: El povestește *moartea*.

(5) Cred. Rom. din jud. Tutova, împărt. de d-l T. Popovici.

(6) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 76 v°, și 88 v°: Cred. Rom. din jud. Botoșani: *Ceasornicul de casă* sau *Şarpele de casă* este alb.

(7) *Ibidem*, p. 175 v°.

de bătaia soarelui. „E bland, și nu mușcă; el trăește în peretele casii; să nu-l omori, că nu-i bine“ (1).

Fiecare casă își are Șarpele său; prin unele părți însă, se crede că fiecare suflet din casă își are Șarpele său de casă, care moare odată cu cel pe lângă care și pentru care a trăit (2) sau odată cu nănuirea respectivei case.

„Dacă Șarpele fugă dela casa cuivă, atunci acea casă are să rămâne pustie sau are să moară mai mulți din casă (3).

Obișnuit, el nu se arată decât copiilor, cu cari de multe ori împarte și mâncarea pe care le-o lașă părinții (4).

Prin Transilvania se spune că Norocul unei case atârnă în întregime de acest Șarpe, a cărui ucidere se socotește ca o nelegătură.

Atât prin Bucovina, cât și prin Macedonia (5) și Moldova, se crede că dacă s-ar ucide acest Șarpe, ar muri unul din casnici sau s-ar întâmplă vreo primejdie în vite (6); prin unele părți se spune că moare bărbatul sau femeia din casă (7) iar prin altele, că cu moartea Șarpelui, moare și *Norocul* casii (8).

Prin jud. Dorohoiu se crede că dacă Ceasornicul de casă bate în fundul casei sau între ferești, nu prevăstește nimic; dacă însă bate înspre ușă, este semn că va ieși cineva din casă, adică va mori (9).

(1) *Şezătoarea*, I, p. 128.

(2) Cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu.

(3) Cred. Rom. din Vatra Dornei, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 838: „Şerpe este la toată casa; unde este Șerpe, e Noroc la casă; merge bine și nici un rău, nici un farmec nu se apropie, dar să ferească Dumnezeu să-l omori, că îndată moare unul din gospodari. Acela se chiamă *Şerpe de casă*. S-au văzut astfel de Șerpi bând lapte din străchină, de-a valma cu copiii. Copiii le dădeau cu lingura peste cap, plângând că le mânăncă laptele, dar șerpii mâncau înainte, nu se supărău“.

(5) Cosmulei, *op. cit.*, p. 50: Șarpele casei nu-i bine să-l omori, că mor cei din casă.

(6) D. Dan, *Straja*, p. 27.

(7) Cred. Rom. din com. Vârlezi, jud. Covurlui.

(8) *Şezătoarea*, V, p. 45.—Gorovei, *Credință*, p. 235.

(9) Cred. Rom. din com. Hâncești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hâncești.

Prin jud. Botoșani se crede că Ceasornicul casei are înfățișarea unei musculițe care bate din aripi (1).

Prin jud. Tecueiu întâlnim următoarea credință: „dacă doi copii se măsoară, adică se pun alături ca să vadă care e mai înalt, să scuipe jos, căci astfel, se măsoară și řarpele cu ei, și mor“. De aici ar ieși, că fiecare om își are řarpele său (2).

Šarpele casei îl întâlnim și la Ceho-Slavi și Poloni sub numele de *hosponarjicec*, cără trăește de obiceiu sub pragul caselor (3).

Ca geniu al casei era privit și la *Grecii* vechi, ca și la cei de astăzi unde, „bine îngrijit, aduce casei noroc“, iar desprețuit, duce norocul cu sine (4). Acestea numai întru cât se asemănă cu credințele noastre (5).

Neputându-i face loc deosebit, pomenim aici că prin unele părți din Bucovina se crede într-o știmă a fiecărui om, care are chipul de *broască*: omul moare când vinevă ar omorî această vîetate (6).

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 71.

(2) Cred. Rom. din com. Tepu.

(3) *Revue des traditions populaires*, XVIII, p. 86. Cf. L. Leger, *Mithologie slave*, p. 160–1 și V. Bugiel, *La Démonologie du peuple polonais*, Paris 1902, p. 11.

(4) L. Șăineanu, *Basmele*, p. 975.

(5) Despre cultul řerpilor, cf. A. Lefèbré, *La religion*, Paris 1892, p. 44–5. *Ibidem*, p. 439: On connaît le sens menaçant que la superstition populaire prête en divers pays à „l'horloge de la mort“, innocent scarabée qui fait un petit bruit régulier dans le mur, au frôlement d'un oiseau de nuit contre le vitres, „d'un pas sur le parquet“. – La multe popoare e în legătură cu moartea.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 984.

ZÂNELE BUNE.

Două fete frumoase ajutătoare. Cele trei fecioare sfinte. Paterii.

Zânele bune ies în calea oamenilor și-i ajută :

„Unul, mergea acum câțiva ani la iarmaroc la Tecuci, vara, în apropiere de Sâmzăni. Era bătrân și duceă de vânzare, legați în funie, doi boi.

La un pod, îi ies în cale *două fete frumoase*.

- Unde te duci, moșule ?
- Le Tecuci, să vând boii iștia.
- Să știi, moșule, că ai să iaei trei sute de franci pe dânsii !
- Știe Dumnezeu !
- Na-ți trei zeci de bani, că să ne ieai două batiste și când vei trece înapoi, să ni le dai !

Unchiașul a făgăduit și a plecat, și la târg, cum i-au spus cele două fete, aşa s'a 'ntâmplat.

Acuma, întorcându-se înapoi cu cele două basmale, n'a aflat la locul știut pe *cele două fecioare*, și de aceea a mai așteptat până 'ntr'amurg, când fetele îi ieșiră înainte ca din pământ.

- În cât ai dat boii, moșule ? — îl întrebă dânsela.
- În trei sute de franci, *prea-sfintelor* ! — le răsunse moșul.
- Mai na-ți trei sute de franci, și cu ei să-ți cumperi un ghiociu cu un cal.

Moșul rămase înlemnit, dar tot își ținu firea și la urmă le întrebă :

- Dar ce slujbă să vă aduc pentru facerea asta de bine, *prea-sfintelor* ?
- Să spui ori cui întâmplarea asta (1). Si apoi, să mai spui

(1) Porunca aceasta de *a spune*, de *a vesti*, încheie atâtea epistole căzute din cer și atâtea *povești* religioase. Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 12, 14–5, 19, 22, 25.

oamenilor că fac mare păcat când văruesc grâul și străpesc via,
că tare o ustură ochii pe *Maica Domnului!*

Zânele pieriră într'o clipeală, iar uncheșul pornî spre satul lui,
spunând tuturora întâmplarea asta, de unde se vede că a ajuns
și la urechile noastre“ (1).

Prin unele părți din Oltenia se cinstesc *Cele trei fecioare sfinte.*

Miercuri seara și Joi dimineața din săptămâna patemilor, se
fac focuri prin curți cu lemn de *jugastru, alun și corn.* Lângă
foc se pun: un ciob cu *tămâie*, un pahar cu *apă*, trei *asme* de
pâine și trei *scaune*. Aceste focuri sunt făcute de copii până la
15 ani, ca fiind curați. Au să vină cele trei fecioare sfinte să se
spele, să mânânce și să se încălzească la foc. Venite aici, ele a-
duc bine (2).

La acestea vom adăgă și credință pe care o întâlnim prin
Transilvania despre *pateri*, „năluci îmbrăcate în haine albe lungi
și de bun augur, dacă le întâlnnești“. Aceste năluci umblă prin
unele părți cum ar fi acea a Tibrului (3).

(1) Culegere din com. Tepu, jud. Tecuci.

(2) Dat și cred. Rom. din com. Boureni, jud. Dolj, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(3) Frâncu și Candrea, *Moftii*, p. 18.

SPIRIDUŞUL.

Puterea Spiridușului. Dobândirea Spiridușului din ou și înfățișările lui. Ancuzul (Spiridușul ban). Cumpărarea și întreținerea Spiridușului. Povestiri privitoare la ajutorul și primejdia Spiridușului. Mâträguna. Floarea de ferigă.

Spiridușul sau *Spiritușul* este un Drăcușor „în carne și oase” sau întruchiparea acestuia într’o vîzută sau nevăzută, care, la casa unde săde, aduce toate norocurile de pe lume, atât cât trăește omul.

Prin jud. Argeș se crede că cu ajutorul Spiridușului se pot schimbă chiar și „hotarele Ursitoarelor” (1).

Spiridușul se dobândește dintr’un ou, în mai multe chipuri:

Prin jud. Botoșani se zice că trebuie clocit *oul părăsit* 40 de zile subțioară, iar puiul ce iesă, *Spiridușul*, se ține într’o *oală* roșie, nouă, cu coji de *ceapă*. La moartea stăpânului, se vinde cu 2 parale (2).

Prin Bucovina se zice că „dacă poartă cineva întâiul ou al unei *puiice negre* 9 zile, înainte de Paști, subțioară, și dacă pe timpul când se iesă cu Invierea și se cântă „Hristos a înviat”, — se zice: „*și al meu a înviat!*”, atunci iesă din acel ou un *Spirituș* care dă celui ce l-a clocit averea de pe lume, dar după moarte, îi ieșă sufletul” (3).

Alții cred că este deajuns să țină cineva subțioară un ou nouă luni, ca să se scoată dintr’însul *Necuratul*, gata să-l slujească pe respectivul purtător toată viața, la orișice, și primejduindu-i zilele numai atunci când nu i-ar da de lucru (4).

Tot prin Bucovina se mai crede că Spiridușul se poate dobândi dintr’un ou *părăsit*, un ou mic, numit prin jud. Tecuciul

(1) Academia Română, Ms. no. 3418, p. 14 v°.

(2) *Ibidem*, p. 77 v°.

(3) D. Dan, *Straja*, p. 98.

(4) Gorovei, *Credință*, p. 101.

stârpitură, și care este făcut, — cum se crede prin jud. Iași, — de o găină ce a fost *călcată* de *Diavol* (1).

O astfel de stârpitură crudă, să nu se strice, ci să se învelească cu jăratec, că-i *Dracul* înlăuntru în chip de *șarpe* (2).

Credința aceasta o au și Aromâni, cari numesc un astfel de ou *prolug* (3).

„In satul Dobrănoți de lângă Sadagura (Bucovina) eră o femeie saracă, cu șase copii; ea a luat un *ou părăsit* (4) și l-a clocit subțioară nouă zile: nici nu s'a spălat, nici nu s'a închinat, nici la Dumnezeu n'a gândit. A noua zi a ieșit un puiu, și puiul a întrebat:

— Stăpână, ce să-ți aduc?

Și ea a răspuns că: bani.

Și i-a adus peste noapte parale, câte i-a trebuit ei, până ce a spus că nu-i mai trebuie.

Și apoi s'a dus cu dânsul în alt sat și l-a vândut în loc de *puiu* și aşă s'a desfăcut de el și a rămas femeia bogată cu toți copiii ei.

Tot în acel sat mai eră o femeie săracă, tot cu mulți copii, și se gândiă:

— Doamne, cumătră-mea aceasta eră și ea săracă, tot aşă ca mine, și amu-i aşă de bogată; trebuie să mă duc s'o întreb ce-a făcut de-i aşă de bogată și să mă învețe și pe mine!

Și s'a dus și s'a rugat, s'a plâns, și-a învățat-o să găsească un *ou părăsit* și să-l poarte nouă zile subțioară, să nu se spele, să

(1) *Şezătoarea*, V, p. 46: „Când găinile fac ouă mici, părăsite, e semn de sărăcie, și se zice că *Diavolul* a călcăt găinile“. — Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci: Să nu strici stârpitura de ou crudă, ci s'o învălești în jăratec, că-i *Dracul* înlăuntru în chip de *șarpe*. — Si: „când găinile fac ouă părăsite (*stârlice, stârpuri*), atunci se zice că Dracul le-a călcăt; dacă aceste ouă s-ar pune sub cloșcă, ar ieși un *berbece* sau un *șarpe*, care ar face a *secetă*“. — P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 97: Când o găină ouă *înăuntru* (ou mititel) și nu ca de obiceiu, prevêtește moartea stăpânului, a unui membru din acea familie sau a unei vite mari.

(2) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 48: Găina dacă ouă un ou prea mic, cobește nerocire de moarte la casă. — *Ibidem*, p. 49: Găina când face *ouă mari*, e bine; iar când face *prolug* (ou mic), e rău.

(4) Gorovei, *Credință*, p. 104: *Ouă părăsite* nu este bine a se luă, c'apoi din ele or ieși *Necuratul*.

nu se 'nchine, nici la Dumnezeu să gândească, și atunci și ea va avea un puiu, care puiu, are să-i aducă ceeace va vrea. Ea l-a purtat opt zile și apoi s'a gândit: ce să-l poarte de geaba, că cumătra a amăgit-o, ca să nu se gândească la Dumnezeu și să nu se spele. Nu-i trebuie! Si l-a asvârlit pe gunoiu.

A doua zi dimineață a ieșit o altă femeie cu gunoiul, și vede un *puiu* țipând pe gunoiu; și a zis:

— Săracul puiu! S'a rătăcit dela cloșcă; l-a plouat și i-i frig. Hai să-l ieau în casă!

Pe la miezul nopții aude un glas.

— Stăpână, stăpână, ce să-ți aduc?

Femeia știă că nu-i nimeni în casă, și n'a răspuns.

Puiul a 'ntrebat-o și-a doua oară și a treia; atunci femeia a ieșit din răbdare și-a zis:

— Ia un c...

Și-a adormit iar. Dimineață s'a trezit cu casa plină de c., aşă că nu putea să iasă din casă.

— Vai de mine, ce-i asta! Un lucru necurat îi în casă!

Și s'a dus în sat, și-a chemat preotul și i-a arătat Popa o întrebă de măță, câne; nu avea în casă. Atunci ea își aduce aminte pe *puiul* găsit, și popa zice:

— Aist puiu nu-i curat.

Și-a adunat spini, și-a pus puiul subt ei, și-a dat foc. S'a strâns satul, și-a pus oameni cu furci și țăpoaie împrejur, să păzească, și ce-a ieșit de acolo,—muscă să fie,—să-o omoare.

N'a ieșit nimic din foc. Si când focul s'a potolit, și s'a împrăștiat cenușa, s'a dat de-o bortă adâncă, de nu s'a mai dat de fundul ei cu bețele cele mai lungi.

Atunci popa a zis:

— Aista n'a fost puiu; a fost Dracul!“ (1).

Prin jud. Tecuci se crede că *Spiridușul* scos din clocirea ouului părăsit are infățișarea de *mic șarpe* (2).

Prin jud. Covurlui se crede că „de-i cloci ouă de stârpitură (ouă mici de tot și cam moi, cari le fac unele puice întâi), subțioară, și-i crește ce-a ieșit din el, îți crești *Spiriduș*, și aiștia, căți bani îi voi, și-aduc, și nimeni nu te poate bate, că nu-

(1) *Sezătoarea*, II, p. 97–8.

(2) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

mai îl chemi în gând [și el își și sare într'ajutor]. *Dar după moarte, al lui ești.*

Alții mai cred că Spiridușul este un *ban* cu putere de-a aduce banii dela alții, cari au mai mulți. Astfel de *Spiriduș*, zic ei că se cumpără.

Când vei luă niscaivă bani dela cel ce are Spiriduș, când ajungi acasă, nu-i mai găsești toți. Dar vai de sufletul celui ce-a avut Spiriduș!“ (1).

Prin Bucovina, un astfel de *ban spiriduș* se chiamă *Ancluz*, despre care se crede că este făcut „tot cu Dracul ieșit dinoul cel părăsit“.

Alte ori Ancluzul se dobândește astfel: „Vrăjitoarea aduce apă dela 9 fântâni și pune un leu curat, — nevrăjit, — în apă, apoi descântând, spune că cu leul acesta dimpreună îi dă pe Necuratul la omul care îl cumpără, să-l slujească toată viața zicând:

— Iată, te dau după Necurat, dimpreună cu leul acesta lui N., să-i fii de noroc; unde va schimba leul, tu să-l aduci înapoi!

Apoi, omul ce-l iea, trebuie să poarte leul acela 9 zile sub călcâiu, în ciubotă, și în timpul acesta să nu se spele, să nu se închine și să nu vorbească cu nimeni, și apoi se ține de el“.

Ancluzul nu are, după unele credință, puterea de a aduna, de a aduce bani streini la cel ce îl păstrează, ci are puterea de a veni singur, după ce stăpânul l-a dat cuivă:

„Sunt bani fermecați cu cari de câte ori ai voi să cumperi ceva și-i dai, îți vin înapoi în pungă. Astfel s'a întâmplat și lui N. la oaste. Un prieten al acestuia avea un astfel de ban fermecat, și de câte ori îl da, îi tot venia înapoi. Odată l-a împrumutat și el dela prietenul său ca să aibă ce cheltui. Acela l-a încunjurat întâi de câteva ori împrejurul piciorului unui scaun, ca să se ție la cel ce l-a împrumutat și după aceea i l-a dat. Acela l-a fost dat de câteva ori și iarăș a venit înapoi, iar când a venit termenul să-l dea prietenului său, nu mai era în pungă: a fugit la stăpân, căci acum nu mai era legat să stea la altul“.

(1) *Şezătoarea*, I, p. 278–9.

După alte credință, *Ancluzul* atrage dela streini numai banii făcuți din acelaș metal ca și dânsul :

„Cinevă a schimbat în Siret bani și-a căpătat mai mulți bani de argint pe cari i-a legat într-o legătură, la un loc cu bani de hârtie și de aramă. Când caută acasă, toți banii de argint au fost fugiti din legătură, și numai cei de hârtie și de aramă au rămas. Va fi fost, de sigur, vreun ban fermecat între aceia”.

Ca să nu fugă banii, unele femei de-asemenei din Bucovina, pun printre dânsii *nafură* (1).

Pentru dobândirea Spiridușului, prin jud. Vâlcea se crede că trebuie să fie clocit subsioară cel *dintăiu ou de puică neagră* vreme de șase săptămâni, după care oul va ciocni și Spiridușul va ieși în chip de *puiu*. El este Ucigă-l-toaca întrupat, punându-se îndată în slujba celui ce l-a clocit (2).

Prin părțile de către munte al acestui județ se crede despre cei ce se îmbogătesc în vreme prea scurtă, că își aduc Spiridușul dela *Sibiu*, de unde îl cumpără. Spiridușul trebuie păstrat într-o sticlă (3). Are înfățișarea unui drăcușor mic cât degetul, și negru. În sticlă, Spiridușul stă cât vrea stăpânul: după ce își dă sâma că acesta i-a mărit îndeajuns avereia, trebuie să-l vândă la alții, căci dacă se întâmplă ca să moară acel cu Spiridușul, înainte de a-l fi vândut, pe lumea cealaltă sufletul lui va fi în stăpânirea Necuratului (4).

Prin jud. Vasluiu ci-ca dacă ouă găina o *stârpitură de ou* și ține cinevă stârpitura ceea subsioară nouă zile și nouă nopți într'o *casă pustie*, fără semn de *cruce* ori *icoană*, ieșă un puiu mititeluț și negru, și acela-i *Dracul*. Dracul acesta este al celui care a ținut oul subțioară: el îl poate trimite unde vrea, să aducă ce-i vrea inima, însă zice-se că trebuie să fie cu inima tot voioasă. Dracului trebuie să-l dea îngrijire, și cu nimica nu trebuie să-i bănuiească, că-l omoară când nici nu gândește.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 478–9.

(2) Ion Creangă, III, p. 244–5.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 3 v°, cred. Rom. din jud. Argeș: „Spiridușul zice că este Diavol domestic care șade în sticlă, aducând bani la stăpânul său”.

(4) Culegere dela d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea, și un țaran din Câineni.

Dacă cinevă ar strică acel ou stârpit și l-ar întinde pe farfurie, fără să-l sdrobească, ar află un cap de șarpe (1).

Prin jud. Brăila se crede că *Spiridușul* se cumpără pentru un anumit timp și atâtă se și ține, căci dacă s'ar țineă mai mult, sau nu mai aduce nici un folos, sau primejduește viața celui ce-l ține. În această vreme, trebuie îngrijit cât se poate de bine, dând jos la fiecare prânz, din fiecare probă și bucătică de mâncare câte cevă.

La sfârșit, vânzarea spiridușului să se facă astfel: să-l lege stăpânul într'o basmă bună și nouă, să o pună în buzunar numai cu un colț, și astfel să umble prin adunări de lume, unde se va găsi cine să întindă mâna și s'o iea, spre norocul lui (2).

Prin jud. Suceava se pare că *Spiridușul* este un drăcușor dat de *Diavol* unui om care, sau are un legământ cu Necuratul pentru o vreme oarecare, firește, în schimbul darului sau slujbei ce acela o aduce Dracului, sau în schimbul unei *închinări* către Necurat, sau în sfârșit, în schimbul unei dăruiri de sine, pentru după moarte. Unii ca aceștia se știu: ei sunt *vrăjitorii* cari se folosesc în meșteșugurile lor de sprijinul Necuratului căci Dumnezeu nu le-ar putea ajuta la rău; aceștia nu cătă la față lui Dumnezeu și când mor, se chinuie îngrozitor. „Săteanul cu spiriduș, în biserică, ori la casa popei, nu trebuie să meargă“.

Hrănit cu „miez de nucă și alte lucruri bune“, ținut în sticle (3), în „ulciorășe mici de marmoră ori pământ alb“, acest Drăcușor stă pururi la porunca stăpânului său.

Cu Spiritușul se fac toate *farmecete*, se aduc călare pe prăjini ibovnicii la drăguții lor, se omoară urșitele ibovnicilor cu drăguțe, se iea mana vitelor, se mulge lapte din inima carului, se tămaduiesc boalele ce sghihue pe oameni, și a.“.

„Când un bolnav e chinuit de Necuratul, numai cu ajutorul Spiridușului îl poți scăpa. Vrăjitorul atunci pune la încercare Spiritușul său, și dacă Dracul ce chinuște pe bolnav e mai slab ca Spiritușul, acesta îi făgăduiește însănătoșarea și alungarea Necura-

(1) Ion Creangă, V, p. 270.

(2) Academia Română, Ms. no. 3418, p. 257.

(3) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. Șt. Tuțescu: „Vrăjitoarele [pe Drac] îl țin în sticle; ba ard țăstui! și-l trimit să slujească de obiceiu la judecăți, însurătoare, făgăduindu-i cap de viață: bou, cal, — ce plesnește în acea cu noapte“.

tului din cel bolnav; dacă însă Spiritușul e mai slab ca Necuratul ce chinuește pe bolnav, acesta atunci nu făgăduește bolnavului însănătoșare, și fuge de el, căci se teme să nu supere pe Necuratul din bolnav" (1).

Din aceste părți sucevene iată și o povestire:

"Intr'un sat eră un cioban, ce se dăduse în dragoste cu fata unei babe. Baba știă multe *drăcării* și n'ar fi vrut ca ciobanul să se depărteze mult de ea, ca nu cumvă să-și găsească altă drăguță, și pe fata ei s'o lese cu buzele umflate.

Ciobanul, în tovărașie cu alții, se dusese la câmp să ierneze cu oile acolo, fiindcă fânul, în părțile acelea, era mai eftin, și nu ascultă de rugămintele babei și ale fetei, spre a nu le părăsi. Se vede însă că ciobanului iu-i mai eră dragă urâciunea babei, căci nu le ascultă, și se duse.

Intr'o sară vine la babă un străin s'o roage de găzduire pe noapte, că-i drumeț și l-a apucat înserarea pe acolo. Baba îl primește, îl ospătează cum poate și-l culcă pe laită subt icoane.

Străinul, care băgase de samă că baba și cu fata tot șoptiau și vorbiau de cinevă, temându-se că nu cumvă să fie vorba de el spre a-i face cevă, nu putu adormi. Intr'un târziu baba scoate din pălămidă lăzii un ulcioraș cu două torță și-l pune lângă foc, începând a-l descântă și a-l învârtî cu un bețișor de alun. Cu cât ulciorul se apropiă mai tare de foc, cu atât strigă mai tare „Ștefane, Ștefane“, și cu cât îl depărta, cu atât strigă mai rar.

Intr'un târziu numai ce aude o zupăitură, ca și cum s'ar scutură cinevă de omăt, și în casă intră un flăcău înalt și frumos, care nu eră altul decât ciobanul ce fugise de fata babei, adus de *Spiritușul* babei, călare pe bățul lui ciobănesc" (2).

In sfîrșit, iată și o povestire din jud. Muscel în care se arată chipul cum Spiridușul nenorocește pe cel ce mai întâiu l-a slujit

„Spiridușul, nepoate, e *clocit* de Sașii din Brașov. El nu e de căt Dracul *alicit*, făcut mic, mic de tot, cât bobul de porumb și ținut într'o sticlă. Omul care-o purtă la el, la brâu, zi și noapte, sticluța aceea și o hărăni pe Spiriduș, aşă cum nu oricine știe să-l hărănească, omul acela se îmbogățește: banii i se înmulțesc în pungă, vitele-i sporesc văzând cu ochii, *pomostul* i se mărește:

(1) *Sezătoarea*, I, p. 249.

(2) *Ibidem*, p. 250.

iar când se duce la târg, cumpără ieftin și vinde scump. Ba de multe ori, banii ce-i dă pe un lucru cumpărat, i se întorc îndărât în pungă, fără să vadă vânzătorul. Da nu la oricine face îprăvi d'astea Spiridușul până la sfârșitul vieței. Slujește el, nu-i vorbă pe unii, în tot vacul, și-i învață la rele ca să-i agonisească iadului: da p'alții îi slujește până la un loc și.... tocmai când i-e omului lumea mai dragă, îl dă în capcană. Și.... să vedeți ce a pățit cu Spiridușul un biet călugăr de prin părțile Apusului. Călugărul acela avea darul de spovediă lumea și-o iertă de păcate.

Odată, vine la el un păcătos, care toată viața se slujise de Spiriduș. Doriă omul să se lapede de Spiriduș și să se pocăiască; iar sticluța cu pricina o lasă la fereastra bisericii, în dreptul unei străni din apropierea aceleia în care sta călugărul. Spune păcătosul și spune tot ce-a făcut și arată și Spiridușul. Apoi, călugărul îi citește o slujbă, îi dă sute de mătănii, două sărindare și un canon mai mare, și-i spune să plece că e deslegat de păcat.

Atunci, omul plecă închinându-se și se duce tun, tot fiindu-i teamă că s'o mai luă sticluța după el. Și dus a fost.

Așă. Acu, călugărul spovediă înainte pe oameni, da nu-și mai luă ochii dela sticlă. Dacă a văzut așă, Spiridușul, când venia vr'un păcătos, nu se lasă mai pe jos și săriă și el cu gura din sticlă:

— Părinte, părinte! Femeia asta,—ori omul,—nu spune toate păcatele. Ia vezi nu ascunde păcatul cutare? N'o lasă nici sfinția-tă *Deveghiază-i-l!*

— Așă?

— Așă.

— Bine dar. Și după ce se spovedește femea, călugărul o întreabă:

— Ai spus, tată, toate păcatele?

— Le-am spus.

— Minți fiică; nu ți-e rușine? Ai ascuns păcatul cutare?

Femeia începea să tremure și spunea:

— Iartă-mă, părinte! Am greșit; da, așă e.

Atunci femeia deveghiată,—ori omul,—plecă dela biserică și spunea pe la prietini că în cutare loc este un călugăr sfânt care cunoaște păcatele lumii. Și vorba se întinde. Se duce și altul să e spovedească și tot ca femeia pătește, și altul tot așă, și lătesc și ăștia vorba. Spiridușul, vezi dumneata, își făcea meșteșugul și

spunea călugărului orice, că nu e nici o faptă să n'o știe Spiridușul; iar stăpânul său se umpluse de bani, cari-i veniau din toate părțile.

Și vestea despre călugărul cel sfânt, s'a dus departe până a aflat și împăratul țării aceleia. S'a dus și el să-și spue păcatele, — că, cine n'are? Dar a ascuns unul, să vază minunea. Spiridușul însă își făcă și aici meșteșugul.

— De ce ai oprit păcatul cutare, împărată? — zice călugărul, răstindu-se. Nu ți-e rușine?

— Am uitat, — zice măria sa; dar e adevărat că l-am făcut.

Și după ce-și ieă *pocanía*, vine și împărăteasa să se spovedească, și tot aşa pățește. Pe urmă vine și fata împăratului, — că aveă măria sa o mândrețe de fată, s'o bei într'un pahar cu apă.

Acă, uităsem să spuiu: împăratul și împărăteasa, când ieșiră afară, spuseră fetei: — Tată, tată, da sfânt e călugărul astă!

Da când intră fata, ce să vedeți dumneavoastă? Spiridușul *rupsă tichia 'n două*: puse jumătate în capul călugărului și jumătate într'al fetei împăratului. Și atunci călugărul, după sfatul Spiridușului, păcatul cu fata, — să iertați dumneavoastră.

Așă... și s'au dus toți acasă, fără să bănuiească cevă părinții fetei.

Da trece azi, trece mâini și încă două luni de zile. Iată că începe pâncecele fetei să crească. Când fu după a patra lună, împăratul intră la mare grijă:

— Ce-ai făcut tată? Cu cine ai greșit? Că sucită, că 'nvârtită, până *rupsă* și spuse:

— Cu sfântul ăla al vostru.

— Așă? — Chiu și vai pe împărat, foc mare pe împărăteasă. Trimiseră să aducă pe călugăr.

Ala, când veni trimisul împăratului, spovediă înainte. Cum auzi de poruncă, se uită la sticlă:

— Ce facem acum, Spiridușule? Că uite sunt chemat să dau samă.

— N'ai grija părinte. Te-oiu face eu să nu fii în rândul oamenilor, și aşă o să rămâie fata mincinoasă.

— Cum?

— Ai să vezi. Ia pipăie-te. Vezi, ai cevă?

Când se pipăie călugărul și se dibue bine, era la *trup* chiar aşă cum îi spusese Spiridușul.

— Așă e; n'am nimic.

— Și fără grijă, se duce la împăratul. Acolo măria sa, gata să-l
iea prin pene.

— Nu, măria ta, strigă călugărul: nu sunt vinovat. Să am ier-
tare, dar fata măriei tale minte.

— Așă? Cu ce dovedești?

— Eu, măria ta, nu sunt în rândul oamenilor!

Când aude aşă împăratul, pune doftorii să-l cerceteze, dar ce
să vază ăia? Nici vorbă să mai fie călugărul cum eră în fața
Spiridușului, când a plecat din biserică. Rușine mare pe bietul
călugăr, măi nepoate!

— Așă?—răcnește împăratul. Mai umbli și cu minciuni? Si po-
runcește la slujitorii:

— Luăți-l, măi, luăți-l repede și-l duceți la spânzurătoare.
Călugărul atunci se uită la Spiriduș, că-l luase în brâu.

— Ce facem acum Spiridușule? Pe unde să scot cămașa?

— Numai p'âtât te sperii? N'ai grijă, părințele, că te scap eu.

— Cum?

— Mă pun eu piuă sub picioarele sfîinției-tale și te țiu sus, ca
să nu te strângă lațul de gât. Oiu sta aşă, acolo până s'o depărta
lumea și apoi ți-oiu da drumul și o să fii bun teafăr.

— Așă?

— Așă.

Și-l luară pe călugăr, îl umflără pe sus și-l duseră la ștreang.

Lumea după el, ciopor, să vază pe călugăr în spânzurătoare.

Așă. Și-i puseră lațul. Spiridușul atunci se ținu de vorbă și se
puse piuă sub picioarele călugărului.

Da și tu numai până plecă lumea. Atunci Spiridușul ce soco-
tiți că face?

Lasă pe călugăr în ștreang și se depărtează.

— Ce faci Spiridușule?—zise călugărul, începând să gâfâie.

— Nîmic.

— Păi bine, cum ne-a fost vorba? Tocmai acum mă lași?

— Te las părinte, că... ia uită-te colo pe câmpie.

— Mă uit, dar spune iute, că-mi iese sufletul.

— Ei, vezi cevă?

— Văz.

— Ce vezi?

— Douăzeci de care încărcate cu opinci și toate sunt sparte.

— E! părinte! Vezi? Află că eu sunt *Dracul*, și toate opincile

alea le-am spart eu, până să te văd pe tine în spânzurătoare. Acu? Rămâi, părinte, sănătos și stai aci unde stai, că bine stai!

Și Diavolul se depărta, iar călugărul, săracul, dete ochii peste cap.

Și de atunci, ci-că, și cari spovedesc pe oameni, în bisericile de-acolo, au un zid despărțitor între ei și păcătoși.

Și tot de-atunci a rămas vorba: „*șt-a spart Dracul opincile*”, atunci când cel care face rele e dat în capcană” (1).

„Mai de mult erau o mulțime de babe ce aveau Spirituși. Spiritușii în acele vremuri se puteau vinde. Astăzi însă Spiritușul se găsește foarte rar” (2).

Prin jud. Dorohoi găsim altă înfățișare a acestui duh ajutător: „Dacă vrai să ai bani neîntrerupt în tot cursul anului, să ieai un ou de rândunică și să-l fierbi până se va răsfierbe, și apoi să-l pui iarăș în cuib între celelalte ouă, însemnându-l cu cevă, iar după zece sau unsprezece zile, cât timp le-a clocit pasarea și l-a făcut iarăș moale, ea îl va ciocni, și tu, luându-l atunci și stricându-l, vei găsi în el la mijloc cevă mărișor ca o jumătate de unghie dela degetul cel mic, tare ca bucată de os. Aceasta de o vei luă-o și o vei purta în pungă, se vor ține paralele de tine” (3).

Apropiem la aceste credință altele, cu privire la întruparea duhului aducător de avere în burueana numită *mătrăgună*.

„Dacă te duci într'o zi de Dumînică acolo, în câmp la dânsa, și-i dai mâncare și băutură, — *vin și pâne*, — și-o ieai cu lăutari și cu norod acasă, și dacă pe urmă o ții tot în cinste și te arăți voios, nu te sfădești cu nimeni și nu blăstemi, — că de te scapi cu cevă dintr'acestea, te omoară, — apoi, poți s'o trimeți ori și unde, și să-i ceri orișice, că-ți aduce și-ți dă. Dar atât să știi: să nu carecumvă să treacă Dumineca fără a nu-i aduce lăutari și *români* din sat, să facă joc, iar tu să fii tare bucuros, mai ales în ziua asta”. Acestea pentru jud. Vaslui (4).

Tot astfel se crede și prin jud. Tecuciu că fac cei ce au bogății (5).

(1) Ion Creangă, VII, p. 198–201.

(2) Șezătoarea, I, p. 25!.

(3) Ion Creangă, VI, p. 207.

(4) Ibidem, V, p. 270.

(5) Cred. Rom. din com. Tepu.

Un cântec de țară cuprinde aceste credință :

Mătrăgună, poamă bună,
 Mă mărită 'n iastă lună ;
 De nu 'n iastă, 'n ceealătă,
 Doar m'oiu mărită odată !
Mătrăgună de sub pat,
 Si tu nu m'ai măritat,
 Fată mare m'ai lăsat ! (1).

Prin alte părți, însușirile mătrăgunii le are *floarea de ferigă* (2), albă și strălucitoare ca o stea, care se ivește în noaptea Sânzâienilor între ceasurile 10 și 12, fără ca mulți să o poată vedea din pricina *Dracului* care o culege.

„Floarea de ferigă e foarte bună de noroc. Cine o are la casă, *Norocul* vine chiar la el. Crâșmarul care o are în beciu, vinde băuturi foarte degrabă; negustorului care o ține în dughiană îi curg mușterii; tăranului care o are în casă, la toate îi merge foarte bine.

Floarea de ferigă se poate însă căpăta cu mare greu. Ca să se poată vedea și luă, trebuie să se ducă spre Sânzâiene doi frați, doi veri primari din frați, doi veri al doilea din veri primari, toți scoborîtori din aceeaș familie, gemeni, și îmbrăcându-se curat, cu cămeși albe, și fiind curați de păcate, — feciorelnici, — se duc la locul unde înfloresc feriga. Aici stau cu țoții în privighere, fără să vorbească între ei, fără să râdă, fără să doarmă și fără să se aşeze jos. În timpul cât cei șease oameni stau de pază și privighiază în condițiunile arătate, se ivește Necuratul care nu voește să-l vadă pe om fericit, și începe a face feldefel de ghidușii, care de care mai gogonată, spre a face pe *nemușuguri* să râdă, să vorbească ori să-i adoarmă. Și dacă vreunul din ei calcă condițiunile spuse, ori dacă se aude cântând cocoșul, floarea dispără, o fură Necuratul, și oameni rămân păgubași. De se păzesc să nu râdă ori să vorbească sau să doarmă, — lucru foarte greu, — atunci cel mai vrâstnic dintre rude se duce la floare, face trei cruci și mătănii spre răsărit, rupe floarea și o pune într'o nă-

(1) *Sezătoarea*, XV, p. 81.

(2) Z. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român*, p. 96: *Polystichum Filix mas*, Roth. — *Aspidium Filix mas*, Swartz: numită și feligă, feregă, ferică, firică, iarba-șarpelui, năvalnic, spasul Dracului, spata Dracului.

framă curată, câte una de fiecare, și o duce acasă, aşezând-o deodată la icoane. În urmă o pune omul în locul și la lucrul la care voește să aibă noroc, și treburile îi merg minune de bine.

Se poate luă numai floarea ferigii din păduri depărtate, unde cocoșul nu se aude cântând^a (1).

Credința în Spiriduși o întâlnim și la alte popoare; astfel sunt *Francezii* (2), *Polonezii* (3) și *Ceho-Slavii* (4).

(1) *Şezătoarea*, XV, p. 30—1.

(2) G. Ceațanu, *op. cit.*, p. 227: „Ferică de servitoarea care are un *Spiriduș* în mâneca sa: casa-i va fi măturată în toate zilele, fără ca ea să ostenească, pânea va fi frământată, clătile vor fi făcute, fără ca să pună mâna... Dar pentru a dobândi bunăvoie și serviciile acestui duh mofturos și cu toate, trebuie să te porți foarte îndatoritor cu el și cu prea multă atenție”.

(3) V. Bugiel, *La Démonologie du peuple polonais*, p. 7—8. Într-o regiune a Poloniei se vorbește de un țăran care are un Drac într'unul din stupii săi. Acest Drac îi sporește stupii, și țăranul câștigă mulți bani, mulțumită lui. Aici se vede că este vorba de geniul binefăcător al casei, numit în Germania *Hauskobold*, în Scoția *Brownie*, și în Anglia nordică *Kilmoulis*.

(4) *Revue des traditions populaires*, XVIII, p. 86: „Il numesc *plivnic*; ieafurite înfățișări și aduce celui ce-l are toate bogățiile pe care le vrea cu toate că unul ca acesta își primejduește viața. E aproape tot una cu *Zmoc-ul*, „care se întâlnește sub forma unui *puiu negru* pipernic; cine vrea cu dinadinsul să își dobândească unul, trebuie să ieafu oul unei găini negre, să-l poarte subțioara stângă până ce va ieși un *puiu* sclilod; în acest timp cloicatorului nu-i este îngăduit nici să se roage, nici să meargă la biserică, nici să-și taiă părul, nici unghiile. *Zmoc-ul* aduce tot ce stăpânul lui vrea și mai cu samă grâu, noaptea schimbă într'un balaur ce varsă foc; când pleacă, ieșă pe hornă. La sfârșit ieafusletul celui pe care îl îmbogățește”.

PIAZA REA ȘI PIAZA BUNĂ

Piaza rea, protivnica Norocului. Întruparea Piezii rele în şarpe, câne, mătă, găină și om. Sărăcia legată de casă și îndepărarea ei. Piezile rele obștești: Nălucile, oamenii „însemnați”, preoții, cucuveicile, egipturoaicele și pasările cu ciocul de fier.

Piaza bună. Întruparea ei.

Piaza rea este protivnica celui mai mare Noroc. Dacă la unii, Norocul aduce „și pe uși și pe ferești” o vreme îndelungată, Piaza rea pe toate le poate risipă într-o singură zi, pentru că dânsa stă necurmat pe lângă om, urmărindu-l fără nici o milă și producându-i cele mai mari pagube. Tocmai prin deasă repetire a pagubelor se cunoaște că la casa unui om s-a încuibat *Piaza rea*, Duhul rău al nenorocului, întrupat în cevă, — ființă ori îlucru, — om, animal, piatră, &c. a.

Povestea fetei cu *pieze rele*, — lămurită născută prin contopirea a două subiecte, ne zugrăvește foarte bine credința populară în acest duh.

„Unui împărat cu doisprezece feciori, i se născu în cele din urmă și o fată. Cu nașterea ei, toate începură a merge rău și a da îndărăt, în cât bietul împărat ajunse la sapă de lemn.

Un filosof sau cetitor de stele spuse împăratului să cerceteze pe copii cum dormiau, și spunându-i-se că fata doarme pe brânci ori făcută ghem, răspunse:

— Aceasta e *Piaza rea* a împărației tale!

Și-l sfătuiri pe împărat să o oropsească, că nu se va alege nici praful de el și de copiii săi.

Bietul împărat se văzut nevoit a face după povăța filosofului și a vorbi cu credinciosul său să lase în pădure.

Rătăcind mult timp, ea ajunse la o colibă unde fu primită de o babă, dar peste câteva zile o rugă să plece, căci cu dânsa, intrără toate beleiele în bordeiul ei. De acolo, îmbrăcată ca cerșisoare, ea se duse la o stână, unde o primiră bucuros ciobanii,

dar după trei zile o goniră, căci se luaseră de gând bieșii ciobani de paguba ce încersaseră de când venise fata" (1).

Astfel de povestiri întâlnim și la alte popare (2).

Piaza rea sau *Piaza cea rea* se întrupează în ori și ce:

Ea poate avea înfățișarea de *șarpe*, născându-se dintr'un ou care a slujit drept *cuibăr* (3).

De multe ori trăește în chip de *câne*, ce vine de cine știe unde sau se naște la casa unui om, odată cu începutul unui șireag de nenorociri mărunte deocamdată; după o vreme, seara, începe să urle, să se ude pe pereți și să se murdărească prin ogrădă. Un astfel de câne trebuie îndată izgonit sau ucis.

Ca Piaza rea este bănuit mai ales *cânele negru* (4).

Mâța neagră poate deasemenea întrupă Piaza rea, ca să aducă pagube unei case (5).

Găina care câte odată cântă *cocoșește*, care *cobește*, este Piaza rea: o astfel de găină se taie, ca prin aceasta să-și adevereze că a cobit moartea și răul ei, și nu al celor din casă. Unul o prinde, se duce în fundul casei și-o dă de-a tumba. Dacă pică cu coada pe prag, i se taie coada; dacă pică cu capul, i se taie capul (6).

Omul, după povestea pomenită, este un minunat cuib al Piezii reale.

"Ion al lui Neculai Pamfile din com. Țepu, jud. Tecuci luate un băet,—Ghiță a lui Buza-briciu, cu anul. Băietul era harnic, dar și Piaza rea. În anul dintâi i-a murit omului un bou, un junc, două oi, iar de păsări nu se mai ține socoteală. După un an pe băiat l-a dat afară și de atunci o duce bine".

După cum am pomenit, Piaza rea se întrupează și în lucruri:

(1) L. Șăineanu, *Basmele Românilor*, p. 797.

(2) Subiectul s'a cules și în Dalmăția; fata cu pieze rele este *desfortunada* (*Archivio per lo studio delle tradizioni popolari*, X, p. 311) sau *sfurtuna*, după o poveste siciliană (*Revue des traditions populaires*, XXIX, p. 102–3), întâlnită și la *Greci*, (*Ibidem*, p. 104).

(3) Pentru com. Țepu, jud. Tecuci: *cuibarul* este oul pus în *cuib* sau *cuibar*,—covată sau altcevă, unde se ouă găinile, ca să fie văzut și să nu se ducă să se ouă în alte părți, unde ouăle se vor pierde sau le vor mâncă câinii. Cui-barul deci, poate să fie ori cât de vechiu.

(4) Artur Gorovei, *Credință*, p. 6.

(5) *Ibidem*.

(6) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuci.

o haină, o casă, — cari aduc îndestul de mari nenorociri. Iată, tot pentru com. Tepu :

„Tatăl lui Ion Chirvase a luat, aşă, cu *sahagnila* un loc cu casă pe el, dela nişte orfani; nu mult după aceasta, orfanii s-au dus la Galați, au plătit nişte liturghii la Sf. Minâh și iaca Chirvase bătrânul că moare într'o zi. Peste puțin moare și Ion, de 34 de ani, iar după el ii vine rândul nevestei lui. De-acu, băieții stau la cumpene, să lase și casă și tot, și să-și caute acioală în alte părți, numai să scape de locul cel cu Pieze rele“.

Fiind că de cele mai multe ori Norocul, după socotința poporului, se arată prin *bogătie*, Nenorocul său *Piaza rea* se leagă de *sărăcie*, care se personifică într'un duh cu toate însușirile *Piezelor*. Pe aceasta, deci, o vom înțelege-o în următoarea povestire care ne arată chipul cum un nenorocos a putut să scape de-o astfel de *Piaza rea*.

„Ci-c'a fost o dată într'un sat un om sărac, sărac, aşă de sărac, că iaca nici eu n'am cuvinte să vă spun cum.

Așă, el ce să facă? *Dacă stă, îi stă Norocul!* S'a gândit:

— Ia să plec eu cu copiii, cu nevasta în lume, ca doar-doar am scăpă de sărăcie.

Și au plecat numai cu ce aveau pe ei, căci acasă erau *plini de goi!*

Mergând el aşă pe drum, el își aduse aminte cum că mai aveau acasă un ulcior, și-l uitaseră. Și zise neveste-si:

— Fă, nevastă; să dau o fugă să ieau și ulciorul ăla, că o să ne trebue!

— Așă e; du-te.

Și a luat-o îndărăt. Când ajunse și deschise ușa casei și intră, vede aşă ca o mutră de *cocoșneață* lungită pe vatră. Se încruci când o văzù.

— Oliu! *Machea*, da ce-o mai fi și asta?

Și-o întrebă:

— Cine ești tu?

— Eu, *Sărăcia*!

— Sărăcia! Da ce-o mai fi? Ce cauți la mine?

Și Sărăcia apucându-l de gât:

— Am venit ca să-ți ţin de urît, c'am văzut eu că tot îți trebuie. Da la ce mai veniși, că plecasești?

— Venii să-mi ieau și *sărăcia* asta de ulcior, c' o uitasem!

- Păi, atunci să mergem, dacă zisești aşă !
- D'apoi cum o să mergi ? Cum o să te ieau ?
- Ei, cum o să mă ieai ! Uite, eu o să mă bag în urcior ca să-ți fiu mai ușoară ! Destupă urciorul !

Românul nostru, neavând încotro, face ce-i zice Sărăcia : destupă urciorul.

- Dar cum faci ca să intri, că nu ești mai mică ?
- Ei, cum o să intru ! Uite, mă fac aşă !

Și Sărăcia se mototoli și intră în urcior, cât era ea de mare. El o înfundă bine, își luă urciorul și plecă, cântându-și cântecul :

Foaie verde *sirsinele*,
Vai de păcatele mele !
De când de-acas' am plecat,
Încotro m'am dus, încotro am apucat,
De *Sărăcie* am tot dat !
De *Sărăcie* am tot fugit,
Și tot *Sărăcia* am întâlnit !

Pe drum se întâlnește c'un om. Din vorbă în vorbă, își spun fiecare care încotro se duc. Da ăla vede urciorul.

- Da ce ții ăl urcior astupat cu plumb ?
- Să știi tu ce am în el, nu m'ai mai întrebă !
- Eu, de ! De unde să știi ; d'apoi spune !
- *Sărăcia* !
- Taci mă ! Sărăcia astupată în urcior ? Bată-te'n cap, să te bată ! Ce-ti mai dete în gând și ție ! Și unde o găsiști ?
- Acasă !
- Și unde o duci ?
- Eu știi !
- Mă, ci leagă și tu un pietrou de gâțul urciorului și aruncă-l Dracului în balta asta, mă ; scapă-te de ea și vezi-ți de treabă !

Acesta, cum aude aşă, ieă un pietrou, îl leagă de gâțul urciorului și apoi îl aruncă cu urcior cu tot în baltă.

- Mă : cu bine, mă !
- Să dea Dumnezeu bine !

Și s'au despărțit. A scăpat bietul om de Sărăcie.

Apoi a luat-o pe drum înainte ca s'ajungă pe-a lui. Mergând ei aşă, dau de-o curte boierească. Cer boierului să le dea și lor o bucată de pământ pentru bordeiu, iar ca plată, se îndatorau

să-i vândă țuică la drumeți. Boerul a primit, că vedeă el că o să-i priească c'un astfel de om.

Acù, apucându-se omul nostru să sape la groapa boierului, dă peste un cazan plin numai *safî* cu galbeni de aur! Iacă unde i-a fost stând norocul lui: în pământul boierului, în groapa bordeiului. Acum iar își începù cântecul:

Și-alte frunze trei lalele,
Vai de păcatele mele!
Eri fuseiu un biet argat,
Alalt'eri un prea sărac,
Astăzi sunt un om bogat,
De Sărăcie-am scăpat!

Şezând el mai mulți ani de-a rândul la moșia asta boierească, s'a îmbogățit de nu mai aveă nici ce le mai face banilor; s'a făcut și el boier mare. S'a întâmplat însă că a venit odată și frate-seu pe la el, c'auzise că s'a îmbogățit. Frate-său ăsta, mai mare, era și el bogat, nu e vorbă, dar sgârcit și *vrăjmășos* nevoie mare, și mai ales *vrăjmășos*, de când auzise de îmbogățirea lui frate-său, fiind că-l întrecuse. Nu e vorbă, se uită mai înainte la el mai rău ca la un câine.

Acum, ei, din vorbă în vorbă, își povestesc fiecare cum își făcuseră averile. Ăsta al nostru, îi mai spune cum făcuse când a prins *Sărăcia*, cum o băgase în urcior și cum o aruncase în baltă, de scăpase de ea.

Astuialalt atâtă i-a trebuit:

- Dar bine o mai fi *Sărăcia* aia acolo?
- D'apoi cum să nu fie! Cine s'o ieă? Numai sărăcie nu le-ar mai trebui altora.
- Dar nu mergem într'acolo, frate, c'aș vrea s'o văd și eu!
- Dacă zici tu că mergi, eu merg, — cum să nu merg, că tot n'am eu nici o treabă până una alta!

Și plecară. Ajungând acolo, intră în baltă ăl *vrăjmășos*, găsește urciorul, îl scoate și-l destupă. *Sărăcia*, când se văzù scăpată, i se încârligă pe după gât zicându-i:

— Ti.., ce bine îmi făcuși, frate! Mai văzuiu și eu odată luma soarelui! Iți mulțumesc din suflet, frățioare, că m'ai scos, căci altfel, aiei îmi putreziau oscioarele. Acum, fiindcă mă scăpași dela moarte, cu ce să te mulțumesc?

— Apoi, dacă vrei să mă mulțumești, nu-ți cer nici mai mult,

nici mai puțin, ci numai atâta: vreau să faci pe frate-meu cum a fost mai înainte, că prea și-a ridicat nasul sus, de m'a între-cut în bogătie până și pe mine!

— Nu știu zău, pe el ori pe tine,—îi răspunse *Sărăcia*; el acumă este prea tare, nu-l mai pot doborî, pe când pe tine, e-hehe! ești și căzut! Haide la tine, că la tine e de traiu de-acum înainte!—îi zise *Sărăcia*, strângându-se și mai bine pe după gâtul lui.

A pătit-o! Curat vorba ceea: „unde dai, și unde crapă!”, sau:

„Vrând altuia a face rău,
Iți faci tot capului tău!” (1).

Iată acum o variantă tot olteană:

„Fiind doi frați,—unul sărac și altul bogat,—după ăl sărac se țineă în totdeauna o *pasare neagră*. De se duceă la muncă, de se duceă la moară, de se duceă la pădure,—ori unde se duceă, pasarea era după el.

Intr'o zi s'a dus la pădure s'aducă lemne pentru foc. Eră o vreme rea: un *sfic* de ploaie și altul de ninsoare. Pasarea, după el. Văzând-o *închichinită* de frig, i se făcù milă de ea. Dete gaură cu sfredelul în copac și-i spuse să intre acolo la adăpost. Pasarea intră, numai să scape de frig.

Omul a făcut un dop de lemn, l-a bătut în copac și a astupat-o acolo.

După ce a venit dela pădure, a băgat de samă că a 'nceput a-i merge și lui mai bine.

Paserea aia era Sărăcia lui.

I-a pornit bine, bine, și mai bine, până ce a ajuns mai bogat decât frate-său ăl bogat.

Frate-său *începù să-l întrebe*:

— Măi frate-meu! Ce ai făcut păsărica aia care se țineă după tine?

Eră viclean și se gândia să se ducă să dea iar drumul păsăricei, să se pună iar pe frate-său. Fratele îmbogățit, neprincipând viclenia lui frate-său, i-a spus că atunci când s'a dus la pădure să-și aducă lemne de foc, a băgat-o în cutare copac,—alunul în care știă el.

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 4–7.

Frate-său s'a dus ca să-i dea drumul. A scos dopul de lemn din copac, și păsărica a ieșit.

— Haid' să te duc la frate-meu!

— Frate-mi ești tu de aici înainte, — i-a spus păsărica, — pentru că m'ai scăpat dela moarte, și de tine nu mai rămâiu!

Tiindu-se păsărica după el, a sărăcit până a ajuns în starea de demult a frate-său; și o fi sărac și acuma, dacă păsărica s'o mai ţine după el!“ (1).

O astfel de povestire o au și *Polonezii* (2).

In *Alsacia* un cioban o închide în sticlă ca să-și scape turmele ce i se nimiciau (3).

Văzurăm până acum *Piaza rea* legată de o anumită persoană în chip statornic; sunt însă și *Pieze rele* ale unui sat, ale unei părți de țară:

„Nu știu, adevărat ori minciună, da' s'aude că departe, unde-vă, s'ar fi născut o nălucă aşă cum nu s'a mai pomenit: la mărimile-i băiat, la chip îi om bătrân, cu barbă, cu musteți, și zice că îndată ce l-a făcut mă-sa, el a prins a grăi. Ș'a zis: „Să nu mă botezați, că eu ou să sede și nebotezat. Da să știți dela mine, că anul istă pâne pe câmp are să fie de-are să facă bureți și n'au s'o poată cără oamenii; decât, la toamnă, nici pe dânsii n'au să-în poată cără la groapă!“ (4).

După acest soiu de Pieze rele, vin cele ce sunt ale tuturor. Astfel întâlnim :

Oamenii însemnați, cum ar fi spânii, cei cu părul ros, încrucișații, ciungii, ologii, pociajii și a., cari de obiceiu *deoache* lumeau.

Preotii (5), cum mărturisește însuș Mitropolitul Gavriil al Moldovei în 1757 (6), și *călugării*.

(1) *Şezătoarea*, VII, p. 199–200.

(2) L. Leger, *Récueil des contes populaires slaves*, Paris 1882, p. 125–8.

(3) *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 618.

(4) Cred. Rom. din com. Vlăsinești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtuna.

(5) Cred. Rom. din com. Albești-Botoșani, împărt. de d-l O. Rotundu: Dacă întâlnești trei *popi*, să legi un nod la batistă, ca să nu-ți meargă rău.

(6) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 319.

Astfel cred multe popoare între cari pomenim *Spaniolii*, *Germanii*, *Englezii*, *Francezii* (1), *Rusii* (2), *Rutenii* (3) și a.

Aceasta se întâmplă din pricina că duhul cel rău își poate în-deplinî menirea lui mai ușor sub forma unor persoane cari de obiceiu au mai multă trecere în fața oamenilor, decât dacă s'ar arăta sub forma lor proprie (4).

Impotriva preotului cu care cineva se întâlnește, ca să nu-i meargă rău, se zice că trebuie să scuipe și să arunce cu tărâna, „cu fân, paie, bete, pietre, orice vei găsi la îndemână”, cu „ac, bold”, sau să treacă drumul de-a curmezișul (5).

Macedo-Români, crezând de asemenei că le merge rău dacă se întâlnesc cu un preot, după întâlnire se întorc cu 40 de pași înapoi, și numai după aceasta își urmează drumul (6).

Amintim în treacăt și despre *cucuveicele cobitoare*, veșnica Piază rea a tuturor oamenilor, de *Eghipturoaice*,—niște păsări „grozave” cari urmăresc prin toate chipurile nimicirea pământului (7),—și de *Pasările cu ciocul de fier*,—unii zic că acestea-s *boierii*,—cari vor năpădi lumea la sfârșitul veacului.

Unii oameni, spre a se feri de Piezele rele, poartă la dânsii o bucătică dintr-o *frângie* cu care s'a spunzurat cineva.

Va fi fost de sigur în cinste de mult și vre-o „Piază bună” (8). Amintirea poporului însă a șters-o cu totul, sau a contopit-o cu credințele despre *Noroc* și *Şarpele de casă*, despre cari am vorbit.

(1) Iord. Golescu scrie (după G. Ceausanu, *op. cit.*, p. 319): Călugăr de ai văzut, cât de departe, du-te la o parte, că îndată te poticiști. *Ibidem*, despre credințele popoarelor streine.

(2) *Revue des traditions populaires*, VIII, p. 180.

(3) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, p. 16: „Poporul rutean crede că dacă întâlnește cineva în cale o *babă* ori un *preot*, atunci îi va merge rău; deci spre a preîntâmpina aceasta, ridică de jos un *paiu*, o *pietricică* sau orice află și aruncă în urma lui”.

(4) Cf. Pamfile, *Diavolul învrajitor al lumii* p. 9, 46 și urm.

(5) Art. Gorovei, *Credință*, p. 15–6.

(6) Cosmulei, *op. cit.*, p. 54–5.

(7) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(8) Despre dâNSELE, credem că e vorba, când se spune „*cheji buni*”: „Mă găsit în *cheji buni*”, „în *cheji cei buni*” sau în „*duși buni*”.

Pomenim aici *cânele aducător de noroc*, — cel ce se pripășește la casa cuivă și care nu trebuie izgonit, căci făcând altfel, se alungă Norocul dela acea casă (1), — *paserea pripășită* pe lângă casa cuivă, care nu trebuie să se tăie (2), *vita* de pripas, — vita pripășită, numită și *de colac* sau *colăcitată*, — *banul de găsit*, care se păstrează, însuș *omul strein*, *pripășit pe la casa altuia*, și altele.

(1) *Drum drept*, X, p. 685: „Un câine strein, când îți vine la casă, să știi că-i semn de noroc“. Bucată *Noroc la casă* e urzită pe această credință. (*Ibidem*, p. 683 ~ 6).

(2) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

DESPĂRTIREA II.

MUNCA.

JOIMARIȚA.

Denumiri. Pedepsirea femeilor și-a fetelor găsite cu cânepa netoarsă. Alte soiuri de lene femeiască. Paza femeilor. Colindătorii Joimăriții. Alte prilejuri de venire ale Joimăriții. Sperietoarea.

Despre *Joimariță*, *Joimăriță* sau *Joimărică* se crede, prin jud. Muscel, că este o femeie bătrână și urită de mama focului, despletită și cu dinții râniți, care vine și toacă *deștele* sau *frige unghiile* celor fete, *nebărbate*, —leneșe (1), —la cari ea, în noaptea de *Joi-mari*, va mai găsi cânepa netoarsă.

„Inainte vreme, când lumea era rară, nu ca acum, în noaptea de *Joi-mari*, când venia *Joimariță*, toți sedea de frica ei cu ușile încuiate și mânjite cu *usturoiu*. Dar de ea tot nu scăpau. Venia la fereastă și strigă:

Cății,
Cății,
Tors-ai călții ?
Călții dacă n'ai torcat,
Mâinile ţi le-am tocat !

Fetele răspundeau :

— Tors ! tors ! tors !

Așa a răspuns și o fată, care mai avea un fuior în pod. Hoața de *Joimariță* n'a crezut. S'a și urcat în pod și a început a cotrobăi prin *sgrebeni* prin *leftere* (2), prin dinții dăracilor, pân' a dat de fuior. A venit jos, făcută foc și răcind :

(1) Academia Română, *Ms. no. 3419*, p. 4 v°.

(2) Pieptenii cu cari se perie fuiolarele.

— Hor, hor, hor!
Mai e în pod un fuior!

Apoi a intrat prin ușile mânjite cu usturoiu, în casă, și tot n'a lăsat pe fată în pace, până nu i-a ciopârțit mâinile.

D'atunci încoa, toate fetele zoriau să nu le mai apuce Joimărița cu cânepa netoarsă.

La vreme, dacă cuivă i-ar fi mai rămas vreun caier, două, de i-ar fi dat foc, și tot „îi făcea de Muma-pădurii“. Iar când venia Joimărița și întrebă :

Câlții, câlții torsu-i-ai?
Sgrebeni 'ndrugatu-i-ai ?,

fata răspundea cu curaj:

— Două ouă 'ncondeite
Puse la părte,

adică, „am isprăvit și de tors și de 'ndrugat, ba am încondeiat și două ouă; uite-le la perete“.

Unii spun că Joimărița e o femeie făcută *necumpănit*: lungă până'n podină, care umblă despletită și cu o *procovită* de cânepă în cap. Ci-că-i miroasă de departe cânepa și caierile netoarse și n'ai cum le piți. Unde-o mirosi, vine la fereastă și zice :

Pute-a câlții !

Tors-ai hâltii

Câlții?

Tot ce-o găsi nelucrat din cânepă, dă jos, trage jarul și-l pune pe foc; apoi, ieă pe leneșă, o pune cu mâinile în jar și i le acoperă cu spuză. I le frige.

Așă pătesc și flăcăii sau gospodarii pe cari îi apucă Joimari cu *gunoil* prin curte: dă Joimărița foc gunoiului și le bagă mâinile 'n spuză.

Frige și mâinile celor cari au *gardurile* nefăcute ori rupte în vreo parte“ (1).

Din Transilvania avem aceste frumos alcătuite şire :

„Cine-i *Joimărița*? Intrebați pe nevestile tinere și *tăndăloase* și pe fetele mari și leneșe. Ele vă vor spune că Joimărița e soră bună cu *Muma-pădurii* și mare dușmană a lor. Joimărița nu face nici un rău la lume, dar e lăsată dea Dumnezeu, ca într'un

(1) R.-Codin și Mihalache, *op. cit.*, p. 45–6.

an odată și anume în *Joia mare*, să facă o cercetare strașnică printre fetele mari și să le întrebe ce au făcut ele peste iarnă. Tors-au fuiorul tot, țesut-au pânza, și cu câlții și feștila ce au făcut?

Tinând samă de înalta și sfânta ei trimitere în lume, în *Joia cea mare*, pleacă desdimineață prin sate și prin orașe, gârbovită și afumată pe față, dar pripită ca o babă iute de picior, cu un hârb plin de jar în mână, acolo unde va află neveste și fete mari, cari n'au tors fuiorul și n'au țesut încă pânza, să le arză unghile și degetele.

Mișelul, când e întrebat, ascunde cât poate faptele și păcatele lui; tot aşa și nevestele leneșe și fetele mari și trândave. Ele, când știu că are să le cerceteze Joimărița, dacă pânza nu-i țesută, pun la fereastră un crâmpieiu de pânză din anul trecut, iar câlților și *feștilii* le dău foc, că să nu aibă de ce să se lege Joimărița, când le va cercetă casa și munca lor. Cele harnice nu se tem.

Dar șișca de Joimăriță miroasă bine și tot știe ce-au făcut ele. Pare că pleacă popa cu Iordanul la Bobotează, și unde sosește, începe cântând de prin curte: „In Iordan, botezându-te tu, Doamne...“; tot aşa începe și ea, însă dela poartă:

Pute-a câlți, pute-afeștilă,

Pute-a lenă de copilă;

Pute-a pânză nețesută

Și-a nevastă nebătută!

Și-apoi intrând, în loc de binecuvântare, le pune pe toate cele leneșe din casă cu unghile și deștele în hârbul cu jar și li le prăjește bine, întrebând, de ce au ele unghii și degete, și nu fac nimic bun cu ele!

O, ce jale, ce chin, și zor, e azi la poarta dumnealor!“ (1).

De Joimăriță își aduce atunci poporul aminte când,—e vorba tot de Transilvania,—„pe gruiu“ se văd „roate de fum“ și când seara „*hodâitează*“ și se spun versurile următoare:

(1) *Sezătoarea*, XIV, p. 129–30.

Cine n'a tors călți[i],

Să-i cază dinții ;

Cine nu și-a tors *făcișelele* (1),

Să-i cază măselele ! (2).

Prin unele părți se zice că Joimarița jupoiae unghiile fetelor lenese, cari n'au spălat *cămășile* și n'au grijit *casele*, — de bună samă că pentru Paști. Cu privire la acestea, femeile au aceste versuri de îndemn :

Curățiti, mamă, casele

Și spălați cămășile,

Că vin Joimărițele

Cu custurile

Și sulțele ! (3).

După cum se vede, pe alocuri se spune că pot veni la o casă chiar și o ceată de *Joimărițe*, cari, câte odată nu fac alt rău decât că dau femeii pe care o găsesc dormind la Joimari, „o lene strășnică”, de care nu mai poate scăpa tot anul (4).

Prin alte părți se crede că Joimarița vine și peste an, și anume în fiecare săptămână, *Joi seara*, când iesă din munți sub înfățișarea unei *flăcări*: astfel de munți, cari adăpostesc Joimărițe, sunt Măgura din Putna și Penteleul din Buzău. Dacă află ușa închisă la o casă, Joimărița strigă lucrurile din casă spre a i-o deschide, înainte de *cântatul cocoșilor*, căci după această vreme, nu mai au putere (5).

Pe-alocuri se crede despre Joimăriță că vin pe la case și la *Patruzece de mucenici* (9 Martie), când, spre a le izgoni, gospodinile afumă casele cu *cârpă nouă* (6) sau fac *focuri* de gunoaie în cele patru colțuri ale curții (7).

(1) N'or fi *păcișelele* ?

(2) *Ramuri*, Craiova, an VIII, p. 196.

(3) *Revista „Tinerimea română”*, V, p. 300.

(4) Marian, *Sărbătorile la Români*, II, p. 267–8 : Joimărița sau Joimărica umblă în ajunul *Joii mari* și la femeile cari n'au isprăvit de tors în timpul postului, ori n'au făcut cămăși nouă de Paști, le batjocorește și le arde cânepă șetoarsă, le bat peste degete, le arde și le răpește, frigându-le și mâncându-le. Înlenosează pe cei ce-i află dormind și mai ales pe femei.

(5) *Revista „Tinerimea română”*, V, p. 300.

(6) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 55.

(7) *Revista pentru ist., arh. și filolog.*, II, vol. II, fasc. 2, p. 388.

Prin unele părți ale Olteniei, venirea Joimarițelor este închipuită chiar prin cete de colindători, cari, Miercuri, în săptămâna patemilor, sau în ziua de *Joi-mari* o ieau cu-așteamătu prin sat, cu clopote la gât și umblă din casă 'n casă. Ajungând pe prisăpă, încep să strâge :

Câlfă,
Câltă,
Tors-ai câltii ?
Două ouă 'ncondeiete,
Puse bine pe perete !

Femeile, — zice-se că de teamă, — le dau ouă.

Mai de mult se spune că acei colindători erau flăcăi chiar, și pârliau fetele leneșe cari aveau încă neisprăvit torsul câltilor (1).

Acești flăcăi umblau prin jud. Dolj cu căldărușele cu jaratec

Fig. 3. Copiii umblând cu *Câltii-mătii*, au răsturnat coșul cu ouăle de frica cânelui.

și aveau în grija, pe lângă femei, și pe cei ce nu porniseră plugarile la arat. Aceștora le strigau :

Cui nu se duce la plug,
Ii bag *fcheru* 'n c.

Copiii ce umblă cu colindatul, dobândesc dela gospodine ouă (2).

Prin alte părți oltene, datina se chiamă *Câltii-mătii*. Ceata

(1) *Revista „Tinerimea română“*, VI, 1-2, p. 89.

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

colindătorilor se alcătuește din doi copii cari sună clopoțeii și zic:

Câții
Mății
Toarce călții;
Ori i-ai tors,
Ori i-ai ros,
Scoate țolul să ți-l văz,
Și de-l ai
Să te ńduri și să ne dai
Cele ouă 'ncondeiete,
De colò din *cobilete*.
Unu mie,
Unu ție,
Și unu de tovărăsie,
La anul și la mulți ani!

Gazda iesă și le dă ouă pentru încondeiat la Paști (1), pe cari le adună în coșulete.

Alte ori se crede că *Joimarița* pedepsește femeile cari lucrează. Joi seara, spre Vineri (2).

In sfârșit, prin alte părți *Joimărîtele* caută să pocească femeile și cu alt prilej, cum ar fi vara, la muncă pe câmp. Pentru aceasta, femeile, înainte de a se culcă la prânz, pe ogor, trebuie să facă cruce pe pământ, ca să fie ferite de poceala acestor duhuri necurate (3).

Prin jud. Brăila, copiii ce plâng sau fac gălăgie, sunt speriați cu venirea *Joimaricăi*, „Tigancă urîtă” (4).

(1) *Ion Creangă*, II, p. 187.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 122 v°; cred. din jud. Brăila.

(3) L. Șâineanu, *Basmele Românilor*, p. 986.

(4) Academia Română, *Mc. no. 3418*, p. 173.

MARTI-SEARA.

Denumiri. Pedepsirea lucrătoarelor de Marti seara. Povestiri cu neisbutirea răutăcioasii Marti-seara.

După credințile populare române, *Marti-seara*, *Marseara* (1), *Marfole* (2) sau *Marfolea* (3), este o babă răutăcioasă care umblă Marti seara,—spre Miercuri deci, lucru care face să se măr cheme și *Sf. Miercuri*,—pe la casele gospodarilor, spre a pedepsi pe gospodinile pe cari le găsește lucrând. În această seară ele trebuie să nu lucreze; de aici a rămas vorba pe care și le spun femeile între dânsene și astăzi:

Marti seara, după ușă,
Culcă-te, mătușă ! (4).

Dacă Marti-seară află ușă deschisă, intră; dacă nu, cearcă să răsbată înlăuntru prin tot soiul de înselăciuni.

Cu privire la aceasta, iată câteva povestiri.

Întâia se aude prin Bucovina și are următoarea cuprindere:

„De mult, umblău *Zilele* pe pământ: se suiau în car la oameni și dacă le lucrau de ziua lor, le stricau cevă: dădeau carele pe ste oameni.

De *Marti-seara* mai ales, tare se temeau.

Odată a fost copț o femeie fuiocarele Marti seara, și a venit la fereastă *Marti-seara* și a început a vorbi cu celealte, că erau trei,—eră *Miercuria* și *Vineria* cu dânsa.

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 192 v°.

(2) Gorovei, *Credință*, p. 186; din Transilvania: „Marti nici se toarce, nici se coasă că vine *Marfole*“.

(3) Șăineanu, *Basmele Rom.*, p. 986.

(4) Culegere din com. Tepu, jud. Tecuci. — O. Densușeanu, *Graful din Tara Hațegului*, p. 285: *Marti-seara* este o muiere năzdrăvană și se arată la unii ce lucră în ziua ei (Marti seara) și-i pedepsește. — Academia Română, *Ms. no. 3814*, p. 370 v°, credință brâileană: *Joinarica* și *Marti-seara* mai demult, când sedeau femeile la lucru, veniau la geam și le speriau, ori tropăiau prin poduri. Îngrozite, femeile fugiau, iar ele intrau în casă și puneau furcile și fusele pe foc.

— Haide și-*om coace* copilul ei!

Femeia s'a speriat când a auzit așa, da altă femeie a învățatoare să întoarcă toate în casă și să încuie ușa. Marți-seara vrea să deschidă, dar nu poate.

— Vino, *oală*, și-mi deschide! — zice ea.

— Ba nu, că mă bate!

Femeia sta cu bățul și, poc! în oală.

Așa a strigat ea pe toate și nici una nu i-a deschis; numai cât *cofa* s'a duc și i-a deschis; nu i-a păsat de bătaie.

Ele au intrat în casă, au făcut focul, au aşezat *ștubeiul* în mijlocul casii, și au pus torturile de-asupra, da înlăuntru, copilul.

Femeia fugise afară și se uită pe fereastră, ce fac. Văzând așa a strigat:

— Săriți de grabă, că ard munți Canagalilor!

Și ele au fugit!“ (1).

Urmează acum a doua povestire, care se aude prin jud. Tecuci.

Marți-seara este o babă cătrănit de afurisită, care trăește în munții *Gărgăuțului*, departe, departe, și care n'are altă grija decât să osândească pe femeile cari *torc* Marți seara, în spre Miercuri. Atâtă tot!

A fost o fată săracă, sărăcuță, căreia îi murise mă-sa. Fata, purtând singură grija casii, rămăsesese cu cânepa nelucrată, și de aceea, căută să și-o toarcă atunci când puteă, ne mai ținând socoteală de toate sărbătorile femeiești.

Sărbătorile, toate câte sunt, i-au îngăduit cu toatele, fără una numai nu, și aceea a fost Marți-seara, care n'a vrut s'o lase în pace.

Iaca așa, într'o Marți spre Miercuri, văzând pe fată cu furca'n brâu, plecă valvărtej spre satul ei, și intră'n casă.

— Buna seara, fată mare!

Fata face niște ochi cât roata carulului, și se minunează mult. Iar baba, fără ca să-i mai aștepte răspunsul, începe:

— Iaca, veniu și eu, draga mamii, de pe cealaltă lume, că să-ți ajut la tors: adă-mi și mie furca mea din pod! Ce? Nu mă mai cunoști! Hei, bată-te să te bată! Eu-s mama ta!

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 276-7.

Fata îi aduce furca și Marți-seara începe să toarcă. Dar cum torceă? Pe *mică*, pe ceas, dădeă caierul gata, că fata nici nu dovedia să-i întocmească furca. Apoi, când isprăvi de tors, zise baba:

— Acum, degrabă pune cazanul cel mare pe foc, să fierbam tortul, că știe baba toate câte trebuesc în casa fetii!

— Apoi, mamă, ceaunul s'a spart și nu-l mai am!

— Du-te degrabă în sat și adă altul!

Și fata a plecat într'o fugă, iar Marți-seara a rămas să se bucură în sufletul ei, că peste puțin apa ară să fie cloicotită și aşă, are să aibă cu ce opări pe fata care îndrăsnește să lucreze în spre Miercuri.

Fata, cum ajunse la vecine, și spuse ce s'a întâmplat la casa ei, iar vecinile, repede cu gura:

— Vai de noi și de noi; asta n'am mai auzit-o! Mortul dela groapă să se'ntoarcă! Baba ceea, fată hăi, nu-i mă-ta!

— Ba-i mama, — zice fata, — că num ai mama știe toate câte le avem în casă!

Și repede s'a strâns mai multe vecine la un loc, și s'a chitit, și s'a socotit, și la urma urmii a zis una mai știută și mai pricepută:

— Joacă ursul la vecină și nu-i bine! Aceea, nepoată dragă, nu-i mă-ta; aceea-i *Marți-seara* din munții Gărgăuțului, care vrea să-ți puie capul. Du-te fugulița acasă și strigă în gura mare că-i ard lăcașurile. Pe urmă pune-te și răstoarnă toate din casă pe dos, că baba ceea are să vie plină de mânie înapoi, ca să te omoare pentru c'ai amăgit-o!

Pe urmă i-a mai spus ba una, ba alta, și după asta, fata a plecat într'un suflet, strigând:

— Văleu, mamă, văleu! Ard munții Gărgăuțului, ard munții Gărgăuțului!

Marți-seara atât a așteptat! A sărit arsă de pe pat și-a ieșit pe ușă ca o furtună năpraznică, și-a pornit drept spre munții Gărgăuțului. Și fata, în urmă, s'a apucat și-a întors cofele cu gura'n jos, pirostii'e'n sus, opaițul l-a răsturnat, icoanele le-a pus la peretele de către asfințit, — toate le-a strămutat dela culcușul lor, și n'a rămas nimic nemutat din loc. Pe urmă a închis ușa, a pus o roată'n ușă, și de roată a legat o vacă neagră.

Mărți-seara, când s'a fost văzut amăgită, s'a făcut ca racul de mânăie, și a pornit ca o năpaste înapoi, spre casa fetii. Dar când a ajuns și-a dat de *vaca cea neagră* și de *roată*, și știind că 'nă-untru sunt toate 'ntoarse și clintite, și-a mușcat buzele și și-a luat tălpășița din nou spre munți cei pustii ai Gărgăuțului, unde să-lăsluește de-atunci ca și până atunci (1).

A treia povestire se aude în Ardeal și sună astfel:

„A fost un moș și-o babă. Ei avură *doauă* fete: una a moșului și una a babii. A moșului eră mai frumoasă ca a babii, și de aceea ii veniau pețitori de nu putea închide ușa de ei.

Baba eră cătrănită foc pe fata moșului, și nu știă cum să o poată prăpădî.

Intr'o Mărți seara, baba legă fetii moșului un fuior mare în furcă, ii puse într'o măramă de o pogace și o îndrumă la casa moșului, care eră pe coasta dealului, cam depărtișor de sat, — că uităsem să vă spun că moșul a venit ginere în casă, — și-i poruncî că până nu va fi fuiorul gata de tors, n'are ce căută a-casă.

Le luă fata moșului și porni, și ca să nu-i fie urât, luă și mâța cu sine.

Ajungând la casa moșului, adică la a ei, și-a strâns niște vreascuri, a făcut focul în vatră, a frământat pogacea, a luat vre-o *doauă*-trei frunze mari de hrean, a învelit pogacea în ele, a puș-o pe vatră, trăgând jarul peste ea, și ii dete pace să se coacă. După ce se coapse, se puse și cină, dând o bucătă bună și mâții și apoi se apucă de furcă. Mâța, și ea, se aşeză pe genunchii fetii, și se apucă și ea de tors.

Când colo pe la miezul nopții, cineva bate în ușă. Fata fiind fricoasă ca toate fetele, întrebă cam cu jumătate de gură:

— Cine ești?

— Eu sunt *Mărți-seara*; am venit să te joc.

Biata fată nu știă ce să se facă de năcăjita. Atunci, *mâța* de pe genunchi, care eră năzdrăvană, ii zise încet:

— Stăpână, să nu-i descui ușa, ci spune-i, că până atunci nu-i deschizi ușa, până nu-ți aduce un *viziclu* (2) tot cu fir de aur.

(1) Culegere din com. Tepu.

(2) Jachetă.

cusut.

Și fata o ascultă. Marți-seara plecă să-i aducă vizicul. Atunci măța o învăță că de câte ori va veni, totdeauna să-i ceară ceea ce dorește ea.

— Toc, toc! Deschide-mi ușa, că ți-am adus un viziclu mai frumos de cum ai cerut, — zise Marți-seara.

— Iți deschid, dacă-mi vei aduce și-o rochie de mătasă învrâstată tot cu fir, — zise fata moșului.

Și tot aşă o mână fata moșului după cum o povătuise măța până se răvărsără zorile. Atunci, văzând Marți-seara că nu și-a dat de om, se duse cu buzele umflate.

Răvărsându-se zorile, fata noastră își luă furca, fusele pline de tort, de gândiai că sunt de a fătă, și hainele frumoase ce i le adusese Marți-seara, și plecă voioasă acasă.

Cum ajunse acasă, puse furca după ușă, fusele pe fereastă iar hainele le acăță în cuiu. Văzându-le moșul, nu mai putea de bucurie, pe când baba cu fata ei, să crepe de năcaz, nu alta!

In Marția următoare, baba îi puse de astă dată fetii ei aceleași merinde ce-i puse și fetii moșului și o mână și pe ea, gândind că și ea să dobândească ca a moșului.

Își luă merindea și măța, și porni să-și încerce norocul. Când ajunse la casa moșului, se puse de-și strâns surcele, își învăli focul, făcă pogacea și o învăli în frunze de hrean, și învălind-o în jar, se apucă de lucru.

Nu trecu doar ca de când vă povestesc, pogacea era coaptă Lăsă furca și se apucă de cinat. Măța, sărmăna, era liliunită de foame, și mă rog, nici o bucătură nu-i dădă, necum să se sature, ba îi dădă una cu piciorul, de sări cât colo ca o *loptă*. După ce cină, fata babii se puse la tors, și toarce-toarce, până cătră miezul nopții, când de odată întristă. Cineva bătu la ușă!

— Cine-i? — zise fata babei.

— Eu sunt Marți-seara; am venit să te *strofloc* și să te joc, să te învăț eu să mai lucră tu Marți seara.

— Vai, săracă de mine, — zise fata, — da ce să mă știu face?

Marți-seara luă ușa din țițini, luă fata de mână și începă a mi-o învărti, de gândiai că *Vântoasele* o întorc. Săturându-se Marți-seară de joc, o apucă de păr să o *strofloace*, și atât o stroflocă, până o omoră. Apoi a luat-o, a pus-o în fereastă și s'a cam dus.

Se făcù ziuă și fata babii nu mai vine. Baba, temându-se să nu i se fi întâmplat cevă, o luă iute spre casa moșului. Când se apropiă de casa moșului, o văzù în fereastă, și începù a o strigă, dar fata, de unde să-i vină, când ea eră moartă! Numai dupăce se apropiă mai tare, văzù că fata ei e moartă. Să fi văzut la văieitate și la sbierate, de gândiai că dă în alte celea, aşă se tânguiă baba, după fata ei.

Știind baba din spusele fetii moșului că măța e năzdrăvană, începù a ispitì măța, care se cucuiă în vârful unui pom dinaintea casii. Măța povestì toată pătania fetii: cum a făcut pogace și cum a mâncat-o toată, și ei nu i-a dat nimic. Apoi îi zise măța:

— De eră numai atâtă, n'aveam grijă; o învățam eu ce să facă, dar la urmă îmi dădù un picior, de gândiam că nu ajung dimineața.

— Ei, afurisită de măța! Fi-te-ar fi bătut Dumnezeu, că rău ți-ai mai bătut joc de mine! — zise baba oftând și plângând.

— Ba lasă, că destul și-a bătut Marți-seara joc pe tine, întocmai cum și-a bătut fata ta de mine. Să țini bine minte că „binele cu bine se răsplătește, iar răul cu rău” (1).

A patra povestire, care se audе prin Oltenia, are următoarea cuprindere:

„O dată, nu tocmai de mult, într'un sat de pe aici, o muiere, într'o zi de Marți seara, era singură acasă în bordeiu și torceă, torceă de zor, la fuiocare de cânepeă.

A tors ea aşă, până pe la miezul noptii, când se pomenește că intră în casă peste ea o muiere, care-i zice:

— Torci, ai?

— Păi ce să fac? Torc ca să puiu pânză!

— Dacă este aşă, dă-mi și mie o furcă cu caier și fus, ca să ajut și eu la tors.

Toarseră ele amândouă, hee... mult, și femeia aia isprăviă caier după caier, aşă că după un ceas, două, isprăviră toate caierile de tors. S'au pus pe urmă de au depănat tortul pe râschitor și l-au făcut jurebii.

— Ei, știi, ce?

— E!

(1) Delapecica (Petre Ugliș), *Din literatura poporană*, II, Lugos 1911, p. 21–6.

— Fiind că isprăvirăm de tors și de depănat, hai să și coacem tortul, ca să isprăvim treaba odată.

Dar ea avea alt gând, șireata!

— Păi că n'am căldare!

— N'are nimeni în tot satul ăsta?

— Ba are numai o muiere!

— Du-te d'o iea și vino iute!

Ea pleacă și se duce la moașă-sa, de-i spune toată tărăsenia.

Da moașă-sa, muiere bătrână, de, îi zice numai decât:

— Fă! Păi tie nu-ți dă în gând cine e aia? E Sf. Miercur care te bagă'n căldare, cu tort cu tot, să te coacă bine și pe tine. Tot aşă am mai pățit și eu odată și de-abiă, de-abiă, am scăpat cu viață. Tu du-te acasă și suie-te pe bordeiu și strigă cât ai putea:

Aoleo! între deal

Și 'ntre Ardeal,

Cum ard casele sfîntei Miercuri! —

căci pe acolo, prin părțile alea trăia Sf. Miercuri. Ea când o auzì aşă, o să se ducă numai decât acasă. Tu să intri în bordeiu, să 'ncui bine ușa, să ungi toate vasele cu *usturoiu* și să le înstorci cu gura în jos; și dacă o mai veni, tu să nu răspunzi nimic. M'ai înțeles?

Auzind aşă, muierea s'a dus acasă și-a făcut întocmai cum o povătuise moașă-sa. S'a suit pe bordeiu și-a strigat cât a putut.

— Aoleo, între deal

Și 'ntre Ardeal,

Cum ard casele sfîntei Miercuri!

Cum a auzit Sf. Miercuri din bordeiu, iute a ieșit afară și s'a chitit pe fugă acasă. Când acolo, nu era nimic!

Repede se 'ntoarce iar îndărăt la bordeiu, cu gând rău asupra acelei femei, și bate tare în ușă:

— Deschide ușa, fă!

Din năuntru nu se auziă nici o țipenie; *pă'c'ar* fi fost pustiu Mai încearcă odată, — degeaba:

— Iii.., mi-o făcuși tu mie,

Da și-o făceam eu tie!

Si aşă a scăpat biata muiere de moarte, căci altfel o păția bună de tot.

Iar de aici în colo, fiindcă i se dusește vestea ca de popă tuns, nici ea și nici altele n'au mai îndrăznit măcar, ca Marți seara să toarcă cânepă și să necinstească pe *Sf. Miercuri*" (1).

In sfârșit, a cincia povestire, care se aude prin jud. Brăila, confundă *Marseara* cu *Joișmarița* și arată că odată a venit la o nevastă sub înfățișarea răposatei sale mame, de bună samă, ca să fie mai bine și mai ușor crezută. După ce a îndemnat-o să curățe căldarea pentru *coptul* sau *opăritul tortului*, nevasta o fugit la nașă-sa, unde i s'a spus cine-i oaspetele înnoptat, scăpând astfel de primejdie (2).

(1) Ion Creangă, IV, p. 324—5.

(2) Academia Română, Ms. no. 3418, p. 192 vº.

SFÂNTA Vineri.

Pedepsirea lucrătoarelor de Joi seara. Povestiri cuneisbutirea Sfintei Vineri.

Ca rămășiță dintr'un cult străvechiu,—poate,—ca o înrăurire a învățăturilor și literaturii creștine cari fac din ziua *Vinerii* o mare zi de post,—ziua de îngropare a Mântuitorului,—sau, ca o înrăurire orientală unde este socotită *Vineria* ca zi de odihnă,—*Vineria* poporului român se bucură de o mare cinste. Credințile cari se leagă de această zi sunt nenumărate, dar în cele ce urmează nu vom pomeni decât pe acele ce stau într'o oarecare legătură cu persoana mitologică a *Sfintei Vineri*.

Bandinus observă la 1642 un pronunțat cult al *Sf. Vineri* în Moldova (1)

Sf. Vineri, după credințile populare românești, este o vădană (2) slabă (3), rea și *năpăstoasă* care nu îngăduie gospodinilor să facă o sumă de lucruri în ziua ei din săptămână, pedepsindu-le,—când le găsește lucrând,—întocmai ca și *Martii-seara*. Și fiindcă o zi, după socotința poporului începe din seara zilei de dinainte, cam de pe când preotul începe slujba vecerniei. *Sf. Vineri* vine pe la casele gospodinelor, Joi-seara, înspre Vineri.

Povestirile unor atari „cercări“, sunt următoarele:

In Bucovina se povestește că o femeie s'a apucat să facă *leșie*, când de odată s'a pomenit cu o babă care s'a așezat cu furca la tors, lângă dânsa. Văzând femeia lucrul acesta, „s'a speriat, și fără să rostească vre-un cuvânt, a ieșit din casă afară, s'a dus la o vecină, și i-a istorosit din fir în păr toate cum s'au întâmplat.

Vecina, cum a auzit, ceeace i-a spus, ii zise:

(1) V. A. Ureche, *Codex Bandinus*, p. 152.

(2) Cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. G. Vartolomeiu: *Vineria* e vădană; nu-i bine de tors, nici de *'mpletit*, nici de *tăut*, nici de tăiat *unghiele*. Cine încercă, o pate.

(3) Fiind zi de post. De aici porecla ce se dă unui slab: „Parcă-i *Sf. Vineri*“.

— Vai, draga mea, aceea nu e babă, cum spui și crezi dumneata, ci aceea e de bună samă *Sf. Vineri*. A venit să te pedepsească pentru că ai îndrăznit să faci leșie și să fierbi cămeșile în ziua ei. Dar, n'avea frică; fă ce te-oiu învăță eu, și vei scăpă de dânsa!

Și-i spuse vecina tot ce avea să facă. Iar la urmă zise:

— Și acuma întoarce-te de grabă îndărăt, și cum te vei apropiă de casă, începe a strigă în gura mare:

Sus pe vârfu dealului,
Dealul *Galileului*,
Arde strănic un foc mare
Cu pâna la soare,
De se vede 'n lumea largă,
Și se miră lumea 'ntreagă!

Nevasta făcă aşă cum a învățat-o vecină sa; se întoarse tot într'o fugă până acasă, și cum a intrat în ogradă, a început a strigă, după cum o învățase.

„Baba venită, adică *Sf. Vineri*, cum a auzit cuvintele acestea și ieșit din casă afară zicând:

— Para aceea arde copiii mei!

Și fară a mai sta mult pe gânduri, a început a alergă, ca să vadă ce-i.

Nevasta, la rândul ei, cum a văzut că s'a depărtat baba, s'a vărit în casă, și după învățătura vecinii sale, a încuiat ușa cu retezul, a astupat fereștile și apoi a răsturnat toate vasele, câte le avea în casă, cu gura în jos.

N'a apucat însă a fi bine gata, și iată că *Sf. Vineri* se și întoarce îndărăt cu o falcă în cer și cu alta în pământ; și văzând că ușa e încuiată și nu poate intră înlăuntru, a început a strigă să-i deschidă, că de nu, e vai și amar de capul ei.

Însă nevasta se făcă că n'o aude și nu voi să-i deschidă. Atunci *Sf. Vineri* a început a chemă vasele pe nume, ca acestea să-i deschidă. Dar vasele, întoarce fiind cu gura în jos, încă nu-i deschiseră, până ce în urmă *opaițul*, care nu era cu gura în jos, a sărit de pe prichiciu, unde sta, și a voit să-i deschidă, însă ajungând lângă prag, căzù jos și se sparse. Și aşă, nici el nu-i putu deschide.

Nemijlocit după ce s'a spart opaițul, nevasta a zărit o mulțime de *cruci* în pragul ușii și un glas nevăzut se auzì vorbind:

— Cuminte a fost cel ce te-a învățat să faci aşă după cum ai făcut, că de nu făceai astfel, rău ai mai fi pățit!

Și după aceasta nu se mai văză, nici nu se mai auză nimic! (1).

A două povestire se aude prin jud. Botoșani:

„Vineria să nu coși, să nu torci“.

O femeie torceă spre Vineri, și a venit la ea altă femeie, care, uitându-se la tort, i-a zis :

— Ară! cât de frumos torci și ce harnică ești! Ian dă-mi și mie să-ți ajut! N'ai caiere?

Femeia a adus un oboroc de caiere și *Sf. Vineri* s'a apucat de tors, și-a tors, că nici n'a băgat de samă când a gătit tortul.

— Știi ce? — zice ea; dă ceaunul să pun la foc și ţi le voiuzoli, să fie încaltea gata!

— Dacă nu am ceaun, — zise femeia, — da are vecina mea!

— Mergi și-o strigă:

— Cumăträ, cumăträ! împrumută-mi ceaunul, că mi-a picat o femeie aşă de harnică! Mi-a tors toată cânepa, a răschiat-o și amău vrea să-mi zolească torturile!

— D'apoi aceea-i femeie? — zice cumătra-sa. Amău în puterea noptii vrea să-ți zolească? Aceea e *Sf. Vineri*; și spuneam eu să-i ţii ziua! Mergi fuga și o amăgește ca să iasă din casă. Strigă aşă de afară: „vai de mine, ian uită-te cum arde casa *boiei*, pe dealul *Galariului*“, și ea are să fugă, — că aşă o chiamă pe dânsa! Dă tu, pe loc să întorci toate din casă cu gura în jos.

In vremea ceea, *Sf. Vineri* a făcut focul, a luat copilul și l-a pus în zolniță, și aveă de gând să toarne uncrop peste el. Femeia, venind repede, a strigat dela poartă cum a învățat-o. *Sf. Vineri* s'a speriat și a fugit iar femeia a închis ușa și a întors totul cu gura în jos.

Vine *Sf. Vineri* înapoi:

— Ai, fată de lele ce ești, că bine m'ai înșelat! Deschide-mi ușa, cofă!

— Nu pot că-s cu gura în jos!

— Deschide-mi ușa, oală!

Iară aşă i-a răspuns.

Și tot aşă le-a pomeneit pe toate.

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 295–6. – Variantă: St. Stefureac, *Scriseri*, Suceava 1896, p. 212–5.

— Deschide-mi tu, opaițule, ușa !

Opaițul a sărit să-i deschidă, dar s'a stricat.

Dară femeia tot n'a putut scăpă de dânsa, că tot o întrebă :

— Ce vrai să mânânci ? Carne de om viu, sau de om mort ?

Femeia a spus că de om mort.

Atunci ea s'a dus și i-a adus pe *unul, nu de mult îngropat*, cu raclă cu tot, și l-a trântit pe vatră. Când au cântat cocoșii, ea s'a făcut nevăzută.

A doua zi, femeia a trecut pe lângă vatră și nici nu s'a uitat, ca să nu se spărie. A mers la vornicul de au venit [oamenii] și au luat mortul, iară ea a fost multă vreme bolnavă de spaimă” (1).

A treia povestire se audе prin jud. Suceava și are următorul cuprins :

„Eră Vineri, când femeia unui gospodar... s'a apucat să spele cămeșile. C'o zi mai înainte, bărbatul femeii pornise la cărăușie, ca să căstige cevă parale, iar femeia, folosindu-se de lipsa bărbatului care veșnic o cihaiă să se lese de spălat cămeșile în ziua de Sf. Vineri, s'a apucat disdimin-ață să moaie tot ce aveă negru

Zoli până către seară toate cămeșile ce aveă, în două leșii, și după ce le așeză în ciubăr, s'a apucat de turnat pe ele.

Eră vară când s'au întâmplat cele ce vă povestesc; cămeși adunase multe biata femeie și fiind numai singură la un vrat de cămeși cât o căpiță, seara o apucase. Copii aveau gospodarii numai unul, care, după ce se strengărise toată ziua, căzuse seara ca un trunchiu, de somn.

Un foc mare înaintea unei case mândre ardeă; mai depărtișor, pe un scaun mare, stătea ciubărul care mărturisiă drept de munca ce adusese biata gospodină. Departe, pe un scăunaș cu trei picioare, roșie la față și asudată, sedea femeia cu un băț mare în mâni, cu care dregea focul și așteptă să fiarbă ceaunul, ca să-l toarne pe cămeși.

Nu turnase nici două ceaune și numai ce vede înaintea ei o babă, aşă de hâdă și de pocită, de-ți venia să fugi în toată lumea, să n'o vezi.

Fără să zică nimica, baba se așeză pe prispa casii și se uită la nevastă cum turnă în ciubăr. Cum sfârși de turnat, baba se apropiă de dânsa și-i zise :

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 275–6.

— Ești Tânără, draga mătușii; toată ziua te-ai chinuit azi; du-te și te culcă oleacă și te odihnește, că în locul tău oiu turnă eu pe cămeș!

Fără să se opui, femeia intră în casă, închide ușa după ea, și în loc să se culce, — căci nu știu cum, o frică o cuprinsese dela venirea babii, o tulă pe ușa din fundul tindei la cumătră-sa, prin popușoi, și-i povestî despre baba ce venise la casa ei.

— Vai, draga mamii, — căci și cumătră-sa eră o *cloșcovenie* de hârcă poate tot aşa de Tânără ca și cea pe care o lăsase acasă, — aceea are să fie *Sf. Vineri*, care a venit să te prăpădească, căci ai lăsat azi; am pătimit și eu odată o nevoie dela ea, de care cu multă umilință am scăpat.

După ce-i povestî asta, de-i mai mări frica, dăscăli pe femeie ce-i de făcut. Femeia fugă repede acasă, intră pe ușa pe care ieșise, deschide ușa casii de din față și strigă odată cât putu:

— Vai, cum ard munții unde șade *Sf. Vineri*, că le-au dat foc smei paraleii!

Ca prin minune, baba nu se mai văză. Atunci femeia dădu drumul leșiei din ciubăr, stânse focul și intră în casă, aprinde opaițul și s'apucă de 'ntors toate lucrurile din casă de-a 'ndoasele. În graba cu care lucră, uită să schimbe locul opaițului.

După ce'ncuia ușă, după ce rostă o rugăciune plină de milă la icoane, făcând și nouă mătănnii, se culcă lângă băiet, pe care-l așezase cu capul la locul picioarelor. Somnul n'o prindea de loc.

Intr'un târziu aude pe cineva bătând la ușă, dar nu se coboară să-i deschidă. Atunci hârca de babă, se duce la fereastă și cheamă pe rând toate lucrurile din casă, ca să-i descuie, dar fiecare-i răspundeă :

— Nu pot, că sunt întors!

Baba se rugă *opaițului* să-i descuie; opaițul țup! de pe prichiciu jos, aleargă la ușă și o descuie. Când baba era pe prag ușii, un cocoș cântă de miezul nopții. Atunci baba zise femeii :

— De ai făcut ce ai făcut din capul tău, bun cap ai avut, iar de te-a'nvățat cineva, bine ți-a priit. Află, muiere *ahotnică* de lăcru și necinstitoare de zile sfinte, că eu sunt *Sf. Vineri* ce vineșem să te fierb în ciubărul cu cămeș, pentru că de multă vreme îmi feștelești ziua cu *leșie* și *zoi*. Ai scăpat acum, dar n'ai să-mi scapi altă dată!

Si când cocoșul cântă a treia oară, baba părăsi casa.

Toată noaptea femeia nu putu dormi; povestî patarania ei la tot satul și bărbatului, care o dojeni în tot soiul, de numai cu pumnul nu-i dete, și-i hotărî să n'o mai afle că lucră Vineria, că al el va fi Dracul.

Si de atunci, rară femeie vezi că îndrăznește să pângărească ziua Sf. Vineri (1).

Trecând peste *Muntenia*, unde este peste puțină ca această povestire să nu se cunoască (2), pomenim cea din urmă variantă care se aude prin Oltenia:

„Nu e bine să lucrezi nimic Joi seara spre Vineri. Să nu întârziezi la lucru, că a fost o femeie și a tors Joi seara la cânepă. S'a pomenit cu *Sf. Vineri*,—o femeie bătrână-bătrână ce umblă în cârjă, — că a bătut la ușă. Ea s'a dus și-a deschis ușa, căci n'a știut cine e.

Dacă a intrat Sf. Vineri peste ea, a cerut o căldare mare și o puie pe foc, să fierbă apă, să coacă tortul.

— Mai stăi aici,—zise femeia care n'avea căldare, — să mă duc colea la o megiesă să ieau o căldare.

Și femeia s'a dus la nași-sa. Aceea n'a vrut să-i dea, dar i-a spus că baba dela casa ei este Sf. Vineri, care umblă și opărească.

Femeia cu nași-sa, ce s'au gândit! Au ieșit afară și au zis:

— U! Ard cășile Sfintei Vineri cu văpăi!

Sf. Vineri a ieșite afară și a dat fuga la căși. Femeia a cărat băligar la ușă din afară, a intrat în casă și a închis ușa dela ogeac. A întors apoi toate vasele cu gura la vale, și numai pe poliță a rămas un ciob neîntors cu gura în jos.

(1) M. Lupescu în *Sezetoarea*, I, p. 59-61.

(2) Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, ed. N. Iorga, 1914, p. 49: „...non debbo tralasciare un'altra usanza (al creder mio superstiziosa), dalla quale non sono esentianco le donne cattoliche nostre nate nella Valachia: cioè che in giorno di Venerdì chiamasi da' Valachi il giorno del Venerdì *Sfinta Vinere*, che verrebbe a significare in lingua nostră *Santa Venerdì*), si astengono da ogni lavoro, che si fa con l'ago in vece di che attendono a qualsiasi altro lavoro, e, dimandandone la cagione a una nostra cattolica, mi rispose esser peccato adoperar l'ago in un giorno in cui il Nostro Signore avea sofferto per noi tante punture“.

Vine Sf. Vineri și strigă la ușă:

— Găleată, deschide ușă!

— Nu pot, că sunt cu gura în jos! — a zis ea.

A strigat apoi Sf. Vineri la toate vasele, dar toate au spus că sunt cu gura la vale. Ciobul a răspuns:

— Acuș! acuș!

Și când a sărit după poliță, s'a făcut praf! Vede Sf. Vineri că nu mai vine, strigă iar ciobul și ciobul de colo îi răspunde:

— Mă spărseiu, mă spărseiu!

Și s'a dus Sf. Vineri acasă (1).

Din numărul de povești în cari nu lipsește Sf. Vineri, pomenim numai una singură: acea care arată chipul cum dânsa a prefăcut în nevăstuică pe-o femeie leneșă. Legenda se aude prin jud. Muscel în următoarea cuprindere:

„In vremea de demult era o nevastă Tânără și frumoasă, fată de popă, naltă și mlădioasă, iar de subțire, îi cuprindeai mijlo-
cu'n palme. Dar vezi dumnetă, aveă și ea două *madèle* (2): era
leneșă de-i păsă pământului, și rea de se faceă foc și otravă pen-
tru nimica toată. Si să nu te fi cărat păcatul să-i zici atunci vreo
vorbă, că se faceă moarte de om. Înca bărbatu-său, vai de pie-
ea lui, ce-i păția sufletul! De surda mușciă, că, din pricina le-
neșiei, nu legă două'n teiu: cămașa, *hartapale* pe el; ițarii cu
douăzeci de petece și patruzece de găuri, iar minteanul, *sofile*!

De surda încercase el s'o mai dea pe brazdă cu vorba, cu spu-
sul la alții, cu resteul, că dacă văză că-i mai rea decât o vies-
pe, începă să-i ieă și el frica. Dar tot trăgea nădejde că s'o mai
îndreptă și d'aia, cu gândul că s'o putea odată îmbrăcă și el mai
de Doamne-ajută, punea în fiecare primăvară câte un petec de
cânepă. Dar fără folos o punea. Că o culegea omul cu mânuși-
tile lui, o topia tot el, dar d'aci încolo nu putea sta tot de că-
nepă, nu se pricepea în ale muerești și mai avea și el treburi.
Apoi socotia că s'o luă de lucru nevastă-sa. Degeabă, că pe că-
nepă o apucă de multe ori zăpada în grădină și nemelișă, de-și
făcea cănii culcuș în ea. Alte ori o și meliță tot omul, dar o a-
runca în pod unde sluija cuib soareciilor. Ședea în pod fioa-

(1) *Vieața literară* I, no. 4.— Aceeaș și în Șt. St. Tuțescu, *O parte din Sfin-
tii poporului*, p. 61-2 și, cu greșeli, *Taina ăluia*, p. 31.

(2) *Cusururi*.

rele și niște caiere rămase dela răposați, și leneșa, învățată ca tot bărbatu-său să-i facă d'a gata ce i-o trebuie, tot zicea furcii:

— Toarce, furcă, caierul,
Toarce-te-ar, pârdalnicul!

Da furca n'auziă. Incotro te uitai, prin pod, prin tindă, prin pat, pe sub pat, tot maldăre de fuiolare, *știmi* și *sgrebeni*:

Pân' și'n fundul pimniții
Găsiu târna cu călții;
Niște călții afurisitii,
De cinci ani nedărăciți!

Așă își laudă bietul creștin scula de nevastă!

Fugiă femeia de furcă și de caier mai rău ca de Dracul.

Când văzut omul că nu mai e nădejde de îndreptare, că slăbise de atâtă amar și rămăsese ca o umbră, se hotărî să facă ce-o face și să se cotorosească de leneșă.

Iși luă trăistioara cu merinde la spinare și plecă în lume. Când osteni de mers, dete, în mijlocul unui codru neumblat, peste o femeie bătrână, bătrână, cu părul alb ca felia cășului și cu față sbârcită ca o prună opărită.

Biata bătrână, când l-a văzut aşă de slab și de trențăros, a cuprins-o jalea.

- Ce vânt te-aduce pe-aici, creștine?
- Ti-oiu spune, bătrânicu, că dup'aia umblu, da întâiu spune-mi cine ești dumneata?
- Eu sunt *Sfânta Vineri*!
- Maică Sfântă Vineri, scapă-mă de focul ce e pe mine! — zice omul. Și-i spune de-a fir a păr traiul ce-l duceă cu leneșa și scorpiua.

Odată se făcău foc Sfânta Vineri, făcu niște semne cu mâinile, și-i zise:

— Ascultă omule! Te-am scăpat! Când te-i duce acasă, n'ai să mai găsești nevastă, ci o dihanie în patru picioare, *șueată* (1) și frumoasă. Așă dihanie a rămas din *nevastă*-ta, și d'aci încolo, îi zice lumea *nevăstuică*. Am făcut-o aşă pentru faptele ei cu lumea și cu tine, dar răutății celei mari ce-o are în suflet, nici eu n'am ce-i face. D'aia și nevăstuica o să fie tot rea și înveninată,

(1) Subțire,

iar vita mușcată de ea, moare, de nu te-i folosi de un singur leac: să dai vitei să bea apă trecută printre un burduf ce-a fost făcut tot din piele de nevăstuică!

— Bine, maică Sfântă Vineri, dacă e tot rea și înveninată, ce-o să mă fac eu, săracul! Când oiu intră la ea n'o să sară să mă muște?

— Fă cum te-oiu învăță eu, și scapi.

— Cum?

— Nu intră în casă, să nu te vază până nu te-i suți în pod. D'acolo să ieai un caier, să încigi fusun el și să-l legi la o furcă de tors și tot aşă să intre în casă, că de te-o vedeă cu furca, are să facă bâști! pe ușă și n'ai s'o mai vezi prin casă cât lumea; că nevăstuica și acum, și cât o fi neam de neamul ei pe pământ, are să se sperie mai rău ca de orice și are să fugă de furcă și de caier. Tot aşă să faci și când îi simți vreo nevăstuică pe lângă casă: să încigi furca cu caierul aproape de culcul ei, că se duce, și îndărăt nu mai vine.

Și a făcut omul cum l-a învățat *Sf. Vineri* și a scăpat de balea. Și ci-că d'atunci, din femeia rea și lenășă se trage *nevăstuica*, iar sfaturile date de *Sf. Vineri* sunt folosite și azi ca să scapi de nevăstuică (1).

(1) C. Rădulescu- Codin și D. Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 111-3.

INĂTOAREA

Pedeapsirea lucrătoarelor cari nu serbează ziua Ignatului (20 Decembrie).

Din jud. Muscel avem următoarea povestire și credință:

— *Inătoarea*,—nume care se dă *Ignatul ui*,—e o femeie lăcomă și urită, care mânâncă lumea. Ci că o creștină, în loc să țină ziua asta,—20 Decembrie,—să apucă să toarcă. *Inătoarea*, fiind că erau ușile încuiate, să a lasat pe coș și a intrat la femeie'n casă, zicându-i:

— Hai, surată, să-ți ajut și eu!

Femeia a crezut-o. Au tors amândouă, până au isprăvit. Pe lămiezul nopții, Inătoarea zice surate-sii:

— Fuga de căută un hârdău, ca până la ziua să și coacem tortul.

Femeia se duse să caute prin vecini, spunând cu cine a isprăvit tortul.

— Fugi, fă, că aia e *Inătoarea* și vrea să te opărească pe tine în hârdău și să te mânânce!

Ea nu se încredințea până nu-i spuseră toate vecinele în acelaș chip.

— Păi dar,—zise femeia,—cum să scap?

— Pune scara la spatele casii, suie-te sus pe coș și cântă coșește de trei ori, pe coș: „Cucurigu gagu!”, că ea, cum o auzi cocoșul, o șterge la sănătoasa. Pe urmă intră în casă și stinge focul, să nu mai vază lumină, că dacă o vede, vine iar la tine!

A făcut femeia cum au învățat-o vecinele și a scăpat de *Inătoarea*!“ (1).

Cu toată legătura acestei ființe de ziua *Ignatului*, trebuie să vedem în *Inătoarea* o față a celoralte ființe: *Marți-seara* și *Sfânta Vineri*.

(1) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 93—5.

182 DESPĂRTIREA III.

PĂMÂNTUL SI VĂZDUHUL.

STRIGOII.

Denumiri. Nașterea Strigoiului. Semnele după cari se cunoaște Strigoial viu și mijloacele de a-l descoperi. Privigherea morților bănuitori a se preface în Strigoii. Intruparea Strigoilor îndată după moarte. „Ingrijirea“ sau „dregerea“ acelorași morți, înmormântarea și alte griji de mai pe urmă. Isprăvile Strigoilor vii. Vremea de noapte pentru ieșirea Strigoilor din mormânt. Zilele potrivite pentru aceleași ieșiri și sorocul lor. ieșirea din mormânt. Prefacerea suletului de Strigoiu viu în Tricoliciu și reîntruparea lui. Tricolicii și isprăvile lor. Strigoii deopotrivă de puternici ca Dumnezeu. Bătăliile Strigoilor. Povestiri despre aceste bătălii. Venirea pașnică a Strigoilor pe la ai lor. Povestiri. Apărarea casii împotriva Strigoilor. Hoțul, Strigoiu și strănutarea. Primejdii mari: suptul săngelui, poceala și altele. Leacuri împotriva acestor boli și povestiri desebite despre ispravă Strigoaicelor: seceta, piatra, luarea manei cămpurilor, a frumuseții și a manii vacelor. Prinderea Strigoaicelor și vrăji pentru adusul manii înapoi. Seceta. Grindina. Vârcolacii și întunecimile de soare și lună. Paza în deobște împotriva Strigoilor. Povestiri. Afărarea mormântului cu Strigoiu. Desgroparea și dregerea Strigoiului. Mărturii istorice. Strigoii la alte popoare.

Strigoiul, Strâgoiul (fem. *Strigoaia* sau *Strigoaica*) (1), *Șișcoiul* (2)
Moroiul, Muroiul (fem. *Moroaica, Muroaica*) (3), *Vârcolacul* (4),

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 16.

(2) Marian, *Inmormântarea*, p. 418.

(3) Candrea, Densușeanu, Speranță, *Graial nostru*, I, p. 26; judec. Mehedinți.

(4) G. Ceaușeanu, *op. cit.*, p. 131.—A. Pan, *Opere complete*, I, București 1914, p. 310-11:

...Bărbătelul meu iubit!

De aseară ai murit,

Of! și nu pociu să te uit,

Și la altul să mă uit!

El acum, ca mortul, ca să nu-l îngroape,

Așteptă când fuse, de un gard aproape,

Și-acă la îndemână un par bun cum vede,

sau *Cel-rău* (1), se numește de Megleno-Români *Vampir* (2), având pluralul masc. neart. *Strigoni* (3) iar fem. *Strigoane* (4), *Străgi* (5), *Strige* (6) sau *Moroane* (7).

Din cosciug la dânsul, mâinele repede,
 Și din loc smulgându-l la nevastă sare,
 Inspăimântă'n dată, pe mic și pe mare,
 Toți petrecătorii se împăimântează,
 Și ca prinși de friguri, se înfiorează,
 O pornesc la fugă, ca o vijelie,
 Care spre pădure, care spre câmpie.
 Unii iar d'alături, sar într'o ogradă,
 Alții se împiedic', jos se fac grămadă,
 Nu știu ce să zică, strig : „Aoleo Dracul !
 Aoleo, ne'nghite de vii Vârcolacul !“
 Iar nevasta-i dete fuga drept acasă
 Ca o potârniche cu păsirea deasă.
 Mortul iar în urmă-i în mâna cu parul,
 O mâna în fugă ca vita văcarul.
 Ea fugeă de frică și tipă cu plânsul
 El râdeă gonind-o înnechat într'însul.
 Dar cu astă faptă, bietul răposatul,
 Ardică cu spaimă asupră-i tot satul ;
 Vârcolac crezându-l, pe loc alergără,
 Cu prăjini, cu lemn, toți se înarmară,
 Și sărind asupră-i în grab', cu iuțime,
 Dând, îl omorîră cu mare cruzime.
 Și aşă, Păcală, cu multele-i glume,
 Și-a pierdut viața și s'a dus din lume,
 Deci acum cu mortul mergând să-l îngroape,
 Când era să treacă iar de pod aproape,
 Incepù nevasta-i a strigă'n glas mare :
 — Ducești-l, de garduri, mai în depărtare,
 C'apoi iar cu mâna de vr'un par se'ncurcă,
 Ș'o să aveți iarăș cu dânsul de furcă !..

(1) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 130.

(2) P. Papahagi, *Megleno-Români*, I, p. 94.

(3) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(4) *Ibidem*, III, p. 95, 97.

(5) Culegere de d-l P. Cârsteian, com. Vicovul de sus, Bucovina : *Străgi*, *Strigoi*. — T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 130.

(6) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 97.

(7) Viciu, *Glosar*, p. 61 : *Moroane*, *Strigoi*, *Moroi*.

Populațunea românească din Bucovina, în atingere cu Rutenii, îl numesc, ca și aceștia, *Vidmă*, pl. *Vidme* (1).

Denumirea de *Moroiu* se întâlnește mai ales în Ardeal și în părțile apusene ale Munteniei, precum și în Oltenia. Imprumutându-se cuvântul și în celealte părți, n'a putut fi pus alături în totul cu numele de *Strigoiu*, ci s'a căutat să i se dea o deosebire în înțeles, cât de mică măcar, și aceasta, firește în mod silit și nestatornic. Astfel se face că „unii zic că *pocitura rea* n'o dă *Strigoiul*, ci *Moroiul*”, — precum se spune prin Bucovina; alții zic că „*Strigoiul* se preface în *ogar*, în *lup*, iar *Moroiul* în *musca*” (2). — Amândouă aceste credință, sunt numai niște însemnări nestatornice, cari nu vor putea niciodată să despartă cele două denumiri de căpătenie ale acelui Duh rău, întrerupat în om viu, „în carne și oase”, sau numai întrerupat, adică în *Strigoiul viu* și *Strigoiul* sculat din mormânt.

Sunt și *jumătăți de Strigoi*, — mai ales de *Strigoaice*, niște ucenice ale Strigoaicelor adevarate, cari fac pe *ursită* și *omoară* oamenii (3). Si această însemnare ni se pare singură căci dacă o credem, trebuie să credem că sunt oameni cu însușiri mai diavoiești decât ale Diavolilor, dacă e a da un astfel de crezământ zicalii: «*cutare e un Drac și jumătate*». Tot aşă, vom da înțelesul ce se cade și acestei însemnări românățene: «*Moroi și Moroaiice* se numesc și Tiganii sau Tigancele cari deoache copiii» (4). Aici e altcevă: Tiganii au de obiceiu *ochii negri*; ochii negri sunt socotiți de poporul român ca cei ce deoache mai adeseori, și cum Strigoii, printre alte neajunsuri, au încă și darul a deochiă, Tiganii au fost porecliti de cineva, și întâmplător, cu numele de *Moroi*: oameni cari deoache ca Moroii.

Din cine se naște sau se face *Strigoiul*?

Strigoiul se naște ca orișice copil; el însă se cunoaște căci are

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(2) *Şezătoarea*, XIII, p. 155.

(3) Cred. Rom. din Bucovina.

(4) Dr D. Ionescu și Al. Daniil, *Culegere de descântece din jud. Romanați*, II, p. 193. — Pentru apropiere cu credințile tutovene, se dă acest început de descântec de deochiu (*Şezătoarea*, XIV, p. 102):

Tu Moroiule,
Tu Moroaco,

pe cap o *chitie, tichie* (1), *căiță, perdeă*, sau pe corp o *cămașă* (2) sau *căciulă* (3) de piele. Un astfel de copil este născut de o femeie care, fiind însărcinată, bea apă necurată, amestecată cu *bale diavolești* (4), sau când o astfel de femeie iesă noaptea afară cu capul gol. Atunci, *Satana* vine și-i pune pe cap o *chitie roșie*, cum și-o are pe a sa, iar la soroc, face ca să nască copilul cu chitia de Strigoiu (5).

Pentru ca să se preîntâmpine o astfel de nenorocire, este bine ca această chitie să se iea îndată de pe capul copilului, căci altfel se zice că copilul o trage și o înghită și cu chipul acesta se face Strigoiu (6).

O astfel de chitie se crede că-i bună de păstrat pentru a lecu pe cei bolnavi de *deochiu*; mamele deci, o strâng, o usuca, și când au copii deochiați, rup câte o bucătică dintr'însa, o scuipă și îi freacă la buric, ca să le treacă (7).

Prin jud. Teleorman, copilului care se naște Strigoiu, — cu capul și fața îmbrobodită cu o peliță, — î se rupe îndată acea peliță, ca să n'o înghiță și să rămâie *Strigoiu învrajbit*, care *dăoache* rău, și după moarte își mânâncă neamurile. În urmă, moașa are grijă să ieasă cu dânsul afară, după ce l-a scăldat și l-a înfășat bine, să se suie pe *casă*, — dacă e bordeiu în pământ, — sau să treacă la spatele casii și să strige, având pruncul în brațe:

Tu Strigoiule,
Tu Strigoaico,
Tu leule,
Tu leoaico,
Tu deochetorule,
Tu deoaeco,
Acolo să vă duceți,
Acolo să dormiți...

(1) *Şezătoarea*, XIII, p. 158.

(2) T. Burada, *Inmormântarea*, p. 53-4. — Cred. Rom. din Oltenia, împărt. de dl N. I. Dumităscu: „Poporul dela țară crede că omul născut cu *chitie* și cu *cămașă* sau numai cu chitie, după moarte, la 6 săptămâni, aie să se facă Moroiu. — G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 130.

(3) Cred. Rom. din Ardeal.

(4) *Şezătoarea*, XIII, p. 159.

(5) *Ibidem*, p. 157.

(6) *Ibidem*, XIII, p. 158.

(7) *Ibidem*, IV, p. 31.

— Auziți, lume, că să născut un *lup* pe pământ! Nu e lup să mânânce lumea, și e lup să muncească și să aibă triște de ea!

In chipul acesta se strică puterea Strigoilui, iar răul se întoarce spre folosul casii, de oarece puterea Strigoilui strigat se mărește, aducând spor la toate (1).

Strigoii se mai fac și din copii născuți din rude, — frați și veri primari, — cari, spre a fi ascunși de gura lumii, — mor uciși și deci nebotezați (2) și neudați cu aghiasmă patru ani (3), precum și din cei lepădați, — pierduți, — adică născuți morți înainte de vreme, cari se îngroapă în tintirim, mai de-o parte (4), cum de altfel socotesc și *Rutenii* (5).

Strigoii se fac și din copiii de *Strigoi*, pe cari aceștia îi lasă lângă lăuzele nepăzite, după ce ieau copiii femeilor (6).

Se fac din copiii pe cari *moașele*, la naștere, îi menesc să se facă Strigoi (7).

Se fac din copiii născuți prin tufe (8).

Se fac din copiii întorși dela țată, adică din acei cari, fiind odată înțărcați, au fost puși din nou la piept ca să sugă (9).

Se fac din copilul care suge țată pe furș dela maică-sa, la o săptămână după întărcare (10).

Se fac din cei pe cari îi mușcă *fânțarul* în noaptea de *Sf. Gheorghe*.

Strigoiu este al șaptelea băiat din cei șapte băiați născuți la șir ai unei perechi; tot astfel Strigoaică se face și a șaptea fată din

(1) *Ion Creangă*, VI, p. 53.

(2) Căndrea, Densușeanu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 297.

(3) *Ion Creangă*, IV, p. 149: Copilul îngropat nebotezat, dacă nu-l uzi 7 ani cu aghiasmă, se face Moroiu și vine la casa unde s'a născut, ori la mă-sa, și o moroește toată noaptea.

(4) Marian, *Nașterea*, p. 75.

(5) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, p. 17. „Sufletele copiilor născuți morți sau muriți fără de botez, se cred pierdute și acei copii devin Moroi cari umblă noaptea prin sate și sug săngele copiilor și fetelor tinere, cari, apoi, mor.”

(6) Căndrea, Densușeanu, Speranță, *op. cit.*, I, p. 314.

(7) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 95-7.

(8) *Şezătoarea*, VIII, p. 20.

(9) *Ibidem*, XIII, p. 160.

(10) Gorovei, *Credință*, p. 309.

șirul de șapte fete (1), cum cred și *Rutenii* (2); alte ori se face Strigoiu sau Strigoaică unul din cei șapte frați sau una din cele șapte surori (3).

Se fac cei ce jură strâmb (4).

Din sufletele rele și vrăjmașe (5), fie vite, fie oamenii (6).

Din babele cari au de-aface cu Diavolul (7).

Din oamenii morți în împrejurările pe cari le vom vedea.

Cari sunt semnele după cari se cunosc *Strigoii vii*? (8) — acei bărbați, și femei mai ales, din preajma noastră, cu cari sălășluijm laolaltă într'o grozavă primejdie, cari numai cu greu se pot află? Căci, cum să știi că vecinul de alături sau vecina din partea cealaltă, cari se culcă noaptea în casa sa, își lasă peste noapte trupul pe pat, neînsuflețit, și iesă afară, ca să se înhăiteză cu alte Duhuri rele, spre a săvârși cele mai grozave blăstămății! (9). Sunt câteva semne, după cari se cunosc Strigoii, însă și acestea sunt grele de aflat.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 860. — Marian, *Nașterea*, p. 75. — Gorovei, *Credințe*, p. 309.

(2) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, p. 17.

(3) Gorovei, *Credințe*, p. 309.

(4) Cred. Rom. din com. Bâzgărei, jud. Romană, împărt. de d-l Al. Saint-Georges.

(5) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(6) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 334.

(7) *Şezătoarea*, VIII p. 18, — Cred. Rom. din Oltenia împărt de d-l N. I. Dumitrișcu: Moroi se fac și „acei cari au fost răi și au avut fapte rele în viață și mai ales femeile cari umblă cu Necuratul, cu *descântecele*”.

(8) O singură mărturie îndoelnică ne spune că Strigoii, având cap de om și coadă, au și picioare de cal.

(9) *Revue des traditions populaires*, XV, p. 625 și urm. Credințile despre părăsirea trupului omenesc de către *suflet*, se cunosc de mult. Din veacul IX se povestește că regelui Gunthram al Merovingienilor i-a ieșit odată sufletul sub chipul unui animăluț. Credința o întâlnim în Germania, Franța, și Elveția. Se crede prin Serbia și prin Bulgaria, unde mai ales sufletele vrăjitorilor și vrăjitoarelor părăsesc trupurile, că dacă se strămută trupul celui ce doarme câtă vreme sufletul îi este ieșit sub o înfățișare de animal, acea vietate nu-și mai găsește locașul ei la întoarcere, și omul moare. În Transilvania s'a văzut un muscoiu care voia să intre în gura unei femei, ce dormiă. Fiind închisă într'un sac, femeia a rămas adormită și nu s'a trezit decât dupăce musca a putut scăpa din sac. Mai departe, despre sufletele de pe lumea cealaltă, sub înfățișare de animal, cari nu-s tot una cu Strigoii. — Cf. aici, p. 144—5.

Românii cred că *fluturii* sunt suflete de copii mici; pe-alocuri același lucru se zice și despre unele păsările.

Strigoiul este chel în creștetul capului, — de unde însă nu se poate scoate socotința ca toți cei chei sunt Strigoi.

Cât sunt copii mici, Strigoii *deoache*, de unde iesă legătură cu însemnarea de mai sus, că Țiganii ce deoache se numeccc *Strigoi* (1).

Strigoii nu mânâncă *usturoiu și ceapă* (2).

Numai copiii gemeni până la vrâsta de 7 ani, — adică atunci când, deși văd, nu pot împărtași și altora știința lor, — cunosc Strigoii.

Strigoii se feresc de *tămâie* (3).

In spre *Sf. Andreiu* dorm afară (4).

Au coadă, adică șira spinării le este prelungită în formă de coadă (5), acoperită cu păr, care pe-alocuri se chiamă *costroș* (6). La unii Strigoi, această coadă este mică; ea însă se întinde la căldură. Coada le este Strigoilor de putere, căci ea îi poartă și tot ea îi învie (7).

Mai ușor este să se știe dacă într'un sat sunt Strigoi ; aceasta se cunoaște după *seceta* care bântuește, — căci Strigoaicele împiedecă ploile, de după *ploile cu piatră*, cu cari *Dumnezeu* le bate tocmai pentru că aceste Duhuri necurate nu-l lasă să ploaie ploaie curată (8), — și după *ploile cu soare*, când se crede că una din Strigoaice se mărită (9).

Cine ar dorî cu dinadinsul să știe cine e Strigoaică, poate află la Paști, în biserică, în chipul următor : să prindă un *șarpe*, să-i

(1) *Sezătoarea*, XIII, p. 160.

(2) *Ibidem*, I, p. 245.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuci.

(4) *Sezătoarea*, I, p. 246.

(5) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 95-7. — Si *Armenii* cred că vrăjitoarele bătrâne au coadă (*Revue des traditions populaires*, X, p. 196).

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 860. — Imi amintesc de o scurtă și groasă crîșmăriță din Tecuci, din mahalaua Țigănimii, Safta Groasa, despre care se spunea că are coadă. Nu știu însă dacă se zicea că-i Strigoaică. La crîșmă avea mare așiveriș.

(7) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 866.

(9) Cred. Rom. din Ardeal, împărt. de d-l P. Ugliș. — Însemnăm și credința aceasta : când plouă cu soare, își mărită Dracul feciorii.

taie capul, să-i pună în gură trei fire de *aiu* și să-l țină în sân, în biserică, în ziua de Paști. Atunci va vedea cine e Strigoaică (1).

„Dacă vrai să cunoști pe Strigoaice, cel întâi *șarpe* ce-l vei vedea în Mart, să-l omori și să-i tai capul. În gura lui să pui *usturoiu de vară* și în ziua de *Sf. Gheorghe*, până nu răsările soarele, să-l pui în pământ. După ce crește, îl strângi. La anul, în ziua de *Sf. Gheorghe*, să te ungi pe piept cu usturoiul acela și să te sui într'un copac, și toate Strigoaicele vor veni la copacul acela și și se vor încchină ca la cel mai mare. Atunci le întrebî :

- Tu unde te duci ?
- Eu merg la cutare, să-l *sărăcesc* !
- Da tu ?
- Eu merg la cutare să-i ieau mintea !

Alta merge să îmbolnăvească.

— Voi să nu mergeți acolo, dar să vă duceți pe al nouălea hotar, și să vă bateți, și apoi iar acasă să vă duceți, căci dacă nu veți asculta, eu voi uști !” (2).

Cine petrece Lunia Paștilor pe un *pod*, vede Strigoaicele trećâno pe acolo (3).

Pe Strigoaicele femei, și pe vrăjitoare, le afli dacă strângi *brânză* de pe dinți în Lunia întâia din Postul mare, dacă o păstrezi până la Paști și apoi dacă atunci o duci la biserică, că se arată Strigoaicele (4).

În sfârșit, alte chipuri le vom mai află când vom pomeni răuțările și păgubirile ce Strigoi aduc oamenilor.

Acum vom descrie felul cum se fac Strigoi oamenii cari mor, fie că aceștia, în viață lor, au fost sau nu Strigoi,—și ce măsură se ieau pentru a se împiedecă această mare nenorocire.

Dacă cel ce moare a fost Strigoiu, lucru este mai lesnicios. Dacă răposatul n'a fost Strigoiu în viață, lucru este mai greu. Cu toate acestea, după semnele pe cari le-am pomenit până aici, unii ca aceia se bănuesc, și ceeace se face cu mortul 'ce-a' fost Strigoiu, se va urmări și cu cel bănuit că se va preface în Strigoiu..

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 95-7.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(3) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 95-7.

(4) *Ibidem*.

Printre cei bănuiași sunt:

Copiii cari mor nebotezați (1).

Cei cari pe această lume au fost făcători de rele, vrăjmași și pismătareți; după moarte, Duhul cel rău intră într'înșii, și unii ca aceia se vor preface în *Strigoi* (2).

Cei cari mor de-o moarte grabnică (3): spânzurați, înnecați, împușcați, cei cari „cad, aşă, din picioare, ca din senin”, – cu un cuvânt, cei ce „nu mor bine” (4). Aceștia se prefac în *Strigoi*. Cu acest prilej, apropiăm *Strigoii* de *Stăfii*, pe temeiul știrilor cari se vor da la locul cuvenit.

Bolnavii, dacă sunt nepăziți pe timpul zăcerii, dacă a trecut peste dânsii vreo *pisică*, se vor preface în *Strigoi* (5). Tot astfel se va întâmplă și cu *morții* nepăziți, peste cari sar *mătile* (6), *câni* (7), *găinile* sau orice altă pasare, *șoareci* (8) sau orice altă viețuitoare (9). Lucrul acesta se observă și cu privire la groapă, atâtă vreme cât este deschisă (10).

Pentru aceasta, morții, atâtă vreme cât stau în casă, se păzesc (11) împotriva ființelor arătate și împotriva *Duhului rău*, care ar

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 14 v°, cred. din jud. Botoșani.

(2) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(3) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(4) *Şezătoarea*, VIII, p. 16.

(5) *Ibidem*, VI, p. 57.

(6) *Ibidem*, VIII, p. 15 și 20.

(7) Candrea, Densușeanu, Speranță, *Graful nostru*, I, p. 314.

(8) Marian, *Inmormântarea*, 89: „Câni, mătile, găinile, ba chiar până și *șoareci*, cari ar avea datină de a umblă prin casă, se prind, se omoară, se leagă, se pun sub vreo copacie, se închid în pivniță sau se duc în câmp, departe de sat și se lasă acolo, anume ca să nu treacă peste mort, căci trecând, se crede că mortul se face *Strigoiu* și vine noaptea la toți din casă, de le mâncâncă *înima*“.

(9) P. Papahagi, *Megleno-România*, I, p. 94: „Când trece pe de-asupra mortului o viețuitoare oarecare, face ca acel mort să devie *Vampir*. Credința în Vampiri este tot aşă de răspândită ca la toate popoarele din Peninsula balcanică“.

(10) Cosmulei, *op. cit.*, p. 34–5: „In cursul celor 24 ore și mai mult, adică până ce-l duc la groapă, mortul trebuie să fie *avigliat* (privighetă), ca nu cumva să-l *tresără* (să sară peste el) vreun *câne* ori alt *animal necurat*, că în cazul acesta s-ar face *Vârcolac* sau *Strigoiu*, și-i mare păcat. Același lucru trebuie să se observe și cu groapa lui, până când este deschisă.“

(11) *Şezătoarea*, VI, p. 57: Mortul să nu se lase singur în casă, că se face *Strigoiu*.

putea intră într-înșii, spre a-i înlătă mai de apoi, cu înfățișarea de Strigoi (1). Prin *Duhul cel rău* se închipuie și însuș Diavolul.

După alte credință, *Strigoii* se fac din vietăile cari sar peste un mort (2).

Când dintr-o pricina oarecare, cineva este silit să lase mortul singur în casă, trebuie să-i pună pe piept o *secere* și un *inel*, ca să fie ferit de Duhurile rele.

Când urmează să fie pus mortul în sicriu, și trebuie să i se tăie legătura picioarelor, această legătură trebuie să se pună în sicriu; cei de casă, trebuie să bage de samă ca nu cumva să o fure cineva, căci se preface mortul în Strigoiu (3).

Fiind teamă că se va preface în Strigoiu mortul care lasă în viață un frate *lunatec*, acesta trebuie să-i toarne *vîn* în sicriu, sau să intre și să iasă de trei ori din mormântul răposatului; altfel Strigoiul îl va mâncă (4).

Ducerea mortului la groapă trebuie să se facă iarăș cu băgare de samă, ca să nu treacă pe sub dricul sau droaga mortului un *câne*, căci de se întâmplă una ca asta, mortul se face Strigoiu (5)

Strigoii se mai fac și din morții „cari n'au fost bine cetiți,— bine prohodiți,—de popi” (6).

La groagă să nu i se dea de pomană mortului un *cocos*, că se face Strigoiu (7).

Dacă un mort s'a făcut Strigoiu, fie că n'a fost păzit, fie că a fost Strigoiu și în viață, se cunosc după roșeața nasului, căci dacă *Dracul* îi poate suge sângele din tot corpul, de nas se fereste ca să nu-l vadă răposatul cu ochii! (8).

Toate sufletele celor prefacuți în Strigoi se vor întrupă, după un anume timp dela moarte, iarăș în *oameni*, de cari uneori nu

De aici acel mare număr de jocuri se se întâlnesc la *privighiuri*, ca să țină lumea, prin veselie, trează, cât mai mult împrejurul mortului. Cf. T. Pamfile, *Jocuri de copii*, 1904, *Glosar*.

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 16.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3419*, p. 83.

(3) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(4) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 302.

(5) Cred. Rom. din jud. Botoșani, împărt. de d-l D. Furtună.

(6) *Şezătoarea*, VIII, p. 15.

(7) Gorovei, *Credință*, p. 309.

(8) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

se vor putea deosebì întru nimic. Ei vor trăi în acele părți unde nimeni nu-i poate cunoaște, și unde nu-i poate întâlni *om* sau *câne* născut într'un loc cu dânsii (1), sau *om* ori *câne* născut înaintea *Paștilor*. De îndată ce un asemenea câne îi va simți sau îi va întâlni un asemenea om, asemenei Strigoii vor muri pe loc și pentru totdeauna (2).

Prin unele părți se crede că *sufletul* omului făcut Strigoiu se preface în insecta nocturnă numită *strigoieș* (3), *strigă*, *cap de mort*, *cap de moarte*, *capul morților*, *fluturul morții* sau *suflet de strigoiu*, care prin jud. Vâlcea, când este prinsă, este bătută cu un ac sau un cuiu în grindă, sau în peretele casii (4).

Măsurile cari se iau împotriva Strigoilor morți și a celor bănuiti, ca să nu se prefacă după înmormântare în Strigoii, sunt următoarele:

Li se pune de către rude câte un bob de *tămâie* în nările nasului, ca să nu mai poată răsuflă, —în urechi, ca să nu mai poată auzi sfaturile Necuratulul de a ieși din groapă, —în ochi, ca să nu mai vadă pe Diavol, —și în gură, ca să nu mai poată spune Diavolului numele neamurilor sale (5).

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-l P. Cârsteian.

(2) Cred. Rom. din Bucovina; împărt. de d-na E. Voronca.

(3) Marian, *Insectele*, p. 295: *Botys marginalis* Tr.

Slavii cred că *Strigoaicele* pot fi recunoscute în chipul următor: Să se prindă *strigeli*, fluturii, seara, și să se ardă la para lumânării puțin, cu vorbele: „vino dimineață să-ți dau sare!“ Dacă a doua zi va veni o femeie după sare ori altceva și va avea vreo arsură, se va ști că-i *Strigoaică* (Ceaușanu, *op. cit.*, p. 25, nota). Mai toate credințile noastre despre Strigoii le întâlnim și la *Slavii* din dreapta Dunării (*Ibidem*, p. 132). — *Ibidem*, p. 183: „Ați văzut niște fluturi albi-gălbui, lânoși, cu trupul foarte mare, comparativ cu ceilalți fluturi, cari vin orbește la lampă sau spre lumină. Acest flutur se numește în Vâlcea *strigă* și se crede că este metamorfoza unui suflet de Strigoiu, care vine să caute cui să sugă săngele peste noapte. De aceea, mai ales femeile ce sunt însărcinate, cred că e bine să puie mâna pe ea și s'o țintească de vie cu un ac în grindă, căci altfel ar mânca, ar suge săngele copilului lor și ar face *copilul mort*, „râcilaș“.

(4) Ceaușanu, *op. cit.*, 183.

(5) *Şezătoarea*, XIII, p. 162.

Tot spre acest scop, prin alte părți, un frate de-al răposatului îi împănează ochii, gura, nasul și urechile cu *mieiu*, *pietricele* (1) sau *usturoiu* (2).

Unii zic că-i bine să i se taie capul mortului, și să i se pună la picioare (3).

Alții leagă capul și trupul mortului cu un *rug*, ca dacă se va sculă Strigoial, să se împiedece în spinii rugului și să nu mai poată ieși afară. În loc de rug, pe alocuri i se pune în sicriu un băț de *măciș*, după ce o babă știutoare i-a străpuns capul cu un *ac* lung și l-a uns un *untură* de porc tăiat la Crăciun (4).

Alții îi adaogă *mestecăul* (făcălețul) în tron (5).

Unor morți, pe-alocuri, li se înfig o *andreadă* în buric (6) sau în *inimă* (7).

Prin altele li se vâră prin inimă o *frigare* înoroșită în foc (8), o *teapă* (9) sau un *par* (10). Parul trebuie să fie de *carpen*. Când

(1) Marian, *Inmormântarea*, p. 83.—T. Burada, *Inmormântarea*, p. 53—4.—Sârbii pun mortului un bulgăr de pământ pe piept, ca să nu se facă Strigoial (Ceaușanu, *op. cit.*, p. 12).

(2) Cred. Rom. din Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu: „Acei născuți cu *chitie* în cap, și cu *camașă*, și știind că s-au născut astfel, spre a-și feri neamurile mai târziu de nenorocirii, lasă vorbă până nu mor, ca după ce vor murî, să-i dreagă. *Dresul* se face astfel: când să-l înmormânteze, îi umple gura, nasul, urechile, buricul și a. cu *pietricele* și *tămâie*, și apoi îi mai înfig și o *undrea* în buric“.

(3) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(4) Schott, *Valachische Märchen*, 1845, p. 259.

(5) Cred. Rom. din com. Boureni, jud. Dolj, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(6) T. Burada, *Inmormântarea*, p. 53—4.—*Şezătoarea*, VI, p. 56—7: „Când s'a născut un copil și e Strigoial, trebuie să-l țină minte ai casei lui, precum și rudele, ca la moarte să-i străpungă burta cu o *undreadă*, că de nu, apoi va ieși din mormânt și va veni noaptea a casă, de-și va omori toate *rudele*, pe rând Asemeni va omori și *vitele*“.

(7) *Şezătoarea*, XIII, p. 157: Femeia, când naște copilul Strigoial, trebuie să țină minte când moare copilul, și să-l străpungă cu o *sulă* în inimă, căci atunci, când îl străpunge, dă *sâangele* din el și moare, și nu mai înviază, ca să mânânce inimile rудelor.

(8) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(9) Marian, *Inmormântarea*, p. 419.

(10) *Ibidem*: *Strigoial*, *Strigale*, *Strigoanele*, *Strigoicele*, iar în Banat *Strigoanele*,

i se bate parul, săngele sare de 7 stânjini în sus; atunci îi moare Strigoiului și cealaltă inimă (1).

Altora li se străpunge capul, dacă nu, după cum am văzut, — chiar li se tăie (2).

Prin Bucovina li se face racla sau siceriu de lemn de *tisă* și în acea raclă mortul se pune cu capul unde trebuie să-i stea picioarele (3) sau se aşeză cu fața în jos (4).

După înmormântare, merge un bărbat, — rudă cu mortul, — sau trimite pe femeia sa ori pe a mortului la groapă având în sănătăți de în sau de *peritură* (5), ca să dea ocol mormântului, după care, să dea foc călților și să zică :

— Omul acesta să nu se facă Strigoiu sau Moroiu!

Prin unele părți Strigoi se dregă în chipul următor : se pun în jurul mortului *pietrecèle* iar în poală i se aşeză *rug* și *marmură*. Când merg cu el la groapă, un om ieau meiu să-l presară pe drum zicând :

— Strigoiul să mânânce pe an câte un bob de meiu și să nu mânânce inimile neamurilor lui!

sunt mitici și reali. Cei dintâi rar se arată în chip omenesc, dar cei de-al doilea, întotdeauna, atât vii, cât și după ce mor, când se prefac în Spirite rele, dacă la moarte nu li se împlântă în inimă un par.

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Marian, *Inmormântarea*, p. 419 : „Morții, despre cari se crede că sunt Strigoi ori Pricolici și cari se cunosc mai cu sămă pe aceea că, după cum spun unii, au coadă, se îngroapă cu fața în jos sau li se bagă în gură *ustunoiu* (usturoiu, aiu), și pietre, sau li se împlântă în inimă o *teapă*, sau li se tăie capul și aşă se pun apoi în siceriu și se îngroapă, ca să nu se poată sculă din mormânt și să sugă săngele sau să mânânce inima celor vii, căci pretutindeni se crede că Strigoi ies noaptea din morminte cu deosebire în seara spre Sf. Gheorghe, *Inălțarea Domnului și Sf. Andrei*, când au cea mai mare putere, și atunci nu numai că ieau *laptele* dela vacile mulgătoare și le sugă săngele, nu numai că fac oamenilor o mulțime de neplăceri, neajunsuri și daune, de cum înopteară și până cântă cocoșii, ci tot odată mânâncă rând pe rând câte un membru din familia lor, sau le mânâncă numai inima și le sugă săngele, din care cauză trebuie numai decât să moară!“

(3) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(4) Marian, *Inmormântarea*, p. 420.

(5) Poate că *peretură*.

Acasă, unde a zăcut, i se pune la picioare un *cuțit* iar la cap un *fus*, și se zice:

De va veni strigoiul dela răsărit,
Să se înțepe în cuțit,
Iar d'o veni dela apus,
Să se înțepe în fus! (1).

Prin jud. Teleorman, când moare Strigoiul, este dres în modul următor: I se vâră *pietricèle* în ochi, în urechi, în nas, în gură, sub unghii, ca să aibă ce roade, și se pune *mieiu* în poală, ca să zăbovească multe zile, până să-l mâncânce, și în sicriu e încunjurat cu un *rug* de jur împrejur. (De altfel rugul se pune acum la toți morții).

Când se duc ai casei, la trei zile, ca să-i tămâie, ieau și nouă *fuse*, pe cari le înfig în mormânt, ca să-l înțepe, când va cercă să ieasă din mormânt. Mai ieau și *câlți* pe cari îi presară pe mormânt, și le dă foc, de ard, ca să-l pârlească pe Strigoiu.

Când răposatul are frați sau surori *ziuateci* sau *lunateci*, adică născuți în aceeaș zi sau aceeaș lună, „se scot din fiare“. Se așeză cosciugul (tronul), cu mortul în el, pe pragul casii cel mai din afară. Intr'un lanț de fier,—de obiceiu verigele coșului,—se leagă piciorul drept al mortului cu piciorul fratelui său, surorii sale,—ziuateci sau lunateci,—și se închid capetele lanțului cu un lacăt.

Alt cineva, strein de-ai casei, și de alt sex cu cel viu, întreabă:

— Mi-ești frate (sau: soră) până la moarte, ca să te scot din fiare?

— Iți sunt,—răspunde cel cu piciorul în lanț.

Așa se întreabă de trei ori și se răspunde de trei ori. După al treilea răspuns, se deschide lacătul, și cel scos din fiare rămâne în casă.

Li se dă apoi o *furcuță de lemn* tăiată atunci din vreun pom, ca s'o rupă. Peste prag,—unul afară și altul înăuntru,—despică furcuța care este semnul *înfrățirii* lor până la moarte, neputându-se luă unul pe altul de bărbat și soție.

(1) *Şezătoarea*, XIII, p. 160.

In urmă, se ridică îndată răposatul și e pornit la biserică, în cântecele preotului“ (1).

Prin unele părți se zice că-i bine ca să se aprindă pe mormântul Strigoilor *porumbei* (2).

Altora li se înfige trei *surcele* în spinare, lângă coadă (3).

Prin părțile Oraviței, când se aşeză mortul pe masă, i se taie din cap de către o femeie câtevă fire de *păr* cari se păstrează, pentru ca mai târziu, dacă mortul se va preface în *Muroiu* și va veni acasă, să i se aprindă din părul lui, și astfel, să se ducă.

Alte ori, înainte de a aşeză mortul în sicriu, o femeie ieă rădăcină de *leuștean*, *spini* și pușini *câlți*, le aşeză în jurul siciului, pune peste câlți *praf de pușcă* și le aprinde cu toagul, le acopere cu capacul siciului și apoi aşeză mortul, ca să nu se facă Strigoiu (4).

Prin Banat, după înmormântare, mai târziu, unul din familie merge la mormântul bănuitorului cu *pâne* și *vin*. Cu vinul stropește mormântul iar pânea i-o dă de pomană. Cu acest prilej îl bocește și-l tămâiază, cu credință că nu se va face mortul Strigoiu (5).

Prin jud. Vâlcea, pentru a împiedecă Strigoial ca să se scoale din mormânt, i se pune în siciu, la înmormântare, un *cocoș* (6).

Prin unele părți din Moldova, la împlinirea celor şapte ani dela îngroparea unor copii născuți morți necreștinați,—despre cari, cum am arătat, se crede că se fac Strigoi,—femeile cără cu gura *aghiasmă mare* dela Bobotează și le stropesc mormintele, ca morții să nu se facă Strigoi.

Prin alte părți, și tot spre acest scop, stropesc asemenei mormânturi cu aghiasmă mare dela Bobotează, adunată dela 7 biserici în 7 șipușoare. De sufletul morților se dă vreo trei coti de pânză ca crijmă.

Pe-alocuri se toarnă cruciș, peste mormânt, sau se toarnă în siciu printr'o gaură făcută în pământ, și se zice:

(1) *Ion Creangă*, V, p. 243.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) Idem.

(4) *Familia*, XXV, p. 434 – 6.

(5) Schott, *op. cit.*, p. 203

(6) *Şezătoarea*, XIII, p. 158.

— Botează-se robul (sau roaba) lui Dumnezeu, N., în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, Amin! (1).

La acestea trebuie să mai adăogăm și următoarea credință: Strigoii nu se fac numai din Strigoii vii sau morți, ci, ca oamenii noștri, ei se înmulțesc prin încrucișări și nașteri. Lucrul acesta se întâmplă mai ales iarna, „când nu-i trăsnește *Sf. Ilie*; vara însă, n'au cum se face, că Sfântul îi trăsnește ca pe niște Duhuri necurate ce sunt” (2).

Trecând la isprăvile Strigoilor, îi luăm întâiul pe cei vii. Puterea de căpetenie a acestora este *deocheatul* (3). În această privință iată credințile pe care le întâlnim prin unele părți ale Ardealului:

Strigoiu e acela ce se naște cu *căciulă* în cap. Pe ce lucru îi sparge moașa căciula, pe ce va aruncă-o întâiul, *pe acel lucru e acel om Strigoiu*. Strigoiu nu se va putea astămpără, până când nu se va anină de acel lucru. Dacă moașa va fi aruncat căciula pe un om, pe o vită, Strigoiu va avea mai ales darul de a deochia oamenii sau vitete. Să se uite Strigoiu numai în pământ, și omul sau viața va murî numai decât, căci deochiul lui nu se mai poate înturnă.

După moarte, acești Strigoi se hrănesc tot cu oameni sau cu vite, adică cu lucruri, ființe și lucruri, și ființe, de acelea pe care *au fost puși*.

Astfel, se spune că *o fată fiind pusă Strigoaică pe un câne*, după ce a îmbătrânit și a murit, s'a prefăcut în lup și a mâncaț *toți câinii din sat*.

Prin unele părți se spune că fiecare om trebuie să deoachecevă, adică să fie Strigoiu pe cevă: om, vită, piatră, și. a., despre cari însă omul Strigoiu nu-și de sama (4).

Cu privire la adeverății Strigoi, întâiul lucru care trebuie să fiut este vremea când ei ies din mormânt sau când, cei vii, își părăsesc trupurile lor spre a începe a se da la tot soiul de răutăți.

(1) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 208–9.

(2) G. F. Ceașanu, *op. cit.*, p. 411.

(3) *Calendarul folcloristic pe 1910*, Craiova, p. 28. Copilul deochiat de Moroiu sau de Strigoiu, trebuie să fie deschisă cu chită Strigoiului care l-a deochiat. Cf. și p. 29.

(4) Impărt. de d-na E. Voronca.

După toate credințile, lucrul acesta se întâmplă noaptea, pe la miezul nopții, după ce *cocoșul* a cântat (1) și anume: între ceasul 12 și 1 (2), sau până ce cântă cocoșii de două ori (3), sau între întâiul și al treilea cântat de cocoși (4).

Prin unele părți se crede că Strigoii ies „în nopțile întunecioase și joacă până se îmbină ziua cu noaptea, apoi intră iarăș în groapă și nu mai vezi nimic pe mormânt, pe unde au intrat” (6).

Un semn că peste noapte vor ieși Strigoii, este cântatul cocoșilor de cu seara (7).

Vremea cea mai plăcută Strigoilor este noaptea cu *lună nouă* (8).

De umblat, Strigoii umblă tot anul, dar mai ales pe la *Sf. Vasile* (9), în noaptea *Paștelor* (10), spre *Sf. Gheorghe* (11), după *Filipi* (12) și îndeosebi spre *Sf. Andreiu*, care se numește și *noaptea Strigoilor*, despre care se zice că poporul n'ar trebui să știe când cade. Atunci, scrie Alexandri,

Sgomot trist în câmp răsună,
Vin Strigoii, se adună,
Părăsind, a'lor secrii, —
Voi creștinelor popoare,
Faceți cruci mântuitoare
Căci e noaptea 'ngrozitoare,
Noaptea Sfântului Andrii!

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca. — *Şezătoarea*, VIII, p. 16.

(2) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 109.

(3) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(4) *Ibidem*, p. 16.

(5) *Ibidem*, XIII, p. 161.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 437.

(7) *Ibidem*, p. 861: Strigoicele la lună nouă umblă mai tare.

(8) *Şezătoarea*, XIII, p. 162.

(9) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(10) Marian, *Sărbătorilor*, III, p. 202—224.

(11) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 118—9: „După ce trece sărbătoarea *Filipilor*, femeile se feresc de a lăsa afară limbile dela meliș și melișoia cu cari au melișat cânepa, pentruca să nu se bată cu dânsene *Strigele*, până ce pământul se cutremură“.

Am descris pe larg în altă parte această noapte (1); în cele ce urmează se vor adăogă știrile nouă și credințile cari se leagă în deobște de ieșirea Strigoilor.

Dacă Strigoii vii pot ieși ori când, noaptea, cei morți ies din morminte numai după anumită vreme dela îngropare. Unii spun că aceasta se întâmplă la 9 zile după înmormântare (2), alții cred că la 40 de zile (3), la 6 săptămâni (4), alții la 6 luni (5), iar alții la săpte ani (6).

Prin unele părți se zice că Strigoii ies numai trei ani dela moarte (7), iar prin altele se crede să ies șapte ani, când *morții trebuie să se desgroepe*, ca să se sfîrșească din nou (8).

Celor din morminte le vine ușor ca să iasă pe găuricea dela capul mormântului; tot astfel de ușor le este și Strigoilor vii ca să-și părăsească trupurile. Aceștia, ziua, fac treburile de nevoie la gospodăria care o au, iar seara, după ce se culcă de vreme, sufletele lor ies și merg de se înhăitează cu alte suflete de Strigoi, lăsându-și acasă trupurile ca și moarte. Dacă cineva ar simți în acest timp trupul cel fără suflare al Strigoiului și i-ar pune de pildă, capul, acolo unde i-au fost picioarele, acel om ar ră-mâneă mort pentru totdeauna, căci venindu-i sufletul înapoi, n-ar mai ști pe unde să intre în trupul său ca să și-l invieze (9).

(1) *Ibidem*, p. 126–135. – A. Gorovei, *Credință*, p. 5–6: „Spre Sf. Andrei se fac cruci pe la ferești, cu *usturoiu*, se ung coarnele vitelor, și mânâncă cu toții *usturoiu*, de care miros fug *Strigoii*.”

(2) *Şezătoarea*, XIII, p. 159.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 9, cred. din jud. Argeș: Strigoiul ace din copilul cu căiță care ieșă la 40 de zile să-și omoară rudeniile

(4) *Şezătoarea*, XIII, p. 159.

(5) Cred. Rom., din com. Bâzgărei, jud. Teleorman, împărt. de d-l Al. Saint-Georges.

(6) Acad. Rom. *Ms. no. 3418*, p. 43, cred. din jud. Botoșani: Moroial se face din copiii nebotezați; ies peste 7 ani. La fiecare Bobotează se toarnă aghiasmă pe mormânt, ca să nu mai iasă.

(7) *Şezătoarea*, I, p. 246.

(8) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(9) *Şezătoarea*, I, p. 245–6: „Strigoii vii totdeaunia spre Sf. Andrei se culcă afară, iar cei morți ies din mormânt, până la trei ani, și vin noaptea pe la casele lor, să facă cevă celor din casă cu cari și vorbesc, stând totdeauna până la miezul nopții. Unii povestesc că chiar *Strigoii vii*, nu se duc toți cu rupul, ci la unii adormind în spre Sf. Andrei, li ieșă numai *sufletul care se*

Iată o povestire care se aude prin jud. Suceava:

„Unui om ii muri femeia în pripă, și fiind el întrebăt cum și ce boală a avut femeia lui, povestii astfel:

— Aseară,—eră spre Sf. Andreiu,—ca niciodată, nevasta mea, Dumnezeu s'o ierte, s'a culcat mai de vreme. Eu am mai stat cât am mai stat dinaintea focului și dela o vreme, sculându-mă să merg să mă culc, oameni buni, Doamne păzește (omul se bătu cu palma peste gură), cruce de aur în casă, pe gura femeii ieșia o pară roșie! Mi-am făcut cruce și n'am mai văzut nimic. Am strigat nevasta, să se scoale,—ea n'a răspuns: am început a o scutură, am luat-o din locul acela, am pus-o pe cealaltă laită, dar pace bună! Era moartă ca toți morții, cum o vedeți și acumă.

Iar babele de prin prejur, după ce mai scoaseră câte un suspin, ziseră :

— Sărace om! De știai tu de mai înainte că femeia ta ii Strigoaică, tu n'o mutai din locul în care s'a culcat, și ea nu muriă, căci *para cea roșie a fost sufletul ei*, care, când s'a întors înapoi, n'a găsit trupul unde-l lăsase, și s'a tot dus pe ceea lume“ (1).

Unii cred că în aceste călătorii de noapte, *Dracii* poartă pe Strigoi în spinare (2).

Aceste duhuri de Strigoi se văd jucând noaptea pe *haturi* ca niște *făcluțe* mici sau având fiecare în mâna câte două lumâneri (3). Tânărul, se strâng la căpetenia lor unde mătură vatra, o ară și o seamănă cu *mălaiu* mărturit. După ce acesta crește și se coace, este strâns, pisat și făcut cu *lapte*, cu care se ospătează Strâgele și Strigoii. După aceasta ies pe hornuri, se învolborează prin văzduh și pe sub streșini și apoi pleacă de-și însuflețesc trupurile (4).

Anii spun că Strigoii, îmbrăcați în haine roșii, joacă până 'n zori de zi.

preface în fel de fel de animale, și dacă trupul acestor Strigoi este mutat din locul unde s'a culcat, rămâne mort, căci sufletul întorcându-se, și ne mai găsim trupul în locul în care l-a lăsat, se duce pe ceea lume“. — Cf. aici, p. 132, nota 9.

(1) *Şezătoarea*, I, p. 247.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(4) I. Sbiera, *Povești*, Cernăuți 1885, p. 139—47.

Prin multe părți însă se crede că Strigoii umblă și sub alte înfățișări, cum ar fi cele de *iezi, pisici, câni, purci, şobolani* (1), *ogari, lupi* și a. (2), care par a se chemă *Pricolici* (3) sau *Pricorici*, adică Strigoii intruță în animale.

După unele credință, *Pricoliciul* se face din al nouălea frate din nouă frați lunatici, adică născuți în aceeași lună a anului (4).

După alte credință, *Pricoriciul* se face din cei ce beau *ud* de om; cine este silit să se clătească în gură, împotriva *brâncii*, cu acest *ud*, s'o facă cu băgare de samă, ca să nu-l îngheță (5).

După altele, *Pricoliciul* se face unul din soții ce s'au luat fiind rude (6).

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 19–20. – *Ibidem*, XIII, p. 157: „Un om, fiind Strigoiu, a murit și nu l-a străpuns nimeni. Acest Strigoiu a mâncaț nouă ani rudenii, și la nouă ani s'a făcut *Pricoliciu ogar* și s'a înhătit cu lupii”. – L. Șaineanu, *Basme*, p. 875–6: „Asemenea Demoni nocturni, când sug săngele victimelor, poartă (mai ales în țările slave) numele special de *Vampir*, cum se numește Strigoiu și în graiul macedo-român. El e sufletul unui om viu (obișnuit vrăjitor) sau și al unui om vrăjit, și merge să soarbă săngele celor adormiți, cari, după aceasta, încep a slăbi și lărgeze, râñă mor. Aceste ființe demonice, când ieau o formă animală (obicinuit de lup, mai rar de câne turbat), poartă numele de *Vârcolaci* și *Pricolici*, adică „oameni-lupi” (*Werwolf, loup-garrou*) și finăcă morții cari ies din groapă, spre a suge săngele, se arată uneori în chip de animal, *Vârcolacul* s'a identificat la unele popoare balcanice (Bulgari, Albanezi, Greci) cu *Vampirul* sau *Moroial* sugător de sânge. Pe de altă parte, superstiția universală că monstrul animal (adesea în chip de *lup*) devoră luna și cauzează astfel întunecimea ei, a făcut să se atribue Vârcolacilor cauza directă a eclipselor lunare. În Europa orientală, licantropia datează din cea mai înaltă vechime și Herodot (IV, 105) raportează despre Neuri, un popor dela nordul Scîtiei sau Basarabiei de astăzi, că ocată pe an fiecare Neur se faceă lup căteva zile și reveniă în urină la forma-i umană. De asemenea episcopul italian Luitprand, istoric serios, povestește despre un țar bulgăresc, fiul lui Simon, care era vrăjitor și putea într-o clipă să se prefacă în lup sau într'altă fiară”.

(2) G. Grigoriu – Rigo, *Medicina poporului*, I, p. 49: Strigoi după moarte sunt toți Strigoii în viață, adică oamenii cari până trăesc, se prefac când voesc în fel de fel de jigăni, d. e. *iepure, vițel*, etc., sug și laptele dela vaci și se duc apoi la „Rotundu” în Banat, pentru a luptă cu Strigoii.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 9 v°: *Pricoliciul* e o fantomă ca porcul sau vierzurile.

(4) Gorovei, *Credință*, p. 281.

(5) *Ibidem*, p. 334.

(6) Acad. Rom., *Ms. no. 3419*, p. 91.

Pricoliciul are picioarele dinainte mai scurte ca cele dinapoi (1).

Tot Strigoi sunt și *Tricolicii*. „Tot omul care e *Tricoliciu*, când îi sosește timpul, fie ziua ori noaptea, se duce până într'un loc, unde se crede a fi scutit de ochii lumii, ocolo se dă de trei ori peste cap, își schimbă făptura sa de om și se preface în *lup* sau *câne*, și în această stare cășunează apoi o mulțime de daune, răutăți și neajunsuri celorlați oameni, cari nu sunt Tricolici ca dânsul și pe cari îi întâlnește în calea sa” (2).

După unele credinți, Tricoliciul se face dintr'un copil din flori (3); după altele este copilul unei fete greșite cu un flăcău, născută și dânsa tot astfel, dintr'o mamă zămislită la fel (4).

Iată povestirea unui *Tricoliciu*, botezat aici *Pricoliciu*:

„Un Tânăr flăcău care era Pricoliciu (5) din naștere, la timp se căsători cu o Tânără fată dintr'alt sat. După obiceiu, la săptămâna după nuntă, înjugă boii la car, puse mâncare și băutură în car și luă nevasta să se ducă pe cale întoarsă la socrii lui, pentru a se cinsti.

Mergând pe drum, el spuse nevestii că poate să le iasă înainte vreo fiară sălbatecă, dar ea să nu se sperie, ci să pună mâna pe secure, și să dea până la sânge.

Ajungând ei până într'o pădurice, pe unde ducea drumul, el opri boii și intră în pădure, fără a fi bănuit de nevastă. Acolo se despuiă, se dete peste cap de trei ori și se prefăcu într'un mânz roșu, cu capul de om. După aceea ieși și sări asupra nevestei, s'o mânânce. Nevasta însă, care îl observase de departe, puse mâna pe secure, și cum se repeziă el peste căruță asupra ei, îl lovî peste o ureche, făcându-i o tăietură adâncă.

Indată ce el fu săngerat, a fugit în pădure, și dându-se înapoi,

(1) Gorovei, *op. cit.*, p. 281: *Pricoliciul*, adică un om prefăcut în câne, însă, zice poporul, cu picioarele dinainte mai scurte și cu cele dinapoi mai lungi, se amestecă într'un *haitic* de lupi, umblând cu ei după prăzi de vite și chiar de oameni, mai ales după cei născuți din *flori*“.

(2) Marian, *Traditii populare române din Bucovina*, București 1895, p. 343. — Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 72 v°: Tricoliciul mânâncă copiii în lipsa părintilor de-acasă, înșirându-le mațele prin cuile păreților.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 193 v°.

(4) *Ibidem*, p. 372 v°.

(5) Popescu-Ciocănel, Patriciu și Salviu, *Brașoave*, p. 264: „*Pricolicii* se cred a fi niște oameni, cari la anumite epoci se prefăceau în fiare sălbatece și făceau rău omului“.

peste cap de trei ori, se prefăcă iarăș om, după care se îmbrăcă cu hainele și venă la căruță spre a urmă drumul.

Intrebat fiind de nevasta sa, el i-a spus că nu știe nimic, și că bine a făcut de a dat cu securea, căci alătul, de nu l-ar fi săngerat, ar fi mâncat-o.

Ajungând la părinții ei, le-a povestit întâmplarea pe furis, arătându-le și rana dela urechea săngerândă, iar părinții au pricoput că ginerele lor e Pricoliciu și i-au luat nevasta, oprind-o la ei a casă" (1).

Iată a doua povestire :

«A fost unul, și s'a făcut Strigoiu, și a umblat cu *lupii* treisprezece ani. Si s'a dus la niște Ungureni, la oi, și au sărit câinii și l-au prins pe el, și l-au făcut sănge. Si el a început a strigă, că s'a făcut om cum l-a săngerat.

Când l-au auzit ciobanii strigând : „săriți de mă scăpați, că mă mânâncă câinii !”, l-au găsit despuiat. Atunci l-au luat ciobanii și l-au băgat în târlă. Atunci le-ar fi spus lor că a fost treisprezece ani cu lupii” (2).

Și în sfârșit :

„Un om, fiind Strigoiu, a murit, și nu l-a străpuns nimeni. Acest Strigoiu a mâncat nouă ani rudenii, și la nouă ani s'a prefăcut *Pricoliciu ogar* și s'a înhăitat cu lupii.

Acest Pricoliciu, fiind în ceată cu doisprezece lupi, a urlat la o cruce de piatră, și le-a dăruit Dumnezeu să se ducă să mânânce un armăsar dintr'un cârd de cai peste Olt; și până în ziua l-au mâncat.

Și s'a întors pe la niște ciobani, și au sărit câinii ciobanilor și au mușcat pe Pricoliciu. Si cum i-au făcut sănge, a început să tipe, adică s'a făcut om și le-a spus ciobanilor tot ce-a fost cu lupii” (3).

Astfel de credință întâlnim și la *Polonezi* (4).

Prin jud. Covurlui, *Tricoliciul* apare cu înșușile *Joișmăriței*, ca Strigoiu,—om metomorfozat; din descrierea lui însă, se va vedea că nu-i altceva decât tot un Strigoiu viu și nu un *Tricoliciu*. Iată-o povestire :

(1) Popescu-Ciocanel, Patriciu și Salviu, *Brașov*, p. 264.

(2) *Sezătoarea*, III, p. 156.

(3) *Ibidem*, p. 157.

(4) Bugiel, *op. cit.*, p. 11.

„Mai înainte, oamenii aveau de îndurat multe din pricina *T. i. colicilor*. Aceștia erau oameni în carne și oase, cari, atunci când îi apucă un fel de ducă-se-pe-pustiu, umblau din casă în casă și unde găsiau vreo fată mare ce nu-și derificate lucrurile, punându-le cu gura în jos, o mâncau.

Astfel se spune că un popă plecând la târg, ca să cumpere cele de nevoie pentru sărbătoarea Paștilor, și-a lăsat acasă fată, după ce i-a spus ca să meargă la o prietenă a ei, să o aducă la dânsa, și să doarmă împreună, *după ce vor pune toate lucrurile din casă cu gura în jos*,

Ziua, fata a mers la prietenă ei, au lucrat împreună, dar seara, luându-se cu alte celea, a uitat s'o poftească. Acasă, și-a așezat tot ce avea prin dulapuri și polițe, le-a pus cu gura în jos, și numai o lingură, din cele opt, câte le spălase, a uitat-o cu gura în sus.

Peste noapte, iată, se făcău aşă cum se făcău : un *Tricoliciu* venind la casa popii și începă să strige :

— Oală, dă-mi drumul, că nu mai pot !

Și *oala* îi răspunse :

— Poți, nu poți, nici eu nu pot, că-s cu gura 'n jos !

Și *Tricoliciul* începă să strige mai departe :

— *Strachină*, dă drumul ! *Ulcică*, dă drumul ! *Lingură*, dă drumul !

Și când zise pentru a opta oară „lingură, dă dumul !”, sare lingura a opta și îi deschide. *Tricoliciul* intră în casă și o mânâncă pe fată, după ce îi spânzură mățele și părul prin cuiele păreților.

Când se întoarseră popa și preoteasa dela târg, găsiră porțiiile închise. Făcură ce făcură și deschiseră, și-și puseră mânilile în cap la cele ce văzură ! (1).

Puterea Strigoilor este foarte mare. „Strigoaicele sunt date tot de Dumnezeu”, ne spune o credință bucovineană, iar o altă, tot de pe-acolo, adaogă că Strigoaicele sunt mai puternice decât însuș Dumnezeu.

„Strigoaicele, Doamne ferește, ce putere au !

Zice că pe când umblă *Dumnezeu* și cu *Sf. Petru* pe lume,

(1) Culegere din com. Zărnești-Jorăști, împărt. de d-l N. I. Munteanu.

Dumnezeu s'a suit pe o cruce înaltă și le-a întrebat pe Strigoaice :

- Ce faceți voi acolo ?
- Noi aşa facem, — au zis ele, că atât vedem cu ochii, de Dumînica mare să fie *brumă* !
- Eu nu v'oiu lăsă să faceți voi asta !
- Apoi nici noi în cer nu te-om lăsă pe tine, la Ispas, să te sui !

Când a venit la Ispas, Domnul Hristos nu s'a putut suia. A venit înapoi la ele și s'a suit pe cruce de le-a vorbit :

- Faceți voi ce faceți, și când veți veni în cer la mine, v'oiu întrebă eu ce faceți aici !

Ș'apoi tocmai s'a putut Domnul Hristos suia la cer. Dacă le-adat lor voie, i-au dat și ele lui Dumnezeu" (1).

O înșusire caracteristică a Strigoilor este *bătaia* ce și-o fac, mai ales în noaptea de către sărbătorile mari, pe cari le-am poemnit.

Prin Ardeal se spune că Strigoii se ung înțâi cu *usturoiu* sau alcevă și apoi se duc prin văzduh la un munte, călări pe câte o *lopată*. Ei sunt în trupurile lor. Acolo dau de *Mamonul lor*, — căpetenia Strigoilor (2).

Mai preutindeni însă se spune că înainte de a merge la locul lor de întâlnire, Strigoii umbă prin sate și adună *limbile dela mele, melițuice și melițoiae*.

Cu aceste unelte, Strigoii se adună pe *haturi* sau *hotaruri de moșii și sate*, și acolo se ieau la *bătaie*.

(1) Voronca, *op. cit.*, 866. — N. I. Dumitrașcu, *Snoave și legende populare*, Vălenii de Munte 1908, p. 7: „Pe când umblă Dumnezeu și cu Sf. Petru pe pământ, călări, au întâlnit o vrăjitoare ce și fierbea în drum, cu puterea ei vrăitorească, oala, fără foc sub ea.

Când o vede Dumnezeu astfel, zice :

- Sta-ți-ar oala !
- Și ea, de acolo :
- Sta-v'ar și vouă caii !
- Și oala a stat ; și caii lor.

Dacă a văzut aşă Dumnezeu că vrăjitoarea are aceeaș putere ca el, și-a luat vorba :

- Porni-ți-ar oala !
- Și ea :
- Plecă-v'ar caii !"
- (2) Impărt. de d-na E. Voronca.

Prin unele părți se zice că se bat cu *săbiile* (1) prin codri și locuri tăinuite, pe la răscrucile *drumurilor* sau împrejurul unu *foc*.

Prin Bucovina se spune că bătăliile acestea se întâmplă între *Draci* și *Strigoi* (2), căci Dracii au mare ciudă pe Strigoi. Prin cele mai multe părți însă se spune că lupta se dă numai între Strigoii amestecați, adică între Strigoii vii și Strigoii morți.

N-am putea încredea dacă această adunare și bătaie se face la porunca unui spirit, „*Baba Coaja*, regina tuturor spiritelor rele“, pe cari unii o identifică cu *Samca* sau *Avestița, aripa Sătanei* (3).

Bătaia între Strigoi începe atunci când unul zice „*usturoiu roșu*“, și încetează când altul strigă „*usturoiu alb*“, sau când cântă *cocoșii* pentru miezul nopții (4).

Câtă vreme se bat, Strigoii zic :

— Dau, dar nu taiu! (5).

Când o Strigoaică, dintr-o pricina oarecare, nu poate să se ducă la întâlnirea cuvenită, îndeamnă pe alții s'o înlocuească. Astfel, prin jud. Suceava se povestesc următoarele :

„Ci că a fost odată un om care avea o femeie Strigoaică și tocmai de Sf. Andrei o păli de copil. Femeia zise bărbatului său așa :

— Măi bărbate, du-te de iea limba dela melițoiu, mergi la crucile drumului, fără să vorbești cu cineva chiar de te-ar întrebă, dă de nouă ori în pământ cu limba melițoiului și zi din gură; „dau, dar nu taiu“.

Bărbatul ascultă pe femeie, se duse, și în loc să zică după cum

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Voronica, *op. cit.*, p. 863—4.

(3) Marian, *Nașterea*, p. 33 și urm.—T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 100 și urm.

(4) *Şezătoarea*, I, p. 245.—Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 37 v°: Strigoii se bat la *hotare* la Sf. Andrei și Sf. Gheorghe. Ooamenii se feresc ungând peste tot cu *usturoiu*, și strângând limbele de *melițe* de pe-afală.

(5) Cred. Rom. din Bucovina, împărt de d-na E. Voronca.

îl învățase de acasă, el a zis: „dau și taiu”, și când veni acasă și puse mâinile în cap, căci găsi femeia toată tăiată!“ (1).

Prin unele părți se crede că la aceste bătălii, Strigoii se împart pe țari, și că țara cetei ce biruiște, va avea bielșug, căci toate ploile menite pentru țara Strigoilor biruiști se vor răvârsă peste cea a biruitorilor (2).

Venirea Strigoilor morți pe la casele lor, pe unde au trăit, nu este întotdeauna însoțită de primejdii. Ei vin, caută prin casă, mânâncă ce găsesc și varsă faină din căpistere (3). Dacă află ușile închise, intră pe coș; după ce beau și mânâncă, dau rămășițile la vaci, și apoi pleacă (4).

Povestiri de amănunte nu lipsesc:

Iată una din jud. Mehedinți :

„Se povestește că murind bărbatul unei femei și făcându-se Moroiu, venia noaptea la dânsa, se așeză pe pat și femeia îi da demâncare, iar când cântă cocoșii, plecă fuga.

Femeia a spus vecinilor ce se întâmplă și că îi este urât singură. Vecinii i-au zis că dacă va mai veni, să-i dea demâncare și să-i tragă cismele din picioare.

Așa a și făcut: i-a tras o cismă și a pitulat-o, iar când eră să o tragă și pe a doua, au cântat cocoșii și Strigoiul a plecat.

Femeia a arătat a doua zi cisma la vecini“ (5).

A doua povestire din jud. Romanați :

(1) *Şezătoarea*, I, p. 247.—*Ion Creangă*, VII, p. 24 — 5: „Femeile jeariș Strigoaicel, ele chiar lăuze să fie, spre Sf. Andreiu merg la al noulea hotar, pe gura sobei sau pe horn, și când vin înapoi, sunt toate stâlcite și ferfeniște. Despre o damă din societatea înaltă, dar cam excentrică, din Botoșani, se spune că de un revelion, cum eră îmbrăcată cu haine scumpe, comandate din Paris, s'a dus în odaia copiilor, și pe gura sobii, fiu! a tulit-o! Iar când a venit înapoi, eră atât de sdrențăroasă“.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 861.

(3) *Revista „Tinerimea română“*, VI, 1—2, p. 93.

(4) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.—*Revue des traditions populaires*, XVI, p. 140: Spaniolii cred în cei ce ies din morminte prin găuri, ca să-și supere neamurile. Indată se aduce o povestire ca dovedă: un bărbat care se strecoară pe „gaura Strigoilor” (trou des Revenants). Sufletul strigoiului se îndepărtează prin preotului. Familia lui trăește apoi în pace.

(5) *Şezătoarea*, VIII, p. 19—20.

„Un român dintr'un sat, a murit acum doisprezece ani. Și s'a dus trei oameni acolo, în satul acela, unde se însurase el și au tras în găză la socrul lui, unde era și nevasta lui“.

Neștiind că murise, drumeții au întrebat de dânsul. „Nevasta celui mort a zis :

— A murit bărbatu-meu, dar vine numai Joia și Sâmbăta.“ (1).

A treia povestire din jud. Suceava :

„Era odată un om, care, cât a trăit el, totdeauna în spre ziua de *Sf. Andreiu* se culcă afară, din care pricină și ziceau oamenii că-i Strigoiu.

Murind omul acesta, ieșiă în toată noaptea din groapă și veniă acasă la nevasta lui, ședea până ce cântau cocoșii de miezul nopții și apoi pieră.

Biata femeie, îngrozită de astă întâmplare, se plânse la o babă care o sfătuiau aşa :

— Du-te acasă, așteaptă până va veni el, și cum îl vei vedea că intră în casă, tu te și apucă de te spală, te piaptăna, te oglindește, te gătește și nu-i răspunde nimic, până ce nu-i fi gata, iar atunci zî că te duci la nunta frate-său, care se însoată și iea pe soră-sa.

Atunci el are să zică că nu se poate, dar tu spune-i :

— Nu se poate cei morți la cei vii, dar asta se poate !

Și pe loc are să crape !

Un „mulțumim și bogdaproști“ ieși din gura femeiei, care ducându-se acasă, și făcând cum a îngățat-o baba, a scăpat de Strigoiu“ (2).

Une ori Strigoii trebuie „să-și facă păcatul“ chiar și ziua.

„Unul, — ne spune o povestire, — a plecat la rûde, cu nevasta, și pe drum, s'a dat jos din car și s'a dus la o fântână. Și i-a zis nevestei :

— Când o veni un ogar, să dai cu strămurarea în el, cât vei putea, să nu-l lași să te mânânce !

Și el, fiind Strigoiu, s'a făcut ogar și i-a ieșit înainte și s'a ațârnat de ea s'o mânânce. Și ea a dat cu strămurarea cât a putut, până l-a răsbit. Și el atunci a fugit, dacă l-a răsbit și a pie-

(1) *Şezătoarea*, XIII, p. 156.

(2) *Ibidem*, I, p. 246.

rit el. Si a ieșit pe altă parte făcut om și a început să râdă când a văzut-o.

Și el când s'a bătut cu femeia, i-a rupt brâul, și ea l-a văzut cu scamele în dinți, și s'a dus acasă cu el la socru-său și s'a cinstit.

Când a fost să plece, femeia n'a mai vrut să plece, — și le-a spus tot rostul, cum s'a întâmplat!“ (1).

Dacă sunt lăsați „în plata lor“, — ca și *Ieletele*, — Strigoii une ori nu sunt primejdioși; dimpotrivă, pot ajută cu cine știe ce daruri pe un drumeț ca acela :

Un om venia că un sac de mălaiu dela moară, când vede o horă de Strigoi nu de parte de dânsul.

— Să vă crească jocul! — le ură trecătorul.

— Și ție să-ți crească mălaiul! — îi răspunseră Strigoii jucăuși.

Și de atunci, într-adevăr, mălaiul din sacul omului nu s'a mai isprăvit, până când n'a făcut greșala și a spus și femeiei care-l tot ispitiă, taina acelei minuni“ (2).

Din jud. Muscel avem această interesantă povestire :

„Se vorbește, că Strigoiul, venind la horă ca flăcău și fiind în joc observat de un flăcău că i se vede o *codiță* atârnând pe cap, din părără, acesta i-a spus, și atunci Strigoiul, de bucurie că i-a spus, și ca să nu-l mai *devegheze* la alții, i-a făgăduit că-i dă lucru mare, dar să fie în cutare loc cu că mai bun prieten al lui.

Flăcăul s'a însurat și s'a dus cu *nevasta*, că, cine să-i fie mai prieten?

La locul cu pricina, Strigoiul s'a făcut un voinic frumos, și pe când voinicul însurat dormiă, a sucit mințile femeii și s'a hotărât să omoare pe bărbat.

Când însă era să-i dea chiar nevastă-sa cu securea în cap, Strigoiul l-a luat de picioare și răsucindu-l l-a deșteptat:

— Bine, mă, nu ti-am zis să vii cu că mai bun prieten al tău? *Nevasta nu ti-e prieten!*

— Așà?

A venit a doua zi cu frate-său. Dar atunci Strigoiul s'a făcut o fată frumoasă și a sucit mințile frate-său, de s'au hotărât să omoare pe voinicul care dormiă.

(1) *Şezătoarea*, XIII, p. 155–6. — Vezi aici, p. 147–8: se zicea *Pricoliciu*.

(2) P. Pârvescu, *Hora din Cartal*, p. 104. — Variantă în *Şezătoarea*, I, p. 246-7.

Iar l-a deșteptat Strigoiul și i-a zis:

— Ascultă, mă! Vino cu ăl mai bun prieten!

Și a treia zi, ne mai având cu cine, s'a dus la locul acela singur.

Dar fără voie-i, s'a luat un *câne* după el. Și cânele a lătrat și a mărât aşă de puternic, ba s'a și repezit, că n'a lăsat pe Strigoiu să se apropie de voinic, pe care, ca și întâia și ca și a doua oară, îl adormise cu o boare din gură, lăsată dela depărtare.

Atunci l-a deșteptat Strigoiul și i-a zis:

— E, acum e adevărat. Ai venit cu *ăl mai bun prieten al tău*.

— Iată, îți fac și eu un bine! — și i-a suflat în gură *limbile păsărilor și al tuturor lighioanelor din lume*, dar a zis că de-o spune cuivă secretul lăsat, moare.

Nevastă-sa însă, nu știă de asta, și de câte ori el, —înțelegând ce vorbesc vitele: iapa ca să meargă mai încet, că ele sunt patru suflete (ea, însărcinată, și nevasta, sus, tot însărcinată), —oiaia, ca să nu-i taie mielul, că numai unul are, alta să-l taie că are destui, —râdeà, de atâtea ori ea-l întrebă pe bărbatu-său, că, de ce râde?

— Așă mi-a venit! — răspundeà el.

Intr'o zi însă, nevasta n'a mai răbat: să-i spuie, și mai multe nu, că *n'au să mai stea la un tăciune*.

Atunci el și-a făcut *lemnul*, s'a gătit, s'a pus în sicriu și a cerut lumânarea. Când era însă gata să spuie secretul cu limbile, —aude pe câine tot certându-se cu *cocoșul*:

— Cântă, mă, și te fudulești, și stăpânul, uite, săracul, își dă sufletul!

— Păi dacă e prost! Il prostește o femeie!

— Cum?

— Apoi uite, eu am douăzeci de neveste și le stăpânesc pe toate și el are numai una și nici p'aia n'o poate stăpâni. Să se scoale, să ieă biciul și să-i dea pe spinare: „d'astea știu, d'astea spun!”, —să-i zică!

Omul a auzit, s'a sculat și a făcut cum l-a învățat cocoșul.

Atunci femeia a tăcut și n'a mai întrebat niciodată!“ (1).

In căsnicia lor, Strigoii au darul să-și ascundă însușirile lor, făcându-și soții să nu vadă:

(1) C. Rădulescu-Codin, *Îngerul Românului*, p. 260—1.

„O femeie odată eră Strigoaică, și eră cărnă. Dar bărbatul ei n'o vedeă că eră fără nas. Oamenii îi spuneau, și el nu credea. Când eră aproape să moară, i-a zis bărbatului său:

— Bărbate, în urma mea să-mi duci tu la groapă *ulciornul* cel de după horn!

El a ascultat-o! Din întâmplare pe drum, s'a rupt gâtul ulciorului. Cum s'a uitat omul la femeie, a văzut-o că e fără nas.

— Da bine, cine a rupt nasul femeiei mele?

— D'apoi tu amu o vezi că e cărnă? Cât ai trăit n'ai văzut-o?—au început a zice oamenii” (1).

Alte ori însă, Strigoiii întâlniți sunt hărțagoși și buclucași; ei se ieau la goană după drumeți, dar nu-i pot prinde. Dacă omul nu fugă, este muștit (2).

Dintre case, Strigoiii aleg pe cele luminate. Din această pricina se crede că este bine ca ferestrele să fie oblonite (3). Când dintr'o pricina oarecare nu poate intră, Strigoiul *strigă* (4) cu glasul unui om pe care cel diu casă îl cunoaște, doar va ieși afară, crezându-se că adevărat chemat de acel om. E bine însă că noaptea, omul din casă să nu răspundă decât la a treia întrebare, căci odată sau de două ori, orice duh necurat poate întrebă; a treia însă, nu poate. Unul care ar răspunde ori ar ieși afară, ar fi muștit (5), i s-ar strâmbă gura ori i s-ar tăia picioarele. Strigoiii „slobod aşă, un duh răti asupra omului” (6). „Când ajunge la vreo casă, strigă căte un lucru din casă, să-i deschidă, dar românul pune toate lucrurile cu gura în jos. Dacă lucrul strigat e cu gura în jos, să-i dea Strigoiul toată puterea lui, și tot nu-i poate deschide“ (7).

(1) Ion Creangă, VI, p. 139.

(2) Șezătoarea, I, p. 246—7.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 1172.

(4) Însemn și următorul înțeles al verbului *a strigă*: Când unul vede la casa altuia un lucru de care îi este ciudă că nu-l are și el, începe să strige asupra aceluia lucru. De pildă: „Ce? Se laudă cutare că are casă frumoasă! D'apoi să vă spun eu cu banii cui a făcut-o și cu munca cărora a ridicat-o! Așă, ori și cine ar putea avea nu numai căte o casă!” Este credință că nu merge bine unui lucru sau ființe asupra căruia se strigă.

(5) Cf. T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 33.

(6) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(7) Șezătoarea, XIII, p. 162.

Când nu pot face nici un rău, Strigoii fură bucatele, pe vremea treieratului sau îmblătitului, după îndemnul Diavolilor. „Au ei niște *broaște* mari, de coloare cafenie: pe acestea le trămit în surile oamenilor unde stă grâul grămadă. Ele își umplu gușile cu grâu și-l aduc acasă la Strigoiu. Fiind ele foarte multe, și pagube mari pot face. Pe astfel de Strigoi îi află păgubașul aşă că prinde o broască de acestea, o pune în o oală nouă (*ol*) de pământ și o pune la foc de se încalzește. Când începe a arde olul tare, broasca începe a sări și în timpul acela Strigoiu respectiv, care a trimis broasca să fure, vine la casa păgubașului și se roagă de iertare. Dacă este iertat, se duce acasă, dar nu mai poate face ce a făcut. Dacă nu se arată, moare“ (1).

Când nu vrea să facă rău, Strigoiul intră în nasul omului; atunci omul *strănută, străfigă*; și atunci cei de prin prejur îi zic:

— Să-ți fie de bine! (2).

Sau însuș cel ce strănuță își urează:

— Ajută, Doamne, cu bine și cu sănătate! — ca să fugă Strigoiul.

In această privință, iată o povestire:

„Mult trebuie să fie de pe vremurile aceleia, când nu erai volnic ca să pleci noaptea prin sat, că erai schilodit și pocit de ale *Frumoase*, de *Strigoi*, *Miază-noapte* și alte *Mătăhăni* de pe pământ. Dar acestea n'au ținut mult, căci oamenii au aflat meșteșugul vorbelor cari să le zică și scapă de ele chiar în ziua de astăzi.

Au fost o dată un *hoț* și un *Strigoiu*.

Intr'o seară de iarnă, pe când lupii ieșiseră la urlătoare, hoțul a găsit vremea ca să se ducă să fure calul popii din sat, pentru că sbură ca vântul. Dar până a ajunge la casa popii, avea să

(5) *Şezătoarea*, III, p. 134. — Cf. aici, p. 78: *Broască omului*.

(6) Iată ce înseamnă Del Chiaro în a sa *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, ed. Iorga, p. 63 cu privire la *strănutul* de la Anul nou: „... avvertendosi però che, nel giorno primo di gennajo (sollenne presso de' Greci per la festa di San Basilio), se qualcuno de' commensali starnutasse a tavola, subito gli si porta un bicchier di vino, e di più gli vien donato un taglio di panno fino e uno di rasu, per farsi abito e sotto-abito ... se starnutasse il principe (este vorba de masa lui Constantin Brâncovănu) allora il Gran-Tesoriere a spese pubbliche sarebbe obbligato di donargli un broccato d'oro per farsi un abito“.

treacă pe lângă un țintirim. Și îi eră urit, că auzise că-i ies înainte Strigoii. Se gândia: să lase calul,—eră prea sprinten; să se ducă,—îi eră frică că-l pocește.

Nu stătu mult la îndoială și o luă la sănătoasa, prin vremea aia urită, tocmai pe la miezul nopții, când toate jigăniile ies pe pământ, și mergând, par că zicea cântecul asta:

— Plouă, ningă, bată vântul,
Eu mă duc unde mi-e gândul!

Când fu aproape de casa popii, îi ieși înainte o mogândită cât un stat de om, cu o lumânare în mână. Eră un Strigoiu. Avea dinți mari ca de cal și printre gingii se vedea firile de carne de om; unghiile îi erau de un sfartal, și la picioare și la mâni îla fel, că la urs, ba încă și sub barbă avea păr.

In cap avea o chichie la fel cu cea ce-o poartă Ucigă-l-toaca, ce înșeală oamenii.

Hoțul, cum se văzut că este față în față cu matahala asta, începu a scuipe și a se încchină:

— Ptiu! ptiu! ptiu!, ucigătecrucea! ptiu! ptiu! ptiu! ucigăte
toaca dela sfânta biserică, crucea și Sf. Ilie din cer!

Se sbârlise părul pe el ca pe porc și se îngălbenise ca turta de ceară, dar cu tot zisul și închinatul lui, nu a făcut nimic, pentrucă erau frați de cruce. Hoțul eră Diavol necurat cu gândul rău la inimă, iar Strigoiul eră duh necurat de pe altă lume, și venia pe lumea asta numai când îi eră scris lui.

— Ho, ho, frate, stai, frate, ce mă scuipi? Ce, nu suntem frați? Nu mă cunoști?

Hoțul, când auzi vorbele astea, parcă și mai veni o țără în fire; deteră mâna amândoi ca și cum s-ar cunoaște de o mie de ani.

Înțelegeți dumneavoastră ce-a fost aici. S'a întâlnit un Ghiavol de pe lumea asta cu un alt Ghiavol de pe lumea cealaltă,— că doară hoțul e Ghiavol curat pe lumea asta.

S'au găsit tovarăși hoțul cu Strigoiul și au început să vorbească amândoi de vîeața lor. Hoțul spunea că se duce să fure calul popii. Strigoiul îl întreabă că poate să țină minte ce a furat întâi și întâi? El a spus că a furat, când eră copil de șase ani, un ou dela un vecin, și pe urmă un miel, un bou, o coasă, un plug, un topor dela un pădurar și patru găini dela neică-so Stan. Și a spus hoțul, de nu le puteai ține minte.

Strigoiul zice :

— Lasă, frate, că tu ai timp să plătești păcatele astea pe cari le-ai făcut, dar e rău de mine, că mie nu mi-a dat Dumnezeu răgaz nici ca să pot să-mi mărturisesc păcatele, și acuș ard toată vieața mea în iad, într'un râu mare de foc, și niște șerpi îmi rod oasele, și niște frigări roșii le bagă șapte oameni în mine și iar le scoate. Și dacă vrei să știi cine sunt ăia, sunt cele șapte suflete pe cari le-au luat eu : i-am omorât eu cu mâna mea!

Vezi, dacă ai vreă, te-ai lăsă de hoție și n'ai mai cădeă în hanul în care sunt eu !

Hoțul, luând bine în băgare de samă vorbele Strigoiului, îl întrebă că el de ce se duce ca să iea copilul popii ?

Strigoiul îi răspunse :

— Sunt trimis de tartorul Ghiavolilor, că eu sunt sluga lui, să ieau suflete nevinovate din leagăn.

Hoțul își zise atunci în gândul lui :

— Mă, săracul bietul popă ! Să știe el ce are să fie pe capul lui în noaptea asta !

Hoțul, tot ca să afle bine, îl întrebă că cum s'a făcut sluga Ghiavolului și unde-i este locul lui, în care s'a născut ?

— Am mâncat carne de om, — zice Strigoiul, — și locul meu este uite colo, în satul ăla : casă, copii, toti, — arată în spire țintirim. Am omorât șapte oameni, fără frică de păcat ! Odată, când am vrut să prind o *fată de căprioară*, care mi-a rupt vieața, m'am pomenit cu toate stâncele de pe un munte, că s'au rostogolit *de-a prăstăvala*, sfărâmându-mi picioarele; m'a dus în fundul unui pustiu, unde au venit cei șapte Ghiavoli cari bagă totdeauna frigările roșii în mine. Și aşă, vezi, asta mi-i munca grea. Cine face rău pe lumea asta, rău găsește pe lumea cealaltă.

Hoțul, tot hoț ! Văzând că nu-i face nimic Ghiavoul ăsta de frate, îl întrebă iar, cum iea sufletul copilului.

— Mă fac muscă sau scânteie și intru pe cheia ușii și mierg la leagăn și intru pe nările nasului. El atunci *strânută* și dacă nu va zice „Doamne, ajută cu bine !“ de trei ori, îi voi luă sufletul ! Dacă va zice, fug dela el, că *Sf. Ilie*, cum aude, vine să mă prindă, și mă omoră !

Pe-aproape de cântarea cocoșilor se despărțiră.

Hoțul e la fereasta popii, și așteaptă să zică „Doamne, ajută cu bine !“ când va veni Strigoiul.

Un strănutat înădușit se aude în leagăn:

— Achtu! achtu! achtuuu!

De la fereastă se aude:

— Doamne, ajută cu bine! Doamne, ajută cu bine! Doamne, ajută cu bine!

Indată se aude bătând din aripi cocoșul: fâl! fâl! fâl! și cucerigu! Bate ceasul de deșteptare! A pierit Satana, să a dus în fundul pământului sau în prăpastia râului de foc, să-l înțepe celeșapte frigări roșii! Cuminte este paserea! Ea vede cele rele, noaptea, și de aia Strigoiului i-a mirosit a cocoș, și a fugit numai decât.

S'a sculat popa, a aprins o lumânare, și cu toporul la ușă întreabă:

— Cine-i? Cine-i?

— Om bun! — răsunse hoțul.

— Om bun, intră înăuntru!

Hoțul spuse toate: cu ce gând a venit la el, — și i-a spus și de Strigoiu, că venise să iea copilul din leagăn.

Popa, auzind aşă, i-a dat calul, pentru care venise să-l fure și o pereche de desagi de galbeni, că pe atunci eră lumea bogată, nu ca acuș.

Hoțul s'a mai întâlnit o dată cu Strigoiul și l-a întrebat:

— Așă mi-ai făcut?

— De, măi; nu am ce face!

Lasă, că acum avem noi leac de cojocul Ghiavolului!“ (1).

Din Bucovina avem aceste două variante :

„Zice, întâia, că a fost un fecior de boier și a vrut să plece seara la drum. Calul îi sta legat afară, numai să încalece și să pornească. Un tâlhar însă, văzând calul, se apropiă să-l fure. Tocmai atunci vede sub fereastă pe un *Strigoiu*, cum pocia pe feciorul boierului, care în minutul acela a strănutat.

— Sănătos! — a strigat tâlharul de afară, iar Strigoiul de ciudă a crăpat, căci de nu-i zicea tâlharul cuvântul acesta, feciorul boierului eră mort.

Auzind cei din casă sgomotul, au ieșit afară, întrebând ce este?

— Veniți singuri și-ți vedeă! — răsunse tâlharul, — să vă încre-

(1) *Calendarul Revistii „Ion Creangă” pe anul 1912*, p. 154 - 7.

dințăi ce treabă v'am făcut. De nu veniam eu ca să vă fur ca lul, boierul cel Tânăr eră acumă mort !

Și le arată Strigoiul crăpat !

Ci toții s-au bucurat și i-au dat de bună voie calul.

Iar de atunci a rămas obiceiul ca întotdeauna să se zică celui ce strănuță : „Sănătos !“ (1).

A doua variantă ne spune următoarele :

„Zice că erau o dată doi tovarăși: unul eră tâlhar iar altul *Strigoiu*.

- Unde te duci tu în astă seară ? — întrebă tâlharul pe Strigoiu.
- Eu mă duc să pocesc pe feciorul cutărui om !
- Nu te duce, că acolo mă duc eu să-i fur boii; tu du-te într'alt loc !
- Ba du-te tu în alt loc, că eu acolo vreau să mă duc !
- La ce să faci tu omului aşă supărare, că doar știi că nūmai pe acel copil îl are ! Satul e mare; pe altcinevă nu-l găsești ?
- Nu !
- Ei bine, dar hai că merg și eu acolo să fur boii. Să vedem care mai degrabă va isprăvi !

S'au dus ei. Strigoiul s'a pus la ușă cu *cuțitul*, și pociă, dar tâlharul, sub fereastă, ascultă. Atunci băiatul a strănuțat odată tare, dar tâlharul de sub fereastă a strigat :

— Să trăești !

Cum a zis aşă, n'a mai avut Strigoiul putere să-i mai facă cevă. Pe băiat l-a bufnit săngele pe gură și pe nas, dar n'a murit. Tânărul însă a intrat în casă și le-a spus ce eră să pătească și cum s'a prilejuit el pe acolo, căci voiă să fure boii, și l-a scăpat.

Omul i-a mulțumit și i-a dat de bună voie boii, dar de atunci e obiceiul de a zice în totdeauna când strănuță cinevă : „Să trăești !“, „Să vă fie de bine !“ (2).

Una din grijile Strigoilor este să împiedice pe oameni la porțitul *plugului* (3).

Când Strigoii sunt supărați de oameni, sunt foarte îndărjiți. Un om, văzând lângă un cimitir o Strigoaică, a aruncat cu piatra în-

(1) Ion Creangă, VI, p. 51: „E obiceiul de a zice când strănuță cinevă : „sănătos !, „z dorov !“.

(2) Ibidem.

(3) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 174–5.

trînsa. Strigoaica a dat atunci un *vânt* și l-a trântit jos, că doi ani după aceea nu s'a mai văzut omul întreg (1).

Pe oamenii pe cari îi întâlnește pe cale, năaptea, Strigoii îi supără până când acestora le vine în gând și-și fac cruce (2).

Cele mai multe credință și povestiri, însă, ne arătă pe Strigoi ca unele din cele mai primejdioase Duhuri pentru om, și mai ales pentru neamurile lor.

Ei sug rûdelor (3), — și câte o dată și streinilor, — *sângelile din inimă* (5).

La copiii mici vin în cele dintâi nopți după naștere. „De vor găsi copilul, mama și moașa dormind, ieau inima copilului, și acesta apoi în veci nu se mai pomenește [om].

Când copilul e mai mare și e îmbrăcat în cămașă, — care la grumazi se strâng cu două ațe numite chiotori, — în toată seara trebuie acestea desfăcute, căci dacă nu, atunci năaptea vin Strigoii și-i ieau inima. Așă, un copil neascultând de mamă-sa, nu s'a deschiororat când s'a culcat, și năaptea numai de-o dată aude mamă-sa :

— Vai, inima mea !

Si iute, dând la copil, iată-l rece !“ (5).

Altora le mâncă *ficății* (6) sau *rărunchii*, — mai ales copiilor (7). *Sângelile* îl suge (8) cu o țevie, ori numai cu gura lor, ca să se întărească.

Unora le trag sufletele pe fereastă (9).

Altora le aduc *poceală*, pricinuindu-le scurgeri de *sângere* din

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 173.

(3) *Şezătoarea*, XIII, p. 157: „A fost unul din Potel, care a murit acum opt ani, și era Strigoiu, și a venit și a mâncat pe tat-său, pe mă-sa și pe doi frați în şase zile... A fost unul din Băbici, Ion Țuguiu, și a murit și a mâncat neva sta și doi copii de frate într'o săptămână... Acest Strigoiu a mâncat nouă ani rudenii...“.

(4) *Şezătoarea*, VIII, p. 19.

(5) Densușeanu, *Graful din Tara Hațegului*, p. 233.

(6) *Şezătoarea*, VIII, p. 16.

(7) Marian, *Nașterea*, p. 75.

(8) *Şezătoarea*, XIII, p. 156—7.

(9) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 153.

nas, gură, le aduc junghiuri cari se intrețesc până când vine și moartea (1).

Cântecul Strigoiului care suge săngele, este următorul, — cam neînțeles, de altfel :

*Amorele, amorele,
Inima vine și strigă
Și ea la judecată plângă,
Jalușește pentru tine :
Iepuri, șerpi și căprioare
Nu e bună vânătoare ?
Iepuri, șerpi și căprioare,
Nu e bună vânătoare ?
Inimile omenești,
Unde le găsești, le pierzi.
Sâangele lor mă îndulcește,
Carnea lor mă arănește,
Arana mea asta este ! (2).*

In cele ce urmează, dăm niște credință bucovinene, atât cu privire la *Strâgi*, pe cari poporul le identifică cu *Ielete*, întru totul, cât și privitor la poceala lor care e boala numită *de dâNSELE*.

„Boala *de dâNSELE*, — sau după cum se chiamă *pe domnește*, reumatism, e boala de tot rea. Iată de ce se chiamă boala asta *de dâNSELE* : *DâNSELE* sau *StrâGELE*, — sau cum li se zice la Ardeal, *Ielete*, — sunt sufletele de *femei cari au fost vrăji* cât au fost în viață. Acele suflete nu mai au hodină, nici stare nicăiri, nici în văzduh, nici pe pământ, pentru că Dumnezeu nu vrea să știe de dâNSELE.

Aceste suflete se strâng câte laolaltă mai cu samă pe la *Cercugii*, pe sărbătorile *Sâmpietrului de iarnă* și de vară, pe la *Andreiu*, pe la *Ignat*, pe la *Todos*, la *Haralambi*, la *Arminden* și toamna, pe la *Colibari* și la *Ciuda* și la *Cilipci*, când dă în postul Crăciunului. Pe la aceste zile se strâng în cete totdeauna fără *soață*, — șapte ori nouă. După ce se strâng, — dar în totdeauna pe vârfurile munților, ori pe unde sunt stânci mari, cum sunt bunăoară la Pietrile Doamnei, — joacă; altă nimic nu vorbesc, decât numai atât :

<i>Nup,</i>	<i>Ciusnup,</i>
<i>In casa cu asturoiu nu mă duc !</i>	

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(2) *Şezătoarea*, XIII, p. 156—7.

Și de aceea e bine ca în zilele pomenite mai sus, să se ungă ușorii dela ușa casii cu *usturoiu*, și fiecare om să poarte *usturoiu* la dânsul în acele zile (1).

Strâgele se văd ca lumină aprinse, ca niște mucuri de lumină, cari sboară prin văzduh. Despre jocul lor, — cine le-a văzut, — zic că-i minunat de frumos : șapte sau nouă lumini, după cum sunt ele strânse, se însiră mai întâi în rând și după aceea se învârt în feldefel de forme, iar la urmă, când vine ceasul să se despărțească, se învârtesc roată, și aşă de iute, în cât se pare că se vede un cerc de foc ca cel făcut cu un tăciune, dacă s'ar învârti repede cu mâna.

Până ce nu se strâng la olaltă, Strâgele nu-s primejdioase, dar, după ce se despart dela joc, sunt foarte rele, căci dacă s'ar întâmplă să treacă peste om, ii lasă dureri pěla încheiaturi și ciolane. De trec peste o vită, acea vită *crușește*, — mai pe scurt, — peste orice vietate ar trece, o *ciungește*. Dacă s'o întâmplă să treacă peste o stână de oi, toate oile din stână mñijesc. Leac pentru *mñijit* nu-i altul decât: *aghiasmă* dela trei biserici și cu dânsa să se facă *mujdeiu* amestecat cu *iarbă roșie*.

Strâgilor nu-i bine să le zici pe nume, căci dacă le zici, vin pe la zilele lor și îți fac *pricaz*. De aceea e bine să le zici *Dânsela*, de unde vine și vorba boalii *de dânsela*.

Cine s'ar întâmplă să le vadă jucând, să se dea îndată de trei ori peste cap și să zică :

— Sapte fete cari jucați
Și cântăți,
În șapte țări
Și șapte mări
Vă depărtați !

Cine are boala *de dânsela* se folosește numai de următorul leac : I se ieau apele la trei sfârșituri de lună, cu o *cofă* și o *lingură* nouă, mergând cu ele la părău, făcând trei mătănii ; negrăind nici un cuvânt, se ieau de nouăsprezece ori apă cu lingura, „de jos în sus“, gândind numai la Dumnezeu.

Cel bolnav stă culcat cu fața în sus, sub icoane; acolo i se dă iarăș pe tăcute nouă linguri de apă făcută cu *mujdeiu* de *ustu-*

(1) Pentru șezătoarea de pază a *usturoiului* la Sf. Andreiu, cf. și revista *Gânduri bune*, Huși 1915, no. 6–7, p. 11–3.

roiu, în trei sorbituri iar cu rămășița îi faci cruce în palmă, în dosul mâinii, în tâlpi și în toate închelieturile.

Cuțitul cu care s'a făcut mujdeiul, se împlântă apoi sub patul bolnavului.

Toate acestea se fac după ce cântă cocoșii.

Cel bolnav, de-i bărbat ori femeie, cât își iea apele, la cele trei sfârșituri de lună, și anume la fiecare sfârșit de lună câte trei zile, trebuie să trăiască în cea mai mare curațenie; să nu se supere, să mânânce numai lapte și ouă, să nu ucidă măcar un pușcet, să nu se ude pe picioare (1).

Copilor mici, Strigoii sau Strâgele le pricinuesc boala numită *mâncătură* sau *mâncărimea de inimă*. Pentru a o descântă se iea un păhărel de *miere* și un *cuțit*. Cu cuțitul se taie bucătele mici din foile unei flori de bujor, și tot amestecând aceste foi cu miere, se descântă. Mierea cu floarea de *bujor* se dă copilului bolnav de mâncătură sau mâncărime de inimă,—dureri mari de stomac „prin dedeochiu“.

Iată descântecul :

Ileana Cosânzeana a făcut un copil
Și l-a mâncat *Strâga*;
A făcut doi,
Și i-a mâncat *Strâga*;
A făcut trei,
Și i-a mâncat *Strâga* ;
A făcut patru,
Și i-a mâncat *Strâga* ;
A făcut cinci,
Și i-a mâncat *Strâga* ;
A făcut șase,
Și i-a mâncat *Strâga* ;
A făcut șapte,
Și i-a mâncat *Strâga* ;
A făcut opt,
Și i-a mâncat *Strângă*.
Numai cu cel de-al nouălea, N., a rămas:
In brațe l-a luat,
In munte s'a suiat,
In temniță l-a băgat
Și l-a incuiat
Și l-a alcătuit.
Strâga l-a căutat

Trei zile 'n trei părți.
Dacă a văzut că nu-l găsește
Și nu-l găsește,
La frate-său a alergat,
Frate-său în grajd de piatră a intrat
Și calul cel bun datu-i-a,
In munte suitu-s'a,
Și-a descurcat
Și-a desalcătuit,
Și-a mâncat inima copilului.
Mama, de dorul și focul copiilor,
Suie dealul *Garalilor*,
Găsește inimile copiilor,
Delăturea drumului,
In floarea *bujorului*.
Cu vârful cuțitului luatu-l-a,
In paharul cu miere aruncatu-l-a,
Copilului datu-i-l-a
De l-a mâncat,
Să rămâie copilul curat,
Luminat,
Cum mă-sa l-a făcut,
Și Dumnezeu l-a născut (2).

(1) Ion Creangă, VI, p. 145—6.

(2) Culegere din com. Tepu, jud. Tecuci, dela Maria N. Rugină. — Dat. și

Despre Moroi și despre neajunsurile pricinuite de dânsii, prin Oltenia aflăm următoarele credință :

„De Moroi mor copiii, flăcăii și chiar oamenii mari. Se bănuște că umblă *Moroiul* prin sat când e boleșniță mare, când mor oamenii pe un cap, și când bolnavul nu se poate vindecă cu nici un neam de buruieni sau descântece.

Bolnavul prins de Moroii, întâiu e luat cu fior și frig, nu mâncă, îl doare la inimă, iesă afară subțire, galben ca șofranul, apoi, când i se sparge fierea, — după cum spun babele, — bolnavul iesă afară sânge și venin, și moare.

Boala n'are leac, până nu se ghicește Moroiul și nu se desgroapă.

Moroi se fac babele și moșnegii cari au fost în viață juruiți Necurătului, cari au fost vrăjitori sau răi la inimă, pizmași, dușmanoși și sub cari au trecut un câne sau pisică, când erau morți, întinși pe masă în casă.

Moroi se mai fac și cei întorși dela tătă.

Moroii au *sprincenile îmbinate*, și cât de cât, au și o bucătică de coadă.

Moroii, cât trăesc, sunt foarte periculoși. La cine s'or uită cu mirare, mai cu seamă din spate, numai decât *se deoache*, și cel deochiat de Moroii, cu greu se vindecă; de cele mai multe ori moare.

Moroii, după moarte, se arată dese ori în vis, ba chiar și aievea. Il visează ai lui și vecinii, și atunci se bănuște că cel visat e Moroii. Dar babele, ca să nu mai viseze lumea pe cel bănuit de moroii, se duc la mormântul mortului, și seamănă pe mormânt *mieu* de nouă ani, și îi îngroapă lângă cruce trei *fuse* de-a 'ndăratele. Dacă și după asta, lumea tot îl mai visează, și boala tot mai dăinuște, se tot întinde mereu, atunci babele povătuiesc pe oameni să iea un *harmăsar negru* ca pana corbului, să meargă în răscruc-

cred. Rom. din Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitrișcu : „Se mai cunoaște că cineva este Strigoiu, atunci când începe să moară din cei vii ai lui, rudennii, repede — repede, *mâncându-le inima*, că numai auzi : — Doamne, nu știu ce să mai mă fac, că pe copilul meu îl tot doare inima ; *îl tot roade ! bagsamă, vreun Strigoiu*. Si moare, sărmănelul de el ! Sau pier din vitele lui, apoi ale fraților, rudelor și mai târziu chiar ale satului întreg, dacă nu se prinde de veste. Se mai cunoaște și prin aceea că în toate noptile vine în formă de Duh necurat acasă, vorbește cu nevasta, copiii, — dacă a fost bărbat, — mâncă din sac, oale, și chiar lovește”.

cea noptii la cimitir, și să încerce ca să treacă călare peste mormântul bănuitorului. Dacă cel bănuitor e Moroiu, armăsarul să-l tai și nu trece peste mormântul lui, iar dacă nu e Moroiu, armăsarul trece în fuga mare.

Când s'a aflat Moroilul, oamenii desgroapă pe cel bănuitor, ard o *frigare* și cu ea străpung înima mortului de 3 ori, apoi fac un foc mare, aruncă mortul pe foc, și după ce s'a făcut scrum, adună toată cenușa într'o trăistuță și o dă pe o apă curgătoare.

Babele zic că numai aşă se poate scăpa de Moroiu, cu care dispără bolesnița din sat.

Tot pentru Moroiu, prin alte părți din Olteția se descântă celor bolnavi „în trei zile **de** trei ori, cu trei fire de *busuioc* și cu un *ou* ouat de-o *găină neagră*, într'o Sâmbătă, pe la asfințitul soarelui.

Se descântă în capul bolnavului:

Un om mare, roșu,
Luă o secure mare, roșie,
Injugă doi boi mari, roșii,
La carul mare roșu,
Jugul roșu,
Proțapul roșu,
Roatele roșii,
Inima roșie,
Roatele roșii,
Leucele roșii,
Lisitele (1) roșii
Osiile roșii,
Toate roșii.
Și plecară în pădurea mare, roșie,
Să taie un copaciu mare roșu.
Și sparse copaciul mare, roșu,
Și făcu stobori mari, roșii,
Și ii puse în carul mare, roșu.
Și înjugă boi mari, roșii
La carul mare, roșu
Și plecă la casa mare, roșie
Și făcu un obor mare, roșu
Și închise viței mari, roșii,
Dela vacile mari, roșii
Și mulse vacile mari roșii

In găleată mare, roșie
Și plecă la târgul mare, roșu,
Cu lapte roșu,
Și strigă în târgul roșu:
Lapte roșu!
Moroii,
Strigoii,
Deochetorii,
Râmnitorii,
Moroaicele
Strigoaicele,
Deochetoarele,
Râmnitoarele
Năvăliră.
Care cum lapte din târg luară,
Inima,
Ficații
Le plesniră,
N. rămase
Curat,
Luminat,
Ca steaua 'n cer,
Ca rouă în câmp,
Ca maică-să ce l-a făcut!“ (2).

(1) T. Pamfile, *Industria casnică la Români*, p. 133: *liștile*.

(2) Gr. Grigoriu-Rigo, *Medicina poporului*, I, p. 109–11.

„De Moroiu sau Strigoiu“, prin jud. Vâlcea se descântă în chipul următor, de trei ori :

Tu Moroile,
Tu Strigoile,
Tu să-ți mânânci inima ta,
Mațele tale
Ficații tăi,
Carnea ta
Oasele tale,
Pielea ta,
Că cu cuțitul te-oiu tăia,

Cu vin te-oiu udă,
Cu busuioc te-oiu afumă,
Cu tămâie te-oiu tămâia,
Că inima și-oiu luă,
Și cu cuțitul oiu tăia-o,
Și-oiu face-o nouă bucătele,
Și-oiu arunca-o peste nouă vâlcele,
La nouă cătele ! (1).

Prin multe părți se crede că Strigoiul trebuie să mânânce de se poate în fiecare noapte un om.

Iată o povestire din jud. Romenați :

„A fost odată o babă și un unchias. Știa aveau șapte copii. Baba asta era Strigoaică ; și într'o zi s'a îmbolnăvit greu și peste o lună a murit.

După ce a dus-o la groapă, și după ce a înmormântat-o, s'a făcut *muscă*; cum a ajuns acasă cei ce o petrecuseră la groapă s'a luat și ea după ei. Când a ajuns acasă, musca s'a pus pe obrazul unui băiat, care s'a îmbolnăvit și a murit. A mai trecut nițel, și a murit și tat-su.

El era tot Strigoiu. Când l-au îngropat, a mai stat o zi și s'a făcut *ogar*, și când a venit acasă, a băut apă din vasele copiilor lui. Copiii s'au uitat la el. Când s'au uitat copiii la el, *ogarul*, adică Strigoiul, se uită la ei, le-a supt sângele și au murit toți“ (2).

A doua povestire din Bucovina :

„Strigoiul, când e mort, e roș la față. El nu putrezește nicio dată ; nici nu e mort, ci numai se face. Iesă din mormânt, noaptea, pe la 11 ceasuri, și umblă până la 1, ca să sugă sângele oamenilor.

Odată, un om beat treceă pe lângă țintirim. Acolo vede el un foc.

— Mă duc să-mi aprind luleaua, zice el!

Dar, aşa se pareă numai a fi foc, împrejurul căruia stăteau trei

(1) *Şezătoarea*, XIV, p. 109. — Alte descântece de *Moroiu sau Strigoiu*, unde se vorbește mai ales despre *deochiu*, în *Materialuri folcloristice*, p. 553-4.

(2) *Şezătoarea*, XIII, p. 155.

Strigoi. Omul le spune la ce a venit,—să-și aprindă luleaua la foc, după părerea lui,—iar Strigoii îl îndemnară:

— Na-ți cana asta; ține-o bine în mâni și haide cu noi!

Merg întâi la o casă, dar acolo le ieșî înainte un *cățel* care, nu-i lăsa. Se vede că omul dela acea casă, când se culcase, spusese *Tatăl nostru*.

Merg după aceasta la altă casă. Acolo le ieșî înainte coșcogea *dulău*, căci se vede că la acea casă, omul spusese la culcare înca și *Crezul*.

Mai merg la altă casă și acolo le iesă *jumătate de om*. Aici, omul spuse rugăciunile numai pe jumătate.

Mai merg și la altă casă și acolo intrară, căci *în casa aceea, nimeni nu spusese seara rugăciunile*. Celor din casă, Strigoii le-au supt săngele, ba au mai luat și în cană.

Acum se intorceau. Omul, care era treaz, pricepea și vedeau toate câte-i trecuseră pe dinainte, și de aceea întrebă pe Strigoi iar aceștia îi răspunseră:

— La oamenii cari, seara, la culcare, și-au făcut cruce și s-au rugat lui Dumnezeu, nu puteam întră, c'aveau păzitori, dar în casa în care am intrat, nimeni n'avusese grija să spuie rugăciuni.

— Și pe acei oameni nu-i poate nimeni înviă?

— S'ar putea, numai dacă le-ar da cineva cu sânge de acesta pe sub nas. Altfel nu!

Atunci *cocoșii* au cântat și Strigoii au pierit. Omul a mers de i-a inviat pe toți cei din casă.

Nu se cunoșteă de unde subseră Strigoii, decât doar ca niște urme de unde pișcă puricii! (1).

A treia povestire, deasemenea bucovineană:

Strigoii au câte două *inimi* și când Strigoiul moare, numai *înima cea bună* îi moare, iar cealaltă trăește și-l poartă ca Strigoiu.

Odată, într'un sat, era o crâșmă pustie; întrînsa a mers un om Strigoiu; când i-a venit ceasul să moară, și-a aprins singur lumânarea și s'a pus pe laită unde a și murit.

Pe-acolo, pe drum, a fost trecut se zice un om și neavând unde să doarmă, a intrat înăuntru. Măcar că a văzut mortul, drumețul nu s'a speriat, ci, după ce și-a făcut rugăciunile, s'a urcat pe cuptor și s'a culcat.

(1) Împărt. dă d-na Elena Voronca.

Când ajunse să se apropie miezul nopții, Strigoiu se scoala și vine la dânsul pe cuptor.

— Hai cu mine! — îi zice el.

Săracul a ascultat. Strigoiu a luat o sabie iar lui i-a dat o cană în mâna, și i-a zis să-i vie după dânsul.

Au mers până la o casă din sat, și a zis Strigoiu:

— Deschideți-vă, ușilor!

Și ușile s-au deschis. Au intrat înlăuntru. Oamenii dormiau ca morții. Strigoiu le-a fost dat cu cevă pe la nas, apoi i-a tăiat pe toți cu sabia și le-a scurs săngele în cană, după care l-a băut.

Cum au cântat *cocoșii*, Strigoiu s'a făcut nevăzut.

Omul a rămas acolo iar a doua zi când au venit din întâmplare alții din sat, l-au găsit pe drumeț cu cana în mâna.

— Ce-ați făcut? — îl întrebară ei.

— Par că eu? — răspunse omul. Haideți și-ți vedeă.

Au mers cu *jandari* până la crîșmă și noaptea au pândit pe mort, pe fereastă, când s'a scăpat. Strigoiu a mers la drumeț, pe cuptor, dar jandarii au intrat și l-au legat iar a două zi, îngropându-l din nou, i-au ars *spini de porumbrei* de-asupra, pe mormânt, și mai mult Strigoiu n'a ieșit⁽¹⁾ (1).

Iată și a patra povestire, tot din Bucovina.

„O femeie tinerică, măritată numai de un an, rămăsesese singură în casă într-o noapte, căci mai demult, fiecare om era dator să facă strajă la biserică, atunci când îi venia rândul. Astfel în noaptea aceea bărbatu-său se afla de pază.

S'a întâmplat apoi că tocmai în noaptea aceea să-i vină ceasul nașterii. Apucând-o durerile, și neștiind biata femeie ce să facă, a zis:

— De mi-ar trimite Dumnezeu, un suflet în ceasul acesta ca să m'ajute!

Și pe loc ușa s'a deschis și în casă a intrat o femeie, care i-a dat ajutorul de nevoie unei femei. Ia scăldat copilul în apă rece, a legat-o pe lehză, a aşezat-o să se culce și apoi s'a dus de s'a uitat pe fereastra din mijloc.

Atunci, nevasta, cum era culcată, i-a văzut picioarele subțiri și păroase, și pe loc s'a priceput cu cine are de-aface.

(1) Culegere din Mihalcea și Roșa, împărt. de d-na E. Voronca.

Moașa s'a întors la dânsa și a întrebat-o :

— Vrei să mânânei carne vie sau carne moartă?

Femeia,—i-a dat Dumnezeu gândul cel bun,—a răspuns :

— Ba carne moartă!

— Stăi că-ți aduc acușă! — și a ieșit pe ușă.

Femeia, iute a pus *cufitul* lângă copil, a aşezat *cociorva* alături îar dânsa, cum a putut, a dat goana la o megieșă și-a spus, aşă și-așă. Megieșii cum aud, îndată vin : o băbă și un moșneag, închid bine ușile și răstoarnă toate lucrurile din casă cu gura în jos. Numai *hârgăul* l-au fost uitat; opaițul l-au fost acoperit c'o oală.

Vine Strigoaica și bate la ușă ca să-i deschidă, dar nu-i răspunde nimeni din lăuntru. Atunci începe a strigă lucrurile din casă, dar nu-i răspunde nimeni decât :

— Nu pot că-s întors; nu pot că-s întoarsă!

Vine și rândul hârgăului de făcut mămăligă. Acesta, cum audе, sare de pe vatră, dar cade jos și se strică. Atunci Strigoaica, dă să intre pe cahlă : întâiu a băgat un sicriș cu un copil mort, pe care l-a fost săpat din țintirim, ca să-l dea femeii să-l mânnânce, ca să i se împlinească vrerea de a mâncă carne moartă.

Moșneagul și cu baba o așteptau la gura hornului, unul cu toporul și celalt cu coasa. Dar tocmai atunci au cântat cocoșii și Strigoaica a pierit.

Când a venit a doua zi bărbatul, femeia era mută. A făcut omul focul, dar fumul învăluia în casă înapoi. Căutând pricina, a găsit sicriul. Apoi, cu alții, a mers la țintirim și au găsit morțăntul copilului de curând îngropat, precum și al Strigoaicei ce fusese moartă în sat. Au chemat oamenii preotul și au pecetluit-o din nou cum au știut, iar femeii i-a făcut rugăciuni, și pe urmă femeia a grăit⁽¹⁾ (1).

Strigoii năzuesc mai cu seamă la neamuri, — părinți și urmași până'ntr'a nouă spîță; mai înverșunați către aceștia sunt socotii ca cei mai mari și mai dușmani, Strigoii proveniți din copiii Strigoii.

Dacă Strigoii îmbătrânesc se crede că nu mai mâncă oameni, ci păseri și alte animale (2).

(1) Spusă de Marghioala Covaliță din Camena, împărt. de d-na El. Voronca

(2) *Şezătoarea*, VIII, p. 16.

Când Strigoiul îndrăgește pe cineva, — ceea ce înseamnă că vrea să-l mânânce, — acela visează noaptea *rădaște* (1). Dragostea aceasta se întâmplă mai ales între Strigoii morți de flăcăi și fetele mari, cu privire la cari, dăm următoarele povestiri:

Întâia, se aude prin jud. Romanați:

„A fost un popă și-a plecat cu preoteasa la rude, și a lăsat pe fie-sa acasă singură. Si fie-sa a chemat o fată a unui megieș, să doarmă cu ea. Până s'a dus fata s'o cheame pe aceea, a nimicit un om necunoscut, a intrat în casă și s'a băgat sub pat, sub o albie. Si a venit fata cu a megieșului și a pus să mânânce.

Fata megieșului a fost cu spatele la ușă și cu fața la pat. Să mânăcând ele, fata megieșului și-a aruncat ochii sub pat la albie și a văzut pe omul necunoscut săltând albia și uitându-se la ele. Ea a crezut că l-a adus fata popii pentru ea, și a tăcut din gură, dar a intrat la grije, și când s'a culcat, i-a zis fetei popii să nu stângă lumânarea. Si ea n'a vrut și a suflat în ea și a stâns-o.

Fata popii a adormit iar cealaltă nu, de frică. Si șezând deșteaptă, s'a pomenit că s'a sculat streinul de sub copaie și a început să le bârcăe pe la căpătăiu, să vadă dacă au adormit. Si le-a ocolit cu o *mână de om mort*, că să le amoartă. Si ea a văzut tot și a ieșit afară.

Fata megieșului a pornit după el, binișor, și a pus drugurile și s'a întors, și a sculat și pe fată, și a întrebăt-o de el. Si aceea a spus că nu știe. Si au luat frigări și topoare, să se apere.

Si când a venit, a găsit ușa încuiată; și a căutat să intre pe coș și n'a putut, căci ele au fost cu frigările în coș. Si a băgat mâna pe fereastă ca să iea drugul și fata megieșului i-a tăiat mâna cu toporul (2). Când a venit popa, i-au spus felele tot ce au

(1) Marian, *Insectele*, p. 41.

(2) Din familia acestei povestiri face parte și următoarea, — întâia pe care am auzit-o în copilăria mea, și pe care n'am uitat-o, cu toate că n'am scris-o până acum. O dau pe scurt: Un preot și o preoteasă plecând de-acasă, își lasă fata să doarmă cu o vecină. Aceasta vede înainte de culcare, o *mână de mort* sub o covată și astfel, îngrijorată, nu adoarne. Peste noapte, cel de sub covată, care era un hoț, le dă cu mâna de mort, fetelor, pe la ochi, și o *adoarme* pe fata popii, cari era adormită, iar fetii treze nu-i face nimic. Apoi, hoțul ieșă afară ca să-și strige tovarășii. Fata trează încuiușă ușă, dă ceară din pod, o topește,

pătit, și popa, de bucurie, a dăruit cu daruri scumpe pe fata megieșului. Iar acel cu mâna tăiată nu s'a mai văzut pe acolo.

Peste câțiva ani a venit la popă un *tup*, căci [Strigoiul] se făcuse *Pricoliciu*, și fiind însângerat de câni, s'a făcut om și a cerut pe fata popii de soție. Și cum l-a văzut, fata l-a cunoscut că era cu mâna tăiată, și n'a voit să-l iea, că era Strigoiu și o omorâ" (1).

A doua povestire se aude prin județ. Vâlcea.

"Au fost o dată trei fete, și s'au dus la furcărie. Și două erau mai frumoase, și una mai urită. Și cele două fete aveau doi băieți, iar cea urită era singură, și forțează, și nu avea băiat.

La fata cea urită a venit un băiat frumos. Și cele două fete frumoase erau mâniate pe cea urită, căci băiatul acela trage la ea și nu se duce la ele.

In a doua seară, fata îl întreabă:

— De unde ești, băiețe, și ce cauți aici?

Și el n'a vrut să spue. Și fata l-a legat cu un fir de tort de picior, și n'a simțit. Și când a plecat băiatul, s'a luat și fata duel, și s'a dus la biserică, și s'a uitat la el, când a intrat în mormânt.

A treia oară iar a venit băiatul la fată și a întrebat-o:

— Spune, neică, ce ai văzut, că dacă nu-i spune, găsești pe mă-la moartă!

Și fata nu a voit să spună, și s'a dus acasă și a găsit pe mă-sa moartă.

A patra seară iar a venit băiatul și a întrebat-o:

— Spune, neică, ce ai văzut, că vei muri tu!

și când hoții au început să găurească pereții ca să intre în casă, fata i-a opărit cu ceară și astfel a scăpat casa de prădăciune.

Mai târziu, unul din hoții, prefăcut în boier mare, cere de nevastă pe acea fată, pe care popa o luase de suflet, și-o duce într'un codru, unde, dela o roabă aflat că hoții se pregătesc să o ardă. Fata și-a risipit salba la fântâna, — ca să zăbovescă de-ar căută-o, iar ea a plecat spre casă, înnoptând prin copaci. Hoții o cercau cu suliță prin copaci, și negăsind-o, s'au întors acasă, tocmai unde s'au văzut stropiți de săngele ce cursese din talpa fetei străpunse de suliță.

Prefăcut în *cerător*, hoțul să incredintăt mai târziu, că fata de suflet a popii se află sănătoasă acasă.

Vezi și *Şezătoarea*, XVI, p. 49–56

(1) *Şezătoarea*, XIII, p. 158.

Atunci fata i-a spus că l-a văzut cum intră în mormânt, și *Strigoiu* a plesnit!“ (1)

A treia povestire ne vine din jud. R.-Sărat, și are părți asă-mănătoare cu cea de până aici; sfârșitul însă îi este de poveste:

Au fost odată într'un sat o fată și un flăcău cari se ibovniciau după obiceiu, fără știrea și placul părinților fetei, că pe semne flăcăul nu prea eră de neam de cei cu *osânză* la pântece. Așa se vede că a fost treaba, că la împetire, părinții fetii cu nici un chip n'au vrut săudă de aşă ginere, iar flăcăul, dacă a văzut și a văzut că alt chip nu-i, s'a pus și s'a spânzurat de un copac, și gata comedia!

Acù, dacă s'a spânzurat, flăcăul cela s'a făcut *Strigoiu*, și așa, putea să vie mai des la vechea lui ibovnică, și să se îndrăgostească în voia cea bună cu dânsa.

Fata, firește, de drag, drag la avut, dar acumă, cu toată dragostea, nu-i prea venia la îndămâna tovărășia c'un Duh necurat. Ce să facă, ce să dreagă, cui să-i spuie și s'o învețe, să scape de primejdie și de păcate?

Se duse la o babă vrăjitoare și baba îi dădù învățătura de nevoie.

Vine aşă *Strigoiu* într'o seară din nou la fată și se drăgostește cu dânsa până târziu. Si pe semne, când știă el că i se apropie vremea să plece, își luă noapte bună dela fata și plecă. Fata, după spusa babii, anină de straiul din spatele *Strigoiului* un ac de care eră prins capătul unei ate de pe un ghem mare. Pleacă *Strigoiu*, ața de pe ghem începù să se desfășoare, hai-hai, haihai, până ce de-o dată se oprește. Fata, — se vede că eră cu inimă,—se ieà după ață, pe uliță încolo, în colo, până ce intră în ograda bisericii, și de-acolo drept la un mormânt, de alături. De-acolo, ața aceea intră'n pământ, și pe urmă, pacea cea bună!

Fata vine înapoi acasă, dar seara, cum intr'amurgește, repede, la mormânt, de-o parte, să vadă ce-i și cumu-i. Nu trece mult și numai iaca îl vede pe *Strigoiu* că iesă, merge la alte morminte și le desvălește, mânnâncă *inimile morților*, și pe urmă pleacă în sat la fată. Fata după dânsul.

— Unde-ai fost aseară și ce-ai văzut? — o întreabă *Strigoiu*.

— Unde să fiu! N'am fost nicăieri! N'am văzut nimic!

(1) *Sezătoarea*, XIII, p. 159.

Iar Strigoiul, din nou:

- Să știi că dacă nu spui, are să moară tatăl tău!
- Poate să moară, — răspunse fata; eu nimic n'am văzut, nimic nu știu, nimic nu spun.

— Bine!

Și cu adevărat că a doua zi, tatăl fetii a și murit!

Ei! l-au înmormântat, l-au grijat. Mai trece ce mai trece după asta și iarăș vine Strigoiul la fată. Se drăgostesc cât se drăgostesc și iar îi zice fetii:

— Să-mi spui unde ai fost în cutare seară și ce-ai văzut, că de nu, are să moară și mă-ta.

— Poate să moară de nouă ori, — îi răspunse fata; cum să spun când eu nu știu nimica?

A douazi mama fetii și muri. O'ngroapă și pe ea, îi face fata toate rânduelile, mai trece ce mai trece și iacă Strigoiul că spune ibovnicii lui:

— Dacă nu-mi spui ce-ai văzut în cutare seară, ai să mori și tu!

— Și? Atâtă pagubă! Cum! Vrei să-ți spun miinciuni? De unde să le scot, vere, dacă nu știu și n'am văzut nimic?

Asta era vorbă, — știm noi, — dar ce te faci tu fată acumă, cu moartea, că vedeți, de murit, trebuie să moară!

Iși cheamă neamurile toate, — după învățătura vrăjitoarii, — și le spuse că ea are să se prăpădească negreșit. Dacă moare, când a fi s'o scoată din casă, să n'o scoată nici pe uși, nici pe ferești, nici pe sub stresină, ci să spargă peretele casii și pe acolo s'o scoată. Pe urmă, să n'o ducă în tîntirim, ci dincolo, sub o poală de pădure, tot peste câmp, de-adreptul, nu pe drum, și acolo s'o îngropă.

A dat Dumnezeu și s'a întâmplat aşă. Fata a murit, neamurile au stricat un perete al casii, au pornit-o peste câmp, cu siciul pe năsălnie, și au îngropat-o la marginea pădurii.

Acu Dumnezeu s'o ierte și pe noi să ne apere, dar să vedeți ce s'a mai întâmplat. Pe mormântul fetii celeia răsare, nu ăupă multă vreme, o floare minunată, — ce floare va fi fost: frumoasă, frumoasă, că nu se mai văzuse până atunci, și nici de-atunci în coace.

Trece pe acolo feciorul împăratului și-o vede, și cum o vede, repede s'apucă și o sapă pe dedesubt, ca să nu-i atingă rădăcinile, și o

duce acasă, la castelul împăratesc, unde o răsădește lângă fereasta lui.

Mai trece după asta o bucată de vreme. Floarea-i mai frumoasă, mai minunată, dar vorba-i că feciorului de'mpărat nu-i merge bine de loc. I s'a întunecat fața, i s'a închis inima de-un cîrd de zile și singur el nu știe ce a dat peste dânsul. Nu mânâncă, nu bea, nu-i om. Mare întâmplare!

Ce era? Floarea dela fereasă, din floare cum pără, peste noapte se facea fată cum fusese mai înainte, frumoasă, cum fusese odată în sat la dânsa, ca ibovnică flăcăului celuia. Și dacă se intruchipă, intră pe fereastă la feciorul împăratului și se drăgostîa cu dânsul toată noaptea, fără ca cineva din curte să afle, și fără ca feciorul de craiu să-și dee sama.

Asta a ținut cât a ținut, pînă într'o bună zi, când fata n'a mai putut să se stăpânească; atunci s'a apăcat asupra feciorului de împărat și l-a sărutat pe frunte; feciorul s'a trezit odată din somn, și când a văzut mândreța ceea de copilă, a zis „ce-i asta!”

Ce să fie, —

Să tot ţie, —

vorba celuia!

Și după asta și-au făcut ei legământ: el să fie al ei, și ea a lui, cât vor fi amândoi. S'au îmbrățișat, s'au mai sărutat, au dat de veste craiului și crăiesii, și toată curtea a bătut din palme și a zis, că mai nemerită pereche nici că se putea. S'a făcut nunta, s'a isprăvit, și acu trăiau de-a mai mare dragul însurăției noștri.

Toate bune, da una rea: nevasta se învoise cu toate celea, dar din casă afară nu se cădea nimeni s'o scoată. Doamne, apără și păzește, și pe noi păcătoșii: îi era teamă de Strigoiu, și pace bună!

Pînă într'o zi. În ziua aceea o iea feciorul împăratesc cu sila, o pune în caleașcă, și mână! la sfânta biserică. Când la un colț, iaca *Strigoiu*. Nevasta, cum îl vede, zdup! din trăsură și fugi! neicuță, tocmai în biserică. Fuge nevasta, fuge și Strigoiu după dânsa; fuge nevasta, fuge și Strigoiu, și mai-mai să pună mâna pe ea, când iaca aproape ajung amândoi de-odată în biserică. Acolo, nevasta s'a ascuns după o icoană. Strigoiu dă să pună mâna pe dânsa, da când vrea s'o înhațe, numai de-odată sfânta icoană se prăvale în capul Strigoiului și Strigoiu se face ca un fum, și se duce, și dus rămâne!

Iar nevasta ceea și cu feciorul împăratului rămân, pentru că vor fi trăit, apărăți de toată primejdia și păcatul⁽¹⁾ (1).

A patra povestire o avem din jud. Botoșani, în următoarea cuperindere:

„Zice fiecare despre *Strigoiu* cum îl ajunge capul și mintea. Așă, unul spune una, altul alta, și îndată se arată și chipul Strigoiului: e un mort inviat, care iesă în puterea noptii, și are coadă, și făptură de om ca de-ai noștri, întocmai cum fusese în lume, înainte de moartea cea blestemată, și pieră când cântă *cocoșii* sau *găinile*, și atâtă tot deocamdată.

In felul acesta se spune cum eră un viu într'un sat și aveă o fată, care se dăduse în dragoste cu un flăcău. Flăcăul însă a murit, și fie că l-a ajuns un păcat mare de-al lui, fie mai degrabă că a trebuit să se împlinească un blestem strămoșesc, s'a făcut Strigoiu.

Fata n'a mai știut nimic de el, până când, într'o seară, părinții ei nu erau acasă, și rămâneând ea singură-singurică, stânse lumânarea și se culcă.

Strigoiul intră ori în casă necurată, ori în casă pustie. Dar casa aceea, unde dormiă fata, eră curată. Și în astfel de case Strigoiul intră câte odată, dar numai când nu-i nimeni în casă. Altfel, el strigă afară la fereastă, și are glasul și vorba întocmai ca și în viață. Deci prinse a strigă la fereastă. Fata, proastă, deschizând ușa, întrebă :

— Cine-i ?

— De-acuma, haide cu mine ! — strigă flăcăul.

Și apucând-o de mână, aşă desbrăcată cum se află, a dus-o departe-departe, în țintirim, la mormântul său care acum eră deschis.

— Intră înăuntru ! — îi zise fetii.

— Ba nu, bădiță ; intră dumneata înainte, că eu mă tem ! — zise ea.

El a intrat în mormânt și de-abia s'a mai auzit când a strigat iarăș către fată :

— Haide mai repede !

— Mai stăi, mări bădiță, să-mi caut mărgelele, că le-am scăpat pe aicea !

(1) Dela Șt. Vrânceanu, com. Andreiași, împărt. de fratele meu Vasile, com. Tepu, jud. Tecuci.

Și a fugit fata, și a fugit înapoi, aşă că până să simțească Strigoial că ea-i furase mințiile, ajunse la o casă cu lumină lăsată 'n jos și cu un mort întins pe laită. Pe mort il chemă Avram.

Fata, ne mai știind de frică pe ce lume-i, s'a ascuns pe cupitor și s'a culcat, după ce trase zăvorul la ușă pe dinăuntru.

N'a trecut multă zăbavă și Strigoial a ajuns-o din urmă, că aşă-i treaba Strigoilor: când se vor legă de capul cuivă, îl cauță și-l necăjesc pretutindeni, și strașnic se mai sbuciumă după sufletul lui, că să-l facă și pe el Strigoiu, vândut Necuratului. Deci prinse a bate la fereastă, strigând:

— Avrame, Avrame, deschide ușa, Avrame!

Avram cel mort voia să se scoale, căci eră și el Strigoiu. Și numai atunci, o *găină* zice cocoșului;

— Cântă, că o prăpădește pe biata copilă!

— Nu, cântă tu! — zise cocoșul, — că nu-i rândul meu.

Atunci a cântat găina și Avram cel din casă s'a risipit de n'a mai ajuns să deschidă ușă, și nu s'a ales nimic dintr'însul, precum nu s'a ales nimic nici din flăcăul ce eră Strigoiu, afară. Copila a scăpat căci eră bună la Dumnezeu, și de sufletele de acestea, nu se lipește nici odată duhul necurat al Strigoiului!“ (1).

A cincea povestire o avem tot din partea de miazănoapte a Moldovii:

„Erau într'o vreme Strigoi câtă frunză și iarbă și câte coarne în putină. Și nu se astămpărau, bată-i crucea, ci ieșiau noaptea între oameni, parcă aveau *mișcorici* (2). Umblau încocace și încolo cât umblau, până când, sătui de meleaguri, numai ce te trezai cu dânsii la șezători. Se chiamă că la șezători se strângă lumă multă din sat, mai ales flăcăi și fete, iar Strigoii își puteau împlini tabetul, aducând cu dânsii spaima și sugând ca lipitoarea, *sânge omenesc*. „

Odată, când șezătoarea eră mai în plinul ei, iaca vine tupiluș, oaspete nepoftit și bine primit, un Strigoiu. Da nu-l știă nimeni că-i Strigoiu. Eră doar în chip și 'n făptură de flăcău, frumos și încă sugubăț. Dă el binișor buna vremea, s'așează pe-o laită lân-

(1) D. Furtună, *Vremuri înțelepte*, p. 63–4 și Ion Creangă, V. p. 11–2.

(2) Prin jud. Tecuci se zice *mișcurici*, *gniscurici*, în pron. pop., — înțelegându-se prin acest cuvânt *viermii*, cari, prin foirea lor în rană, neliniștesc pe cel ce-i are.

gă fete și intră 'n vorbă, cum îi treaba flăcăilor. Si fetele, și toți cei dela șezătoare gândiau de bună credință că el îi un flăcău de-acolo din sat, care venise la casa unde se făcuse șezătoarea.

Si aşă, din una, din alta, Strigoiu prinde a spune polojanii și jâtii, măi tată, că râdeau fetele, de-ai fi gândit că-s altcevă. Si prinde a jucă și-a șugui și a se hârjon în cu dânsene,—neastămpăratul!

Cu alte fete își găsiă hârjoană cuin își găsiă, dar c'o fată de lângă dânsul, își faceă de cap și de ciolane!

— Șezi binișor, bădită! Ce-ți faci de urî?

Da el o pișcă mereu, fără milă,— hoțul,— să-i rupă carnea de pe dânsa, nu alta!

— Alei, bădită! Te 'ntreci cu șaga. Ce? Vrei să mă gătești de zile?—se mai răstește biata fată.

Șatunci, norocul ei, c'a scăpat fusul jos. Când să iee fusul de jos, ce să-i deie ochii a vedeă? Imprejurul fusului, coada Strigoiului. Si a zis ea, cum a fi putut zice, unei fete de-alături:

— Leliță, haidem să fugim, că *iuhmanul* ista-i Strigoiu.

Da fata cea de-alături, se luase cu ziua râsului și n'a priceput vorbele ei. Șatunci, degrabă, iesă fata 'n tindă, cu chip că merge să-și ducă 'n pod niște valuri de pânză. Si aşă, cu valurile de pânză în mâna, s'a dus, sărmâna, s'a tot dus într'un suflet și 'ntr'o spaimă, până într'un codru vechiu ca lumea și negru ca gândul ei de spaimă.

Iar cei dela șezătoare o așteptau. S'au așteptat-o, s'au căutat-o degeaba până când, dela un timp de vreme, au văzut ei și-au văzut că nu mai vine fata. Unde să fie? Dumnezeu sfântul știe.

— Din pământ să mi-o scoăteți!— rănește sborșit și cu ochii încruntați în sânge, Strigoiu.

Si de vreme ce n'o puteau scoate de nicăieri, cei de față, — că de unde nu-i, nici Dumnezeu nu iea, — s'a apucat Strigoiu și i-a tăiat pe toți până într'unul. Le-a supt săngele, le-a svârlit ciolanele și carne pe sub laită, iar capetele și cu gurile rânjite, le-a înșirat pe la ferești. Cine ar fi trecut pe acolo, ar fi zis că râd flăcăii și fetele... Si pe urmă, după ce a înșirat și mațele morților prin cuiu, zicând că-s mărgelele fetelor, se întinde la fugă, și după o cale de drum, unde s'ajungă? Ajunge în codrul cel ma-

re, unde ajunsese și fata, și mai *mușluind* peici, pe colo, o zărește sub un tufan de fag. Zice:

— Ce șezi aici, leliță? De ce ai fugit dela șezătoare?

Dar fata, săracă, aşă se înspăimântase, că i se legase limba în gură și nu putea zice nici *mac*.

— Văd că ești fricoasă, leliță! Ci hai cu mine mai degrabă acasă, că are să-ți fie bine!...

Atunci, fără să vreie, a întrebat fata:

— Unde?

— Aici în codru. Hai mai iute, — strigă Strigoiul.

Și ajungând ei la o bortă în fundul codrului, a pricoput fata că aceea-i casa Strigoiului, care-i zicea mereu să intre ea întâiu.

— Nu, nu vreau; intră tu întâiu, bădiță!

Și aşă, câtă vreme Strigoiul a intrat în borta ceea, și a mai măturat și a mai *dirădicat*, fata să intors spre răsărit, și a pornit la fugă, după ce a bătut bine-bine valurile de pânză în gura borții celeia.

In fugă și 'n desnădejdea ei, zărește sărmâna fată o scânteie de lumină în depărtare. Spre această scânteie de lumină s'a tot dus într'un suflet, până când iaca ajunge la o casă pustie. În casă, întins pe o masă și c'o fâclie la căpătaiu, sedeau un om mort, cu mâinile încrucișate pe piept. Ce să facă biata fată? Intră în casă, și suindu-se pe cuptor, adoarme dusă de chin și de frică. Și mult s'ar fi hodinit ea aşă, dacă lighioana de Strigoiu n'ar fi ajuns-o din urmă cu năpastea. Căci el, svârlind în sus valurile de pânză din gura borții, a ieșit afară, și foc de ciudă și de mânie, a venit c'o falcă 'n cer și una 'n pământ, tot în urma fetii până la casa cea pustie. Și-atunci, intrând în casă, s'a sculat în picioare omul cel mort. Și s'a luat ei la bătaie și la *câlțăit*, și s'a întins, și s'a burzuluit, și s'a *bontănit*, până au cântat cocoșii, și până s'a trezit fata.

Amu, lumânarea eră stânsă, omul cel mort nu mai eră nicăieri, doar greierii dacă mai țârâiau a pustietate. Încolo, nimeni, tipenie, decât fata și sfântul Înger păzitor. Și omul, cel ce fusese mort, și Strigoiul, cel cu chipul de flăcău, s'a năruit la cântatul cocoșilor, că amândoia erau Strigoi.

Trezindu-se într'o aşă intunecime, fata să uita înfricoșată de

vreo trei ori prin casă, și gândind că-i la ea, și că i se nălucise cevă rău prin vis, a adormit moartă, fără grija, fără frică.

Când s'a trezit ea desdedimineață și a văzut atâta frumuseță îngrämadită în fundul codrului, când a auzit aşă cântec de pașări, s'a minunat strașnic și s'a crezut în raiu. N'a stat mult la cumpene și s'a pornit spre casa părinților ei, cu chip ca să-i aducă și pe dânsii acolo. Si aşă, ajungând acasă, a prins a spune pe unde a purtat-o Strigoiu și ce minunătie de fericire a găsit ea în codrul raiului.

Părinții se uitau la dânsa, și cuprinși și ei de nedumerire, au făcut seminul sfintei cruci. Fata lor atunci a intrat în pământ: s'a cufundat în adâncul pământului și s'a făcut Strigoaică. Si cum putea să fie altfel? Strigoiu o vrăjise, iar ei îi plăcuse prea mult farmecul fericirii din codrul locuinții lui⁽¹⁾.

In sfârșit, a șasea povestire este aproape o variantă a celei de mai sus; ea se audе prin Bucovina, în următoarea cuprindere.

„La un gospodar dintr'un sat a venit într'o zi un băiat, care n'avea tată, n'avea mamă, nici știă din ce sat e. Si eră sărac de n'avea altcevă decât straiele de pe dânsul. Gospodarul l-a luat argat la dânsul ca să-l crească și să-l hrănească.

Când băiatul a crescut mare și a crescut și copila mare, și s'a făcut băiatul holteiu și copila fată, s'au dat amândoi în dragoste. Femeia, mama copilei, simțindu-i, a zis către bărbat să-l țipe de lângă casă, să-i plătească pe cât a slujit și să-i deie drumul, că de nu, i-a face o rușine, și s'a legă prea tare de fată. Omul i-a răspuns:

— Nu-l țip, că eu nu cred, până nu-l voi vedea cu ochii mei!

Omul s'a pus să-i păzească, și nenorocul a vrut că i-a prins dați în dragoste. După ce i-a prins, a chemat pe flăcău în casă, i-a plătit frumușel și i-a spus să nu-i mai vadă picior pe lângă casa lui.

De-acolea, băietanul s'a dus prin lume, departe, ca să se poată hrăni, dar aşă departe, că fata nu l-a mai văzut un an de zile,

Intr'o vreme, flăcăul s'a îmbolnăvit și a murit. Dar fata nu știă ce-i cu dânsul; ea trăia tot cu gândul la el. Nu știă ce să facă.

(1) D. Furtună în *Ion Creangă*, VI, p. 202–4.

ce să dreagă, pe cum să-l vadă măcar odată. S'a dus la o babă ca să-l mai vadă odată.

Baba i-a spus :

— Eu pot să-ți fac, dar dacă el îi mort ?

Fata îi răspunse :

— Fă ce-i face, numai adă-l să-l mai văd odată, fie mort, fie viu.

— Bine, eu și-oiu face. Dar dacă va veni la tine în seara din-tâi, să nu te duci cu dânsul, ci să te uiți bine la el, și-apoi să vii la mine, să-mi spui cum eră.

Iaca vine flăcăul în sara dintâi, călare pe un cal ca un năzdrăvan, — vine la dânsa și o chiamă :

— Hai cu mine, dacă și-a fost drag de mine !

Fata i-a spus :

— Nu pot să merg acuma cu tine până mâni seară; a doua seară voi merge.

Fata s'a dus pe urmă la babă și i-a spus cum a venir flăcăul acela la dânsa. Baba a întrebat-o :

— N'ai dat sama : eră tot aşă la față cum fusese mai înainte ?

— Tot aşă, a răspuns fata, ba încă-i mai frumos !

— Dacă vrei să mergi cu dânsul, — i-a zis baba, — atunci du-te de-își leagă toate straiele tale, cari vrai să le ieai cu tine, leagă-le toate de capete, și când vei merge cu dânsul și el și-a spune, „poate, să te bagi undeva, zi-i „bagă-te tu înțâiul!“.

După ce fata și-a legat straiele de-olaltă, aşă cum a sfătuinț-o baba, iată că se face și seara, și fata se duce la ocol, să mulgă vacile. La o vreme, iacă vede că flăcăul vine tot pe calul acela și când ajunge la poartă, o strigă. Fata lasă vițeii să sugă la vaci, — nu-i mai trebuie lapte, — își ieă straiele, ieșă la drum, și se duce cu dânsul. S'a pornit.

Au mers cât au mers pe pământ, apoi s'a ridicat amândoi în văzduh, și s'a dus peste sate, peste păduri, de nu știau în ce lume se înfundă, până au ajuns pe un câmp. Acolo, dacă au ajuns, s'a slobozit amândoi în jos, iar calul s'a prăpădit de dinaintea ochilor lor, și ei amândoi au rămas pe pământ.

Acolo eră o bortă. Își a zis flăcăul către fată :

— Dacă și-a fost drag de mine și ai venit acuma după mine, bagă-te acolea în borta aceea, că eu acolea trăesc !

Ea i-a răspuns :

— Bagă-te tu întâiu, că tu ești învățat pe aici, dar eu nu ! Eu fi-oiu da straiele !

După ce el s'a băgat acolo, fata i-a dat straiele și pînă ce flăcăul a gătit de tras înlăuntru straiele, fata a fugit.

Un' să fugă să se ascundă ? A văzut o căsuță în câmp, unde se zăriu o zare de lumină. Intră acolo, și când intră, [vede] că nu-i nime în casă, nime, decât un mort pe laiță. Ea, ce să facă atunci ? Ţapucă să întoarne toate lucrurile din casă cu gura în jos, — linguri, străchini, ceau, și câte haramtuturi mai sunt în casă la un țăran, — toate le întoarnă și apoi pune zăvorul pe ușă și se ascunde pe cuptor.

Nu mult după aceea iacă aude că vine flăcăul după dânsa. Vine, și când ajunge la ușă, — ușa încuiată.

Flăcăul strigă atunci :

— Mortule, descuie ușa !

Dar mortu-i răspunse :

— Nu pot că-s împiedecat.

Strigă flăcăul străchină, lingură și către toate, către *riciuri* sunt în casă, strigă să-i deschidă ușa, dar ele toate răspund :

— Nu putem, că zunteam înturnate !

Numai din căt opaițul de pe prichiciul hornului, care ardeă în casă, acela nu era înturnat. Flăcăul strigă atunci către opaiț, să-i deschidă ușa. Dă opaițul să alerge la ușă, dar când a sărit de pe prichiciu, a picat jos și s'a spart.

Atunci a strigat el a doua oară :

— Mortule, deschide ușa !

Mortul se scoală de pe laiță, și țup ! țup ! prin casă, se duce sărind să descuie ușa. După ce o descuie, flăcăul intră în tindă, și cum intră, se întâmplă să cânte un *cocoș*, și atunci amândoi se lungesc în tindă țapeni, unul peste altul.

S'a întâmplat că aceia amândoi să fie Strigoi.

Dimineața, când au venit oamenii la casa aceea cu mortul, ca la mort, au găsit doi morți în tindă, și o fată stând pe cuptor. Pe urmă, oamenii se uită bine să vadă ce morți să fie aceia doi. Pe unul îl cunosc : e omul de casă, dar pe al doilea, nu. Se duc ei și caută prin țintirim, întreabă de oameni, poate îl cunoaște cineva. Ferit-a Dumnezeu ; nu-l cunoaște nimeni și nici în țintire.

rim nu găsesc vro bortă, de unde să fi ieșit. Își aduc aminte oamenii că un flăcău este îngropat în câmp, de-o parte, nu în ținătirim. Se duc oamenii acolo și găsesc borta, cum a ieșit de-acolo, găsesc și straiele fetii, toate rupte și batjocorite de dânsul.

Se gândesc oamenii în tot chipul:

— Cum a putut să iasă de aici? Acela *numai* că fost Strigoiu; n'a fost om cum se cade.

Se ieau oamenii de-i bat *țăruș* cu *usturoiu* în inimă, și la cel alt tot aşă, că și acela era tot Strigoiu, și după aceea îngroapă.

După ce fata și-a venit în fire, s'a pornit să vie acasă la tatăsău. Și-a trebuit să vie șapte ani de-acolo de pe câmp, și până la casa ei; aşă de departe a dus-o flăcăul în câtevă clipe.

Așă a pățit fata care voiă în ruptul capului să poarte dragoste chiar cu morții, și aşă au să pățească toate fetele cari nu dau pace morților să doarmă!“ (1).

Când Strigoii nu reușesc cu dragostea, fac ură fetelor, ca să fie urîte de lume și astfel să le pricinuească cele mai mari nerociri.

Uneori Strigoiul silește pe om să-i juruească, la o mare nevoie, „ce are mai scump“, — obișnuit copilul, care și acesta, la rându-i, se va face Strigoiu și va mâncă oameni:

„Un unchiaș și cu mătușă-sa, — spune o povestire musceleană, — n'aveau copii. Erau săraci și aveau doar o vacă. Moșul a plecat la târg s'o vânză și acolo a venit un mușteriu s'o cumpere. Îi dă pe ea o desagă de bani, dar cu legătură să-i mai dea și ce i-o fi mai drag pe lume.“

Se gândește unchiașul că nu mai are altceva decât pe babă, și-i făgăduiește.

Baba, însă, acasă, născuse o fată frumoasă, și asta creșteă într'o zi ca'n două, și 'n două, ca 'n nouă.

La vremea de măritat, s'a dus la biserică să se cunune cu un Tânăr, dar când să le pue cununiile, pică jos moartă.

Dacă văd aşă ai casei, o pun în sicriu și o duc în biserică, să o păzească trei nopți în sir, cum era obiceiul.

Dar a doua zi paznicul era mâncat. De cine? nu se știă.

Dacă vede împăratul locului, trimite mereu oameni de pază,

(1) I. E. Toronțiu, *A fost o dată...*, Cluj 1912, p. 13 – 9.

dar toți erau mâncăți până la doua zi. Atunci împăratul, pus pe gânduri, trage sorți să se ducă căpătă pe care o pică. și a picat pe un biet soldat, pe care îl chemă Ion.

El se duce de vreme în biserică, se roagă lui Dumnezeu să-l apere, și atunci vine un moș bătrân.

— Moșule, ajută-mi, că nu știu cum să scap!

— Iea, băiete, ceasul asta, și când o fi un ceas până la miezul nopții, să te pitești după icoana Maicii Domnului, că acolo n'are să te găsească Strigoiul, care nu e altul decât fata: ea se face Strigoi și el mânâncă pe toți paznicii.

Băiatul ascultă, și noaptea:

— Unde ești, Ioane, să te mânânc?

Ei n'a răspuns, și nu l-a găsit.

A doua seară, când se scoală fata, el se ascunde chiar în sicriu. Ea strigă și îl caută, zadarnic.

A treia noapte moșul iar îl învață:

— Iea evanghelia asta, s'o ții pe piept, să nu miști, să nu vorbești, iar când vor fi trei ceasuri până la miezul nopții, să te culci lângă sicriu.

Așa a făcut și fata l-a strigat zadarnic până când au început să cânte *cocoșii*, și atunci de-o dată s'a auzit: poc!

A plesnit Strigoiul din fată și s'a răspândit într'o duhoare de n'o puteai suferi; iar fata, a rămas vie, Tânără și frumoasă!

Când a venit lumea la doua zi, i-a găsit, pe soldat și pe fată, primblându-se prin biserică. S-au cununiat amândoi!“ (1).

Pe lângă aceasta adăugăm că Strigoaicele fură *mama câmpurilor*, luând întâia brazdă ce-o răstoarnă omul pe ogorul său și aruncând-o pe ogorul lor, ieau *frumusețea* femeilor, fetelor și flăcăilor pentru ele și copiii lor și „usucă copacii în pădure“ (2).

Luarea *manii* dela vaci sau luarea *laptelui*, privește, se înțelege, pe Strigoii și mai cu seamă pe Strigoaicele vii, dela cari, până la femeile *vrăjitoare*, poporul nu vede o depărtare prea mare.

Prin Țara Hațegului, Strigoiul care vrea să iea mana unei vaci punе *sare* în drumul ei, vaca trece peste sare și astfel laptele ei trece la vaca Strigoiului (3).

(1) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 261–2.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na El. Voronca.

(3) Densușeanu, *Graful din Țara Hațegului*, p. 107.

Prin Bucovina, după spuse, se crede că pentru luarea manii, Strigoaicele ieau *balegă* de vacă, o rup în jumătate și apoi descântă, sau ieau *surcele* din poarta omului cu viață, merg în câmp, cu un *căpăstru* de strâng rouă și apoi slobod laptele din căpăstru (1). Pentru a-și feri vacile de Strigoaice, femeile își presără vacile, la Sf. Gheorghe, cu *mac* (2).

Prin unele părți, ca să poată prinde Strigoaicele care ieau mana vacilor, unul ieă și-și pună în cureă (șerpar) în întâia și a doua zi de Paști, *lingura* cu care s-au întors ouăle ce s-au înroșit, apoi se suie într'un copac și privește intrarea în sat a ciurdei dela păsune. Unul ca acela vede foarte bine toate Strigoaicele în ciurdă iar pe cea mai mare o vede călare pe taurul satului.

Strigoaicele îndeamnă pe cel din copac să se dea jos, el însă, nu trebuie să le asculte, căci le poate prinde și poate face din ele orișice (3).

Credințile acestea le întâlnim și la *Rutenii* din Bucovina (4). Iată și o povestire tot din Bucovina:

„Un Huțan l-a învățat pe A. cum să cunoască care e Strigoaică în sat. Tot *postul mare* să zică în fiecare zi *Tatăl nostru și Crezul*, apoi în ziua de Paști, să nu vorbească la Inviere, nimic, nici „Hristos a înviat!”, să nu zică, căci Strigoaicele se vor pună pe lângă dânsul ca să-l facă să vorbească. Tocmai când preotul va zice a treia oară „Hristos a înviat!” să răspundă și el. Atunci le va vedea pe Strigoaice cu doniță în cap, și bău știșca legată de picior, căci cu acestea ieau Strigoaicele *frumusețea* femeilor și *mana* dela orișice.

Atunci o să le zică:

(1) Densușeanu, *Graiul din Tara Hațegului*, p. 107.

(2) *Ibidem*.

(3) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 96.

(4) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, p. 14-15. „Sf. Gheorghe se crede a fi pe *lupi* și apărătorul dobitoacelor, de aceea Rutenii, în preseara zilei de Sf. Gheorghe, înseamnă ușile gospodarilor cu dohot și pun înaintea intrării la grajd *grăpi*, – ca și Români, – cu colții în afară, ca Strigoaicele să nu poată intră acolo și luă laptele dela vaci. Se crede, adică, că în acea noapte Strigoaicele se adună pe *hotarele* satelor, unde joacă. Vacile se pot feri de dâmsele, dacă se presără în grajd *mac*, pentru că Strigoaicele, cărora le place macul, trebuie mai întâi să culeagă toate firele de mac împrăștiate, ceeace durează până în zori, și apoi nu mai au timp să ajungă la vaci, spre a le luă laptele“.

— Eu vă cunosc!"

In noaptea de Sf. Gheorghe, Strigoaicele se ung cu *șmoală* și se duc pe cahlă. Cine vrea să le vadă, când vin la grajd, să meargă după dâNSELE, să pună două *pluguri* alături și deasupra plugurilor o *grapă*, și să treacă pe sub ea ca să se poată face și el în orișice, și să se ducă nevăzut după Strigoaice. Poate chiar să stea și sub *grapă*, căci Strigoaica nu-l poate vedea acolo și cu chipul acesta o poate prinde.

Alții, spre a-și feri vacile de Strigoaice, pun *grapa* în ușa grajdului, căci de *grapă*, Strigoaica se teme și se întoarce îndărăt. Stăpânul grajdului să fie ascuns după ușă, și când va vedea că Strigoaica o ieă înapoi, să o alunge și să o lovească pe spate cu un *bârcinar* de mire, căci astfel făcând, o prinde.

Alții spun ca acea *grapă* trebuie făcută într'anumit chip, și anume începându-i lucrul la *Sf. Andreiu* și sfârșindu-i-l la *Sf. Gheorghe*.

Un om a făcut astfel și s'a pus de pază, după *grapă*, în grajd. Vede că vine o *mâță* și face cevă la *ulgerul* vacii. El, cum avea bardă, îi taje labele. Când vine dimineață în casă, pereții plini de sânge. Se uită la femeia lui, pe cuptor, și-o vede cu copilul în brațe, dar fără mâini.

— Mi-ai făcut-o! — zice ea.

— D'apoi tu ce-ai căutat în grajd?

— Aduceam mană pentru vaca noastră!

Ele spun că nu-s intru nimic vinovate, de ceeace fac, căci aşa li este dat și musai trebuie să se ducă. Dacă pe o femeie Strigoaică ar opri-o bărbatul său de a se duce, l-ar sfâșiă în bu căți (1).

Alții ung o roată, tot spre Sf. Gheorghe, cu *tămâie* neagră și o pun în ușă (2).

Prin unele părți din Transilvania, cu privire la *luatul manii* dela vaci, se crede următoarele :

"Dacă vaca, în loc de lapte, dă sânge sau nu se lasă să fie mulșă, atunci proprietarul vacii, ca să afle cine e acela care i-a luat laptele, nu are de a face altcevă, decât lucrul următor. Primăvara, să iasă la pădure și *șarpele* pe care l-a vedea mai

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 785.

înainte de *Sf. George*, — care șarpe e verde și cu flori la ureche, — la șarpele acela să-i taie capul cu un *ban de argint*, — o bucată de 40 bani, sau o bâncuță (pițulă) austriacă de 10 sau 20 cruceri; capul șarpelui să-l poarte nouă zile în șerpar, și după aceea să pue în gură un cătel de *aiu (usturoiu)*, să-l sădească în grădină, și după nouă săptămâni va face frunze. Atunci să-l scoată din pământ și să-l puie în pălărie ca pe o floare.

Dimineața, înainte de a scoate vitele la pășune, să iasă delăturea satului și să se așeze la un loc ascuns, apoi va vedea Strigoii călăind pe vacă. Lucrul acesta trebuie făcut aşă în cât să nu fie văzut de nimeni. Aflând odată pe Strigoiul care i-a furat laptele, nu are să facă altcevă, fără, când mulge vaca, să-și facă cruce și să pronunțe de trei ori numele Strigoiului. Atunci Strigoiului i se iea puterea și în scurt timp moare” (1).

Prin unele părți din Transilvania se crede că Strigoaicele umblă mai ales în noaptea de Sân-Giorgiu ca să iea *laptele valilor, mana grâului* și chiar puterea oamenilor. Pentru aceea, în preseară, fiecare om pune în poartă și la ușa grăjdului câte o cloambă de rug, adică măces, ca semn că acolo nu pot intră Strigoii. Cine va sta în noaptea aceea în gard, sub o *grapă* cu dinții de fier, va putea vedea și prinde Strigoii.

Cine va prinde la Ziua-crucii un șarpe îl va omorî și-i va pu-ne în gură un sâmbure sau un cătel de *aiu*, să-l pună apoi sub pragul ușii, să încolțească în gura șarpelui. Apoi acel aiu să se pună în pălărie, și acela să se suie în tunul bisericii, când vin oamenii, și va cunoaște pe cei ce sunt Strigoi (1).

Femeile Strigoaice de prin Ungaria ieau un *băț de sănger* și făcând semn către vacile bune de lapte, zic:

— De aci puțin, de aci mai mult, de aci tot!

Pe băț fac atâtea crestături dela vaci au luat laptele. Acasă, încunjură vaca căreia vor să-i dea laptele luat, și despletite, zic următoarele cuvinte:

— Nu încunjur cu bățul acesta vaca mea, ci *mana* dela vacile însemnate pe răvașul meu. Să vină laptele dela ele la vaca mea; să fugă laptele dela ele, precum fug oile de lupi și găinile de uliu!

(1) *Şezătoarea*, III, p. 133–4.

(2) Gorovei, *Credință*, p. 311.

Vraja o zice de nouă ori, atingând vaca cu bățul pe spinare. Apoi încunjură casa și fântâna din ograda, de este, de 3 ori cu bățul în mâna.

Când vine cireada de vaci, Strigoaica ieă un *brus* de sare în calea vacilor, îl pune sub o piatră și-apoi o dă vacii ei în tărâte, ori goală.

Ca să-și ferească vacile cu lapte de Strigoaice, unele le țin încuiate trei zile după fătare, iar când le scot afară pun pe câte o fată de 14 ani să le îinconjoare de trei ori, având vițelul în brațe.

Prin Bucovina, Strigoaica își leagă o *strecurătoare* de un picior și mergând la vaca a cărei mana vrea s'o ieă zice :

Sovârv,
Sovârv,
Donița cu vârv!

Aceasta însă trebuie s'o facă îmâintea de miezul nopții.

Alte Strigoaice fac lucrul acesta tot în ziua de Sân-Georgiu cu *străcătoarea*, pe imașul vacilor cu lapte.

Pentru a fi ferite de Strigoaice, vacilor a fătă li se leagă de coadă o bucată de *postav roș*, care cuprinde *grâu*, *tămâie*, *piper* și *sare* (1).

Prin alte părți, tot spre acest scop, apa cu care se clătește donința, după ce s'a desertat de lapte, se toarnă pe gunoiu (2).

Prin altele în seara de Sf. Andreiu, femeile îinconjoară vacile mulgătoare cu *mac*, cum merge soarele, împrăștiindu-l împrejurul lor, de-asemeni după cum merge soarele (3).

Strigoaicele se alungă cu sgomote de bucium, cu crengi de *rug*, cu cari se împodobesc ferestele și ușile caselor sau cu *leuștean*, *boz* ori *pelin* descântat. Prin unele părți se pune *rug de măcieșe*, *hodolean* sau *rostopască*, căci acestea au putere împotriva Strigoilor, al căror cântec este acesta :

De n'ar fi *hodolean*,
Hodolean și *rostopască*,
Fiere-ar lumea toată-a noastră !

(1) Gorovei, *Credință*, p. 345.

(2) *Ibidem*, p. 349.

(3) *Ibidem*.

Prin alte părți, tot spre acest scop se folosesc și *spinii, iedera, glia verde, usturoiul* și alte lucruri (1).

Impotriva Strigoilor cari ieau mana vacilor se folosesc felurite descântece, din cari dăm în cele ce urmează unul care se aude prin Bucovina :

Luatu-s'au *Strigele*
 Și Scorpiliile,
 Sâmbătă desdimineață,
 Pe cărare rourată,
 Pe cărare necălcată,
Iniutate,
 Și'n focate,
 Cu cuțite
 Ascuțite,
 Să iea dela vaci hrana
 Și mana
 Nime'n lume nu le vede,
 Nime'n lume nu le-aude,
 Numai Maica Domnului
 Ce stă'n turnul cerului,
 Numai ea că le-a văzut,
 Numai ea le-a auzit.
 Cergă albă a întins,
 Calea lor că le-a cuprins,
 Și din gură că le-a zis :
 – Unde mergeți,
 Și încotro vă duceți ?
 Voi Strigelor,
 Voi Scorpiliilor,
Iniutate,
 Și'nfocate,
 Cu cuțite,
 Ascuțite ?
 – Noi mergem
 Să luăm,
 Dela vaci hrana,
 Și mana,
 Și să le lăsăm numai zerul,
 Să nu le piară vițelul.
 – Voi Strigelor
 Și Scorpiliilor,
 Inapoi vă întoareți
 Și'n mare să vă duceți.
 Duceți-vă voi în mare,

C'acolo-i un pește mare,
 De acela să să apucați !
 Și aceluia să-i luăti
 Hrana,
 Și mana !
 Sâmbătă desdimineață,
 S'au luat vacile,
 Pe cărare rourată,
 Pe cărare necălcată,
 Supărate și scârbite,
 C'au fost de Strigi pângărite.
 Nimen'in lume nu le vede,
 Nime'n lume nu le aude,
 Numai Maica Domnului
 Sade'n turnul cerului,
 Și ea cum mi le-a văzut,
 Din gură că le-a vorbit :
 – Unde mergeți, vacilor,
 Supărate și scârbite ?
 – Mergem după hrana,
 Și după mană,
 Că Strigele
 Și Scorpiliile
 Ne-au luat hrana
 Și mana
 Cea'ndulciță
 Și zăharită,
 Ce ne-a fost dela Dumnezeu dăruină,
 Și ne-au lăsat numai zerul,
 Să nu ne peară vițelul.
 Maica Precista a răspuns,
 Și din gură aşă le-a zis :
 – Inturnați-vă voi
 Inapoi,
 Că eu hrana
 Și mana
 Din toate părțile voii luă,
 Și vouă vouă da.
 De-a fi în codru rătăcită,

(1) *Ibidem* : „In preseara Sfântului George se pune pe *tomurluciul* porților și

De-a fi'n cornul gardului oprită,
 De-a fi'n cupoarele Strigelor băgată,
 De-a fi'n oalele Strigelor turnată,
 De-a fi'n legăturile lor legată,
 Eu din toate părțile voiti luă,
 Și vouă voiu da,

Și voiou pune-o'n coarne,
 Din coarne'n piele,
 Din piele'n vine,
 Din vine'n fâte,
 Și din fâte'n doniță! (1).

Incheiem aceste credințe cu următoarea povestire deasemeni bucovineană:

"O babă din Strojinești avea lapte ca dela 10 vaci, dela vaca ei. O femeie a rugat-o să-i îndrepte și vaca ei. Baba a luat unt de al ei și de al femeii, și l-a aruncat în apă. La unul babii s-au adunat o mulțime de șerpi, șopârle, viermi, dihanii, și-l trăgeau, dar al femeii, numai peștișori cei din apă.

— Vezi? — zice baba; aşă au să mă tragă pe mine șerpii pe lumea cealaltă. Dacă vrai să pășești tot aşă, tăioiu face!

Femeia n'a vrut"! (2).

Mânia Strigoilor sau Strigoaicelor nu se arată numai împotriva cutării om ci și împotriva lumii, îndeobște. De aceea, ei caută să aducă păgubiri mai multora, de odată, și una din aceste păgubiri este oprirea *ploilor*, și ca urmare, începerea zilelor de secetă.

"Strigoaicele, ieau *roua*, căci oamenii uită de Dumnezeu" (3).

Ca să fie *secetă*, Strigoicele vii se feresc de a se scăldă, căci de îndată ce ar intră în apă, ploile ar începe să curgă. Mai mult chiar, când Strigoicele vor să năboiască *înnecurile* asupra lumii ele se aruncă în apă cât de des, și cât de adâncă ar fi apa, căci nu li-i teamă că se vor înnecă, de oarece lor li-i dat să plutescă întotdeauna de-asupra apelor.

Ca să opreasă ploile, Strigoaicele pun într'o strachină tot soiul de grâne, de-asupra așeză sămânța de *cânepă*, un *ou*, și din toate acestea fac o tură. Când vor ține turta aceasta pe cupitor, va fi *secetă*; dacă vor ține-o la udeală, îndată se vor slobozi ploile (4).

Secetă se întâmplă și atunci când moare o Strigoaică sau un portițelor, apoi pe la grajduri, brazde cu iarbă verde și crengi de răchită, crezându-se că făcându-se astfel, apoi... Strigoaicele nu pot strică somnul copiilor, visul fetelor și norocul flăcăilor.

(1) Acestea și altele, mai pe larg, în Marian, *Sărbătorile*, III, p. 296–24.

(2) Ion Creangă, VI, p. 108–9.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 866.

(4) *Ibidem*, 861.

Strigoiu, și tocmai aceasta este un mijloc de a ști dacă este sau nu cutare om Strigoiu. De este Strigoiu, se va face cu dânsul ceeace vom vedea (1).

Se dă chiar cazul unei fete Strigoaice în Zărnești.

Prin unele părți se crede că tot spre a opri ploile, Strigoaicele fură *luceafărul*; într'adevăr, se zice că ploile conținesc, dar îndată încep *grindinile* (2).

Prin Bucovina este pe-alocuri datină ca vornicii să ducă pe oameni să se scalde la vreme de secetă, ca astfel, întâmplându-se printre dânsii un Strigoiu, să se deschidă cerul pentru ploaie (3).

Un alt neajuns ce-l aduc Strigoii este și acela că ei mânâncă *soarele* și mai ales *luna*. Până acolo, Strigoii, — și aici se confundă cu *Svârcolacii*, — se suie pe firele toarse de femei nosptea, fără lumânare, (4) sau pe ața răscută de oameni, Duminica (5).

Din jud. Vâlcea, avem următoarele şire cu privire la Strigoi și Vârcolaci:

Sunt *Vârcoluci vii*, cunoscuți de oameni. „Pe aceștia îi bănuiesc ei, după figura lor palidă și uscată, după adâncul lor somn, în care, cred ei, sufletul le iesă și merge la lună de începe s-o mânânce. Se crede că nu numai în timp de eclipse (*întunericimi*), mânâncă Vârcolacul luna, ci și când discul lunii este roșețec, arămu. „Sâangele lunii“, cred ei, scapă atunci pe la chiotorile gurii Vârcolacului și se revarsă peste tot discul ei.

Când sufletului de Vârcolac îi vine chef să mânânce puțin din lună, omului, care are un astfel de suflet, îi vine întâi o *pico-teală*, și apoi o nesăbuită poftă de somn, de par că n-ar fi dormit o săptămână de-arândul. Sufletul îi sboară atunci la lună și el rămâne ca și mort. Dacă scoli sau miști pe Vârcolacul adormit, el rămâne adormit pe veci, căci sufletul revenind din lungul său drum, nu mai găsește în acelaș loc gura prin care a ieșit, ca să poată reintră (6).

(1) T. Burada, *Inimormântarea*, p. 54.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(3) Culegere din Vicovul de sus, împărt. de d-l P. Cârstea.

(4) Idem. — Voronca, *op. cit.*, p. 1070. — Candrea, Densușeanu, Speranță, *Graful nostru*, I, p. 297. — Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 109.

(5) Densușeanu, *Graful din Tara Hațegului*, p. 101.

(6) G. F. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 100—1. — Cf. aici, p. 132, nota 9.

In treacăt, am arătat chipul cum omul se poate feri de Strigoi. Aici îl întregim.

In zilele când se știe că umblă Strigoii,—la *Andreiu de iarnă*, mai ales,—să mânânce toată lumea *usturoiu*, să se ungă pe la toate încheieturile cu usturoiu, să ungă crucile ferestelor, ușile, gura cuptorului, tărașii porților, coarnele vitelor și în deobște toate lucrurile din gospodărie cu *usturoiu*, căci de usturoiu Strigoii fug în toate părțile.

Unii Strigoi chiar întreabă pe cei din casă :

— Ați mâncat *usturoiu* ?

Gospodarii, cu toate că au mâncat, trebuie să tacă, spre a nu fi pociți (1).

Prin Bucovina se spune că „de Strigoiu, de care se teme și Dracul, să te ferești purtând *usturoiu* și turtă de *orz* cu tine“ (2).

Prin jud. Dorohoiu, în noaptele acelea ale Strigoilor, se crede că oamenii nu trebuie să doarmă, ci să spună *povești*, fără curmare, aceasta s'o facă măcar până la cântatul cocoșilor. Strigoii se ferească de locurile unde se spun povești (3).

La *Alexă*, femeile de prin Transilvania ieau o oală, o umplu cu jar, pun de-asupra *tămâie* sfîntită și *sneapân* (4), și astfel afumă casa de trei ori, ca să fie ferită de Strigoaice (5).

La *Sf. Gheorghe*, flăcăii udă fetele, pe de o parte ca să nu ai bă a suferi nimic dela Strigoaice, iar pe de alta, ca nici ele să nu se facă Strigoaice (6).

Bihorenii, la *Arminden*, ies afară și strigă :

— Auzi, mă ?

— Aud, mă! — răspund alții.

— Cine-i *Strigă*,
Dracu-l frigă
Pe frigare
De cea mare!

(1) *Sezătoarea*, I, p. 245.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) *Ion Creangă*, VII, p. 24.

(4) *Pinus Mughus Scop.*

(5) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 207.

(6) *Ibidem*, III, p. 279.

Se rostește apoi a doua oară, socotind că astfel făcând, Strigoii se vor alunga.

Numele de „Strigoiu” nu trebuie menit nicicădată, și mai ales noaptea, căci celui ce-i rostește numele, se întâmplă să-i răsară îndată înainte, și cât ar clipe, să-l dărâme. Când omul însă, este nevoie să-i pomenească numele, să zică: „*usturoiu* sub limbă” (1).

În jurul acestora, iată o povestire:

Eră o femeie care n-ar fi mâncat *usturoiu*, Doamne ferește, și nici pe pat asternut, — pe perină și lăicer, — n-ar fi dormit. O altă femeie a băgat de samă că în toată dimineața asternutul eră nestrâns. Acea femeie s-a pus să vadă pricina, căci sedeau amândouă sub același acoperemânt. Și-a luat o lumânare aprinsă și a intrat pe la miezul nopții la ea în casă. Acolo a văzut-o cum dormia pe lăita goală, desbrăcată și de cămașă; avea o *coadă* lungă de-un cot. Strigoaica, de îndată ce a simțit lumină în casă, iute a sărit și s-a repezit la femeie:

— Ce-ai venit pe la miezul nopții cu lumânarea? — a întrebat-o.

Iar femeia i-a răspuns:

— *Usturoiul* are cruce și eu am cruce în frunte! — cu care cuvinte a și îndepărta-o. Noroc că i-a venit în gând să spună cuvintele acestea, căci dacă tăcea, Strigoaica îi sugea numai cât săngele, și nimeni nu i-ar fi știut pricina morții ei (2).

Iată și o altă povestire în care se arată chipul cum două femei au scăpat de niște Strigoi:

„Odată mergeau la drum o babă cu fata ei, și târziu, noaptea, au ajuns într'un sat. Au văzut la o casă lumină, — numai acolo eră lumină în tot satul, — și au intrat. Da baba, cum a intrat în casă, a cunoscut că bărbatul și femeia sunt Strigoi.

Vede că-i prăpădenia lor. Ce să facă? Rugăciune, în casă la Strigoi, nu se poate spune, că ar fi omorît-o. Scoate pânea și zice:

— Doamne, cum e de muncită pânea, că mai întâiu sameni popușoii, pe urmă îi prășești de două ori...

— Taci, babă! — zice Strigoiul.

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Acelaș loc, de aceeaș.

— Eu nu zic nimică, da zic cât e de muncită pânea!.... Pe urmă tai popușoii, și desfaci și-i pui în coșniță!...

El iar strigă la babă; ea spunea ca și întâiu.

— Și-i scoți iarna, și-i desfaci, și-i pui în saci...

El iar strigă; ea spune mai departe:

— Și-i duci la moară, și-i macini, și-i plămădești, și dospesc, și-i pui în cuptor, și se coace pânea, și apoi o mâncăm.

Atunci a rupt o bucătică de pâne și a mâncat.

Se culcă ele, dar baba nu doarme. Vede cum se scoală Strigoii și pun foc în cuptor. Și zice el femeii:

— Iea țevia, pune-o în urechia fetii, și-i trage tot Sâangele în covată.

Strigoaică a făcut aşă: a cernut făină de grâu, și-a făcut trei turte și le-a pus în cuptor, să se coacă. De babă nu se putea apropia pentru că dela ea le mirosia a usturoiu, pentru că spusese jumătatea cea de *rugăciune*.

După ce au pus turtele în cuptor, s'au culcat. Baba s'a sculat și a luat fata subsioară și cele trei turte, și la fugă! Fata era moartă. Ea tot i-a băgat câte o bucătică de turtă în gură, până le-a gătit, și fata a înviat.

— Unde suntem? — a întrebat fata.

— Nu mai întrebă; hai degrabă, să fugim, că-ți voi spune pe urmă.

Și aşă au scăpat⁽¹⁾ (1).

Că și *Diavolii*, Strigoii se tem de copii; de aceea, la Ajunul Crăciunului și spre Sf. Vasile, când copiii umblă cu colindatul, pe lume nu se află picior de Strigoiu (2).

Trecem la arătarea mijloacelor prin cari Strigoii ce ies din mor minte sunt înfrântăți. Dintre acestea de bună samă că o nouă ceteire a rânduelilor înmormântării de către preot, cum se folosește prin unele părți oltene (3) sau sfîntirea oaselor la *desgropare*, — unde trebuie să punem originea acestei datine, — sunt cele mai blânde.

Celealte mijloace sunt cumplite.

Când într'o familie mor prea mulți însă pe rând sau de-odată,

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 198—9.

(2) Jud. Suceava.

(3) Impărt. de d-l N. I. Dumitrișcu.

sau numai doi înși, unul după altul (1), când mor vitele oamenilor (2), când nu mai contenește *seceta*, când s'aud trăgând clopotele dela biserică, de bună samă că este un Strigoiu sau sunt mai mulți Strigoi în acel sat, cari trebuesc nimiciți (3).

Cea mai priincioasă întâmplare ar fi să se găsească trupul mortului neintrad în mormânt, fiind apucat de vreme încă pe lumea noastră; un astfel de Strigoiu nici nu trebuie să se mai îngroape (4).

Aflarea Strigoiului se face în chipul următor:

Întâiu se cercetează cu de-amăruntul ca să se vadă care mormânt este scufundat: dintr-acela va fi ieșit Strigoiul, în locul căruea s'a prăbușit pământul.

Dacă nu sunt morminte scufundate, se cercetează pământul la căpătâiul lor ca să se vadă dacă nu sunt găuri, pe unde sufletele Strigoilor se pot strecură, ca să se întruchipeze apoi pe pământ (5).

Credința aceasta o au și *Francezii* (6).

Fiind însă că unii Strigoi, după ce ies, își netezesc bine mormântul și nu li se mai cunoaște urma, pentru a-i află, se ung crucile dela groapă cu miere de albine, seara, iar a douazi se caută ca să se vadă dacă mierea mai este pe cruci sau nu. Dacă

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 15.

(2) *Ibidem*.

(3) G. Coșbuc, *Ziarul unui pierde-vară*. Din bucata *Strigoiul*, care nu corespunde în totul credinților populare, o strofă:

El intră'n sat, iea drumul peste vale,
Incep să urle-a moarte căini 'n sat
Si fug spre uși de tinzi, ferind în cale,
În turn un clopot limba url' a jale
Un dang înfiorat.

(4) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(5) Cred. Rom. din Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu: «se mai duc la mormânt, și dacă găsește vreo gaură lângă stâlp, cât șarpele de largă, este un semn, fiindcă pe-acolo iesă el (Moroiul).

(6) *Revue des traditions populaires*, XVIII, p. 466–7: „Les feux follets des cimetières, que nos paysans appellent *Revenants*, étaient fort nombreux autrefois, dans certain champ du repos, parce que, prétendait-t-on, le sacristain de l'endroit, introduisait dans le cercueil, un tube dont l'orifice émergeait au-dessus de la tombe. Par ce canal, les gaz phosphorescents, se dégageant du cadavre en putrefaction, arrivaient au contact de l'air, s'enflammait et l'*âme du mort*, selon la croyance du Bocage, prenait la forme d'un fontôme blanc“.

nu mai este, e semn că Strigoiul a lins mierea, și atunci, trebuie dires, adică desgropat și făcut cu dânsul după datină (1).

Prin alte părți se pune *mieiu* pe la găurile mormintelor. Dacă mieiul pierde până a doua zi, este semn că Strigoiul l-a mâncat (2); pe alocuri, aceasta se face de mai mulți oameni într'o *Sâmbătă seara* iar cercetarea a doua se face Dumineca dimineața (3).

Dacă nici cu chipul acesta nu se poate află mormântul Strigoiului, se caută un *hărmăsar* (4) negru, fără un fir de păr alb măcar (5),—alte ori, unul cu totul alb (6), încelecă unul pe dânsul, dă ocol cimitirului de trei ori, și apoi începe să treacă peste morminte. La care mormânt se va opri hărmăsarul și va necheză (7) sau nu va voi să treacă cu nici un chip, acolo se crede că-i locașul unui Strigoiu (8).

Prin alte părți, încercarea aceasta se face cu un *taur*, care se duce ca să treacă peste morminte (9).

Prin altele, se duce un *cocoș negru*. La mormântul Strigoiului, cocoșul se oprește și cântă (10).

In sfârșit, prin alte părți, se ieă un *gâscan* și se mână peste morminte. La mormântul la care gâscanul se oprește și fâsâie, se crede într'adevăr că este Strigoiul (11).

Indată ce s'a aflat mormântul unui Strigoiu, cel bolnav,—cel ce crede că Strigoiul i-a supt inima,—iea pământ din mormânt și-și pune la inimă, ba mai bea și cu apă, având nădejde că astfel se va face bine (12).

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(3) *Şezătoarea*, VIII, p. 21.

(4) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.—*Şezătoarea*, VIII, p. 15 și 19.

(5) *Ibidem*.

(6) Cred. Rom. din Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(7) Cred. Rom. din com. Bâzgărei, jud. Romanăși, împărt. de d-l Al. Saint Georges.

(8) *Şezătoarea*, VIII, p. 15, 19 și 21.

(9) *Ibidem*, p. 20.

(10) *Ibidem*, p. 19.

(11) Cred. Rom. din com. Bâzgărei, jud. Romanăși, împărt. de d-l Al. Saint Georges.

(12) *Ghilușul*, I, no. 11–12, p. 25.

De cele mai multe ori însă, trebuie căutat în sicriu, ca să se vadă încă mai bine, dacă mortul îngropat acolo este sau nu Strigoiu.

Semnele după cari se cunosc că morții din sicriu sunt Strigoi, vor fi următoarele:

Părul pe care l-a avut la îngropare, le pică, și în locul lui crește altul mai mic, după unii, mai lung, după alte credinți (1).

Unii Strigoi au gura roșie ori *mornătie* chiar (2).

Dinții le cad și în loc le cresc alții mai mărunti (3), iar după alte credinți, colții li se fac mai mari, din pricina multului sânge ce sug (4).

Strigoilor morți le crește *coada*, de se face cât un biciu (5).

In loc de picioare, au *copite* ca de capră (6). Înlăuntru, este întors cu fața în jos sau pe-o coastă.

Dacă „dă Dumnezeu“ și un astfel de Strigoiu este aflat, apoi „s'a sfârșit cu el!“ Oricum, trebuie multă băgare de samă, căci dacă Strigoiul nu este dovedit, el aduce moarte cumplită în întreaga familie a lui (7).

Desgroparea se face fără ca să știe cineva în sat. Dacă însă Strigoiul se arată și altora în vis, nu se mai desgropă (8).

Une ori desgroparea se face fără încercările de mai sus, când lumea este bine încredințată că acolo locuște Strigoiul. În acest caz, Strigoiul nu se mai desgropă la 5 ani, cum este obiceiul, ci la 6 săptămâni.

La desgropare, pentru unii Strigoi se crede că este deajuns o singură cetire a rânduelii de către preoți (9); de cele mai multe ori însă, această cetire nu are nici o putere.

Ca să i se nimicească puterea Strigoiului, i se bate în inimă un par de stejar, de *tisă* ori de *frasin* (10), se înțeapă cu o fri-

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 15 și 21.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) *Şezătoarea*, VIII, p. 21.

(4) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(5) Idem.

(6) Idem.

(7) *Şezătoarea*, VIII, p. 19.

(8) *Ibidem*, p. 18.

(9) Vezi nuvela *Casa rea* în *Flacăra*, III, p. 268.

(10) Cred. Rom. din com. Tepu.

gare (1), cu un *cuiu* (2) sau un *cuțit* (3) rămânând astfel ca să fie pe viitor legat de siciul în care a fost îngropat și să nu mai iasă din mormânt, pentru săvârșirea nelegiuirilor.

La această înjunghiare sau înțepare trebuie multă luare aminte, căci inima Strigoiului se pitulă ca să nu fie înțepată (4).

După unele credinți, baterea parului trebuie să se facă prin șezut (5).

Odată cu înțeparea, se crede prin jud. Tecuci că este bine ca în siciul Strigoiului să se pună și trei căpătini de *usturoiu* (6).

Altor Strigoi li se bat cuie pe la încheeturile mânilor și picioarelor, sau în burtă (7).

Alții se înfierează după cap (8).

Unii Strigoi se spintecă în două cu o *coasă*, se fierbe *vin*, se toarnă peste ei, și astfel se îngroapă din nou (9). Alte ori li se opărește numai inima în vin (10).

Altor Strigoi, după ce li se spintecă burta, li se scot *ficații* și *inima*, se ard pe foc până se fac serum și cenușa ce iesă se amestecă într'un pahar cu apă și se bea de toate neamurile lor, ca să fie ferite (11).

Prin jud. Mehedinți Strigoi se desgroapă și se duc la munte, unde se aruncă sau se îngroapă (12); prin alte părți se scot la notarul comunității (13).

Altora, după ce se taie, li se iea din *părul* capului și din *sânge*, și cu acestea se afumă toți cei bolnavi (14), dacă nu s'a mul-

(1) *Şezătoarea*, XIII, p. 159.

(2) *Ibidem*, VIII, p. 19.

(3) *Ibidem*, p. 15.

(4) *Ibidem*, p. 18.

(5) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 241.

(6) Cred. Rom. din com. Tepu.

(7) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(8) *Ibidem*.

(9) *Ibidem*, XIII, p. 160.

(10) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(11) *Şezătoarea*, XIII, p. 161.

(12) T. Burada, *Înmormântarea*, p. 53.

(13) *Şezătoarea*, XIII, p. 159.

(14) *Ibidem*, VIII, p. 16 și 20; Cu Moroiu ars se afumă neamurile.

țumit numai să moaie o basmă în *sâangele* ce se găsește la gura mortului, și cu dânsa să se afume, ca să nu se atingă de dânsii bolile și Strigoii (1).

Unii ung Strigoii cu gaz și apoi îi ard (2), alții îi ard cu mărcini (3).

Unii ard numai inima, pe când trupul îl toacă și apoi îl în groapă (4).

Unii aruncă cenușa în aer, alții o pun din nou în mormânt (5) iar alții o dau pe apă (6).

Unii toarnă var nestâns peste morți (7).

La toate acestea, adăugăm dovezi de fapte :

Din com. Bâzgărei, jud. Romanați, avem această știre :

«Odată ce s'aflat cări morminte au Strigoi, oamenii cei mai cu curaj din sat vin noaptea, desvelesc mormântul și dau peste Strigoiu. Acesta șade într'o rână. Carnea îi este roșie ca focul și are părul și unghiile dela mâni și picioare foarte crescute. Se desbracă Strigoiul și se pune într'un sac. Hainele lui se aruncă în cosciug sau tron, iar mormântul se astupă la loc, cum a fost, după ce mai întâiu a fost stropit cu *iazmă*.

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 19.

(2) *Ibidem*, p. 15.

(3) *Ibidem*, p. 18.

(4) *Ibidem*, p. 16.

(5) *Ibidem*.

(6) *Ibidem*, p. 19.

(7) *Ibidem*.—Ion Creangă, VII, p. 164: „Neputând umblă la el decât Sâmbăta, fiindcă în celealte zile este plecat din mormânt, hotărise o Sâmbătă spre a-l desgropă. Dacă n'au putut dobândi învoie dela Sf. Episcopie, îl desgroapă ei singuri în acea noapte, sau chiar și ziua. Odată desgropat, [Strigoiul] se prezintă în felul următor: Foarte roșu la față, după luni și ani chiar dela înmormântare, întors cu fața în jos, cu un picior sgârcit, pus într'o rână, într'o dungă, și. a., cu gura mânjată de sânge,—dacă a pierit din neamul său cel viu sau din vite,—mânjat de făină sau mălaiu,—dacă a făcut numai stricăciuni.

Ca să piară, și odată cu pieirea lui, să nu se mai aibă grija; trebuie să-i îngă o Andreiă în buric ori în inimă, *despintecându-l*, luându-i inima și arzându-l pe foc, spre a-l distrunge cu totul, și. a.

De el nu se prinde nici un fel de cuțit spre a-l tăia, decât coasa.

Cenușa i-o iese, și amestecată cu apă, ung copiii, vitele, cu ea, spre a nu se mai lipi nimic necurat de ei.

Dacă se întâmplă că nu se știe cine este Strigoiu, el mânâncă și face stricăciuni șapte ani, până și distringe tot neamul, apoi mânâncă din sat, din țară, și

Un om mai voinic ieă în spate sacul cu Strigoiul și îl duce în pădure. Acolo taie Strigoiul în bucăți, îi scoate inima, arde bucătă cu bucătă, iar la urmă arde și inima, cu care se afumă cei de față. Nu trebuie să rămână nici o bucătică de os nearsă, pentru că din ea crește Strigoiul la loc“ (1).

Trecutul ne aduce mai multe mărturii asupra acestor credință și anume, privitoare la lupta bisericii împotriva lor.

Iată ce se poate cefi în *Şapte taine a besearecii*, despre Strigoi

„Acesta lucru zicu oamenii cei proști, iarî nice într'un chipu nu poate să fie acesta Vrăcolac, ce vrăndu Diavolul să amîgească pe oamenii, să facă lucruri cum nu să cade, pentru ca să să mănie D[u]m[ne]zău asupra loru, face aciaștia seamne și de multe ori noaptia aratî oamenilor unora de le pare că vîdû, cu adeveratul pre vre unu omu de carii i-au fostu cunoscindu mai de[n]ainte și încî grăescu cu dănsu. Alții iarășu vădû în somnă vise, une și alte. Une date vîdû în cale unde înblă de vatimî pre oameni, o vai de nebunia loru săracii! Cel mortu în ce chipu să omoarî pre cei vii? Nu dia D[u]m[ne]zău să fie aceasta lucru.

Așijdere să pornescu oamenii la mormântu și-i dezgroapî oasele aceluia să le vazî cu[m] sămtu. Drept aceaia de vreame ce n'au credință curați întru Dmzău, să închipuaște diavolulu și să înbracî într'acel trup mortu și le aratî că acel trup mortu are sănge și unghi și pără și cumu vădû acesta lucru, să îñșală ocaanicii (2) și să îndeamnă spre răutate, și străngă leamne și pun foc de ardă aceale oase de le pierdă de totu de pre pământu și nu cunoscu neînțelegătorii că la venirea Domnului nostru lui Is. Hs. la înfricoșata zi a giudețului să gătează aceaia pedeapsî asupra trupurilor acestora, ca să-i arză cu focul nestinsu în veci de veaci netrecuți“ (3).

La 1762, Mitropolitu I Grigorie al Țării Românești, poruncia protopopilor „să cerceteze și de ceia ce zic unii cum că morții să fac Strigoi, și de să va află aceasta *undevaș*, să le dea învă-

după aceasta trece la altă limbă sau altă țară, unde se preface în om, se însoară, face copii, și copiii lui, după moarte-le, se fac tot Strigoi și mânâncă din neamul mamă-sa; dacă nu, se continuă înainte tot astfel, multă vreme“.

(1) Ion Creangă, VI, p. 110—1.

(2) ?

(3) Iași 1645, p. 216—9, după Gaster, *Crestomatie română*, I, p. 117.

țătură ce să facă, precum scrie la pravilă, cap. 378[“], *iar nu săi arză* (1).

La 1801, Iosif, Episcopul Argeșului, intervine la Domnitor ca să poruncească ispravnicilor să nu mai îngăduie locuitorilor din Stroești ca să mai desgroape pe cei bănuși a fi *Vârcolaci*.

Cam tot astfel poruncește și Mitropolitul Nectarie de mai târziu, care aflase că pe-alocuri Strigoii se ard (2).

Raportul unui proropop de plasă din jud. Vâlcea, către vîlădică, din 1837, Sept. 10:

„Fac arătare prea sf. voastre, pentru că unii din enoriașii acestei plăși, fiind rău nărăviți, dacă are numai unul *dor* în cap, sau la inimă, merg de se îmbată și ieau unii sape, alții tărnăcoape și merg la biserici și desgroapă toți morții cu cuvânt că sunt Moroi și omoară morții pe cei vii. Pe unii i-au ținut câte două săptămâni desgropați, lucru împotrivitor pravili creștinești...”, — după care cere punere la cale.

Iar episcopul, la 30 Sept., îi răspunde, că potrivit „lit. 348, cap. 372[“], va ști că atunci „când să află trup ca acela, care este lucrarea diavolului, să cheme preoții să cetească paraclisul Precesții și să facă și osfestanie mică”, cum și alte rândueli, în urmă cărora „va fugi dracul de acolo”.

La 13 Oct., protopopul intervine din nou arătând că nu de pravilă este vorba, ci de infrânarea ereticilor. Vlădica îi cere alt raport, mai amănunțit, pe care îl și primește, având și izvodul următor, din Ocoleștii de Jos:

„Bălașa sin Paraschiv. Au desgropat-o Ion Dorobanțu.

Marin Oană. L-au desgropat Ion Buțu, boier de neam.

Costandin sin Uța Văduva. L-au desgropat tot Ion Dorobanțu, Ion Duțu și Stan, vărul său.

Manea sin Mateescu. L-au desgropat tot mai sus numiți.

Ion sin Stancu Giubega. L-au desgropat Ion Buțu cu Stan, vărul său, boieri de neam”.

Dintr'un raport al ocârmuirii de Dolj, către Episcopia de Râmnice, din 1843 :

„Un Pătru Rus din satul Dălcinul, cuprinsul acestei plăși (Câmpul) viind la subocârmuire, prin graiu au făcut arătare că însuș

(1) N. Iorga, *Studii și documente*, VII, p. 54.

(2) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 131.

având un cununat și o cununată în satul Gura Dâlgei, și anume Radu și Niculae și Floarea, soția sa, încă din anul trecut au încetat din viață și pe la 17 ale trecutului Aprilie, desgropându-se de locuitorii acelui sat și găsandu-le trupurile *neputrezi-te* (1), i-au luat de unde au fost îngropăți de preot după orânduială, unde despicându-i cu o *coasă*, le-au luat *inimile* și turnând *vin* fierăt pă dânsii i-au îngropat acolo sub cuvânt că ar fi Moroi.

In urma căreia plângerii, aducându-se pomeniții la subtocârmuire după cercetările ce li s-au făcut pentru aceasta, nu s-au sărgăduit împotriva urmăre, decât au propus că într'acel sat murind vreo câțivă oameni, au avut bănuială că din morții ce au murit nul trecut, se va fi făcut vreunul Moroiu, și că speriați fiind că, câțivă oameni au murit și câțiv vor mai mori, mor din pricina Moroilor, au și făcut căutare la gropiști, unde ar fi găsit morții de mai sus în asemenea bănuială. Pă care, fără vreo voie dată dela stăpânire, i-au dus pe hotarul moșiei Bălciumu, unde despicându-i și turnând vin fierăt, i-au îngropat acolo..."

Iată și o jalobă a unei delegațiuni sătești în frunte cu „Popa Ion Armășescu”, trimisă la 29 Mart 1849 protopopiei:

„Un Gheorghe Mazilu, murind și îngropându-l la 10 ale acestei luni Februarie, au trecut până la 25 ale acestei luni Martie și făcându-și toate sărindarele morții legiuite, au fost bună liniște până la 25 Martie în casa numitului mort. Iară dela aceste 25 de zile, în ziua de Bunavestire, întâiul *au bolnăvit* soția lui, cât mai aproape de moarte; asemenea a doua zi au bolnăvit și pe noru-sa și pe feciorul lui, Nică și o fată a lor din casă; și au adus un popă, Ion Bogdănescu, duhovnicu, să-i spovăduiască. Si spovădindu-i, care întrebându-i ce-i doare, iar ei au răspuns că mor de la inimă, și moleșală. Așa socotind și numitul duhovnic, împreună cu toate rudele lor ce păziau pe numiții bolnavi, ca să nu moară cu o nerânduială, așa le-au zis, ca

(1) Se socotește pretutindeni ca o mare nenorocire pentru sufletul celui răposat, dacă trupul nu-i putrezește, și de aceea în blăstăme, se aude: „...Și nu ți-ar putreză trupul în mormânt!” Legământul vechilor dăruitori, pentru cei ce li vor strică dania, între altele se făcează și cu această afurisenie: „...Herul, petrile să putredzască și să [să] răsăpească, iar trupul aceluia să stia întreg, nevătămat..” (Miron Costin, I, p. 32).

să se ducă la mormântul zisului de mai sus, ca să cerceteze. Și ei, mergând acolo, au găsit o gaură în mormânt, la picioarele mortului. Și văzând bolnavii, doi erau pe mâna morții, au năvălit toate rudele lor de au dat pământul alături de pe *lemnul* (1) mortului și l-au căutat și l-au găsit *neputred*. Părul bărbii de cum s'au îngropat ras, acum s'au găsit de două degete crescut, cât și pă cap asemenea, cât și unghiile deștelor; ce atâtă oameni l-au văzut, cât și aleșii au văzut această vedenie, de care l-au străpuns. Și aşă s'au mai întors bolnavii dela moarte" (2).

Firește, cazuri de desgropare mai sunt și pentru alte prilejuri.

Astfel, o gazetă în zilele noastre ne aduce știrea că justiția s'a ocupat cu niște săteni din com. Slobozia, jud. Botoșani, cari pentru a face să ploaie mai curând, au desgropat trupul unui copil de 14 ani, adus în cimitirul satului lor de peste hotar, au turnat apoi peste mort fiecare câte o cană de apă, nemai având vremea trebuincioasă să-i taie degetul cel mic dela o mâna și să-i scoată inima.

Pentru aceasta au fost osândiți la câte 5 zile închisoare (3).

Incheiem acest capitol, cu umătoarele povestiri, în cari se repetă unele din credințile plemenite până aici:

Întâia :

„Odată muriau oamenii într'un sat de se stângeau, nu alta, și pe nimene nu-l tăia prin cap că ce ar fi pricina. Iși descântau, își desfăceau, își cetiau, își făceau sf. maslu, și tot degeaba.

Un moșneag vorbind într'o seară cu baba lui despre mânia asta a lui Dumnezeu ce căzuse peste sat, îi spune că el de câteva nopți tot aude trăgând *clopotul* la biserică.

— Ian taci, moșnege, — îi răspunse baba cam supărată; ia, și se pare, unde-l tot auzi ziua.

In vorba asta, numai ce intră și un megies.

— Buna vremea!

— Mulțămim! Da ce se mai aude prin sat, nepoate?

— Ia rău, moșule, că azi s'a dus și Gheorghe al lui Ion și i-a rămas o casă de copii.

(1) *Cosciugul*, sîcrușul.

(2) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 404–10.

(3) *Ion Creangă*, IX, p. 32.

Un „Dumnezeu să-l ierte“ și un oftat ieși din pieptul tuturoră.

- Doamne, nepoate, hodinit-ai astă noapte?
- Hodinit și nici prea, căci aşă, după ce a înnoptat hăt bine, numai ce aud *câniile bătând* încolo'n jos, și gândind ca nu cumvă să dea *dihania* la poiata cu oile, am ieșit afară, dar nu eră nimic.

Când dau eu să intru în casă, numai ce aud *clopotele* dela biserică. Dar oare ce a mai și asta! — îmi ziseiu în gândul meu, și mai stăteam să văd: mult timp va trage? Mi se urîse, stând afară, și clopotele nu mai încetau. Dela o vreme, m'am dus în casă și tot am auzit, până am adormit. Azi dimineață m'am întâlnit cu vărul N. și mi-a spus și el că de câtva vreme, tot aude tăgând clopotele noaptea și de vreo două nopți, a ascultat și el înadins și zice că numai până la miezul nopții s'aude trăgând și de-acolo, stă.

Oare, ce să fie asta, moșule?

— Hm! Da ce să fie, dragul moșului! Ia, la biserică noastră trebuie să fie îngropat un Strigoiu, care în toată noaptea iesă din mormânt și trage clopotele; și de nu i-om pune capăt, are să se stângă tot satul!

— Săracul de mine, moșule! Si ce-i de făcut?

— Ia, mână, până'n ziua, să mergem la popă să-i spunem, să luăm cățivă oameni și să mergem la biserică, să căutăm mormântul care a fi mai lăsat în jos, și a avea o bortă la cap, c'acea-i cu Strigoiul. Vom bate *parul* drept prin inima Strigoiului, i-om da drumul *usturoiului* pe borta dela mormânt, ca să-i meargă în gură și aşă ne-om mântuie de Strigoiu.

A doua zi făcù moșneagul precum făgăduise și de atunci nu s'a mai auzit noaptea trăgând clopotele dela biserică, dar nici oamenii n'au mai murit ca mai înainte! (1).

A doua povestire e a unui fiu, despre tatăl său:

„Eram ca de vreo douăzeci de ani, când a murit tată-meu, Rămăsesem după moartea lui șapte copii și nu știam că tatăl nostru este Strigoiu. După ce il înmormântarăm, mai trecu o săptămână,—murì unul din frații mei. Nu trecu mult și iată că și un alt frate al meu murì tot repede. Noi nu știam ce să mai

(1) *Şezătoarez*, I, p. 248–9.

zicem, când o vecină ne spuse că tata e Strigoiu. Când auziiu asta, îmi pusei în gând să scot pe tata din groapă și să-i arz înima. Luaiu pe un văr al meu, și încă alții doi oameni mai credincioși din sat și ne duserăm noaptea la mormânt. Când am ridicat capacul tronului, am găsit pe tata întors într'o rână și cu sânge pe față. Știam foarte bine că atunci când am îngropat pe tata, îl răsesem dar acu era cu barbă lungă și ascuțită. Cu un cuțit ce avea el, vărul meu îi sparse pieptul în dreptul inimii, care era caldă ca la un om viu. Ingroparăm, după asta pe tata la loc, și ducându-ne acasă, ne strânserăm toate neamurile la un loc, și ne afumarăm cu inima lui. De atunci nici unul din noi n'a mai murit și trăim toți până acum.

Dacă Strigoial rămâne *nedres* și nu se găsește nimenea să-i scoată inima, atunci el își mâncă toate neamurile, și după ce îsprăvește cu acestea, trece în străini” (1).

In sfârșit iată și alte știri de prin Oltenia:

„În com. Afumați, la sudul jud. Dolj, acum vreo câteva zeci de ani, murind locuitorul Mărin Mirea Ociocicoc, s'a văzut că pieriau mereu din neamurile lui vii. L-a desgropat unul,—Badea Vrăjitorul, acum mort și el,—într'o noapte,—era tocmai o iarnă geroasă,—și l-a dus tocmai la „Măgura brăzdată”, ce este de hotar, unde l-au și mâncat lupii. A doua zi i-au strâns oasele și i le-au stropit cu *vin*, făcându-i slujba cuvenită, și apoi i le-au pus iarăș în mormânt.

De-atunci începăce să încetează de a mai muri din acel neam.

In com. Amărașești, în nordul jud. Dolj, a murit acum vreo cincisprezece ani mama locuitorului I. Dinu Gheorghiță, femeie bătrână. După vreo câteva luni începe să moară din copiii fiului ei mai mare, cu de-amăruntul, apoi din cei ai celui mai mic. Luându-se de grija, fiile ei au desgropat-o într'o noapte, au tăiat-o în două și au înmormântat-o iar.

Moartea însă tot n'a încetat.

S'au pus de-ai desgropat-o a doua oară, și ce să vadă? Corpul întreg! Acum, mare l-a fost mirarea, când au văzut-o astfel. Au luat-o iar, și au dus-o tocmai în pădurea Statului, sub un copac mare și dosnic. Acolo au despintecat-o, i-au scos inima din care curgea sânge curat, au tăiat-o în patru, au pus-o pe jără-

(1) *Sezătoarea*, XIII, p. 160—1.

gaiu de au ars-o. Apoi i-au aruncat corpul pe foc și cenușa i-au dus-o de au înmormântat-o, pe când cenușa inimii au luat-o de au băut-o cu apă.

De-atunci înceoace, moartea i-a încetat.

In com. Cușmir, în spre sudul jud. Mehedinți, acum câteva zeci de ani, a murit un schilod, de altfel flăcău. Peste câtvă timp începe să moară din neamuri, sau numai să să îmbolnăvească. Se uscau din picioare. Toți, din toate părțile :

— Ce e, ce e ?

— Schilodul lui nenea cutare e; să-l desgropăm !

L-au desgropat într'o Sâmbătă noaptea și l-au găsit roșu-roșu, și stând într'o rână. L-au spintecat, i-au luat măsura, apoi i-au luat din *inimă* și *ficat*, le-au ars, și cenușa au dat-o de-au băut-o soră-sa și alte rude, cari erau bolnave și s'au însănătoșat.

In aceeaș comună începură să moară din alt neam. Au dovedit că cutare om bătrân, mort de nu știu când, era Strigoiu. Când l-au desgropat, l-au găsit sezând turcește, și roșu-roșu, — para focului, că mâncase aproape un neam întreg; și voinic, și când au vrut să-l scoată, s'au *încontrat* cu ei. Vezi Necuratul ! I-au dat câteva berde, l-au scos afară, și cu cuțitul n'au putut să-l taiie. Au luat o coasă și cu barda l-au despintecat, au tăiat din ficat și inimă de-au ars, și le-a dat și la bolnavi, și s'au însănătoșat. Apoi l-au înmormântat.

Moartea a încetat.

In com. Văgiulești, jud. Mehedinți, acum câtvă timp, locuito-rului Dumitru Vaideianu, de fel din Vaideni, jud. Vâlcea, ungu-rean mutat în acest sat și căsătorit aici, îi tot muriau copiii. I-au murit vreo șapte la număr, după vreo câteva luni dela naștere, afară de cel mai mare. S'a luat omul de mirare, care să fie ca-uza. L-a învățat unul și altul, ca să ieă un *armăsar alb*, să se ducă într'o noapte în cimitir și să treacă cu el peste toate mor-mintele neamurilor femeii sale.

Și-a făcut aşă. A găsit un armăsar alb și s'a dus în cimitir. A sărit calul mai peste toate, și când să sară și peste mormântul soacră-sei, Ioana Marta, fostă vrăjitoare renumită peste nouă mari și țări, a stat odată, bătând cu picioarele pământul, sforăind, nechezând și neputând cu nici un chip să-l facă să sară peste mormânt. Bag-samă, Necuratul !

Peste noapte, el și cu fiu-său, au luat lumânări și au plecat

s'o desgroape. S'au înfricoșat când au găsit-o șezând turcește, cu părul pe cap mare, ce-i atârnă peste față, păroasă, roșie peste tot, și cu niște unghii, de te băgau în groază! Au strâns mărăcini, surcèle și bucăți de cruci putrede, au turnat *vin* peste ea, au pus paie și i-au dat foc. Apoi au aşezat pământul la loc și-au plecat acasă" (1).

Credința în Strigoi o întâlnim la foarte multe popoare, dintre cari pomenim numai câtevă.

Polonezii îi numesc *Wieszczycy* iar populațiunile din vecinătatea Danzigului le zic *Strzyga* sau *Zmora*, „ființă demonică de origine umană”, făcut dintr'un copil născut cu dinți, care, după moarte, se va urca într'o clopotniță, și de acolo va strigă pe cel ce va voi și iar acela, de aude, moare; sau dintr'un copil nenăscut ca de obiceiu, care va suge noaptea săngele oamenilor ce dorm (2).

Ucrainienii numesc Strigoii *Upior* și cred că unii provin din morți, iar alții din vii; se nasc din oameni înnecați și spânzurați. Ei îndeamnă pe oameni la săvârșirea răuțăților (3).

Bulgarii au aproape credințile noastre: îi numesc, probabil după Greci *Vrykolakas* sau *Vucodlac* ca și *Sârbii* (4).

Ceremîșii „prind sufletul de cădavru, cu cuie de fier” (5).

Trebuie să se facă deosebirea între Strigoi și sufletele morților cari vin de pe cea lume căte odată, credință pe care iarăși, sub chipuri mai mult sau mai puțin deosebite, o întâlnim la toate popoarele (6).

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 165–6.

(2) Bugiel, *op. cit.*, p. 10.

(3) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 424.

(4) A. Dozon, *Chansons populaires bulgares*, Paris 1875, p. XXIV – XXV.

(5) A. Lefèvre, *La Religion*, Paris 1892, p. 173.

(6) P. Sébillot, *Le paganisme contemporain chez les peuples celto-latins*, Paris 1908, p. 188 și 192.

SUFLETELE MORȚILOR.

Trupul părăsit vremelnic de Suflet: Strigoii și Svârcolacii. Scurta viață pământească a Sufletelor răposașilor. Arătarea acestora în vise. Alte arătări.

In credințile poporului român găsim pomeniri despre desprinderea vremelnică a sufletelor de trupurile lor; una am întâlnit-o la descrierea Strigoilor vii, și a două o întâlnim acum: *Svârcolacii* cari mânâncă *luna* și *soarele* se fac din suflete unora; în trupuri se întoarnă apoi sub înfățișarea unor *gândaci*.

Mai numeroase vor fi credințele privitoare la Sufletele morților, pentru cari, îndată după răposare, se deschid porțile *iadului* sau *rainului*; despre petrecerea lor în aceste locuri nu putem vorbi aici.

Cevă despre scurta lor viață pământească (1):

Îndată după moarte, Sufletul se aşează în stresina casii, pe pânza albă a steagului înfipt acolo, până la înmormântare, până se *mătură* casa. După înmormântare. Sufletele călătoresc în curgerile de șase săptămâni sau patruzeci de zile pretutindeni, pe unde răposatul a umbla în viață și apoi, își ieșă sborul în văzduh, spre *vămile* sale, singur sau purtat de Îngeri, spre a-și luă locul hotărît de dreapta judecată a lui Dumnezeu.

Cei ce rămân, n'ar fi bucuroși de o prea îndelungată petrecere a Sufletelor rudeniilor lor pe lângă dânsii. De aceea în curgerea celor patruzeci de zile li se fac toate rânduelile,—praznice și rugi,—ca să le împace, și să se aşeze Sufletele unde li se poruncește.

De bună samă că Sufletele morților vor supără pe cei vii mai ales noaptea, și atunci mai ales în visuri. De aceea trebuie să se tâlcuească visurile și să se îndeplinească deslegările. Dacă de pilădă mortul de curând îngropat se arată gol, însemnează că Sufletul este desbrăcat,—nu-și are străie date de pomană: i se dă deci

(1) Cf. Marian, *Înmormântarea*, capitolul respectiv.

cevă îmbrăcămințe, și astfel se duce. Dacă-i flămând, i se dă mâncare, iar de-i însetat, i se dă să bea.

Când însă Morții sunt prea „nesățioși”, adică nu se despart de cei vii cu nici un chip, arătându-se acestora în vis, sfădindu-se ori bătându-se cu dânsii,—omul simte a doua zi truda mortului,—se alungă, dându-i de pomană o *ceapă*. Mortul se va supără și se va duce (1).

Une ori de aceste vise sunt vinovați și cei vii, cari se gândesc necurmat la dânsii. Pentru aseasta,—ca să-i uite,—după ce mortul se scoate din casă, să privească trei ori pe fereastă (2).

Une ori Sufletele răposaților vin pe la casele unde au trăit sub formă de *fluturi*. Aceasta se întâmplă cu sufletele copiilor, dar și cu cei de o vrâstă mai mare. Ei cer atunci, de *pomană*,—mâncare și băutură,—și trebuie să li să dea, ca să plece, odihnindu-se astfel și Morții, în locurile lor, iar cei vii pe la casele lor, unde de obiceiu nu lipsesc nevoile celelalte (3).

Neuitând pe cei ce au pe sufletul lor pe cei morți,—ucigașii și vrăjitorii,—nu mai avem ce pomeni mai de samă despre Morții ce se despart cu greu de-a lor, sau pe cari îi cercetează din când în când.

(1) Gorovei, *Credință*, p. 59: Când visează cineva un mort în mai multe nopți de-a rândul, în trei zile, Lunia dimineață, să asvârle câte o ceapă pe fereastă, astfel să se pună cu spatele la fereastă, și asvârlind cu mâna dreaptă, să zică:

— Cine mă bântue pe mine noaptea, să n'aibă treabă cu mine, ci cu ceapa!

Zicând aceste cuvinte, nu va mai visă. Din astfel de vise se poate căptă lititură; vezi și p. 313—4.

(2) *Ibidem*, p. 116.

(3) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

CRASNICUL.

Copil de Drac și de femeie.

Crasnicul sau *Crâsnicul* este un Drăcușor născut din alipirea unei femei cu Diavolul. El are înfățișarea de *purcel*, care, de îndată ce-i născut, începe a fugi prin casă țipând.

Prin jud. Tutova se crede că este bine ca babele să dea foc la sobă, ca să se facă jăratec mult, și apoi să-l iea la goană prin casă, până când, neavând, unde să se ascundă, Crasnicul va fi sitit să intre în sobă. Atunci babele vor astupă gura sobii și acest Necurat se va preface în serum (1).

Credința în Crâsnic o așlăm și în județ. Covurluiu. În toamna anului 1915 o preoteasă din Galați,—mi s'a spus și numele pe care de altfel îl știe toată vecinătatea,—după 26 de ani de căsnicie stearpă, purcede grea, și nu naște nici după zece luni (2). Această preoteasă, prin urmare, poartă în sarcină un Crâsnic, care se va naște la unsprezece luni cum îi este sorocul.

Crâsnicul, după naștere,—purcelul, fiu de Drac,—se va repezi la cei din casă,—neamuri mai ales,—îi va mușcă și-i va ucide apoi, și în urmă va căută să se adăpostească unde a fost zămislit. Pentru aceasta, moașa va avea grija să-l înfășure într'un țol, îndată după naștere, și apoi să cheme neamurile și să-l ucidă cu ciomagile (3).

(1) Gorovei, *Credință*, p. 82.

(2) Mi s'a povestit aceasta la 16 Decembrie 1915.

(3) Împărtășirea păr. I. C. Beldie, com. Fărănești, jud. Covurluiu.

MAMA - PĂDURII.

Denumiri. Înfățișări. Viespea neagră. Grija copacilor. Ademenirea oamenilor în păduri. Șoarecele apărător. Mama-pădurii păcălită de-o fată. Tutunul apărător. Mămăliga apărătoare. Alte lucruri de pază. Boli pricinuite de Mama-păduri și leacuri împotriva lor. Alte neajunsuri. Mama-pădurii la alte neamuri.

Mama sau *Muma-pădurii*, *Vidma-pădurii*, *Pădureana* (1), *Păduroaica* (2), *Vâlva-pădurii* (3), *Mama-huciului* (4) sau *Surata din pădure* are înfățișarea unei femei bătrâne, foarte urîte (5), „înaltă și cu păr lung până la pământ“ care „totdeauna bocește prin pădure“ (6). Uneori se întruchipează ca o *călugăriță* cu părul despletit (7). Alte ori apare ca jumătate femeie și jumătate bărbat (8), jumătate om și jumătate lemn (9), dar își poate lăua orișice înfățișare, cum, de pildă, ar fi cea a unui copac crăcuros (10).

După unele povestiri se pare că are o statură foarte mare, că poate dormi „împrejurul focului“, în pădure, iar în bernevigii săi se poate ascunde de teama sa un copil cum a fost, acel Ciudilă

(1) Marian, *Nașterea*, p. 130, 258.

(2) Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, I, p. 74.

(3) V. Alexandri, *Poezii populare*, ed. 1908, p. 258, unde se identifică cu *Sfânta Vineri*.

(4) L. Șăineanu, *Basmele*, p. 994.

(5) I. Pop. Reteganul, *Chinturi*, Gherla 1897, p. 194 :

Uitați-vă, feciori, bine,
Că și-a mea drăguță vine;
Iată-o în gura șurii,
Gândești că-i *Mama-pădurii* !

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 181. — Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 243 : Mama-pădurii, uriașă și pletoasă, umblă noaptea prin codri.

(7) *Şezătoarea*, I, p. 151.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 867.

(9) *Şezătoarea*, V, p. 105.

(10) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de Șt. d-l St. Tuțescu.

rătăcit prin pădure, care apoi a și înșelat-o, până l-a crescut mare, la curșile ei, învățându-l vânatul și ajutându-i apoi să se însoare cu zâna ce se scaldă în lacul de lapte dulce (1).

Prin Țara Hațegului se crede că Mama-pădurii este o fată bătrâna și primejdioasă. „In fiecare pădure este adică în câte o tufă o nueă groasă, cu foarte multe rămurèle încâlcite ca o mătură, și aceasta este a Mamei-pădurii, — unii chiar confundă, zicând că ea ar fi Mama-pădurii.

Dacă cineva duce acasă tufa aceasta și o pune pe foc, i se aprinde casa și-i aduce beteșuguri și vrajbă în casă“ (2).

E de mirat cum prin unele părți din Bucovina se crede că Mama-pădurii, care pe acolo poartă și numele de *Știma* sau *Potca-pădurii*, este o femeie foarte frumoasă, având însă darul de a luă orice altă înfățișare (3).

Prin unele părți din Oltenia se crede într'o *Surată din pădure*, e „o mândreață de fată“, care are însă toate însușirile Mamei-pădurii (4).

Ea locuște în cele mai întunecate miezuri de codru, unde își are și bordeiul, sau stă prin scorburile de copaci.

Are copiii foarte liniștiți. Copiii săi dorm, căci dânsa, cum vom vedea, fură somnul copiilor oamenilor și-l dă copiilor săi, de oarece ea numai foarte rare ori stă pe acasă. Dacă nu le-ar aduce somn străin, acești copii ar fi nesuferiți; odată chiar se zice că a fost atât de mult supărată de dânsii, încât Mama-pădurii i-a blăstămat și i-a prefăcut în insectele veninoase cari se numesc *viespi negri* (5).

Fiind mai mare peste păduri, ea are grija tuturor copacilor, pe cari îi crește, alăptându-i, — „dându-le piept“, — ca pe copii, și pe cari îi menește să trăiască sau să fie tăiați, cum se întâmplă și cu oamenii; de aceea nu trebuie să se mire nimeni dacă dintre copaci pier mai ales cei frumoși și drepti și rămân toate strâm-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 705.

(2) Densușeanu, *Graful din Țara Hațegului*, p. 255.

(3) Cred. Rom. din Vatra Dornii, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom.

(4) Șt. St. Tuțescu, *Taina ăluia*, P.-Neamț 1906, p. 36—7.

(5) Marian, *Insectele*, p. 230: *Pompilus viaticus* Latr.

băturiile și toate uscăturile cioturoase și găunțoase, cări nu mai pot slujî decât la foc (1).

Mama-pădurii caută să ucidă sau să sperie pe oameni, pricinuindu-le boli din spaimă. Spre acest scop ea iesă înaintea oamenilor prin pădure, iar noaptea îi poate întâmpină orișunde. Impotriva ei, omul se poate apără făcându-și semnul *Sf. cruci*.

Ascultând-o când plânge, — un mijloc ca să momească drumeții, — s'o întrebi :

— Doamnă mare, de ce plângi ?

Ea-și va răspunde că nu are ce mânca. Dacă-i dai o bucată de pâne, ea nu are ce rău să-ți facă și astfel își caută de drum.

Dându-i pâne sau ce ai la tine, prin aceasta faci să nu fie foame pe lume.

Iată o povestire ce cuprinde credințile de mai sus :

„Se povestește din bătrâni că un pușcaș rătăci umblând prin pădure, astfel că fu silnit a se ghenui peste noapte sub un stejar bătrân, unde și adormi. Prin somn numai ce aude că-l strigă cineva pe nume.

Se trezește, și uitându-se în toate părțile, nu vede nimic. Culcându-se, aude din nou strigându-l ; se uită mai cu luare aminte și vede sus o babă, sluțenie mare, legănându-se pe picioare mereu, rugându-se la el, și chemându-l la dânsa. Aceasta era *Mama-pădurii*.

Pușcașul cercă a pune mâna pe pușca încărcată, dar nu putu, căci frica îi îngreuease mâna și degetele îi erau țapene. Îi veni în gând să vârbește mâna în sân pentru a scoate crucea ce purta la piept, pe care, cu multă greutate scoțând-o, o puse de-asupra pieptului. Mama-pădurii, văzând crucea, într-o clipă se schimbă. Nu mai râdează, ci începează să plângă cu hohot, stergându-și lacrimile cu părul despletit. Pușcașul, întrebând-o de ce plângă, ea răspunse :

— Dacă tu nu scoateai crucea, aveai să o duci cu mine într-o veselie până la sfârșitul lumii, dar fiindcă ai scos crucea, zile bune nu vei mai avea !

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 183. — Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, I, p. 115: „Despre Mama-pădurii poporul crede că ar fi fost stăpâna morților și a pădurilor și ar fi locuit în fundul munților și de acolo numai noaptea umblă și cutreieră munții și pădurile. Ea se închipuește în formă de femeie bătrână, urită, mare și grozavă. Era vă de bietul om sau femeie care se întâlnia cu Mama-pădurii în cale, sau la care, din nebăgare de samă, uitând ușa descuveată sau ferestrele destupate, intră în casă, căci îl mânca, le vărsă sângele, etc.”

Și spun într'adevăr bâtrânnii, că acel om zile bune n'a mai avut în toată a lui viață" (1).

Din sfârșitul povestirii rezultă că puterea acestei ființe este u-neori prea mare, și că ar fi cu puțință omul s'o îmbuneze, încheind cu dânsa oarecari tovărășii, după cum, spre acelaș scop, fac unii oameni cu Diavolul.

Iată a doua povestire, după care Mama-pădurii, mânâncă o fată :

„Într'o pădure mare se află ca pădurar un om și o femeie, cari nu mai aveau decât o fetiță de 10—12 ani. Într'o zi de sărbătoare ei plecară la târg să-și cumpere cele trebuincioase casei, lăsând acasă pe micuța lor fetiță, să îngrijească de păsări și de bordeiu căci locuiau într'un bordeiu.

Când au plecat de-acasă, ei au sfătuit pe copilă ca îndată ce va apune soarele bine, să încuiie ușa, să astupe fereasta bordeiului bine și să nu dea drumul nimăului înăuntru. Fata însă, când a inserat, fiindu-i urât în bordeiu, singură, s'a suiat pe bordeiu și a început să plângă. Atunci Mama-pădurii, care era într'un copac din apropiere, se dete jos, veni la fată și o mângâia, zicându-i că se culcă și ea în bordeiu cu fata. Atunci fata intră cu baba în bordeiu.

Cum intră baba în bordeiu, se schimbă la față. Făcea niște ochi mari cât strachina, că fată sperîndu-se, ii zise :

— Mari ochi ai, mătușă dragă !

Ea ii răspunse :

— Mari, maică, că departe trebue să văz !

Făcă niște picioare lungi, încât unul era pe pragul tindei și altul în colțul supatului. Fata ii zise :

— Da lungi picioare ai, mătușă !

Iar ea ii răspunse :

— Lungi, maică, că mult trebue să calc !

Făcă niște dinți cât secarea și o gură cât baniță. Fata o întrebă iarăș :

— Mare gură și mari dinți ai, mătușică !

Iar ea ii răspunse :

— Mari, maică, că multe am mai mâncat ca tine !

(1) *Şezătoarea*, I, p. 151—2.

Zicând acestea, s'a pus și a mânca fetița, lăsându-i numai căpățâna pe care o puse în fereastră, cu dinții rânjiți.

Cum veniră părinții a doua zi și văzură căpățâna în fereastă, de departe, li s'a părut că râde, iar mama ei îi arătă un șir cu mărgele ce-i cumpărase din târg. Când ajunseră, văzură că fata lor a fost mâncață de Mama-pădurii" (1).

A treia povestire de prin jud. Bacău:

Unii „erau cu vitele la deal, la păscut, și după ce mânca săra, fac foc și se aciuează care unde poate, ca de culcare.

Deodată, ce să-ți vadă ochii, măi frate? O namilă mare și înaltă, și urită de mâncă din om și alta nu, veniă-veniă către ei.

Ei au smomit-o care încotro. Vărul meu apucă și el în spre niște căpiți dintr'un *fânet*, de vale, cu un tăciune în mână. Dar stafia, să piară, de fel! El fugă, — ea cât coleă. În sfârșit a achipuit el un focușor în cărare și-și făcă cruce, și se făcă arătarea, abia aşă, nevăzută.

Și iacă aşă zice că au tras cu Mama-pădurii!"

A patra povestire tot de acolo:

Un altul „eră cu vitele la deal, la păscut. Cum stăteă la foc încă cu un băiețaș care dormiă, — asta i s'a întâmplat când eră flăcăuandru, — numai ce aude:

— Valeu, tare mi-i frig, tare mi-i frig.

Copilul se deșteaptă, și auzind, zice:

— Să chemăm creștinul cela la foc!

De chemat, n'a chemat-o, nici n'a îndemnat-o de loc, că eră pe semne tot namilă aceea, Mama-pădurii. Ci făcând focul bun și câtevă sfinte cruci, a dispărut și nu s'a mai arătat *bazacodia*, dar nici copilul n'a știut ce a fost, că dacă știă, se făcea neom, de frică!".

A cincea povestire, dela acelaș „moș Spiridon, cel care n'a știu niciodată ce-i teamă":

„A plecat odată la Târgul-Ocnii, de noapte, cu sloboda. Nu eră țipenie de om pe drum, nu se auziă nici o șoaptă, nicăieri. Deodată drept Stânca-lui-Plop, i se arătă o matahală. El nu face nimic, decât se întoarce înapoi. Matahala după dânsul. Tușește el, — tu-

(1) *Adevărul*, XX, no. 4800, reproducă și în Popescu-Ciocănei, Patriciu și Salviu, *Brașoave*, p. 265–6.

șește și ea. Face el țigări, — face și ea. Numai când a intrat, în sat, începură să se răverse zorile, când pieră arătarea!“ (1).

Uneori oamenii scăpă din ghiarele Mamei-pădurii numai prin ajutorul lui Dumnezeu care dă glas lucrurilor dimprejur, ca să afle cei primejduiți, și astfel să scape :

„Cică era odată o fată, — ne spune o povestire suceveană, — și se duse în pădure după uscături, și se întâlni cu Mama-pădurii. Mama-pădurii îi zise :

— Fată bună și frumoasă, vino deseară la mine cu furca, că ți-oiu da multe bunătăți pentru mâncat.

Fata ascultă. Se duse deci acasă, își luă furca și mai multe caiere, și ducându-se în pădure, după multe căutări, fiindcă era noapte, dețe peste bordeiul în care sedează Mama-pădurii. Ea strigă la ușă să-i dea drumul, dar Mama-pădurii îi răspunse să mai aștepte puțin.

Mama-pădurii frigea o mână de om pe foc ca să mânânce. După ce o fripse, o vârî sub laită, apoi se duse și-i dețe drumul, intrând fata în bordeiu, Mama-pădurii îi zise să se încălzească :

— Că eu mă duc în pod să-ți aduc mere, pere, nuci și alune și alte, pentru mâncat. Atunci un *șorecuf* ieși dintr'o bortă și îi zise fetei :

— Fată mândră și frumoasă, hai cu mine în bortă, că Mama-pădurii s'a suiat în pod să-și ascuțe dinții și să te mânânce!

Fata își luă furca, fusul, caierele și se duse cu șorecelul în bortă.

Fata se duse acasă pe sub pământ, iar Mama-pădurii pe deasupra, voiă s'o prindă!

Atunci fata intră în casă, încuiă ușa bine, și ca să nu poată intră Mama-pădurii, răsturnă toate lucrurile din casă, cu gura în jos!

Mama-pădurii strigă mai multe *lucruri* ca să-i deie drumul, dar ele răspundeau :

— Nu pot, că sunt răsturnat!

Ajunsă și la *litra* de pe poliță, pe care fata uitase să o răstoarne, dar când voi să se ducă să-i deie drumul, pică jos și se sfârzmă în mii de bucăți. și astfel scăpă de Mama-pădurii, care voiă s'o mânânce“ (2).

(1) Ion Creangă, VI, p. 271–2.

(2) Șezătoarea, I, p. 243.

Prin jud. Dolj, această povestire are următorul cuprins:

"A fost o femeie și-a avut o fată. Pe fată a mânat-o mumă-sa la lemnă în pădure. S'a dus ea acolo. Surata din pădure a văzut-o și i-a zis :

— A, ghea! Hai să ne prindem surate; să vii cu o târnă de caiere și cu o tingă de fuse.

— Să viu, surată,—a zis ailaltă,—fata.

A venit acasă la mumă-sa.

— Nu știi mumă, ce mândreiață de fată [este] Surata din pădure! Mă prinseiu cu ea surata, mumă, și zise să mă duc la ea c'o târnă de caiere și cu o tingă de fuse!

Mumă-sa îi zise :

— Să te duci.

Așă, a luat ea caierile și fusele și a plecat la Surata din pădure, a tras la coș și s'a uitat pe coș binișor. Surata din pădure a fost frigând o mână de român.

Când a văzut-o,—să strige,—frică-i eră; să nu strige,—o simți-o și-o prăpădi-o.

— O să strig; ce-o fi, o fi!

Ea, de colo :

— Surată, surată!

Surata din pădure, svâc! cu mâna.

— I, vei! surățica, mânca-o-aș!

A ieșit afară la ea, a luat-o și-a băgat-o în bordeiu.

— Surată, ai venit cu caierile, să le toarcem?

Așă, le toarseră pe loc amândouă. Ii toarse caierile, le făcù tort și zise:

— Surată, tu șezi aici, să mă duc în pod, să gătesc cevă să mân căm.

Ea a rămas la unghete. Surata s'a suit în pod să-și ascută dinții s'o mânânce.

Vine un șoarece:

— Fa, fetico, scoal'la deal, că Surata din pădure și-ascute dinții să te prăpădească!

Șoarecele iar vine:

— Nu te-ai mai sculat, fa fetico? Iea peria și gresia, și pleacă!

Vine Surata din pod și înginge colții în perete:

— I, aveam de gând să mă ieau după tine, și unde te-oiu

prinde, te înghit, vie, nevătămată, — dar tu ai fost mai mult ca mine!

S'a luat după ea. Ține, ține.... Fata și-a aruncat ochii îndărăt și-a văzut-o. Cand o văzù, aruncă peria, și se făcù o pădure mare, deasă, cât dela pământ, până la cer. Si ea roade..., roade, până și-a făcut loc de trecut.

Mână după ea s'o prindă. Fata și-aruncă iar ochii îndărăt și-o văzù; și când văzù c'o s'o ajungă, aruncă gresia și se făcù un steiu de piatră. Roase ea, roase, roase, până-și făcù loc. După ea, s'o ajungă!

Când s'o ajungă, fata ajunse acasă în gârliciu și cocoșii cântară: cucurigu! (1)

— A, te'nvățam eu să te mai prinzi cu Surata din pădure!

Și rămânând cu tortul, a plecat îndărăt în pădure. Si o trăi și astăzi, dacă n'o fi murit!“ (2)

Din jud. Muscel avem această povestire, în care *Mama-pădurii* (3) este deasemeni păcălită de-o fată deșteaptă:

„Ci-că unui unchiaș îi murise mătușa și-i rămăsesese o fată. Se însură a două oră și mătușa asta, rea de mama focului, avea și ea o fată, și avea în nume de rău pe fata unchiașului.

Intr'o zi, pe seară, se răstește cât poate la ea:

— Du-te și tu, fetică, de pune pânză și tu, și du-te de ți-o țese în argeă, — în marginea pădurii, — unde țesă muierile!

O trimitea baba, dar n'avea zor de pânză, ci socotia că doar doar o mânca-o Mama-pădurii și o scăpă de ea, — că Mama-păduri eră o muiere mare, făcută *necumpănit*, cu o gură cât o sură și urîtă de mama focului.

Așà! Iși ieă fata pânza și un *zăblău* (4), să puie pe lângă ea, când i-o fi frig, și se duse la argeă. Ba-și luă și un cocoșel d'acasă, și când ajunse în pădure, puse pânza în argeă.

(1) În text: „... fata spusă acasă în gârlici și cocoșii: cucurigu“, — ceea ce n'are înțeles.

(2) Șt. St. Tuțescu, *Taina ăluia*, p. 76—7.

(3) Denumirea babelor din povești și cu numele de „Muma-pădurii“ nu are întru nimic a face cu personajul demonologic ce se tratează aici; ex. cf. C. Rădmănescu-Codin, *Îngerul românului*, p. 314, nota.

(4) Pl. *zăblăie*: țol, toluri.

Intră să țăsă. Da când se înnoptă bine, venî *Mama-pădurii* și începù la fată cu un glas hodorogit și gros:

— Bun lucru, fată!

— Mulțumim dumitale, moașă!

— Hi ! Am sfeclit-o,—se gândì fata; să văd, n'oiu puteà-o țineà de vorbă ?

— Se face pânza, fată mare?

Fata dă mereu din vatale și răspunde :

— Se face, moașă; se face bună!

— Da cum se face pânza voastră? Din ce?

— Din cânepă !

Iea-i sămânța, și o sameni, și o păzești de păsări cu *păuze*, și crește !

Și când vorbește fata, țese mereu, că știă, vezi dumneata...

— Și o culegi p'a de vară, și o topești, și o meliți, și o perii. Și culegi apoi și p'a de toamnă, și o bați, și o topești, și o meliți, o perii, o torci și o faci caiere, o depeni, o urzești, o *învolbi* și o năvădești.

Și din gură vorbiă, iar din mâna fata *abăteâ* de zor (1).

— Bine, bine, fată mare! Acù pleacă-te să te mânânc !

— Nu; stai acù, moașă ! După ce ți-am spus astea, să-ți spun și o găcitoare, să vedem: știi să mi-o deslegi ?

— Haide, spune dec !

— Ascultă, moașă :

Am două fete gemene:

Una stă sub acioală și o plouă,

Alta șade afară și n'o plouă !

Ghici, moașă, ce e ?

Se gândește, se gândește *huiduma*.... de surda !

— Hei, fată mare! Dacă vrei să te mai las, spune-o tu !

— Ce să fie, moașă ! Fetele sunt cele două mâni. A care stă sub acioală, este ceea care ține fusul ; ai văzut că stă sub cair și mereu o stropim cu gura ca să iasă bine tortul. A de stă afară, e cea care e pe fus. Cine o plouă pe ea ? Iți place, moașă ?

— Imi place, imi place, fată mare; acù, pleacă-te să te mânânc !

(1) O variantă a povestirei de până aici s'a dat mai sus : *povestea pânii*, pentru a scăpa de Strigoiu.

Atunci se pleacă fata, da când să puie Muma-pădurii gură pe ea, —

— Cucuriguu ! cucuriguu ! — *cocoșul* de su' argeă cântă de miezul nopții.

— Hi!— strigă spaima lumii ! Mă mâcași tu pe mine, da eră să te mânânc eu pe tine.

Și pieră, p'aci încolo, ducă-se pe pustii.

Acù, se face ziua și fata vine acasă cu pânza țăsută. Mama vitregă, când o vede, o găsește *sdrămbișile* (1).

— Hi! scăpă, luă-o-ar *Cel de pe scorbură!*

Da unchiașului îi venise și lui apa la moară :

— Ei, mătușă,—zice el,—acù trimită și tu pe fata ta la arge să facă ce-a făcut a mea.

O măiu,— cîrnî mătușă, că n'avă încotro.

Li puse fie-sii pânza, i-o *învălase* (2), i-o năvădă și o trimese cu ea în pădure, s'o țase în argeă.

Aia se duse, puse pânza, și când noaptea, venî iarăș Mama-pădurii.

— Buna seara, fată mare !

— Mulțumim dumitale !

— Se face pânza ?

— Se face !

— Cum se face ?

— Cum îi da, aşă se face,—zise ea amărîtă.

— Așă? Pleacă-te să te mânânc !

Și se repezî de o mână; apoi îi urzî mațele pe ușa argelii.

Mă-sa, acasă, o așteaptă la ziua să vie, o așteaptă la prânzisor—de loc. Dacă vede, pleacă să-i dea de urmă.

Da când se apropiă de argeă, vede mațele însirate:

— Hi, hi, hi ! Fată harnică ce are maica ! A și țesut pânza și acù a urzit alta.

— Nu-i ținu însă bucuria mult, că intră înăuntru și-i găsi numai capul și picioarele. Turbată, venî acasă la bărbatu-său, cu *hură* (3) și cu ceartă...“ (4).

(1) *Năbădăile*.

(2) Poale că : *învolbase*, dela a *învoalbe*.

(3) Gură multă.

(4) R.-Codin, *Îngerul românului*, p. 114—6.—Cf. mai înainte, p. 112—4.

Din Bucovina avem următoarele trei povestiri:

Unul povestește că dormiă cu oile la colibă, primăvara, și în colibă avea foc. Fiind noaptea cam friguroasă, nu putea dormi; ședea la foc cu țigara aprinsă. Numai ce aude că vine cineva șuierând în spre colibă, dar aşă șuieră de frumos, că nu era om pe față pământului să șuiere aşă. A venit până la ușa colibii și când a văzut că e Mama-pădurii, a înlemnit cu țigara în gură.

Eră o femeie minunat de frumoasă, cu părul despletit, cu părul desvălit, dar unghiiile la mâni și la picioare erau ca la lup. Și omul spunea că atâtă i-a zis Mama-pădurii:

— Ai noroc că *bei tăbac!*

A șezut și s'a încălzit la foc, și după ce s'a încălzit, a pornit șuierând printre oi, dar oile nu s'au speriat, ci care cu mînă erau culcate, aşă au șezut.

Dar când s'a învărtit cu spatele, și-a pornit în vale șuierând, nu mai era femeie frumoasă, ci *o cioată învelită în scoarță*.

Și a doua zi „pe lângă care oi a trecut, toate au mijit!”.

Iată, a doua povestire a unei femei bătrâne:

Pe când era fată, *la* (1) cămeșii la pârâu. Și cum cătăia cămeșile în pârâu, numai ce vede o femeie care venia cântând de pe pârâu, din deal. Cum ajunge la ea, tot cântând, a luat-o de mână și a pornit cu dânsa pe pârâu la vale. Și după ce a trecut al treilea hotar de la casa lor, femeia n'a mai știut nimică. Tocmai după trei zile s'a trezit în mijlocul unei păduri necălcate de picior omenesc. Atunci a văzut că nu poate vorbi.

Acasă, a ajuns tocmai după nouă zile.

Glasul i-a venit înapoi dând slujbe albe lui șapte vădăni (2).

In sfîrșit, a treia povestire este o pățanie care s'a întâmplat unui om. După spusele unora, acesta lucră în pădure; după ale altora, fiind trudit, dormiă la rădăcina unui pom, iar după ale altora, era treaz. Alături de dânsul, făcuse un foc bun, iar pe jăratec pusese o felie de mămăligă ca să o frigă, — să o prăjească.

Zvonindu-se Mama-pădurii și auzind-o felia de *mămăligă* boċindu-se, și spuse omului:

(1) Spălă.

(2) Culegere din Vatra Dornii, împărt. de d-l Teofil Bizon.

— Fugi de te ascunde în copaci, că acușă viine Mama-pădurii și te mânâncă!

Omul se ascunse în grabă într'o bostoră de copac.

Venind Mama-pădurii, trece de-a dreptul la felia de mămăligă și o întreabă:

— Pentru ce-ai tipat adinjoarea aşă de tare?

— Pentru că mă frigeam, — răspunse mămăliga.

Mama-pădurii luă mămăliga, o puse de-oparte și plecă.

Astfel omul scapă din gura Mamei-pădurii! (1).

Ca să pocească, mai ales pe feciorii neînsurați și pe fetele nemărătate, Mama-pădurii îi strigă din casă, afară. „Ea strigă cu glas prefăcut, în 99 de feluri. Dacă strigă pe un fecior, îl strigă cu glasul tătâne-său sau a mâne-sa; glasul cel de al treilea însă este mai ascuțit și nu seamănă a glas de om. Pe cine îl pune păcatul să răspundă, îl pocește, îi ieă glasul“ (2).

Mama-pădurii fură copiii oamenilor din leagăn, mai ales cei ce sunt frumoși și liniștiți, și în loc, pune copii de ai ei, plângăcioși și urîți.

Tot astfel cred și *Ucrainenii* cari-și feresc copiii de *Bogienca* ce fură copiii din leagăn, înainte de botez, înlocuindu-i cu ai săi (3).

Pentru ca să nu se întâmple una ca aceasta, prin Transilvania, femeile, de câte ori sunt silite să iasă din casă, lasă de pază pe lângă copii *mătura* și *foarfecele*. Prin Bucovina, tot spre acest scop se aşeză cruce *cleștele, vătraiul, mătura* sau alte lucruri. Prin Banat, „unde este datină ca fașă să se facă în genere din lână de oaie împletită în trei vițe și cam de 2 metri de lungă, moașă leagă în unul din capetele acesteia un petec de pânză nouă în care se află un *ban* de argint, *tămâie*, puțin *prau*, — *praf*, — *sare* și *aiu*. Tot la capătul acesta mai leagă încă și trei

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 181–2: „Apoi cum gândești că Mama-pădurii e bună! Ea mânâncă oamenii ca și *Căpcâni* cei cu un ochiu în cearșaf și unul în frunte, ce veniau și țineau cu ai noștri bătaie. Ai noștri făceau pivniți și se asuncudeau în pământ, da ei veniau și strigau:

— Gavrilă, Dănilă, ieșiti, că s'au dus cei ce mâncau oameni!

Si pe care ieșia, îl luau și-l duceau la dânsii, îl hrăniau cu nuci și îl mâncau!“

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(3) *Revue des traditions populaires*, X, p. 423.

toporèle de metal cam de 2 cm. de mari. Toate obiectele acestea se crede a fi apărătoare pruncului de Mama-pădurii (1).

Tot astfel și *Slavii*, cari cred în *Vile*, -- Zâne reale ale codrului, -- fac la fel (2).

Mama-pădurii schimbă copiii, îi omoară sau le fură somnul, îmbolnăvindu-i cu boala numita la fel cu dânsa, când copiii sun scoși din casă înainte de împlinirea unui răstimp de 40 de zile dela naștere sau când în ziua botezului nu se pune lângă leagănul copilului, pe când doarme, spre pază, un fier, o mătură, puține *tărâțe* și puțină *spuză*, presărată pe jos (3).

Copiii cărora li s'a furat somnul, firește, nu mai pot dormi noaptea, sau dorm neliniștiți, tresar și plâng la aceleași ceasuri, sunt bolnavi „de Mama-pădurii”.

Iată câteva descântece de Mama-pădurii, din cari se văd alte credințe ale poporului privitoare la această ființă răufäcătoare care uneori vine însoțită și de alte duhuri :

Se descântă la ușă, cu *toporul* în apă neîncepută, cu *lumânărică*, lemn de alun.

Tu Mama-pădurii,
Tu *Păduroiuile*,
Cu vasele vii,
Cu vasele să te duci,
Dela N. să fugi ! (4).

Se pune o *secere* atârnată de ușă și se zice descântecul :

Secere secerătoare,
Cum ești ziua tăietoare,
Să fii noaptea păzitoare
La N.
Prin pat,
Pe sub pat,
Prin aşternut,
Pe sub aşternut !

(1) Marian, *Nașterea*, p. 80.

(2) Cf. G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 289.

(3) Gorovei, *Credință*, p. 214.

(4) Ion Creangă, I, p. 14.

După ce se zice de trei ori rândurile de mai sus, se ieă trei cărbuni, se pun în trei locuri la ușă, și se zice:

Voi, acești cărbuni,
Să vă faceți trei îngeri buni,
Să păziți prin bătătură,
Prin casă,
Pe sub casă,
Prin pat,
Pe sub pat.
Unde veți află de *Muma-păduri*,
S'o lătați,
Să o sfârmați,
Inima să i-o mâncăți,
În casă să n'o mai lăsați,
Căci Muma-pădurii copilul mi-a izmenit
Și mi l-a prăpădit!

Muma mumelor,
Muma-pădurilor,
Eu te strig,
Tu să-mi răspunzi;
Eu îți dau.
Tu să-mi dai;

Eu îți dau plânsul copilului meu,
Tu să-mi dai odihna a lui tău,
Să doarmă ca tunul,
Să tacă ca alunul (!);
Cum dorm păsările în tine,
Așă să doarmă copilul la mine!

Apoi î se dă copilul să bea și se afumă cu anumite buruieni (2).

Se descântă numai Miercuri, Vineri și Sâmbătă seară. Se pune pe foc *tămâie* și flori dela Domnul Isus Hristos din Vineria mare, se stânge cu apă și se afumă copilul și locul unde se culcă el:

Muma mumelor,
Muma-pădurilor,
Să te duci din astă noapte
Ca vacile sbierând,

Ca porcii grohăind,
Ca cânii lătrând,
Ca lupii urlând,
Să te duci dela N., din somnul lui...(3)

(1) Într'o variantă culeasă din jud. Argeș, se zice:

Să doarmă ca lemnul,
Să tacă ca ulmul
Și ca fumul.

Variantă apropiată în *Şezătoarea*, XIV, p. 109.

(2) D-r Daniil Ionescu și Alex. I. Daniil, *Culegere de descântece din jud. Romanați*, I, p. 162; variantă la acest din urmă, în vol. II, p. 135.

(3) *Ibidem*, I, p. 163.

T. Pamfile, *Mitologie*, I.

Tu colțato,
 Ce vii aşă spăimântată
 Şi despletită,
 Aşă de grozav de urîtă,
 Că spăimântezi copiii,
 Cu dinții ca secerile?
 Cu secera te-oiu înțepă,
 Cu tămâie dela Bobotează te-oiu afumă
 Şi în apă mare te-oiu înneacă,
 De pe trupul copiilor te-oiu tăia,
 În *vânt-turbat* te-oiu trimetea,
 Şi M. N. să rămâna
 Curați,
 Luminăți,
 Ca argintul stricorat! (1)

*

Tu Mama-pădurii,
 Tu urito,
 Tu groaznicu,
 Tu despletito,
 Fugi din fața obrazului,
 Din vârful nasului,
 Din spate, din sele,
 Din piele, de sub piele,
 Din toate spasmurile tele.
 Cu toate junghuirile tele,

Ieși, fugi, du-te
 În lină fântână,
 Că acolo îs *fetele Doamnei*,
 Cari au leagăn de-a te legănă,
 Mâncare a-ți da,
 Somn de-a dormi,
 Că eu nu te pot legănă,
 Nici apă a-ți da de-a bea.
 N. să rămâie curat, luminat,
 Cum Maica Domnului l-a lăsat! (2)

*

Mama-pădurii,
 Am trimis un semn la tine,
 Dela copilul meu,
 Să-ți dau strânsul cu plânsul,
 Şi să-mi dai somnul și odihnă fetii tale,
 Ca să doarmă ca butucul.
 Şi să tacă ca chiticul!
 Cum dorm pasările în pădure,
 Aşă să doarmă copilul la mine!

Mama ieă copilul în brațe, cu o bucătică de *mămăligă* iesă în ogradă, rupe mămăliga în trei și descântă de 3 ori, aruncând spre pădure la fiecare dată câte o bucată (3).

*

(1) Ionescu și Daniil, *op. cit.*, p. 164.

(2) Culegere din com. Rusca, jud. Fălcu. – Variantă apropiată în Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, I, p. 117.

(3) D. Lupașcu, *Medicina babelor*, p. 45.

Fugi,
 Mama-pădurii cu Păduroiu,
 Strigoaică cu Strigoiu,
 Moroaica cu Moroiu,
 Duceți-vă în văi,
 In corăbiu,
 Că pe toate v'oiu strângăeă,
 In căpătână de câne v'oiu băgă,
 Pe N. nu l-ăti mai speriată,
 Că pe apă v'oiu da,

Pe N. nu l-ăti mai speriată.
 De-o veni dela vale,
 Cu cuțit să se tăie ;
 De-o veni dela apus ;
 Să se înțepe în sus;
 Fugi *Murgilă* cu *Murgiloaică*,
 Strigoiu cu Strigoaică,
 Să nu mai rămâie nimic,
 Nici căt sub degetul cel mic ! (1)

*

In ferești la N. cine şade ?
Sf. Spiridon,
 Cu pușca,
 Cu sabia,
 Păzi și străjuia după N.
 De leu cu leoaica,
 De Dracul cu Drăcoica,
 De *Pădurarul* cu Păduroaica,
 De Muma-păduri
 Din plecatul vitelor,
 Din Muma-păduri dela prânz,
 Din Muma-păduri dela nămiez,
 Din Muma-păduri dela chindie,
 Din Muma-păduri din scăpatatul
 [soarelui],
 Din venitul vacilor,
 Dela cină,
 Din cântarea cocoșilor.
 Fugi, du-te dela N.
 Din creerii capului,
 Din fața obrazului,
 Din inimă,
 Din rărunchi.
 Fugi, buzato,

Fugi, colțato,
 Nu-l mai spăimântă,
 Nu-l mai *lulu* ,
 Nu-l mai *gugui* ,
 Căci are cine
 Il *lulu* ,
 Il *gugui*.
 Tu du-te
 In coadele mărilor,
 In coarnele cerbilor,
 Acolo să acuezi,
 Acolo să puezi,
 Puii tăi să luluiești,
 Puii tăi să gugești,
 Pe N. să-l lași
 Curat,
 Luminat,
 Ca steaua din cer,
 Ca roua din câmp,
 Ca în ceasul în care s'a născut.
 Leac lui N. să-i fie
 Nu dela mine,
 Ci dela Maica Domnului (2).

*

Descântătoarea ieă copilul în brațe și se duce pe un loc mai ridicat, ca să se vadă *pădurea*. Acolo se ridică în sus și se zice :

(1) Ionescu și Daniil, *op. cit.*, I, p. 164–5.

(2) *Ibidem*, II, p. 136–7.

Tu Mama-Pădurii,
 Tu urita lumii,
 Colțato,
 Buzato,
 Strigoaico,
 Moroaico,
 Cum se potolesc vitele'n sat,

Și a ta de al meu !

Apoi se afumă copilul cu *muma-păduri* (1).

*
 Se descântă cu *perie* în *tărâțe*:

Leaico,
 Moroaioco,
 Colțato,
 Zâmbato,
 Despletito,
 Muma-păduri
 De ziua,
 De noapte,
 Du-te la dealul Ardealului,
 Că copilul are mămă și tată,
 Să-l încojoare,
 Să-l închioare,

Să-l deștepte,
 Să-l adoarmă ;
 Du-te la dealul Ardealul,
 La sălașul tău,
 La copiii tăi,
 Că acolo este un copaciu mare, rotat,
 Să-i razi rădăcinile,
 Să-i mâñânci vinele ;
 Pe copil să-l lași
 Curat,
 Luminat,
 Ca Maica Precista ce l-a lăsat.

Cu tărâțele se afumă seara (2).

*
 Copilor, cari se sperie noaptea'n somn, plâng, se scoală'n picioare și vorbesc, li se face de *Muma-păduri* în *tărâțe de grâu*.

Te'nhini și ieai copilul în brațe. Il propteaști cu creștetul capului în *temeiul* coșului deasupra vetrui pe care ard câțivă cărbuni. Cu degetul mic și cu inelarul ieai tărâțe dintr'un vas și le pui pe fruntea copilului descântându-le astfel :

Voi, cână, de la 9 stâni,
 Să veniți astă seară,
 Că eu vă dau foc de culcare,
 Zahareă de mâncare.
 Să păziți pe C.
 De lei, de Smei,
 De leoalice, de smeoaice,
 De *Muma-păduri* !

(1) Ionescu și Daniil, *op. cit.*, II, p. 138 - 9.

(2) *Ibidem*, p. 137 - 8.

Răsucești apoi copilul cu fața'n jos, potrivind să cază tărâțele pe jăratec. Ii pui alte tărâțe în ceafă, tot astfel, și repeși desânțecul. Răstorni și aceste tărâțe pe foc și ieai în urmă copilul.

Se descântă de Muma-pădurii și oamenilor maturi, mai cu samă femeilor, când visează urit: felurite dihănii, orgii, păcaturi nepermise, cari încrucișează duhul femeii și-i sdobeste trupul. Acestora li se face *baierul*, asupra căruia se zice desânțecul de *Muma-păduri*. Se mai face baier și femeilor ai căror copii nu trăiesc sau cărora le mor vitele de jug, ori *păsările* din curte; se face în general pentru pagube cari se țin mâna de mâna.

In baier intră multe *marafeturi*. Astfel trebuie să legi într-o cărpă scoasă din spetele cămășii câte puțin din toate acestea: tămâie neagră, tămâie albă, piper, silitră, pucioasă, lulachiu, sare (când se face baierul contra curgerii de ochi), șarpe din coiul armasarului (vrăjitoarele afirmă că în testiculele armasarilor există un asemenea șarpe, pe care îl cunosc jugănarii și-l ieau de-l vând pentru aşa cevă), căpătină de șarpe tăiată cu pară de argint dela șarpe prinț în luna lui Martie, broască găsită în gura șarpelui, buruieni de lipitură (sau de Muma-păduri, pe care le cunosc vrăjitoarele), păr din ceafa femeii căreia i se face baierul, 4 case de păiajan culese în piez din 4 colțuri ale casii, o țăndărică din pragul de jos al ușii dela camera de dormit și'n sfârșit 9 boabe de grâu.

Se face numai de Luni până Mercuri și e desânțat astfel:

Tu, Muma-păduri,
Tu, Smeoaico,
Tu, Ieoaco,
Tu, buzato,
Tu, zâmbato,
Tu, Mumă-păduri,
Depărtează dela C.
Toate spăimurile,
Și toate răcorile,
Și toate suferințile.

Tu să socotî
Gândul care-l are răspândit.
Din inima lui C. să depărtezi
Toate fiorile,
Toate răcorile,
Să luminezi și pe C. să-l speli
De toate răutățile, de toate visurile.
De toate greutățile,
Să rămâie curat, luminat,
Cum Maica Domnului l-a dat!

Baierul se cărpește și se face legăturică, care este pusă la icoană, unde stă trei zile. În urmă, femeia îl ieă dela icoană și-l coasă la brâu, potrivind ca să-i cază la șale când se începe cu brâul. Astfel îl poartă cât vrea (1).

(1) Culegere din com. Principele Ferdinand, jud. Teleorman și împărt. de păr. Fl. A. Drăghici.

Altul :

Descântătoarea ieă o *mătură*, *foc*, un *topor* și o oală cu apă. Se aşează pe pragul ușii de afară și cât descântă, se uită la un *pom*. Muma copilului șade la spatele ei. Se descântă numai când soarele e pe muchie,—gata de asfințit. Când zice: „cu focul te-oiu arde“, aruncă focul jos; „cu mătura te-oiu mătura“, atinge cu ea de pardoseală; „cu apa te-oiu înnecă“, varsă jos apă; „cu toporul te-oiu tăia“, ciocăne cu el în stâlpul ușii, în dreapta și în stânga.

Descântesul este acesta :

U, Mama-pădurii,
U, *Tatâl-pădurii*,
Ceartă-ți cânii tăi,
Cătelele tale,
Caii tăi,
Telegarii tăi,
Armăsarii tăi,
Smeii tăi,
Smeoaicele tale,

Să nu vie la N.
Să-l sdrobească,
Să-l sdruncinească,
Din somn să mi-l deșteptez,
Că eu cu focul te-oiu arde,
Cu mătura te-oiu mătura,
Cu apă te-oiu înnecă,
Cu toporul te-oiu tăia! (1)

*
U, leoaco,
U, Smeoaico,
U, Mama-pădurii,
Miaza-nopții,
Iea-ți plânsul și neodihna
Și să dai somnul și liniștea lui N.
Să doarmă ca mielul,
Și să se îngraše ca purcelul !

Descântătoarea îl zice de trei ori, uitându-se spre pădure.

*
Se ieă *pâne*, se pune ochii pe *pădure* și se zice de trei ori aruncând în trei părți cu pâne :

U, Mama-pădurii,
Miaza-nopții!
Până astă seară a plâns băiatul meu
De fata ta,
Acum să plângă fata ta
De băiatul meu !
Eu îți dau pâne,
Tu să-mi dai somnul și liniștea,
Să doarmă ca mielul,
Să se îngraşe ca purcelul (2).

(1) Culegere din com. Tutana, jud. Argeș, împărt. de d-l C. M. Popescu.
(2) Ion Creangă, V, p. 231.

Prin judecătore. Dolj, când copiii plâng seara, li se face „de Mama-pădurii“. Se ține copilul în brațe și în *umbra* lui se dă cu *toporul* de trei ori, zicând :

Fugi, nălucă
Prin prelucă,
Prin răzor,
Printre răzor,
Că te tau cu ăl topor ! (1).

*

Din judecătore Covurluiu avem acest descântec, în transcriere literară :

M'am sculat Marți dimineața,
Bună, sănătoasă,
Grasă și frumoasă,
M'am uitat să văz soare răsăritind
Și-am văzut Mama-pădurii viind
Ca o iapă nechezând,
Ca o scroafă gâfând.
Și cum a venit, cu gura m'a luat,
In pământ m'a trântit,
Frica'n trup băgatu-mi-a,
Sângele suptu-mi-a,
Oasele sdrobitu-mi-a,
Carnea *mursăcatu-mi-a*,
Mânile legatu-mi-a,
Picioarele împiedecatu-mi-a,
Limba încurcatu-mi-a,
In *stobor de cămeșî* înfășuratu-m'a,
Peste drum m'a aruncat,
M'a făcut din om, neom.
A țipat și s'a văicărât,
Nimeni nu l-a auzit,
Numai Maica Măria, sfânta Măria
Jos din cer s'a scorborât
Pe-o scară de argint
Și-a întrebăt :—Ce ți-i, ce te vaiți ?
— Cum n'ouiu țipă și n'ouiu văită,
Că m'am sculat bun, sănătos,

Gras și frumos (2).
Să văz soare răsăritind,
Și-am văzut Mama-pădurii viind
Ca o iapă nechezând,
Ca o scroafă gâfând.
In gură m'a luat,
Jos că m'a trântit,
Frica'n trup băgatu-mi-a,
Sângele bătu-mi-a,
Mânile legatu-mi-a,
Oasele sdrobitu-mi-a,
Carnea mursăcatu-mi-a,
Picioarele împiedecatu-mi-a,
Limba încurcatu-mi-a.
— Nu țipă, nu te văicără,
Curând la cutare
Și ieă (3) cu foc și cu tămâie
Și cu topor,
Oasele s'or desdrobi,
Carnea s'o desmăcelărî,
Frica din trup ți-o ieșî,
Mânile s'or deslegă,
Picioarele s'or despiedecă,
Limba s'o descurcă.
Cu toporul oiu tăia,
Cu tămâia oiu tămâia,
Cu mânile-oiu luă,

(1) I. Zanne, *Proverbele Românilor*, IX, p. 330.

(2) Tot astfel trebuie citite și viersurile al doilea și al treilea.

(3) Cred că : „Să-ți ieă...“ = „să-ți facă...“

Peste mări negre-oiu aruncă
 Toată boala lui,
 Toată frica lui,
 Toată lipitura lui,
 Din inimă, de sub inimă,
 Din creierul capului,
 Din sfârcul nasului,
 Din fața obrazului.
 Să rămâie curat,
 Luminat,
 Ca Dumnezeu ce l-a lăsat.
 Descântecul dela mine,
 și leacul dela Dumnezeu (1).

*

Prin Bucovina, pocitii de Mama-pădurii, ca să se tămăduească, trebuie să-și iea apele. „Se mai zice că e bine să se petreacă prin trei gropi săpate în *tărmurea* unui pârâu” (2).

Dar nu numai acestea sunt leacurile și descântecurile împotriva vătămărilor aduse de Mama-pădurii (3).

In afara de aceste răutăți, *Mama-păduri* mai face și altele:

Astfel, dânsa iea *mana vacilor*, trimițând *șerpii* ca să le sugă, căci *șerpii* și *broaștele* sunt sub ascultarea sa (4).

Când e *ploaie*, ea se urcă pe o movilă și alungă *nourii*.

Pe lumea cealaltă ea va da fetelor cari au născut *copii* din păcate și i-au omorât, ca să mânânce acei copii; în toată curgeerea unei săptămâni fetele își vor mâncă copiii, însă Sâmbătă, acei copii vor fi întregi.

Prin unele părți din Banat și Ardeal, *Mama-păduri* se socotește ca o Zână binevoitoare, care arată cărarea copiilor ce s-au rătăcit prin pădure (5).

Mama-păduri o au și alte popoare:

La *Neo-greci*, ea împietrește cu o vargă vrăjită.

(1) Candrea, Densușeanu și Speranță, *Graful nostru*, I, p. 320-31.

(2) Culegere din Vatra Dornii, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(3) Vezi Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, p. 116-9 și Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, p. 595-7.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 867.

(5) L. Șâineanu, *Basme*, p. 994.

La Sârbi, ea are o fată care prin frumuseță ei amețește pe tineri cu buruiene și apoi îi preface în fiare.

Sașii o numesc *Buschmutter* (1).

Polonezii numesc *Dzivozony*, *Mamuny* (2) *boginki*, driadele care fură copiii oamenilor, înlocuindu-i cu ai lor (3).

(1) L. Șăineanu, *Basme*, p. 994.

(2) V. Bugiel, *op. cit.*, p. 11–2.

(3) Am întâlnit la Strigoi, cuvântul *Mamon*, în Bucovina.

MOŞUL-CODRULUI.

Denumiri. Moşul-codrului păcălit de-o fată. Moşul-codrului la aite popoare.

Ființa bărbătească, având însușirile Mamei-pădurii se numește *Moșul-codrului*, *Tatăl-pădurii*, *Pădurarul*, *Păduroiu* sau *Mareș-tată*, după cum îl aflăm în descântecele pe cari le-am dat, când a fost vorba de Mama-pădurii.

Despre dânsul se aude prin Oltenia următoarea povestire :

„Ci că erau odată, — e mult de-atunci, când de-a rândul erau numai păduri, — un om și o femeie cari aveau o fată ca de 10 ani.

Intr'o zi, părinții plecară la oraș după târgueli, și fiindcă aveau să rămână noaptea acolo, sfătuiră fată să îngrijească de casă, devite și de paseri, iar noaptea să găsească pe cineva, să steie cu ea.

Seara, fată, după ce rânduise totul și-i venise somn, ieși pe prag și începù să strige :

— Uuu, mă! Cine-aude, cine-aude, să vie să steie cu mine!
Mareș-tată din pădure :

— Eu, tată, eu!

După ce strigă de mai multe ori, fată intră în casă să aștepte, crezând că va veni fată lui unchiu-său de alături.

Peste câtvârte timp a venit însă Mareș-tată din pădure, cu ochii cât sita, cu capul cât târna, cu dinții cât secerea, cu picioarele cât râșchitoarele.

— Da mare ești, tată!

— Mare, tată, mare! Câtă lume am mâncat eu, dar mite pe tine!

Când l-a văzut și când a auzit ce spune, fată înlemnise de frică. Ce să facă ea să scape? Ii veni în gând un şiretlic și îi spuse lui Mareș-tată, s'o lase să se ducă să închidă vițelul, să n'obată părinții când se vor întoarce dela oraș, iar ca să fie sigur că se ve întoarce înapoi, s'o lege de picior c'o funie.

Mareș-tată, care era cam prost, se învoi, iar fată ieși pe ușă.

Cum se văzù afară, se deslegă repede la picior, și legă funia de piuă, apoi fugă de se culcă la unchiu-său.

Așteptă Mare[ş]-tată cât așteptă, și dacă văzù că nu mai vine fata, începù să tragă de funie. Simțind că e grea, nu mai putea de bucurie, la gândul că va mâncă pe fată.

Când ajunse piua pe scară, Mareş-tată, lacom cum eră, crezând că e fata, își înfipse dinții lui cei grozavi în piuă, și rămase acolo înțepenit pe loc.

Când veniră a două zi bătrâni delă oraș și văzură pe Mareş-tată mort, nu știură cum să mulțămească mai fierbinte lui Dumnezeu că le-a scăpat fata delă moarte, bucurându-se mult și de înțelepciunea odraslei lor. Iar pe Mareş-tată l-au dus în pădure, de l-au mâncat dihăniile!“ (1).

Corespunzând lui *Faunus* sau *Silvanus*, *Moşul-codrului* îl întâlnim și la Slavi sub numele de *Lyešy*, — geniu al codrului (2), sau *Lešij* (3).

(1) *Neamul românesc pentru popor*, VI, p. 195—6.

(2) Șăineanu, *op. cit.*, p. 994.

(3) L. Leger, *Mithologie slave*, p. 190.

MURGILĂ, MIAZĀNOAPTE ȘI ZORILĂ.

Purtătorii celor trei conace de noapte: Murgilă, Miazānoapte și Zorilă.

Credinții despre cei trei purtători ai conacelor de noapte: *Murgilă*, — *De-cu-seară* sau *De-cu-vreme*, — *Miazānoapte* și *Zorilă* sau *De-către-ziuă*, și firește, mai ales despre Miazānoapte, de vor fi fost, vor fi împrumutate *Duhurilor rele*, *Diavolului*, *Strigoilor*, *Stafiilor* sau *Speriitorilor* cari stăpânesc pământul până la mijlocul nopții, când pe toate și pe toți ii mătură *Ingerii* sau ii împriștie cântatul *cocoșului*.

Poveștile însă, ni păstrează pe tustrele aceste năluci. Despre ele, și în deosebi despre cea ce poartă miezul nopții nu avem altceva de spus, decât că sunt niște uriași, îngrozitori, care pot pricinui răutăți oamenilor.

Ca și fratele său de seară și de dimineață, Miazānoapte merge necurmat, dela răsărit spre apus, cum curge și noaptea. Uneori se găsește cine să-l prindă și să-l opreasă, zăbovind astfel strecurarea nopții, pentru care voinicul îndrăzneț are nevoie (1).

Prin urmare, îl va ajunge cel ce merge foarte repede, și-l va vedea, cum îl arată următoarea credință oltenească: ca o bute *hornonăind*, *hordò-hordò*, înaintea omului (2).

(1) Șaineanu, *Basmele Românilor*, p. 463: „Un om lăsă cu limbă de moarte celor trei fii ai săi, să-i facă la mormânt un foc din 99 care de lemuș și din 99 care de paie. După ce muri, fișii vrură s'aprindă lemnele, și negăsind nicăierea foc, zăriră pe un vârf de munte, și cel mai mic, Crâncu, porni într'acolo după foc. În drum legă pe *De-cu-seară* și tot aşa facând cu *Miazānoapte* și cu *De-către-ziuă* și ajunse la foc, lângă care sedeașă șapte uriași, cari se învoiau a-i da foc, de le va aduce pe fetele lui Verde-împărat. Dar Crâncu, ajungând la împăratul-Verde, pâcâli pe uriași și-i omorâ pe toți; apoi intră la fete și luă înelul la cea mică. Luând și un taciune, se întoarse de aprinse focul, după ce desegă pe *De-către-ziuă*, *Miazānoapte* și *De-cu-seară*“.

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

S A M C A .

Denumiri. Primejduirea femeilor leuze. Rugăciunea de pază. Descântecă de Samcă.

În afară de lucrurile știute despre *Samcă*, *Spurcată* sau *Aves-țița*, *aripa Satani*, nu mai putem aduce nimic. Deci rezumăm credințile pe cari poporul român le are despre acest spirit rău-făcător, din cele cunoscute (1).

Samca chinuie femeile mai ales în ceasul nașterii, omorîndu-le câteodată. Pe copiii de curând născuți,—dacă n'au murit atunci când chinuiau pe mamele lor,—ii omoară sau le dă, după trudă, boala numită *samcă*, *rău*, *spasmă* sau *răutatea copiilor*.

Samca se arată sub felurile înfățișări, după cum vom vedea; însă, la casa în care ce vor află scrise toate numele ei, *Samca* nu va putea intră. Aceasta a rămas de când *Arhanghelul Mihail* a oprit-o și a legat-o de a se duce să smintească pe *Maica Domnului* la nașterea *Domnului Hristos*.

Pentru aceasta femeile păstrează scrisă un fel de rugăciune, numită prin Bucovina *Rugăciunea Sf. Arhanghel Mihail* pe care o poartă cu dânsene, de îndată ce purced însărcinate și până după ce nasc.

Cel ce scrie o astfel de rugăciune trebuie să fie bătrân, ca să nu-i poată face *Samca* nici un rău.

Prin unele locuri, se scrie pe pereți cele 19—24 numiri ale Samcei.

Dintre aceste rugăciuni (2), iată una, după un manuscript din 1809:

„In numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin!

Eu robul lui Dumnezeu, *Sfântul Sisoi*, pogorându-mă din muntele Elionului, văzui pe *Avestița*, *aripa Satanei*, a căruia părul

(1) Marian, *Nașterea*, p. 26—36.

(2) Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 102, nota 2.

capului și eră până la călcăe și cu ochii roșii de foc și cu măiniile schimonosite, și de her, și căutătură sălбatică, și cu trupu schimonosit, și eră foarte strajnică și grozavă. Și trecând mai pre urmă, auzii de cătră dânsa și văzuiu unde o întâmpină Arhanghelul Mihail, voivodul îngeresc, și ii zise:

— Stăi, Satano, duh necurat, cu frica lui Dumnezeu!

Și ea îndată stătu, și groaznic se uită asupra Îngerului.

Și ii zise Arhanghelul Mihail :

— Tie își zic, Satano, duh necurat: de unde vii și unde mergi, și cum își este numele tău?

Iară ea, căutând îndărăt, și groaznic să uită asupra Îngerului și zise :

— Eu sănt Avestița aripa Satanei, duh necurat, și viu acum din fundul iadului, fiindcă am auzit propoveduind bune vestiri Arhanghelul Gavril, prin toate cetățile, de o precurată fecioară Maria, fata lui Ioachim și Anii, precum că dintr'acea fecioară va să nască Isus Hristos Nazarineanul, împăratul ceresc și pământesc, și merg cu ale mele mari meșteguri văzute și nevăzute.

Iară Mihail Arhanghelul, o apucă de părul capului și-i înfipse paloșul în coastele ei și o bătu foarte strajnic, cu usturime de foc. Și o întrebă Îngerul :

— Tu, duh necurat, cum și în ce chipuri te faci și intri prin casele oamenilor și le omori copiii?

Și ea zise :

— Când sănt în somn, cu ale mele mari meșteșuguri, văzute și nevăzute!

Iară Îngerul se străjnicî. Iară ea, de multă durere și de usturime, strigă cu mare glas ca s'o mai înceteze din bătaie, și i le va spune toate pre rând.

Iară Îngerul pre loc au încetat-o din bătaie. Iară ea începù a i le descoperi toate, și a le spune pre rându:

— Eu mă fac ogar și pisică eu mă fac; eu mă fac umbră și lăcustă; eu mă fac păiajan și muscă și toate nălucirile văzute și nevăzute eu mă fac. Și aşă, intru prin casele oamenilor de le smintesc maicele lor când sănt îngreuiate, și iau și fața lor când sănt în somn. Și mai curând mă apropiu de *fata* care este îngreuiată și de rușinea lumii își frământă trupul și o-

moară copilul într'ânsa, i de *vezevenghe* (1), i de *fermecătoare*, i de care caută cu *ceară* sau de care dă cu *bobii*, și de care caută cu *sita* sau cu *peria*, și de care nu ține în dreptate cu bărbatul său. Și am noaosprece nume: 1. *Avestița*, 2. *Nadarca*, 3. *Salomia*, 4. *Nacara*, 5. *Avezuha*, 6. *Nadariea*, 7. *Salmona*, 8. *Paha*, 9. *Puha*, 10. *Grapa*, 11. *Zliha*, 12. *Nervuza*, 13. *Hamba*, 14. *Glipina*, 15. *Humba*, 16. *Gara*, 17. *Glapecă*, 18. *Tisavia*, 19. *Plaștia*.

Și supuindu-mă cu mare străjnicie, tu, sfinte arhanghele Mihail, voivodule, iată că-ți arătaiu toată puterea mea ție, îmbolditoriiule care mă muncești cu mari și strajnice munci, și-ți dau acest zapis al meu la mâna preaputerniciei tale, sfinte Îngere, ca oriunde s'ar află acest zapis al meu, la orice casă, eu la acea casă [să] nu mă pociu apropiă de șapte mile de loc și nici o treabă [să] nu am la casă !

Și-i zise Arhanghel Mihail:

— Iată ce-ți poruncesc întru numele Preacuratei Fecioarei Mariei care a născut pe Domnul nostru Isus Hristos, nici de zidirea mâinilor lui Dumnezeu robilor aceștia Nicolaie: nici de robul lui Dumnezeu Ștefan, nici de Ioan, nici de Stana (2) nici de tot neamul lor, nici de meșteșugul lor, nici de dobitoacele lor, nici de ogoniseala lor, nici de toate ce se vor numi ale lor, nici de casa lor, nici de copiii lor, până în vecii vecilor. Amin!

Al doilea text este mai nou; cu toate că fără deosebiri însemnate, este important prin deslușiri cari ni se dau: îl scrie Popa Sandu din Vălsăneștii Argeșului, intitulându-l și punându-i acolo unde trebuie numele stăpânului acestui zapis diavolesc, prin cărăua va fi apărat de Samcă.

Iată-l:

Aciastă cărticică este Eleonul, căndu au întămpinatu Arhanghel Mihail Voevodol îngerescu pe Diavolul Avestița aripa Satani[i]. Căndu se au adus Prea curatii născătoarii de Dumnezeu bunile vestiri, Arhanghelu Gavriliu pentru naștirea D[o]mnului nostru Is Hs, Diiavolu încă [cu grabă] și au fostu trimis u aripa lui ca să o smintească pre ia, ca pre alte fecio[al]re. Iară milostivul D[u]mnez[e]u, cel ce au făcutu cu cuvântul toate și cele găndite le știe, au trimisu pre Arhanghel Mihail și o au întămpinat-o pr[e] ia ducă[n]-du-să îngerește înlăuntrui.

(1) *Pezevenche*, codoșă.

(2) Numele celor în casa cărora se păstrează rugăciunea.

De cele ce au pătit Satana de Îngerul lui Dumnezeu :

IS|HS Aciastă epistolie este a lui Mihaiu sin Diaconu Sandu, NI|CA ot Vâlsănești, și este și zapisul Satanii căndu au întampinat-o Arhanghel Mihail pe Diavolu Avestița aripa Satanii. Care acest zapis, unde va fi, nu să poate lipi Diavolul ca la gura Eleonului. Întampinaiu pre Avestița aripa Satanii, căruia era păr capului lungu pănă la călcăe și cu ochii de foc, și cu trupul schimoncsit și căutătura sălbatică, și mergea foarte s[t]rămutată.

Și iată o întampină pre ia Arhanghel Mihail Voevodu Ingerescu și zice cătră dânsa :

— Stăi, Satano, cu frica lui Dumnezeu.

Iară ia îndată stătu, și gro[al]zncu să uita asupra Îngerului. Și zice ei Îngerul :

— Tie zicu, Satano, Duh necurat; spune-mi mie cu frica lui Dumnezeu de unde vii și unde mergi, și cum este numele tău?

Iară ia zise :

— Eu săntu Avestița, aripa Satanii, și mă duc că am auzit de o fecioară Mariia, fată lui *Ichim* și a Anii, și din aciastă fecioară au vestit Arhanghelul în toate cetățile precum că dintr'acea fecioară va să nască Isus Nazarineanul, împăratul a toată lumea, și mergu cu ale mele mari și devolești meșteșuguri, văzute și nevăzute ca să o zmintescu pre ea, precum am zmintit pănă în zio de astăzi pe alte fecioară cu ale mele mari meșteșuguri !

Iară Arhanghel Mihail, voevodul îngerescu [zese] :

— Ale tale devolești meșteșuguri să mi le spui și mie !

O loò pre dânsa de părul capului ei și o bătu cu bătăi de [usturime de] (1) foc, și o înpunse cu palușu în co[al]ste, și o bătăi bătăi de usturime cu frică, ca să i le spue toate ale ei devolești meșteșuguri. Iară ia striga cu amaru și să rugă ca să o mai înceteze de a o mai bate, că i le va spune toate pe anume :

— Eu căndu me-[il] voia mă fac ogaru, eu mă fac paiajănu, eu mă fac *nălușitoare* năluciri văzute și nevăzute și mergu de zmintescu fâmeile și le iau copii[i], și le strămutu față lor drormind în somn (2) și cu alte devolești meșteșuguri smintescu maicile lor

(1) Intregiri după alt manuscript cirilic împărt. de d-l G. Florescu, învățător în com. Vâlsănești, jud. Argeș.

(2) In alt text: „în somn dormind“; *drormind* pare greșit.

căndu săntu îngreioiate cu dănsii. Si mai tare mă apropiu de care ia mana altor vite, și de care este fermecătoare, și de care caută cu steao, sau cu ciară, sau cu păine, sau cu plumbu, sau cu sită sau cu peria, sau cu boabe, sau cu care nu ține în dreptate cu soțul său, și de care este fată îngreioată și să bate peste totu trupu său. De acestea mă apropiu mai tare de cât de alte fâmei.

Și am 19 nume. Cel dintăiu Avestița; 2. Nadariia; 3. Salomia; 4. Cedar; 5. Nicor; 6. Avesa; 7. Scornana; 8. Tiha; C. Puha; 10. Grapa; 11. Zlie; 12. Perți (1); 13. Hapar; 14. Huliba; 15. Haba; 16. Gara; 17. Glipina; 18. Feti; 19. Tiia. Cu aceste 19 nume ale mele mergu de zmintescu fâmeile, dar unde săntu numele mele scrise, eu nu mă pociu apropiia de peste (2) mile de loc și nice o treabă n'am la acea casă și la toate ale casii aceia, și unde s'ar găsi acestu zapis cu aceste nume [muncitoruile, care mă muncești, pre mine]!

Și zise ei îngerul :

— Iată poruncescu ție Satano, și te legu și cu numele lui Is. Nazarineanul care va să nască din Mariia Fecioară, care, tu Satano, să nu te apropii de robii lui Dumnezeu acestea, Mihaiu (3). Tu Satano, să nu te apropii de ei, nici de feciorii lor, nici de bucatele lor, nici de toate cele ce se vor numi că săntu ale lor, până în vecii vecilor. Amin!

1838, Iulie 6.

Aceasta am scris-o eu Popa Sandu ot Vălsănești".

Boala pe care o capătă cei trădiți de Samcă, are descântecele ei. Iată unul, care se aude prin jud. R.-Sărat, după care *Samca* sperietoare se poate izgoni de descântător :

A purces pe cale, pe cărare N.
Când la jumătate de cale,
L-a întâlnit o *Samcă* cu patru picioare,
Cu păr de urs îmbrăcată până în pământ.
Bine l-a întâlnit,
Trupul i-a schimonosit,
Pieptul i-a stricat,
Ochii i-a painjenit,
Sângele i-a băut.
Carnea i-a mâncat,

(1) In al treilea text : „Perștița“.

(2) Nu se arată câte mile de loc.

(1) Lasat apoi un rând alb, ca să se mai poată pune și alte nume.

Toate puterile i-a luat.
 Nime nu l-a văzut,
 Nimeni nu l-a auzit,
 Numai Maica Domnului
 Din poarta cerului
 A auzit și l-a văzut
 Și l-a întrebăt:
 — Ce te văicărezi și te căinezi?
 — Cum nu m'oiu văicără
 Și cum nu m'oiu căină,
 Când am purces pe cale, pe cărare,
 Gras și frumos,
 Când la jumătate de cale,
 M'a întâlnit o Samcă cu patru picioare,
 Cu piele de urs îmbrăcată,
 Trupul mi l-a schimonosit,
 Pieptul mi-a stricat,
 Ochii mi-a păinjenit,
 Sâangele mi-a băut,
 Carnea mi-a mâncat,
 Și nime nu m'a auzit,
 Și nime nu m'a văzut!
 Și i-a zis Maica Domnului:
 — Du-te la cine știe a descântă,
 Cu mătura de a mătură,
 Dela tine l-a depărtă,
 Cu acul l-a împunge și l-a străpunge,
 Dela tine s'a țuce,
 Cu biciul l-a biciuți,
 Dela tine s'a porni,
 Peste Marea Neagră l-a aruncă,
 Unde popa nu toacă,
 Lui Dumnezeu nu se roagă,
 Acolo să-i fie cina și odihna.
 Și N. să rămâie luminat,
 Ca cristalul de curat,
 Cum Dumnezeu l-a zidit,
 Și măsa ce l-a făcut!

Se descântă în trei luni, în câte trei zile de câte trei ori, în rachiu, cu un paiau de mătură, un ac și o biciușcă de găsit, pe care rachiu îl bea bolnavul și cu care se și spală (1).

(1) Lupașcu, *Medicina babelor*, p. 8-9.

Hașdeu, ca și Marian, identifică *Samca* cu *Baba-Coaja*, pe care cel dintâi o pune în legătără cu *Kuga*, „cea mai teribilă babă, în mitologia sârbă“, ce personifică în genere pe „Ciumă“, „pestis“, — dar o locuțiune proverbială dovedește că are o misiune specială de a omorî pe copii, — și anume, când cineva căștigă cevă hoțește, se zice: „Kupi kao Kuga dřetzu“, adică, „a cumpărat-o ca Kuga pe copil“ (1).

Acest spirit îl are și mitologia germană, și se numește *Frau Brechta mit dem Klumpfuss*.

(1) *Etym. Magn. Rom.* col. 2252—3.

S M E U L .

Denumiri. Infătișări. Bântuirea Smeului. Leacuri.

Smeul, Smăul, Sburătorul, Al-mai-rău, numit și *Ceasul cel rău* (1), este un spirit răufăcător care, având înfătișarea de *balaur* într'aripat, cea de șarpe, „așă ca crocodilul” (2) sau cea de *pară* sau *sul de foc* (3), scoboařă noaptea în casele oamenilor pe coșuri și chinue nevestele însărcinate sau neînsărcinate, cum și pe fetele mari, pricinuindu-le, prin neodihnă și frământare, nenumărate vânătări pe corp, cum și o mare oboseală.

Prin Banat, despre *Al-mai-rău* se crede că ziua stă ascuns în *butoarea de nuc*, ori de *alun*, nefiindu-i iertat dela Dumnezeu, de a vedea lumina soarelui. Din acele butori smeul iesă într'amurg și sboară în lume după rele. El are solzi rotunzi, ca cei de pește, albi, cari nu ard în foc (4).

Prin unele părți din jud. Brăila, dacă nu cumvă se face o confusie cu *bălaurul*, se zice că smeul, „care sboară pe sus, se face din șarpele care înghită piatra scumpă ce-o fac mai mulți șerpi la un loc (5). Prinzând aripi, poate sbură. El se vede noaptea mergând în smânceli ca șarpele, are față aprinsă ca fierul înroșit în foc, întunecându-se spre coadă, tot mai mult. Ochii îi sunt negri (6).

Mai pretutindeni însă se crede că *Sburătorul* se face din dragostea cu piedeci dintre doi,—un flăcău și-o fată, dintr'un bărbat și-o nevastă. Este une ori chiar fata care nu se poate altfel apropiă de ibovnicul ei, sau însuș bărbatul care nu se poate altfel alătură de draga lui.

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 241 v°.

(2) *Ibidem*, p. 9

(3) *Ibidem, no. 3419*, p. 35 v°.

(4) Gorovei, *Credință*, p. 383.

(5) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 137.

(6) *Ibidem*, p. 155 v°—6.

Întâlnirea cu Smeul, — une ori se încrutează din visul celui ce pătimește de focul dragostei, — se petrece ca ori și ce întâlnire, curată sau necurată : Smeul intră pe fereastă sau se lasă pe coș și apucând pe cel ce doarme, îl pișcă, îl mușcă, îl sărută și-l chinuie.

Cel ce doarme, îl vede aievea și a doua zi, când îl dor spatele și pieptul, — și de care durere se tămăduiește ungându-se cu untură de porc tăiat la *Ignat*, — prin urmare, și-l poate aduce aminte (1).

„Femeia care este cuprinsă de această ființă rea, simte pe tot corpul ei o mare greutate, mușcături, ciupeli și gâdilituri, și din cauza aceasta, apoi, dacă se află în stare binecuvântată, naște copilul mort“.

Din poesia lui Heliade Rădulescu, ce cuprinde toate aceste credință, intitulată *Sburătorul*, reproducem aceste versuri :

Vezi, mamă, ce mă doare, și pieptul mi se bate,
Mulțimi de vinețele pe săn mi se ivesc,
Un foc s'aprinde 'n mine, răcori mă ieau pe spate,
Imi ard buzele, mamă, obraji-mi se pălesc.
Ia pune mâna, mamă, pe frunte... Ce sudoare !
Obrajii unul arde și altul s'a răcit !
Un nod, coleă m'apucă, ici coasta rău mă doare,
În trup o piroteală, de tot m'a stăpânit...

Prin unele locuri se spune și se arată și casa unde smeul, sub chipul unei limbi de foc, scoboaără noaptea în casa femeilor și fetelor, întrând pe ușă, dacă o află deschisă, sau pe fereste, și în casă, prefăcându-se în om, se anină de femeie, și apoi, după păcatuire, tot cu înfățișarea de pară, pieră (2).

La acestea, D. Cantemir scrie, cu multă ironie :

„[Despre Sburător, Moldoveni] zic și cred că ar fi o năluca de om Tânăr și frumos, și se apropie noaptea de fecioare, mai vârtoș de neveste tinere, și toată noaptea face cu dânsene lucru necuviincios, și nu se poate vedea de cătră cei ce-l pândesc. Iară noi am auzit, că oare carii bărbați mai cu inimă, au prins Sbu-

(1) Gorovei, *Credință*, p. 113. — Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 115, 303, 371.

(2) *Ion Creangă*, I, p. 50.

rători de aceştia, și aflându-i cu trup, ca și alte făpturi, i-au pe-deșit, precum li s'au căzut!"

Prin jud. R.-Vâlcea, chinuirea femeilor de către Sburători se numesc *bântuire* (1). Tot prin aceste părți, despre Smei se crede că „sunt foarte grași. Se povestește că mai demult niște oameni au simțit că Smeul se *aciolează* într'un *ciulpan* (ciolpan), — copac bătrân care s'a uscat și stă încă în picioare în mijlocul livezilor, străjuindu-le cu măreția lui. S'au dus, l-au *găzuit*, și când a venit Smeul în scorbură, i-au dat foc ciulpanului, și până să prindă de veste și să sboare, Smeul a și fost cuprins de bâlbătăi. Din scorbură se rugă la ei să vină să-l scape, dar ei n'au răspuns nimic, căci știau că-i pocește“.

Această credință o aflăm și prin alte părți. Dându-i-se foc, în copac, din Smeu curge o untură care, dacă s'ar da *cailor*, iar fațe iuți ca Smeii (2).

Boală dobândită dela Sburător se numește și *lipitură*. Ea se vindecă, descântând Marția sau Vineria, punând nouă feluri de buruieni într'un vas cu apă neîncepută :

*Avrămeasă,
Cristineasă,
Leuștean
și odolean,
Mătrăgună,
Sânge de nouă frați,
Iarba ciută
și Mama-pădurii !
Cum se sparge târgul
(Cum se sparge oborul),
Așă să se spargă faptul*

*și lipitura
și Sburătorul,
cum se răspândesc răspântile ;
Așă să se răspândească
și lipitura
și Sburătorul
cum se răspândesc răspântile,
Așă să se răspândească vrăjile
și lipitura
și Sburătorul !*

(1) *Şezătoarea*, XI, p. 39—40, început de descântec argeșean pentru boala numită *bântueală* sau „când are Smeu“:

Venî Dracul, *Neprietenul*,
Cu ochii sclipiți,
și găsi casa lui N. descuveată
și fereasta destupăță
și coșul fără fund
și pe N. în așternut.
și l-a luat,
In pământ l-a trântit...

(2) Academia Română, *Ms. no. 3819*, p. 36.

După ce fierbe pe foc căldarea cu cele nouă feluri de plante, pe vremea când se sparge târgul (oborul), bolnava se scaldă în acea scăldătoare care apoi se aruncă cu o oală nouă, rostindu-se în trei zile, descântecul de mai sus (1).

Ca să nu mai fie cineva supărat de Sburător, să nu spună a doua zi visul ce l-a visat, sau, mai greu, când îl vede că se scoară pe coș, să înfigă un cuțit în pământ (2).

Pentru lipitură mai sunt și alte leacuri.

Sburătorul îl au și alte popoare.

Germanii îl numesc *Feuriger Drache*.

Francezii cred despre el ca și noi.

Bulgarii îi numesc deasemeni *Zmei* (3).

(1) Marian, *Nașterea*, p. 23—5.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 155.

(3) G. Ceaușanu, *op. cit.*, 226—7.

S T A F I A .

Jertfarea unui suflet pentru trăinicia unei zidiri. Povestiri românești și străine. Locurile unde apar Stăfiile. Înfățișări și denumiri.

Stafia, Stafia, Stàhia sau Stacia (4) este de obicei duhul unui mort care rămâne legat de locul unde i s'a săvârșit viața, ca un fel de păzitor sau știmă a lui.

Împrejurările deslipirii sufletelor de trup fiind felurite, și Stăfiile se vor socotî ca fiind de mai multe feluri.

Să ne amintim de cele cuprinse în legenda Mânăstirii Argeșului: Meșterul Manole începe ridicarea zidului, dar peste noapte, tot sporul zidului se năruie:

„Meșterii grăbiă,
Şferile 'ntindeă,
Locu-l măsură,
Şanțuri largi săpă,
Şi mereu lucră,
Zidul ridică,

Dar ori ce lucră,
Noaptea se surpă;
A doua zi iar,
A treia zi iar,
A patra zi iar,
Lucră în zădar....

versuri pe care Alexandri le însoțește de următoarea lămurire:

„Superstițiile poporului, în privința zidirilor, sunt multe. Așa, el crede că o zidire nu poate avea trăinicie, dacă nu se îndeplinesc oarecare datine mistice precum de pildă, îngroparea unui om în temelie. Pietrarii au obiceiul a fură *umbra* cuivă, adică a-i luă măsura umbrii cu o trestie și a zidi apoi acea trestie în talpa zidirii. Omul cu umbra furată moare până în 40 de zile și devine *Stafie* nevăzută și geniul întăritor al casei” (2).

(1) Impărt. de d-l Al. Moisei, com. Vânători, jud. Neamț.

(2) *Poezii populare ale Românilor*, 1908, p. 126, după care adaogă: „Fiind însă că acest obiceiu a produs unele nenorociri, sperând mintea celor cu umbre furate și aducându-i astfel la boli grele, zidarii au fost siliți să schimbă datina. Când dar, este a se ridică vreo casă nouă, până a nu se aşeză cea în-tâi piatră a temeliei, se face aghiasmă cu care se stropesc șanțurile, apoi se

Credința este obștească : „și astăzi de ce se pune la poduri și la case, ca să ţie, un suflet? Lui îi dau, — *Diavolului*. Că înainte, oamenii tot zidiau și zidiau și se strică tot ce se facea. Pe urmă le-a venit în minte să-i deie și lui ceva, și amu au pace“ (1)

La fel cred și Macedo-Românii : „Când se zidește o mănăstire, o casă, un pod, etc., e bine să se puie în temelie un animal Tânăr, ori *urmă* de om, — dar acesta, după 40 de zile, când i s'a luat urma, moare“, căci numai aşa lucrul ce se va face, va avea trăinicie (2).

Primejdia de moarte se întâmplă și atunci când *umbra* unui om este zidită la întâmplare (3).

Nevoia zidirii unui trup de om în temelia mănăstirii, i se arată lui Manole în vis, care zice a doua zi:

Nouă meșteri mari,
Calfe și zidari,
Știți ce am visat
De când m'am culcat?
O șoaptă de sus —
Aevea mi-a spus,
Că orice-am lucră,
Noaptea s'a surpă —

Pân'om hotărî
In zid de-a zidi,
Cea 'ntâi soțioară,
Cea 'ntâi sorioară
Care s'a ivi
Mâni în zori de zi,
Aducând bucate
La soț ori la frate.

taie doi *miei*, de se face masă mare pentru zidari, cari, după ce ospătează și închină în sănătatea stăpânului casei și întru tăria zidurilor, îngroapă cruciș capetele mieilor în două colțuri ale casei iar în celealte două unghiuri ei zidesc două *oale* roșii pline cu apă năințepută. Iar după ce lucrul se săvârșește, Români nu se mută în casă până ce mai întâiu nu duc în lăuntru *icoanele, zahăr, pâne și sare*; și după mutare, ei dau masă mare de bună locuință“.

Ion Creangă, VI, p. 144: Se zice că în orice beciu se zidește *umbra* unui om (măsura statului lui), omul acesta mult nu mai trăește după asta. De multe ori, apoi, în crucea nopții, s'arată *umbra*. Să ferească Dumnezeu pe cineva să se întâlnească cu Stahia beciului!“ — *Ibidem*, p. 208: „Dacă unui lucrător, care lucrează la o casă sau la o zidărie, i se va luă umbra de către un tovarăș, adică dacă i se va măsură umbra corpului cu o sfioră sau cu o trestie și se va îngropă sub temelia acelei case, în curând omul acela va mori“. — *Gorovei, Credești*, p. 56: Când faci casă nouă, se îngroapă de viu un *cocos* în mijlocul ei; atunci nu se apropie Ucigă-l-crucea de casă.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 401.

(2) Cosmulei, *op. cit.*, p. 52.

(3) *Ibidem*, p. 53—4.

De această prevestire, Meșterul Manole a trebuit să asculte. El și-a zidit nevasta, de vie, și astfel a putut să termine frumoasa mânăstire, care apoi, a trebuit să-i aducă și moartea lui.

Astfel de credință le întâlnim și la alte popoare:

Tot cam acelaș cuprins îl are și următoarea povestire macedo-română cunoscută sub numele de „Cântecul podului dela Narta“:

Fete-ale Românilor,
 Juni ai părinților,
 Ia 'mbrăcați-vă cu giubelele,
 Giubelele cu nasturii,
 Să plăceți meșterilor...
 Meșterii cu artă mare,
 Și plecară la Scodra și Morea.
 Și erau trei meșteri lăudați
 Și tus-trei erau frați,
 Pe meșterie mult învățați.
 Și căte trei mi-erau însurați.
 De mult meșteri ce erau,
 La toți numele li se auzia ;
 Câte lucruri grele erau,
 Ei puteau de le făceau.
 Un om veni de-i chemă
 Că împăratul îi strigă,
 Și plecară împreună.
 Toată noaptea umbrai pe lună.
 Imparatului se'inchinără,
 Cu dor mare-l întrebară :
 — Ce poftești tu dela noi ?
 Noi suntem oameni sclavi ai tăi.
 — Eu am auzit de voi
 Că sunteți meșteri foarte mari.
 Dela mine ce cereți
 Podul dela Narta să-l faceți ?
 Dacă nu veți putea să-l faceți,
 Să știți că vîi nu scăpați !
 — Doamne, te rugăm !
 Trei zile să ne gândim.
 După ce mi se gândiră
 Impăratului răspunseră :
 — Podul aista ca să-l facem,
 Sapte ani de timp cerem,
 Aici ce-o fi și ce-o trebuie,
 Impăratia să cheltuească.
 Noi sclavii tăi să fim,

Să nu ne lași să ne jălim.
 În străinătatea asta, unde suntem,,
 Femeile vrem să ni le-aducem,
 Pe lângă noi să ni le-avem.
 — Toate acestea ce cereți,
 Eu vi le dau cu jurământ,
 Pod sănătos voiu,
 Că vă taiu pe tus-trei ca pe oi !.
 Se șiculară și câte trei
 Se duseră să iea ale lor femei.
 Femeile le erau din Nanta,
 Le luară și le duseră în Narta..
 Femeile le erau dela munte,
 Le luară în Narta la punte.
 Și s'apucără de lucru,
 Locul punții îl preparară,
 Temeliile le săpă,
 Pietrele le rânduia.
 Toată ziua ce lucră,
 Apa, noaptea le-o' mneacă.
 Șase ani da li se curmă,
 Și podul nu li se făceă.
 Da-mi ședea și se gândiă
 Și cu lacrimi negre plângea,
 Că timpul li se apropiă
 Și podul nu li se făceă.
 Intr'o zi de dimineață,
 Mai-marele când își spăla fața,,
 Unde se plimbă prin curte,
 Văzù o pasare sburătoare.
 Pasarea acolo, unde-mi sbură,
 Pe-o ramură se repauză,
 Pe mai-marele aşă-mi priviă
 Și cu dor mare ciripiă,
 Iar mai-marelui aşă-i ziceă :
 — Mai-mare, să nu te jălești,
 Dacă vrei lucrul să-l isprăvești,
 A micului frate nevastă să luăți,
 In temelie s'o băgați,
 Curând, curând s'o nveliți,
 Jale și milă să n'arătați!
 Mai-marele când mi-auziă,
 Pasarea asta ce-i ziceă,
 Din ficat suspină,
 Inima-i se despiciă ;
 De mult ce-aveă mare dor,

Pentru cea mai mică nor.
 Dânsa-și aveă un mic făt,
 De picioare neridicat,
 De mă-sa nu se despărția,
 Constantin mi-l chemă.
 Mai-marele se gândia,
 Și mult rău îi venia.
 La sfârșit se gândi,
 Că Dumnezeu aşă ursă :
 Podul astă ca să-l facă
 Lipsia nora mai mică să moară.
 În casă el poruncă
 Prânz bun să le facă,
 Nora mai mică să le gătească,
 Prânzul cu ea să-l trimită.
 Mai-marele ce poruncește,
 Nora mai mică mi-l ascultă.
 Pe Constantin și-l sculă.
 De unde dormia și-l deșteptă
 De tătă mi-l sătură,
 Și 'napoi pe somn îl puse,
 Se găti, se îmbrăcă,
 La pod ca să se ducă pornă,
 Cu mare bucurie eră,
 Prânzul când mi-l duceă ;
 Dar la pod când ajunse,
 Meșterilor ea le zise :
 — Voi, meșteri, ah, voi amăriți,
 Cu noroc ! ce lucrați !
 Unde-i podul ce-ați făcut
 Șase ani întregi ce-ați lucrat ?
 — Doamnă, și noi ne ciudim,
 Podul de când l-am început,
 Ziua și noaptea lucrăm
 Și nu putem ca să-l ridicăm.
 Mai marele ne ordonă,
 Cu jurământ ne jură,
 Astăzi prânzul care are s'aducă,
 Să nu-l lăsăm să fugă.
 În temelie să-l băgăm
 Podul să-l putem să-l facem !
 Ea, săracă, nu mi se dumîriă,
 Meșterii ce-i ziceă.
 Pe bărbatu-său da mi-l privia
 Și-l vedea că tot plângă,
 Cu dor mare-l întrebă,

Când vedeă că lăcrimă :

— Iubitul meu june și bărbat,
Voiu să-mi spui drept și curat,
De ce plâng și lăcrămezi ?

Spune-mi drept, aşă să trăești !

— Iubito, suspinarea mea,
Nu este pentru altcevă,
Imi căzù inelul, iubită mea,
Intr'acea groapă și treci de-l ieà.
In groapă dânsa-mi intră
Cum bărbatu-său îi porunci.

Incepù inelul a căută,

Fără să știe ce are să pată.

Meșterii mi se repeziră,

Cu grabă și făr' de milă,

In temelie o rostogoliră

Și cu pietre mi ți-o zidiră.

Ea, săracă, le tot strigă :

Cu milă îi rugă,

Căniurile și le sfâșia,

Perii din cap și-i rupeă.

De cât nici unul nu o auziă,

Vocea ei nu-i ascultă.

Iară dânsul le ziceă,

Și cât puteă îi rugă :

— Voi meșteri, ah, voi amârîți,

Numai o vorbă să-mi ascultați,

O să vă zic încă odată,

Tăta să mi-o lăsați afară,

Fătul de foame să nu-mi moară.

Ia trimite-ți să mi-l aducă,

Că să-l pun la tăta să sugă.

Că e mic și necrescut,

Ne'mpiciorogat de mic mult.

Cum tremur eu, amârîta,

Să tremure și podul dela Narta !

Câți călători îmi vor trece,

Cei mai mulți să mi se'nnece;

Câți peri în cap eu am,

Atâtă oameni să se 'nece 'ntr'un an ! (1).

De obiceiu se iea măsura unui om al cărui nume este *Oprea* sau *Stan* sau al unei femei care se chiamă *Stana*, căci *Oprea* „oprește [Duhurile rele de a se apropiă de casă]” iar de frica lu

(1) Cf. G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 401 – 3.

Stan sau Stanii, „stă“ [Duhul rău la depărtare]. Cel ce i s'a luat umbra, moare după 6 săptămâni (1) sau 40 de zile (2).

Une ori, Stafia trebuie hrănita de stăpânul casii, ca să nu ho-dorogească prin casă (3), prin pod, sperind pe cei ce-i aud tro-potele.

Aceste credințe, poate, ca rar altele, sunt obștești.

Dintre popoarele vechi pomenim *Evrei*:

„În zilele lui [Ahab], rezidi Hiel din Bet-El Ierihonul; *pus-a el temelie acestuia asupra lui Abiram*, întâiu-născutul lui, și *pus-a porțile sale asupra lui Segub*, mai micul său fiu, după cuvântul pre care Iehovă l-a vorbit prin Iosua lui Nun“ (4), adică: „Și Iosua jură în acel timp zicând: blestemat să fie înaintea lui Iehova omul care se va sculă și va zidi această cetate a Ierihonului; el o va întemeia asupra întâiu-născutului său, și asupra celui mai Tânăr dintre fiili săi va pune porțile ei!“ (3).

Dintre popoarele nouă cari, cel puțin, cunosc această credință pomenim:

Grecii, cari au și ei cântecul podului dela Arta (6), precum și al „podului lui Petru“ din Beoția;

Bulgarii cred că tot cu jertfă omenească s'a zidit podul depeste Struma ca și cetatea Salonicului;

Sârbii povestesc la fel despre cetatea Scodrei (Scutari);

Ungurii, despre cetatea Devei, fără a socoti obiceiul de a zidi casa pe o umbră a unui om, vândută spre acest scop, în locul însuș a trupului omenesc, cum se practică mai demult la Români din Transilvania și la Bulgari (7). Tot astfel se povestește și despre Brașov (8).

Muntenegrenii povestesc despre un turn din Cetinie (4);

Albanezii cunosc deasemeni povestiri similare;

(1) *Regii*, I. 6, ³⁴.

(2) *Josua*, 6, ²⁶.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 405 v°.

(4) *Ibidem*, p. 191 v°.

(5) *Ibidem*, p. 254 v°.

(6) G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 37.

(7) P. Sébillot, *Lé paganisme contemporaine*, Paris 1908, p. 198–201.

(8) Müller, *Siebenbürgische Sagen*, Wien 1885. p. 99.

(9) *Tour de monde*, 1860, no. 6, p. 86.

Germanii istorisesc despre castelul din Hennenberg (1) și a (2). *Rușii*, despre turnul Koromyslovaia, în care s'a zidit o fată care aduceă apă, cu coromâsla (3).

Și alte națiuni (4).

Stafia, Umbra (5) sau Fantasma,—cum îi zic Macede-Români (6), care este sufletul răposatului, va rătăci împrejurul acelei clădiri și va apără-o împotriva altor Spirite rele cari ar căută să o nimicească.

Se înțelege, umbra unui om se ieă și pentru alte construcționi, cari au nevoie de trăinicie, cum ar fi *fântânile* și *pivnițile* (7).

Morții de moarte năpasnică,—cei cu voie,—se prefac după credințile populare în Stafii. Lăsând la oparte *Innecații*, despre cari va fi vorba mai departe, pomenim trăsniiții, spânzurații mai ales, împușcații, cei uciși prin surparea malurilor, și a. Pe locurile pe unde aceste morți s-au întâmplat, noaptea, cu puțin înainte de miezul nopții, ies chipurile acestor oameni ca să țină calea drumeților întârziați, și să-i spară.

Dacă avem în vedere omorurile pentru jefuire la drumurile mari, Stăffiile vor ieși mai cu seamă pe acele drumuri bătute de negustori și oameni bogăți, pe la hanurile puse în mijlocul cămpurilor, pe la mori și a. (8).

Iată o povestire despre trei Stafii care ies pe drumul dintre Bozieni și Săveni, la „movila celor trei Nemți”, în partea de miazănoapte a Moldovii:

„Cine merge, la vreme târzie de noapte pe drumul dintre Bozieni, mare lucru, să n'audă glasul celor trei Nemți, și mare lucru

(1) *Revue des traditions populaires*, VII, p. 692.

(2) *Ibidem*, XVI, p. 401–3, 441.

(3) Leger, *Études slaves*, Paris 1871, p. 87.

(4) Ceaușanu, *op. cit.*, p. 36–43.

(5) Cosmulei, *op. cit.*, p. 7: prin *Umbre*, se înțelege în deobște și alte *Duhuri* necurate.

(6) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 593.

(7) *Şezătoarea*, VI, p. 56. Dacă la săparea unui șanț pentru zidire sau a unei gropi pentru *fântână* sau *pivniță*, se va luă înălțimea unui om lipit de pereche, acela va fi *Stafia* acelei construcții. — Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 43.

(8) Nu putem pomeni aici Stafiile vremelnice făcute din cei blăstămați. Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 167: „Matahală fusese fata unui craiu vestit pe pământ, și fiind că întorsese vorba părintilor, a fost blăstămată să se facă Stafie“.

să nu se sparie. Pe la jumătatea drumului, nu departe de pârâul Bașeului, se află o movilă mare, grunzuroasă, îmbrăzdată de po-noare și țugueată în vîrf cu trei ieșituri de pământ ca trei capete de oameni. Astă-i movila necurată a celor trei Nemți.

Nemții iștia își găsiseră drum pe aici, pe vremea când s-au fost oploșit și ei cu năravurile lor cele rele, prin Botoșani, și prin alte locuri. De unde păna unde cei trei Nemți au ajuns și pe la noi, venind dela Botoșani, într'o noapte. Și ce-a fost între dânsii, nu știu. Știu numai că ajungând pe aici, în partea locului, s-au încăierat rău la bătaie și s-au omorât. Desdedimineță i-a găsit lumea morți, împușcați, ca toți morții. Ei au fost îngropați chiar acolo, în vîrful movilii.

Noaptea însă, drept pe la cântătorii de miezul nopții, cei trei Nemți ies și amă. După ce strigă hoțește, grozav, în limba lor, ei se îndreaptă tustrei cu strănică pornire spre apa Bașeului care-i deprins cu glasul lor. Deprins însă nu-i trecătorul care are nenorocul să fie slab de Inger și să-i audă. Căci de-o parte de cale are țărtirimul Bozienilor, iar de cealaltă parte, poate auzi glasul răgușit al celor trei Nemți, ii poate vedea cum se bat și se întind vrăjmășește, ii poate vedea apoi cum o rup de fugă spre drumul mare care cotește spre trecătorul căruia-i tătăie ini-ma de frică.

Ei sunt îmbrăcați nemăște. Sânt trei matahale cu ciubote negre, cu pantaloni albi, cu scurteice roșii, cu fes albastru'n cap, asemenea unui fund de pălărie. Și degrabă intră în movila cea necurată! (1).

Prin com. Tepu jud. Tecuci, Stăfii ies pe drumul ce trece „pe la lutărie“, adică pe lângă acele râpi, unde, din oamenii duși acolo ca să sape lut pentru lipitul caselor, din nebăgare de sămă, câțivă și-au găsit sfârșitul vieții, prin surparea malurilor. Altă Stafie iesă la locul numit „la Păladie“, unde, odată, un Pălade s'a spânzurat. Altă Stafie iesă în Dumbravă pe Valea-Tiganului, unde de asemenei, un Țigan a fost găsit spânzurat.

Credințile acestea le întâlnim aproape la toate popoarele; poemim *Polonezii, Mongolii, Islandezii* (2).

(1) Ion Creangă, III, p. 332–3.

(2) Bugiel, *op. cit.*, p. 5–6.

Stăfiile se mai fac din umbrele celor morți, neiertați în viață, din cei cărora nu li s-au făcut înmormântări cuviincioase sau după dorința lor, precum și din cei ce-au căzut prin vrăji (1).

Înfățișarea Stăfiilor este cea omenească, cu vestmânt alb, roș, negru sau galben.

Când cineva povestește că i s'au arătat Stăfiile sub alte înfățișări, lumea crede că acelea sunt *Arătări* (2), *Vedени*, *Videni*, *Vidăni* (3), *Năluci*, *Nămetenii*, *Nămeteni* (4), *Năzărăni* (5), *Mătăhăli* sau *Budihăci*, cari de cele mai multe ori sunt întrupări de-ale Diavolului ce iesă prin acele locuri, spre a vătămă pe oameni, știind că aceștia nu se tem de alții oameni, cum se tem de Diavoli.

Se pot face Stăfii și din alte vietăți, însă se pot cunoaște: „dacă-i din om, își stinge lumânarea; dacă-i din cocoș, își sare în obraz; dacă-i din berbece, te împunge“ (6).

Având și ele nevoie ca și oamenii ca să se adune la sfat ori la petreceri, ele își caută adăpost pe-acolo pe unde oamenii nu le pot turbură adunarea, cum ar fi țintirimurile nouă și vechi, bisericile, morile, școlile și toate soiurile de case rămase nelocuite sau în ruină. Clădirile pustii, în deosebi, sunt un bun locaș de adăpost pentru Stăfiile rătăcitoare, cari din multe pricini, nu mai pot sta pe la locurile lor. Aceste clădiri nu trebuesc stricate nici odată, și nici mutate, căci stricându-le sau mutându-le, Stăfiile se împrăștie prin sat și pot pricinui atunci, tot soiul de răutăți (7). Dacă se mută, cu clădirile se mută și Stăfile.

Singurul neajuns pe care îl aduc Stăfiile este *spaima* pe care

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 14.

(2) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 105: „Da altă acum. Pe când dormiau... Arătările albe pleacă și în locul lor vin alte trei“.

(3) Culegere din jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu: Despre unul care se poartă rău, aspru cu alții, se zice că acela îngrozește, bagă lumea în *Vidăni*. Asemenea se spune și despre cel care spunând un basm cu multe ciudătenii și minunății, face pe ascultători să se îngrozească de cele auzite, „îi bagă în *Vidăni*“, de o să viseze numai căte alea, de teufiori și și se scutură carnea când auzi“.

(4) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 351: Ființe fantastice și primjedioase, aducătoare de spaimă și nenorociri.

(5) Marian, *Răsplata*, Suceava 1897, p. 37–8: „Iată însă că pe la miezul nopții, ceasul cel înfioros al Duhurilor necurate și al Năzărăniilor...“

(6) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 86.

(7) Culegere din Nemțișor, jud. Neamț, împărt. de d-l A. Moisei.

o dău oamenilor. De aceea, pe lângă acele locuri omul trebuie să treacă fără a se uită la dâNSELE și mai ales, după ce a trecut de dâNSELE, fără a se uită înapoi, căci ne făcând astfel, va vedea acele Stăfii, de multe ori, cu „tot soiul de Necurați și Cornaci” (1).

Vedenia nu trebuiește confundată cu *visul*, când totuș omului *i se arată, i se năzare* și poate dobândi spaimă.

O pildă este aceasta pe care și-o înseamnă în 1768 un „Popa Nicolae, neunit” din Bălgard:

„.... în noaptea spre mucenița Varvara, cându amă fostă la preoția și s'o arătătu o *vedenie*, în no[ap]tea d'înătăi, la dieaconie, că umblamă singură pri[n]tre flori. Iară a doao noapte, la preoția amă văzută în visă aciasta vedenie, că mă dusări după obiciai în biserică, și aflaiă doi arhierei... Acăsta vedenie cine ar putea să o dezlege, plină de Duhul Sfântu ?“ (2)

Polonezii numesc *Stăfiile*, — *Stăhiile*, — *Strach*, și le socotesc ca Duhuri rele, — „cele cu felurile înfățișări, ce sperie pe drumeții înțărziati“ (3).

(1) Cred. Rom. din com. Mănăstireni, jud. Botoșani, împărt. de d-l D. Fur tună. — Cred. Rom. din Boroaia, jud. Suceava, împărt. de d-l V. Popescu: Sara să nu te uiți înapoi că și se năzare *Lucrul rău*, ci să stupești în partea stângă, înapoi“.

(2) N. Iorga, *Studii și documente*, XIII, p. 35.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 3.

B R È H N E L E.

Mici sperietori de pădure.

După unele credință pe cari le întâlnim prin Moldova, *Brèhnele* sunt niște duhuri ce trăesc prin păduri, unde sperie mai adese pe drumeții proști și fricoși (1). În afară de spaimă, ele nu mai aduc călătorului nici o vătămare.

Polonezii au ca spirite de pădure *Borvy*-le, cari în ura lor pentru oameni, îi fac să-și piardă drumul, învârtindu-se împrejurul acelueaș loc.

În afară de aceasta au și alte zeități de pădure, cu caracter mai mult sau mai puțin apropiat de cel a Mamei-pădurii noastre (2).

(1) *Dicționarul limbii române*, I¹, p. 649.

(2) Bugiel, *op. cit.*, p. 11.

I E L E L E.

Denumiri. Legende. Înfățișările și însușirile lelelor. Paza împotriva lor. Lele la alte popoare.

Un mare neajuns crede poporul că are dela un fel de spirite femeiești ce poartă diferite numiri, cari toate la un loc se cuprind în acel de *Iele*, și une ori în cel de *Zâne* sau *Rusalii*. Aceste numiri sunt înmulțite de o altă credință populară care zice că Zânele să nu fie chemate după numele lor adeverat, ci cu un alt cuvânt convențional, care, firește, după ce devine știut de toți, trebuie părăsit și înlocuit prin altul. Astfel că *Ielele* se mai chiamă și *Nemilostive*, *Dânse*, *Iude*, *Fetele lui Iuda*, *Drăgăice*, *Samovile*, *Vâlve*, *Nagode*, *Irodițe*, *Vânturițe*, *Vântoase* (1), *Fetele Vântoaselor*, *Stăpânele vântului* sau *Irodiece*.

Alte ori, pentru ca puterea lor să nu fie covârșitoare, poporul le dă numiri de laudă sau de desmerdare, spre a le înduplecă la bine, cum sunt acestea: *Milostive*, *Zâne milostive*, *Măestre*, *Zâne măestre*, *Doamne*, *Domnițe*, *Bune*, *Paternice*, *Fete frumoase* (2), *Frumoase*, *Frumușele*, *Fetele câmpului*, *Fetele codrului*, *Fetele lui Șandru*, *Viteze*, *Harnice*, *Sfinte*, *Sfinte mari*, *Șoimane*, sau *Șoimance*.

Macedo-Români le numesc *Albe*, *Dzâne*, *Mușate*.

Unele credință spun că ar fi niște babe urîte; altele că ar fi niște fecioare frumoase; unele că umblă într-anumite zile de *Rusalii* (3); altele că umblă și alte ori; în sfârșit unele credință ne spun că lelele umblă prin anumite locuri numai, iar altele, că umblă pretutindeni.

După unele credință se spune că lelele sunt fiicele lui *Rusa-*

(1) O. Densușianu, *Graiul din Tara Hațegului*, p. 234.

(2) *Ibidem*, p. 102: „Zice că umblă niște fete, aşa, în vînt, sus, și dacă trec peste om, ii ieă *vlasta* din trup și rămâne olog. La fetelea alea le zice *Fetele frumoase*, *Șoimanele*.

(3) Vezi și Pamfile *Sărbătorile de vară*, p. 18–34 și 38–54.

Im-Impărat și că urăsc pe creștini, pentru că aceștia, ca supuși ai tatălui lor, au trecut la creștinism.

Din Oltenia avem această legendă :

„A fost odată un împărat mare și tare, care avea trei fete de masă. Ele se numiau *Catrina*, *Zalina* și *Marina*, și erau fetele lui *Alexandru Machedon*.

Aceste fete erau Țigănci, și erau atât de lacome, încât, dacă punea împăratul cevă de-o parte, nu se putea până ce nu dădeau ele ocol, să vadă ce-i, și nu gustau.

Odată, ele tot căutând, au dat de o sticlă de apă vie, și cum au băut, îndată au sburat. Ele, de atunci, mereu sboară încoace și încolo, ca să găsească calul lui *Alexandru Machedon*, și nu l-au găsit nici până astăzi, că e ascuns în coadele mărilor. Dar *Ducipal* n'are să iasă din coadele mărilor până la *vremea de apoi*, când îl vor găsi. Cele trei fete ce se vor duce cu el la Alexandru, și el le va sărută cu dor. Și ale Sfinte, vor zice :

— Impărate Alexandre; iacă, noi l-am găsit!

Iară împăratul va zice :

— Bine, fetelor și iubitele mele, voi ați fost credincioasele mele !

Apoi împăratul va intră cu cele trei fete în *raiu*, unde vor trăi în veselie.

Și de atunci nu vor mai fi oameni pocită și schilozi pe lume” (1).

Din altă povestire, reiese limpede că ele au dat *apă vie* de-a băut calul lui *Alexandru Machedon*, că acesta a sburat și că Zânele păzitoare, ca să-l prindă, au băut și ele (2).

Prin unele părți de Oltenia se crede că lelele sunt în număr de şapte și că sunt aşă de frumoase, că numai Îngerii din cer le întrec. Ele n'au trup de carne ci sunt „numai niște năluci în chip de femei tinere și vesele”. Nu le poate vedea nimeni, în afară de cei buni la suflet și de făcătorii de bine. Au zale pe piept și clopoței la picioare. Cântarea lor, de frumoasă ce este, nu se poate asămañă cu nici o cântare de pe pământ. Ele sboară prin văzduh înainte de miezul nopții și trec cântând din zale

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 113—4.—Cf. *Şezătoarea*, III, p. 103.

(2) Cf. aici, p. 2.

și din clopoței pe deasupra caselor unde au să trimită vreo pe-deapsă asupra vreunui om rău la suflet și la fapte.

Pe unii, — flăcăi frumoși mai ales, cari se laudă cu frumuseță lor, — îi pun de le cântă ca dâNSELE să joace, și în legătură cu această credință urmează următoarea vrajă:

„Cum să faci să cânți bine cu *floierul*, — fluierul? Ieai floierul, plin de lapte dulce, astupat la amândouă capetele și la toate găurile, să nu se scure laptele. Pleci în pielea goală cu floierul și cu doi *câni negri*, după tine; cânii negri îi ieai pentru că, se zice, își iesă înainte o *Plastă*, și dacă sunt cânii amândoi negri o pot biruți, iar de sunt albi, sau numai un câne alb, nu pot biruți. Așa îngropi floierul la nouă *hotară*, cu mânila la spate.

Il lasi îngropat trei zile. A treia zi te duci și-l ieai, scoțându-l tot cu mânele la spate, cu pielea goală și cu cei doi câni negri după tine.

In timpul cât îl îngropi, îl scoți, și chiar în cele trei zile, pe acasă nu e bine să vorbești sau să-ți aduci aminte de floier.

Nu e bine să ieai un câne alb și unul negru, de oarece cel negru sare la Plastă iar cel alb sare la tine să te mânânce.

Indărât nu e bine să te uiți nici când te duci, nici când te întorci acasă.

După ce-l scoți, vii acasă, pui floierul sub căpătâiu. și noaptea, aievea vin *Sfintele* și te'ntreabă de 3 ori.

— Ce ne dai, ce ne dai?

A treia oară le răspunzi ce crezi, de pildă: degetul cel mic dela mână stângă.

După această, cu acest floier să nu cânți și nici aminte să nu-ți aduci de dânsul trei zile.

Se înțelege, cu un astfel de floier poți face minuni. Lumea, cu drept va zice:

— Cântă de parcă-i *luat din Sfinte* (1).

Sub numele de *Vânturițe* sau *Vântoase*, Ieilele *vânturesc* copiii. „Copilul vânturit cât va trăi va fi tot morbos de cap, de picioare, *hălăunit* de cap, — nu știe ce face. In contra Vântoaselor astupă toate găurile dela casă, înfașă copilul și-i astupă și capul. Un om vânturit scapă numai prin *iarba-vântului*“ (2).

(1) *Ion Creangă*, IV, p. 360–1.

(2) Densușeanu, *op. cit.*, p. 234.

Dacă joacă pe pământ, Ielete își aleg grădinile cu iarba verde și poienile înrourate de prin păduri.

Când voiesc să pedepsească pe vreun om, Ielete îl desmiardă prin cântece, îl adoarme în visuri plăcute, în urmă joacă de trei ori hora împrejurul lui, blăstămându-l fiecare, ori limba să i se lege, ori din minte să-și sară, ori să nu-și mai dea peste leac.

De cele mai multe ori îi iea mâinile, picioarele, ori îi strâmbă fața.

Locul unde au jucat, se cunoaște de către unii oameni: iarba se topește ca și cum ar fi arsă, iar mai târziu otăvește alta, însă cu mult mai frumoasă ca cea dintâi. Pe această însă, vitele n'omânâncă (1).

Ielete beau noaptea apă din *fântâni*, și oricine va bea după dânsene, rămâne pocit. Pentru aceasta, când bea cineva dimineată apă dintr'o fântână, să lase vre-un semn acolo, ca poceala să cădă pe acel semn (2).

Ca să-și păzească gospodăriile de Iele, oamenii pun câte un *cap de cal* într'un par; astfel făcând, Ielete fug (3).

In ziua întâi a postului Sf. Petru și Pavel, Româncele nu lucrează vreun lucru în casă, de oarece în această zi trec Frumoasele, și cari ar lucră atunci, pe aceea ar putea s'o strâmbă la trup.

Tot în această zi femeile leagă copiilor *usturoiu* sau *pelin* la grumaz sau le pun la tâlpi, ca trecând Frumoasele, să nu le poată face nimic (4).

In ziua de Sf. Ion Botezătorul, numită *Sânzieie* sau *Drăgaică*, nu se lucrează, căci te pocește și vei jucă ca Drăgaicele. „Drăgaicele sunt un fel de *Şoimane* sau *Rusalii* cari opăresc oamenii. In această zi se adună disdedimineață de pe câmp tot felul de burueni bune de leac peste an“.

Când treci Sâmbăta ori Marți seara peste ape, fă-ți cruce și suflă peste apă, ca să nu fii bonav, căci atunci se scaldă Ne-milostivele (5).

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 149.

(2) *Ibidem*.

(3) Impărt. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catane, jud. Dolj.

(4) *Ion Creangă*, II, p. 159.

(5) *Ibidem*, V, p. 339.

La Rusalii nu este bine să te sui pe vârful dealurilor, căci te pocesc Ieletele (1).

Femeile macedo-românce se tem de *Savovile* pe timpul lăuziei, căci aceste spirite intră noaptea pe ușile lăsate deschise și fac ca să sece țățele lăuzii, spre a nu avea cu ce să alăpteze copiii, cari astfel, trebuie să moară (2).

Pentru vindecarea răului pricinuit de Ielete, poporul român are o mulțime de leacuri și descântece, pe cari nu le mai reproducem aici. În deosebi, literatura medicală macedo-română, este foarte interesantă.

Ieletele le aflăm la foarte multe popoare vechi și nouă. *Naiadele* se pot pune alături cu Ieletele.

Slavii le numesc *Vila* și cred că trăesc în păduri, ape și pe câmpuri, — în deosebi, ape, lucru care le apropie foarte mult de Zânele Aromânilor cari le socotesc șezătoare mai ales pe la fântâni și locuri umede. Cehii le zic *Vodni Panny* (Jupâneșe de apă) sau ca și noi, *Zeny*. Polonezii traduc și le numesc dumnezeițe: *Bogunki*. Rușii le numesc *Rusalka* (3).

Bulgarii le numesc *Samovila* ca și Macedo-Români, și au povestea feciorului care fură cămașa uneia dintre ele la scăldătoare, ca să și-o iea de nevastă; mai de-apoi, Zâna fugă, — întocmai ca și'n poveștile noastre (4).

(1) Ceaușanu, *op. cit.*, p. 18.

(2) Cosmulei, *op. cit.*, p. 13.

(3) L. Leger, *Mithologie slave*, p. 178–81. Cf. *Revue des traditions populaires*, X, p. 424.

(4) Dozon, *Chansons populaires bulgares*, p. 152–6.

CEASUL CEL RĂU.

Denumiri. Primejdii. Descântecce.

Ceasul cel rău, Ceasul rău, Ceas-răul sau la pl. *Ceasurile cele rele* sunt niște duhuri de noapte cari pocesc pe cei ce le ies în cale. Ele umblă prin văzduh. Sborul lor se cunoaște după un soiu de *tiuit*.

Mulți cred că atunci când își țuie *urechile*, trece Ceasul rău și caută să te pocească. Dacă prinzi de veste și-ți faci cruce la ureche, nu-ți poate aduce nici o vătămare (1).

Prin jud. Covurlui se zice că nu-i bine să te culci noaptea cu capul pe pragul ușii dela tindă, căci trec noaptea *Ceasurile cele rele* pe deasupra și te pocesc (2).

Prin Ardeal *Ceasul cel rău* se numește *Ceasul cel slab*, căruia după un descântec, i se zice:

...Ceas slab
Ceas alb,
Ceas înnegrit,
Ceas năpărkit,
Din prag ai sărit în casă,
Din prag ai sărit în masă,
Din masă în blid,
Din blid în lingură,
Din lingură N. te-a sorbit
Și carnea i-ai betejit... (3).

Tot prin această parte i se mai zice și *Norocirea slabă* (4).

Macedo-Românii cred că *Para-oara*, — *Ceasul cel rău*, — nu mai are nici o putere după miezul nopții (5).

(1) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci.

(2) Cred. Rom. din com. Tuțcani, împărt. de d-l I. O. Zugravu.

(3) Impărt. de d-l P. Ugliș.

(4) Densușeanu, *Graiul din Tara Hațegului*, p. 244.

(5) T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 107.

Sunt multe descântece de *Ceasrău* (1), boală care „se capătă dintr'o spaimă“, însă din descântecul următor, se vede lămurit că e vorba de un spirit rău pricinuitor.

Descântecul se începe astfel:

Ceas rău cu pocitură,
Ceas rău cu săgetătură,
Ceas rău din spaimă,
Ceas rău decuseară,
Ceas rău d ela miezul nopții,
Ceas rău de-cu-ziuă,
Să te duci pe munți,
Pe sub munți,
C'acolo-s a' tale curji.

C'acolo-s mese așternute
Și pahare umplete
Și scaune așternute,
Pentru tine sunt gătite.
Acolo să trăiești,
Acolo să vecuești,
De N. să nu gândești
Că tu de nu te vei duce,
Și de nu te-i depărta

Unii se afumă cu *păr de liliac* (2).

(1) Marian, *Descântece poporane române*, Suceava 1886, p. 68 și urm.-T. Pamfile, *Boli și leacuri*, p. 22-4.

(2) Gorovei, *Credință*, p. 163.

P O C I T A.

Plânsul și închircirea copiilor.

Prin unele părți din jud. Botoșani, *Pocita* se crede că este un „fel de Duh scârnav“, care umblă pe-afară în puterea nopții. Este o „urîtenie de nespus“. Ca și *Mama-pădurii*, — care am văzut că se chiamă și *Potca-pădurii*, — ea face pe copii să plângă fără curmare. Se deosebește însă de Mama-pădurii, căci în afară de plânset, copiilor le strâmbă câte odată și gura, ori îi face să-i înăbușească săngele pe nas, gură și urechi.

De obiceiu, apucă pe copiii cari strigă noaptea pe-afară, dar, de multe ori, se leagă și de oamenii mai în vrâstă (1).

Prin jud. Tecuci, Pocita pare a se chema *Potcă*; despre dânsa însă se știe numai atâtă că pocește, închircind și sluțind, adică oprind creșterea trupească și diformând trupul, lucru care reiese și din aceea că unor astfel de copii li se zice „potcă“, — mai ales dacă sunt și „drăcoși“ (2).

(1) Cred. Rom. din com. Ungureni, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l V. Moisiu.

(2) Culegere din com. Tepu.

HALELE.

Apărarea împotriva Halelor. Duhuri înrudite cu Halele: Vâlvele, Eresurile, Chimele, Boglodatele sau Lohoanele, Lucrul slab și a. Giștii, Armerii și Psirii.

Halele sunt niște spirite căi, dacă intră în om, îi pricinuesc boala numita „ducă-se-pe-pustiu,—epilepsia (1). La sing. poartă și numele de *ală*.

Pe câmpuri, dacă întâlnesc turmele de oi, le vatămă; pentru aceasta, ciobanii, în seara de către *Sf. Gheorghe* își afumă oile cu „untură de oi, cu care le-au uns la unger și în care se află plante: *aiu*, *arieu* (laptele câinelui), *boz*, *leuștean*, *pelin*, *scaiu*, (scaite mare) și frunze de *salcie cu mătișoare*“. Jarul se pune într'o oală și acolo se aruncă câte o *bombă* de untură, purtându-se apoi oala pe lângă ugerile oilor.

„Afumarea aceasta se face de aceea, pentru că trecând oile peste vreo vale sau râurel, să nu-și piardă laptele pe la apele pe unde se fac fărmăcătoriile și umblă *Halele*, de oarece fumul din plantele amestecate în untură are putere de a opri fărmăcătoarele și de a alunga Halele cu miroslul lui“ (2).

Credem că Halele sunt la fel cu *Vâlvele* ce umblă pe la miezul nopții pe dealuri; pentru ele, ca să le înduplece să nu mai umble, copiii aprind ca un fel de jertfă, seara, când e *luna nouă*, crengute uscate din planta numită *tamarică* (3) sau *tamariscă* (4).

Tot alături vom socoti și *Eresurile*, dintre cari *cele de noapte* sunt îndestul de primejdiașe. Copilul scăldat cu apă care a stat

(1) *Dictionarul limbii române*, cuv. *hală*.

(2) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 229.

(3) Al. Viciu, *Glosar de cuv. dialectale*, p. 82.

(4) Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român*, p. 51: *Cătină mică*, *cătină roșie*, *tamariscă* (Trans.) *Myricaria germanica*, L., = *Tamarix germanica* L.

noaptea afară și peste care au trecut Eresurile de noapte, se îmbolnăvește (1).

La aceasta alăturăm *Chima* (2), — Duh rău, — despre care poporul român prin jud. Neamț astăzi nu-și mai dă samă, și care e cu puțință să fie *Stima*, — și în sfârșit *Duhurile rele*, cari se acioază noaptea mai ales în apa ce se lasă afară. Această apă, dacă se aduce în casă, se binecuvântează, zicând unul:

— Binecuvântați apa!

La care altul răspunde:

— Dumnezeu s'o binecuvinteze! (3).

Alte ori *Duhurile necurate* se prind de *pelincele* unui copil mic, ce-au fost lăsate afară peste noapte. Când s'a întâmplat una ca aceasta din uitare, ca să nu se primejduească pruncii, să se afume scuticele cu *săcărică* (4).

Peste noapte ferestrele trebuesc închise, ca să n'aibă pe unde intră la cei ce dorm (5).

Când Duhurile rele se apropie de casă, *câniile* le simt și, atunci îi auzim lătrând (6); ori cum, după ce cântă *cocoșul*, ele nu mai au putere și omul poate ieși atunci din casă (7).

Hală este și *Lucrul slab*. „Cât timp e nebotezat copilul, se aprinde în toată seara în casă o sdreanță de lână neagră și atât copilul, cât și mama, se afumă cu dânsa în tot acest timp, că să nu se apropie *Lucrul slab* de dânsii (8).

Prin Țara Hațegului, duhurile cari cearcă să vatăme copiii de curând născuți se numesc *Boglodate*, — „Dihăni spurate” sau *Lohoane*, cari „vin numai noaptea, după *cina cea mare*” până la cântatul dintâi al cocoșilor. Impotriva acestora, — a căror căpe-

(1) Cred. Rom. din com. Afumați, jud. Ilfov, împărt. de d-l S. P. Colibași.

(2) Ion Creangă, *Opere complete*, Ed. „Minerva”, p. 420.

(3) A. Gorovei, *Credințe*, p. 9. — Facem legătura cu *Ieile*:

„Donița cu apă, din care se bea, să nu se lase noaptea afară, căci bea *Soimările* din ea și *șoimările* pe cel ce bea la urmă”.

„Noaptea să nu se aducă apă dela vreo fântână, căci împrejurul ei joacă *Ieile*, și cel care va luă apă, îl va luă din *Ieile*”.

(4) *Ibidem*, p. 105.

(5) *Ibidem*, p. 109.

(6) *Ibidem*, p. 47.

(7) *Ibidem*, p. 109.

(8) *Ibidem*, p. 28.

tenie este Iuda, — străjuesc moașele. Acestea, când aud cevă sgoamot, îndată aprind tămâie, își fac cruce și strigă:

— Cară-te de-aici, Iudo și toate Duhurile necurate, în lemn și în piatră!

„Vin între altele *Duhurile necurate...* și se îmbracă în formă de porc, câne, lup și *moimă*. Așa, într'o noapte s'a întâmplat de a dormit moașa. Norocul că mamă-sa nu dormiă, căci iată dintr'un cot de casă iesă o moimă mare, urîtă, — Doamne păzește, gândiai că-i Dracul, ucigă-l-crucea, — și numai ce vine cătră copil. Mama strigă din răspunderi, tipă, trage de moașă, în zadar: moima aceea a fost adormit cu fermecături pe moașă, căt asta nu se putea *pomeni*. Moima tot vine, tot vine către copil. Doamne, urîtă eră! Mama aruncă în moimă *pricoița*, perina, dă cu cingătoarea copilului, în urmă dă cu picioarele, cu mâinile, apuca moima de cap, — în zadar: moima tot înaintează și eră să pună mâna pe copil, când dă Dumnezeu de cântă coçoșul a treia oară, și du-te, moima se face nevăzută!

Nici frică și groază că aceea nu a mai simțit nimeni până atunci și pe când *se pomeniu* moașa, biata mamă leșină și copilul eră cu gura la o parte.

La alt copil a venit un porc și eră să mânânce copilul, când, fără veste, de sub *căloni*, — o gaură sub vatra focului, — iesă un bâtrân, apucă dihania în brațe și se face nevăzut, cu ea cu tot, și copilul scapă” (1).

Vremea prielnică de umblat este prin urmare ori când; pe plac le este noaptea *Sfântului Andreiu*, când oamenii se apără, ca de Strigoi, ungându-și gospodăriile cu *usturoiu* (2).

Prin jud. Dolj se crede că Duhurile rele stăpânesc pământul până la miezul nopții: *găinile* le simt când se apropie și fac „cru-cru-cru!” iar *cocoșii* bat din aripi și cântă „cucurigu!“: atunci vin și Ingerii cari păzesc pământul și-l mătură de duhurile necurate (3).

Cu privire la Macedo-Români mai adăugăm *Ginții*, *Armerii* și *Pisirii*. Aceștia se pun în legătură mai ales cu femeile de curând născătoare.

(1) Densușeanu, *Graiul din Tara Hațegului*, p. 232—4.

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 344.

(3) Cred. Rom. din com. Vălcele din Topești, împărt. de d-l I. Ciuncanu.

„Lăuza nu se lasă singură în cameră până la 40 de zile dela naștere, că se *umbrește* sau vin *Ginții* și-i omoară copilul. De aceea e obiceiul să stea necontenit un copil lângă dânsa. Când e nevoie să lipsească și aceasta, și nu se găsește nimeni în odaie, îi pun *mătura* lângă dânsa, ca s'o păzească.

Dacă totuș s'ar întâmplă, Doamne ferește! ca să vie Ginții și s'o umbrească, o femeie, care știe, îi prepară leacul acesta: Pune pușină *miere* într'un pahar de sticlă și-l lasă trei nopți afară, ca să-l roureze. A treia zi pune în pahar o frunză de *trandafir*. Dacă frunza se sucește și ieă formă de cuțit, bolnava va muri; iar de nu, îi dă bolnavei să guste de trei ori din miere, și se face bine“ (1).

Ginții, „boala personificată“, calcă și pe cei ce se culcă noaptea la umbra *stejarului* (2).

Armerii și *Psirii*, – „Duhuri rele“, – fac rău femeilor pe cari le întâmpină în cele patruzeci de zile după naștere (3).

(1) Cosmulei, *op. cit.*, p. 12–3.

(2) *Ibidem*, p. 50.

(3) *Ibidem*, p. 13.

SPERIETORILE.

Bâja. Bâca. Cău. Diudiul. Baul. Babaul. Băbâcul. Bodala. Bolea. Catabolea. Calie. Borza. Goța. Goga. Alte Sperietori.

Inchipuirea copilărească cunoaște o mulțime de ființe nevăzute care caută să îngrozească, pe copii mai ales, la chemarea părinților și a celor din preajma lor, mai ales atunci când au făcut o greșelă sau sunt gata să o facă: Un copil se târăște prin casă, jucându-se, și cum poate, ajunge pe vatra cu jăratec, gata să pună mâna pe un tăciune. Mama lui, ca să-i atragă băgarea de samă că acolo, în foc, este o primejdie, îi strigă:

— Bâja!

Dacă copilul nu înțelege, pune mâna pe căbune, se frige, începe să țipe și atunci, cum se pricepe, își dă samă că acolo este *Bâja*, o ființă tainică ce locuește în jăratec,—e poate chiar jăratecul,—pe vatră, în cuptor, în sobă, sub hornă.

Când copilul se joacă în pat, ca să fie ferit de a cădeă, mama lui, ca și toți cei din casă, îi strigă:

— Bâca! Fugi, că *dai bâca!*

Dacă copilul nu se ferește și cade, a doua oară, privind în jos, va crede că acolo, lângă pat sau sub patul întunecos este o ființă nevăzută numită *Bâca* (1) care caută să-l facă să cadă, ca să-i pricinuească durere.

Dacă copilul caută să intre pe sub pat, unde, de multe ori nu prea este curat, și unde stau scaunele, cofița cu tărâțe ori cu cenușă, cloșca pe cui bar, și a; dacă copilul caută să iasă afară într'amurg, din preajma lui se aude numai decât:

— Fugi, că acolo e *Cău* sau *Căul*; nu deschide ușa, că intră *Cău!*

(1) *Dicționarul limbii române*, Tom. I, partea I, p. 407: «Pentru copii, care mai înrând concep noțiunea concretă *pământ* decât cea abstractă *a cădeă*, exclamationa aceasta însemnează *pământ*».

Și, firește, copilul, închipuindu-și că acel *Cău* este o ființă rău-tăcioasă, cum ar fi mâța, cânele, broasca, și. a., înlăude repede ușa sau fuge dela pat, uitându-se cu frică într'acolo.

Dăudu este personificarea *frigului*, pentru copii, dar îl denumesc astfel și oamenii în vrăstă, în glumă, atunci când văd că ușa este deschisă:

— Înlăude ușa că vine *Dăudu*!

Intocmai ca și *Cău* sau *Căua*, este și:

Bău sau *Băul*, despre care copiii cred că are înfățișarea *lupului*, al cărui urlet ar fi *bauuu*!

Babău sau *Babăua* (1).

Băbâcul, *Băbălucul* sau *Băbăluca*, care, prin Țara Hațegului și vecinătate, se întrebunează și'n expresiunile: „du-te'n Băbăluca“, ave[al]-re-ai Băbălucă“, însemnând „ave[a]re-ai nevoie“ (2).

Bodâia, care e „Dracul cel pocit, care sparie și ieă copiii“ (3).

Bôlea, despre care,—ca și despre *Căua* sau *Cău*,—se cântă co-pilor, probabil gădilindu-i și apoi apucându-i de nas de urechi, ori, ușurel de păr :

Merge *Bolea* pe-ici, pe-ici,
Și face hap-hap de-ici!

După cum se zice:

Merge *Caua* pe perete,
Și mânâncă șapte fete (4).

Prin unele părți, cine se joacă cu copiii mici *de-a caua* punе degetul arătător și mijlociul pe leagăn, albie, și. a., și purtându-le ca și cum ar fi niște picioare cari merg, zice:

(1) *Dicționarul limbii române*, t. I, partea I, p. 403: „Cuvântul acesta e răspândit în aproape toate limbele; astfel sicilianul *babbau*, cuvânt cu care se sprie copiii, venetianul *babao*, idem, sard. *bobao*, idem, rus *babâ*, germ. *Wauwau*, idem (cf. neo-grec..., ceh *bobák*, idem), etc. (Poate la început onomatopee de imitare a lătratului unui dulău, spre a speria copiii; apoi, de aici, cuvântul a fost personificat ca numele unei ființe mitice, spre acelaș scop)“.

(2) *Ibidem*, p. 402. „Din sărb *babâ-ruga*, cu acelaș sens“.

(3) *Ion Creangă*, IV, p. 122.

(4) Marian, *Naștere*, p. 342.

Vine Caua din pădure,
C'un topor și c'o secure,
Cure-cure-cure!,

gâdilindu-se băiatul, care râde cu mare poftă (1).

Catabòlea.

Calie e „o ființă închipuită despre care cred copiii că poate răbdă frig cât de mare. Pentru aceea, vara, după ce s'au scăldat, și până se îmbracă, tot într'una o invoacă strigând:

Frigurile mele,
La Calie'n piele!“ (2)

Borza, nume care se pare că a venit dela insecta cu acelaș nume, — *Blaps mortisaga* L., care se crede că prevêtește *moarte*. Amenințarea este:

— St! Vine Borza! (3),
și despre care se cântă ca și mai sus, aproape:

Merge Borza pe perete,
Și mânânc'un car de fete! (4).

Pentru descântarea celor bolnavi în urma unei spaime, se folosește următorul descântec:

Borză îmborzată,
Borză blăstămată,
Cu dinții rânjiți,
Cu ochii beliți,
C'urechi dăbălată (5),
Cu gura cascată,
Cu mâini crăpăcioase,
Cu mâini flotocoase,
Incotro ai purces,
Cu dinții rânjiți,
Cu ochii beliți?
— Am purces la N.
Ca s'o nspăimântezi,
S'o înfierbântezi,
Și s'o însforezi,
Să mi-o îngrozesc,

S'o sfârm, s'o sdrobesc,
Sângele să-l beau,
Vieața să i-o ieu,
Carnea să-i mânânc,
Vieața să i-o stâng!
— Tu Cosmă Diamin (6),
Borză îmborzată,
Borză blăstămată,
Și Ceasul cel rău,
Din N. scoateți-l,
Pe mare duceți-l,
Pe lapus de soare,
Pe marea cea mare,
Că acolo este,
O mreană galbenă,

(1) Impăr. de d-l M. Lupescu, com. Zorleni, jud. Tutova, care adaogă: „Nu trebuie speriați copiii de mici cu soiu de soiu de minciuni“.

(2) Viciu, *Glosar*, p. 25.

(3) Pamfile, Lupescu, Mrejeriu, *Carte pentru tineretul dela sate*, Bârlad 1907, p. 65

(4) Marian, *Naștereia*, p. 342.

(5) *Dăbălăzata*.

(6) Corupție pentru Sf. Cosma și Damian, „doftorii fără de arginți“.

Cu coada geamănă,
Pe aceea catați-o,
Și însământați-o
Și înfierbântați-o,
Fârmați-o,
Ingrozitî-o,
Sdrobiți-o,
Inima scoateți-i,
Sângele beți-i,
Carnea mâncăti-i,
Vieața luăti-i,
Că carnea N.-ei,
Nu e de mâncat,
Că-i de câne turbat.
Mergeți în fuga mare,
La ostrovul mare,
Că acolo este,
O mreană galbenă,
Cu coada geamănă.
Pe aceea cătați-o,

Și însământați-o,
Și înfricoșați-o,
Și înfiorați-o,
Fârmați-o
Ingrozitî-o,
Sdrobiți-o,
Inima scoate-ți-i,
Sângele beți-i,
Carnea mâncăti-i,
Vieața luăti-i,
Acolo locuîtî,
Acolo să pieriți,
Ca roua de soare,
Ca spuma de mare,
N. să rămâie curată
Și luminată,
Cum e de Dumnezeu lăsată,
Sănătoasă,
Și voioasă (1).

Cu *Goța* sau *Goața*, se sperie, prin Ardeal, copiii când plâng (2).

Goga sau *Gogul* (3).

Pentru copiii mărunți, tot în ceata ființelor acestea intră și *Tiganul*, *Tiganca*, *baba*, *moșul* ori *moșneagul*, *Turcul*, *nebunul*, și.a., cari vin cu traista în spinare și intră din casă în casă, adu-nând pe copiii cari plâng :

- Taci, că vine acumă *Tiganul* cu traista, și te iea !
- Taci, că te trimit acuș la gară !

Mi-aduc aminte, — eram copil de 4—5 ani și încurcam lumea la prășit ori la secerat, cu părinții, pe țarină, sub dealul viilor, spre apus de Tăpul meu, de unde se vedea că într'un fund de albie luncile Bârladului și ale Berheciului, în mijlocul căroră răsăriau câtevă pete roșii: clădirile gării Berheciu.

Trenurile fluierau la sosire și la plecare, și aceasta o puteam ști după aburul care se vedea țășnind din mașini.

(1) Marian, *Nașterea*, p. 35—6. Cf. și *Insectele*, p. 65—6.

(2) Frâncu și Candrea, *op. cit.*, p. 100.

(3) *Dicționarul limbii române*, tom. II, partea I, p. 280.—D-I D. Gr. Furtună, care cunoaște foarte bine graiul botoșănean, îmi scria odată: „de când *Hoha*”, spre a arăta vremea cea mai demult. Prin jud. Tecuci se zice, cu acelaș înțeles „de când *Gaga*”.

— Auzi?—mi-au spus odată părinții,—auzi cum țipă? Acolo unde se vede locul acela roș, acolo sunt niște căldări grozave în cari se svârl copiii neastâmpărați!

Imi încipuiam și îmi aduc aminte că par că vedeam înaintea ochilor grozavele ghiare ale unor ființe mari cari dădeau peste mâinile copiilor ce îndrăsniau să iasă din acele căzi unde trebuiau să-și găsească sfârșitul bieții copii neastâmpărați.

Trecând pe lângă toate lucurile cari-și au viața lor și mai ales răutatea lor,—scaunele, paturile, și a., cari lovesc copiii, și pentru care trebuesc bătute („na, na! să nu mai lovești băiatul!”), neînțorceam iar la sperietori, pentru ilustrarea căror reproduceam următorul „cântec” de d-l G. Coșbuc:

A venit un *lup* din crâng,
Și-alergă prin sat, să fure
Și să ducă în pădure
Pe copiii cari plâng.
Și-a venit la noi la poartă,
Și-am ieșit eu c'o nuae :
— Lup flămând cu trei cojocace,
Hai la mama să te joace!
Eu chemam pe lup încoace,
El fugea'ncotro vedeă!

Eri, pe drum, un *om sărac*,
Întrebă pe la vecine:
„Poartă-se, copiii bine?
Dacă nu, să-i vâr în sac”!
Și-a venit la noi la poartă,
Și-am ieșit eu și i-am spus :
— Puiul meu e bun și tace,
Nu ți-l dau, și du-te'n pace!
Ești sărac, dar n'am ce-ți face!
Du-te, du-te! și s'a dus.

Și-a venit un *negustor*,
Plin de bani, cu vâlvă mare,
Cumpără copii pe cari
Nu-i iubeste mama lor.
Și-a venit la noi la poartă
Și-am ieșit și l-am certat :
— N'ai nici tu, nici împăratul,
Bani, să-mi cumpere băiatul.
Pleacă'n sat, că-i mare satul !
Pleacă, pleacă! și-a plecat (1).

(1) *Fire de tort*, București 1896, p. 79 – 80.

PÂCA.

Zeitalea tutunului, Mama Dracilor. Luleaua. Tutunul.

In afară de câtevă însemnări, aceste şire ce urmează sunt în întregime scrise de răposatul S. Fl. Marian, sub titul de „zeitatea tutunului” (1).

Sub *Pafa* sau *Pâca*, după cum se numeşte fiinţa aceasta în unele părţi din Transilvania, se înțelege *Mama Dracului* sau *Zeitatea fumatului*.

Ea, după închipuirea Românilor, și'n deosebi a celor din Oltenia, jud. Vâlcea, este o babă bătrână cât lumea, neagră și urâtă ca întunericul iadului, cu coarne în cap ca râşchitoarele, cu nasul lung și încârligat, cu ochii umflați ca de capră înnecată, cu colți în gură ca ai mistrețului, cu ghiare ca secerile, cu coadă ca de vită, lungă și îmbârligată, c'o lulea sau pipă mare în dinți, pe berigătile gătlejului și pe nările nasului ieșindu-i flacără de foc, fum negru și o duhoare de tutun.

S'a scremut iadul și-a născut-o pe dânsa. Si de odată cu dânsa a ieșit din adâncul iadului și un fel de fum care a prins a răspândi în lume boală și moarte. Si ființa ce s'a născut, s'a numit *Pafa*, și *Pafa* i-a rămas apoi numele până azi.

Dracii, feciorii săi, voind s'o preamărească și să-i pomenească numele, au dat naștere unei semințe, din care sămânând-o în pământ, a răsărit o burueană numită *buruiana Dracului* sau *tămâia Dracului* (1) adică *tiutiunul* sau *tutunul*.

(1) *Vieata literară și artistică*, I, no. 3.

(1) *Vieata literară*, I, no. 22: „Când a primit Domnul Hristos moarte și s'a îngropat în mormânt, i-a răsărit *tămâie* pe mormânt. Pe mormântul Diavolului a răsărit *tutun*.

Diavolul a zis:

— Să vedem, Doamne, la care aleargă lume mai multă: la *tămâie* sau la *tutun*.

După aceasta s'au avut Dracii și-au făcut o *cioabă*, adică un fel de ulcicuță de lut, în care să se puie și să ardă burueana cea drăcească, și năloc de toartă i-au pus o țeavă de soc, ca fumul dintrînsa, să nu iasă numai pe de-asupra, și să se răspândească în aer, ci să iasă și prin țeve, ca oamenii ce vor voi să preamărească și să pomenească pe *Pafa*, să-l poată trage înlăuntru, și apoi să-l sloboadă pe gura și pe nas. Si aşă s'a făcut *pipă* sau *luleaua*, numită altminterle și *cădelnița Dracului*.

Și de-atunci *burueana Dracului*, pusă în *pipă* sau *luleaua*, aprinsă și vârâtă între buze și dinți, suptă cu poftă și slobozind duhul tras din ea, dă naștere unui vuet sau pocnet însorit de un fum gros, care produce un fel de *paf!* sau *pâc!*, și care amintește pe *Pafa* sau *Pâca*, Mama Dracilor (1).

Și tot de-atunci, fiecare *pipător* sau *tutunar*, când *bea tutun*, sau când *duhănește* sau *pipă*, — când fumează, — făcând neconitenit *pâc!* *pâc!* sau *pâca!* *pâca!*, vrând-nevrând, pomenește pe *Pafa* sau *Pâca*, întru a căreia aducere aminte și pomerenire s'a sămănat tutunul și s'a născosit *pipă* și fumatul.

Dracii însă nu s'au mulțumit și îndestulat, numai cu atâta, că au făcut *tutunul* și-au prins a-l fumă singuri întru preamărirea și pomerenirea mamei lor, ci ei s'au pus luntre și punte ca să-i învețe și pe oameni a-l fumă, ca și aceștia să preamărească și să pomenească pe mama lor (2). Ba ei au învățat pe oameni a-l și sfărâmă mărunte și a-l trage apoi, sub numirea de *tabac*, chiar și pe nas, făcându-i prin aceasta nu numai să preamărească pe mama lor, ci să și strânute și să lăcrămeze la auzul numelui a-cestieia.

Arătându-se însă nu mult după aceasta Dumnezeu și văzându-i pe oamneni ceeace fac, i-a întrebat:

Când veni lume, a alergat mai mult la tutun, la mormântul Diavolului. Diavolul, văzând multă lume la tutun, a zis :

— Să-mi dai mie, Doamne, pe toți cari or bea tutun !
Dar Dumnezeu zice :

— Ai tăi să fie cari or bea și n'or scuipă jos.

Și aşă a scăpat lumea de Diavol. Dar tot au rămas cari nu scuipă : ăia toți sunt ai Diavolului".

(1) Viciu, *Glosar*, p. 66 : „că tot omul care *pipă* (fumează) trebuie să pomenească, că face *pâca!* *pâca!*"

(2) Această minunată chiuitură bucovineană pentru fetele ce fumează (D. Dan, *Straja*, p. 106) :

— Ce faceți voi aicea? Pomeniți pe mama Dracului?
 — D'apoi uită-te, Doamne, ce ne-a dat Nefârtatul! — răspunseră oamenii, arătându-i mai multe *păpușe* și frunze uscate de *tutun*.

— Ce v'a dat? Iau arătași-mi-le și mie să văd ce fel de frunze sunt acelea! — zise Dumnezeu, mai departe.

Oamenii nu se puseră de pricină, ci i le-au dat.

Luând Dumnezeu frunzele și văzând de ce fel de burueană-s, a amestecat vr'o câtevă rămurele de *busuioc* printre dânsеле, și apoi, întorcându-le oamenilor și dându-le și căte o *liulea*, i-a învățat ce să facă cu dânsеле și cum să le *tragă*.

Și de atunci, oamenii au început să tragă din acest soiu de lulele tiutiun de cel amestecat cu frunze de busuioc.

E foarte curios cum popoarele apusului nu fac nici o legătură între tutun și Diavol (1).

Câte fete la strânsură,
 Toate stau cu pipa 'n gură.
 Iese Dracul de sub râpă,
 Și le pune foc în pipă!,

care sună aproape la fel și în jud. Suceava (*Şezătoarea*, IV, p. 237):

Câte fete la strânsură
 Toate șed cu pipa 'n gură.
 Iese-și Dracul dintr'o râpă,
 Și le-a pus cărbuni în pipă!

(2) *Revue des traditions populaires*, VIII, p. 259 și urm., 312 și urm.

DESPĂRTIREA IV.

A P A

CEL-DIN-BALTĂ.

Apa, locaș al Dracului. Semnul primejdiei. Cel-din-baltă ajută un flăcău. Credință mărunte. Cel-din-puț.

Dracul, care trăiește în apă, — *Cel-din-baltă, ăl-din-baltă, — Dracul din tău* se află acolo de pe vremea când Dumnezeu a aruncat din cer pe toți Diavolii răsvrătiți. „Dracii și din ape, sunt și de-i scot muierile vrăjitoare de-i trimis în cutare ori în cutare loc, la cutare slujbă. Tot ăștia sunt și de fac să se înnece oamenii, împiedecându-i de picioare când înloată, sau răstoarnă luntrele” (1). Ei își „au locuințe în fundul mărilor și al apelor, își au case și-si gătesc demâncare, făcându-și ei focuri acolo. Focul lor nu se stinge de apă ca al nostru” (2).

Cel-din-baltă pornește câte odată vârticușuri (3) și înneacă pe cei cei cad în mână.

Obișnuit, el nu se arată; câte odată însă, spre a înșelă pe tre-

(1) *Şezătoarea*, III, p. 79.

(2) Cred. Rom. din com. Vlăsinești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l Al. Leonescu: Când se învârtește apa într'un loc, atunci se zice că acolo joacă Dracul.

Credința aceasta se întâlnește și prin apropierea portului Anvers, pe unde vârticușurile se numesc „Dracul din apă” (*Revue des traditions populaires*, XVI, p. 318).

(3) *Şezătoarea*, III, p. 79. *Ibidem*, p. 101: „În fundul apelor mari, cum ar fi de-o pildă Oltul, Dunărea, Măriile Negre, își au Dracii, și de-au căzut în apă, casele lor, că de-aia le și zice lor lumea: ăl din baltă, fire-ai în baltă. Acolo în apă stau ei de se prăsesc, gătesc bucate, își fac mămăligă și orice, tăman cum facem noi pe uscat. Focul diavolesc e altfel; el nu se stângă de apă ca al nostru.”

Tot prin pustietăți de mări, unde este numai lișteav de apă, stau *Faraonii* cu *Faraonoaicile* lor“.

cătorii de pe maluri, iea înfățișarea celor ce s-au înnechat prin acele locuri.

„Un băietan, tare sărac, fiind năcăjit, a zis într'o zi :

— Să știu că mi-ar da Dracul bani și ce-mi trebuie, m'aș da lui !

— Iată-mă-s, dă-te mie, că-ți dau ce-ți trebuie,—a zis Dracul, dară eu vreau să fac contract.

— Fă și contract,—a zis băiatul.

Dracul, după ce a făcut contractul, și-a spintecat pulpa, a pus contractul acolo și iarăș și-a închis-o.

— Când ți-a trebui cevă,—zice Dracul,—vinđ de bate cu măciuca în baltă, că îndată viu !

Băietanului îi trebuiă straie,—a bătut.

— Mergi, bre, de-ți iea câte vrei, prin dugheni, că lasă de ță-a zice cinevă cevă !

El a luat și nimeni nu i-a zis nimica !

Îi trebuiau bani,—a bătut.

— Mergi de-ți iea bani dela Jidani, cât îți place !

A luat.

Îi trebuiă vite,—tot aşă.

Acum era bogat, dar el știă că-i vine vremea să se spânzure. Merge la o babă și-i spune ce a făcut. Baba a zis că să-i dea o vacă cu vițel și o cușmă de bani, că ea îl va scoate dela Dracul.

— Ti-oiu da !—zice el.

— Iea, zice baba, și fă lângă iaz o bortă mare în pământ, și fă o spânzurătoare și un om de paie, îmbracă-l ca pe dumneata și-l spânzură acolo. Pe urmă să bați de trei ori cu măciuca în baltă și îndată să te ascunzi, căci Dracul, de va veni și va stupi, nu mai ești al lui.

Face el aşă, iesă Dracul și se uită.

— Ptiu !—zice Dracul. Da tu aice te-ai spânzurat, prostule ? Eu gândiam că tu te-i spânzură între oameni, nu aşă !

Și s'a dus !

Băietanul a făcut mormânt omului celui de paie de l-a îngropat, și a scăpat !“ (1).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 482.

Când *Cel din baltă* s'apropie de om și cauță să-l primejdusească, omul îl simte numai decât, căci i se pun *cârcei*, cari îl sgârcesc și astfel îl împiedică de a înnotă; atunci, omul trebuie să se grăbească și să iasă afară din apă (1).

„La ape mari, să nu cuteze omul; mai bine să se închine și să fugă, căci Dracul nu face biserică; el stă tot de *bogdășii*, îi pune piedică, îi împiedică mâinile și picioarele ca să se înnece. Când ai să treci vreo apă mare, fă-ți cruce în margine și roagă-te lui *Sfete Nicolai*, că el este mai mare peste ape“ (2).

Prin jud. Bacău, atunci când, scăldându-se într'un pârău, le intră copiilor apă în ureche, cauță să o scoată. Pentru aceasta, sar într'un picior, și ținând câte o piatră la ureche, zic :

Aurici,
Păcurici,
Scoate apa din urechi,
Că ți-o-i da parale vechi,
Să le pui la chiotori,
Să le ai la sărbători.
Nu mă scutură pe mine,
Scutură-l pe *Al din baltă*,
Că-i mai mare,
Și mai tare,
Cu patruzeci de picioare! (3)

La Bobotează, când se sfîntesc apele, *Cei din baltă* nu mai stau acolo, „peste noapte, — se spune prin jud. Muscel, — nu le mai dă *meșii* (4) să se pitească acolo, aşă că sunt goniți de *lupi* cari-i mânâncă mai abitir ca pe purcei“ (5).

Tot la fel cu *Cel din baltă* este și *Cel din puț*. Puțurile și fântânile necurate se cunosc după un huiet; sunt însă și fântâni necurate, cari nu huiesc. Pentru aceasta, nimeni nu trebuie să

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuci : *Cârceiul* îi Mama Diavolului, când te apucă în apă ca să te înnece.

(2) *Şezătoarea*, III, p. 101—2. — Gorovei, *Credință*, p. 153 : Când intri în apă să te scalzi, fă-ți cruce, că de nu, Necuratul pune fiare și te înneci.

(3) Culegere din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu.

(4) Nu le dă mâna.

(5) R.-Codin și Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 17.

meargă noaptea la fântână ca să scoată apă, căci se poate întâmplă ca *Cel din puț* să apuce și să tragă de ciutură în jos, la dânsul, și astfel să îmnece pe om. Copiii, mai ales, nu trebuie lăsați pe la fântâni, căci ei, ca niște nepricepuși, sunt ademeniți cu vorbe dulci și făgădueli, și astfel sunt trași în fântâni, unde se înneacă (1).

(1) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci. — Cf. *Şezătoarea*, XIV, p. 79.

ŞTIMA APEI.

Înfățișare. Știma apei și capul de om. Strigoial ei. Povestiri. Știma apei la alte popoare.

După credințile poporului român din Bucovina, *Ştima apei* este o femeie cu înfățișarea albă, înaltă și voinică,—unii o cred cât o cămilă,—după unii: jumătate femeie și jumătate pește,—după alții: jumătate femeie și jumătate bărbat,—iar după alții: putând luă orice înfățișare ar voi. Poartă cămașă cu altiță și ștergar, ce-i ține părul ei lung, până în pământ, ce sclipește ca aurul. Pieptii,—țâțele,—îi sunt aşa de mari, că adeseori îi dă pe spate.

"Ştima apii stă în apă, în râuri și pâraie și în fiecare zi cere *cap de om*. Când cresc apele și varsă pe câmpii, iesă Știma înainte, și până unde merge ea, apele rup pământul și înnecă tot; și când are atâtea capete de om câte îi trebuie ei, atunci se duce iară și se așeză în iazuri și vâltori. Când e secetă și nu cresc apele, totdeauna pela miezul nopții ea cere *cap de om*" (1).

Prin jud. Tecuci, fără a se crede într'o Știmă a apelor, se spune că atunci când apa vine sălbatecă din pricina ploilor ori a topirii zăpezilor, e stăpânită de duhuri rele; pentru acestea, copiii se tem de a sta pe maluri (2).

Oltul, în fiecare zi cere câte un cap de om (3), dar mai ales când vine mare (4).

La dobândirea acestui cap de om, Știma este ajutată de *Cei din baltă*,—de Diavolii din apă. „Apa n'ar primi pe Diavoli în ea, dar Diavolii au făgăduit să dea apelor mari câte un cap de om pe toată ziua. Si de aia, cum e în Olt, de-o pildă, pe toată ziua trebuie să se înnecă barim un om.

(1) Culegere din Vatra Dornii, Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(2) Cred. Rom. din com. Tepu.

(3) Spus de d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea.

(4) Culegere dela niște pluțași în R.-Vâlcea.

Când trece o zi în care să nu se înnece nici un om, Oltul începe să urle, și atunci trebuie să se păzească omul, să nu intre în el, că cere cap de om“ (1).

Ştima iesă în fața apei la miazăzi și chiamă pe cei ce îi vede, la dânsa, ca să se înnece. Alte ori, când e lună, când vremea este rea, iesă și pe ulișă și umbără până pe la miezul nopții, neputând face nici un rău celor ce o întâlnesc. Dacă însă cineva nu i-ar da pace, unul ca acela ar fi slușit.

Strigătul ei de îndemn, către cei ce-o văd, este aceasta :

— Ceasul a sosit,
Omul n'a venit !

Sau :

— Ceasul a venit,
Dar omul nu-i !

Astfel niște oameni au auzit *Ştima* rostind aceste cuvinte într'un miez de noapte, pe malul Prutului :

„Numai ce văd un flecău călare, că veniă cât putea. Dar oamenii ceia erau mai mulți: iute se scoală și-l prind de mâni, căci el întins la apă se duceă :

— Mă rog, lăsați-mă să mă duc; măcar picioarele să-mi moi, căci mi-a fi mai ușor!

Și numai a pus piciorul în apă, și a murit!“ (2).

O variantă, tot bucovineană, ne povestește că o astfel de întâmplare s'ar fi petrecut cu *Ştima* Bistriței, pentru care chiar, se găsește o femeie care mărturisește de martoră :

„Când eram Tânără, îmi aduc aminte ca azi, într'o vară, pe făcutul fânului, am avut niște porșori de clădit numai decât, pentru că a doua zi eră să fie Duminică. Și până ce am gătit de clădit, eră aproape de miezul nopții. După ce am isprăvit de clădit, mai aveam să strâng vacile la ocol și să le mulg. Trebuie să merg pe lângă valea Bistriței că eră mai de-a dreptul, cântând și cu donițele în spate. Și când eram prin dreptul genunii, numai ce aud zicând pe cineva din genune :

— Iacă ceasul a sosit,
Și voinicul n'a venit !

(1) *Sezătoarea*, III, p. 101.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 884.

Și aşă a strigat până de trei ori. Și când a strigat a treia oară, nu mai ce văd un voinic frumos ca un luceafăr, călare pe un cal ca un smău. Cum venia repede, da pinteni calului să se baige în apă, dar calul nu vrea să se bage.

Văzând calul că stăpânul său îl sălezte numai decât, *râncează* odată de s'au cutremurat munți, și numai de trei ori a sărit și a fost în mijlocul Bistriței, când a fost în mijlocul apei, să cufundat calul cu voinic cu tot. Calul a ieșit plin de spume, dar voinicul a rămas în fundul genunii.

Știma apei a cerut cap de om, și când a sosit ceasul, cap de om a căpătat" (1).

Povestea se aude și în Moldova.

"Odată niște oameni treceau cu carele cu poloboace de vin pe lângă un iaz, și aud din iaz:

— Ceasul a sosit,
Omul n'a venit!

Așă, de trei ori.

Văd ei pe un om ce prășiă nu departe tare, că leapădă sapa și fuga spre iaz.

- Unde alergi, bade?
- Mă duc să mă scald!
- Da nu te mai scăldă amu! Las'că te-i scăldă altădată!
- Ba chiar mă duc, că nu mai pot!
- Să dă să se desbrace. Oamenii îl prind și-l țin cât pot.
- Mă rog, lasați-mă să-mi bag picioarele!

Și-a muiat picicarele, dar tot îl țineau. De-odată a lăsat capul pe spate și-a fost gata!" (2).

Această povestire se află *întocmai*, — și ciudătenia aceasta este foarte interesantă, — și în *Anglia* (3).

Știma apei, se mai cunoaște după un gemut al apei; atunci se înțelege că ea cere cap de om (4).

(1) Culegere din Vatra Dornii, Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 884.

(3) *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 313.

(4) Ion Creangă, V, p. 270.—Ceașanu, *op. cit.*, p. 205.

Şlimele le întâlnim şi la alte popoare.

Bulgarii, ca şi *Grecii*, le numesc *Lamii*. *Ceho-slavii* le zic *Vodgnic* (1). La *Germani* şi alte neamuri poartă felurite numiri (2).

(1) *Revue des traditions populaires*, XIII, p. 86.

(2) Cf. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 203—8. — F. Müller, *Basme din Transilvania*, (No. 165 din Biblioteca Minervei), p. 51: „Apa Târnăvii ce curge pe la Sighişoara este foarte amăgitoare. În fundul râului, unde nu te aştepţi, sunt gropi, apa forinează curente şi vârtejuri şi trage pe cel nedeprins, în primejdii. Este o superstiţie acolo că în fiecare an apa cere o fiinţă omenească; se întâmplă rar ca să nu se înnece cineva. Şi în Sebeşul săşesc se spune asemeni despre *Femeia gârlei* de acolo“.

I N N E C A T I I.

Intruparea și înfățișarea înnecațiilor. Isprăvile lor. Înnecații și Maica Domnului.

Sufletele celor înnecați stau de-apururi în apele unde ca vîi și-au pierdut viața pământească, dacă aceasta s'a întâmplat cu voința lor. Dacă însă, înnecarea se datorește întâmplării, sufletele lor stau acolo sau ies pe-acolo numai un an dela înnecare.

După alte credință, înnecații umblă pe la locurile cumpeniișește săptămâni, iar după altele, numai până când își împlinesc veleaturile, — anii de viață, — cari le fuseseră scriși de Dumnezeu.

Prin jud. Bacău se crede că înnecații ies la uscat pe nopțile se-nine: atunci li-i bine și lor. Prin urmare, când este senin, cel ce iesă noaptea afară, să nu spună celor din casă despre acest lucru, căci înnecații sar iarăș în ape (1).

Credințele acestea le întâlnim și la *Polonezi* (2).

Înfățișările sufletelor celor înnecați sunt felurite. Câte odată sunt întocmai cu cei răposați. Prin unele părți se spune că într'un loc, pe malul Siretului, s'a văzut o mulțime de femei cari întindeau pânzele pe mal, pe când altele spălau cămăși. Tot astfel s'a văzut un om spălând caii. Toate erau sufletele femeilor și bărbătașilor înnecați pe vremuri, în locul acela.

Alte ori, aceste suflete ies sub o înfățișare de *gâscă* sau de *rață* și înoață. Alte ori par femei cari merg pe apă cum ar merge pe uscat.

Tot astfel cred și *Ungurii* despre o regină a lor, înnecată cu multe însoțitoare în lacul Balaton (3).

O fată din satul bucovinean Mihalcea, s'a înnecat într'o fântână

(1) Gorovei, *Credință*, p. 386.

(2) V. Bugiel, *op. cit.*, p. 6: „cei cari se plimbă noaptea pe malul unei ape în care s'a găsit vreun înnecat, cu voie ori din întâmplare, sunt adesea în cum-pără ca să fie trași în apă, de cei înnecați“.

(3) *Revue des traditions populaires*, XX, p. 265–6.

și la *lună nouă* ieșia și se bociă după oameni. Oamenii au astupat fântâna, dar sunt destui cari cred că înneacata urmează să mai iasă, însă mai rar.

Puterea răufăcătoare a celor înnecați este atunci când ei ies adică la lună nouă, dar mai ales pe la ceasul în care s'au înnecat. Aceste duhuri strigă, îndeamnă pe alții să se înnece, sau se prefac în oameni cari sunt în primejdie de a se înneca și strigă pe alții întrajutor. Dacă întâmplător sar drumeții să-i scape dela primejdie, înnecații, bocindu-se „după pereche”, ii apucă pe cei vii de picioare și-i afundă în apă, unde, firește, își găsesc sfârșitul vieții.

Câte odată, cu înfățișările celor înnecați iesă însuș *Dracul*, — *Faraonul*, — și îndeamnă pe oameni să-i curme zilele.

Ceeace-i ciudat, aceasta o face, — se zice prin Bucovina, — chiar *Maica Domnului* (1). Trebuie însă să înțelegem: că Duhurile rele ale celor înnecați, spre a putea ademeni mai lesne, ieau chipul Maicii Domnului.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 884—5.

I U D A .

Puiul Iudii sau Vidrii. Prinderea lui: norocul sau nenorocul pescarului, după colinde și cântece bătrânești. Iuda la alte popoare.

Din cuprinsul unui cântec bătrânesc pe care-l avem în mai multe variante întregi sau crâmpeie, cum și dintr'al unui colind, se pare că poporul român de pe malurile Dunării crede în ființa unui spirit ce locuiește în Dunăre, în lacuri sau în mare, având diferite înfățișări. Acel spirit cunoaște toate rosturile pescarilor și prin urmare, îi poate ajuta sau primejdui la tot pasul, în îndeletnicirile lor.

Spiritul acesta se chiama *Iudă* sau *Vidră*.

In *colinde*, unde de obiceiu se laudă însușirile gazdei care e pescar, — căci numai la casa acestora se cântă un astfel de colind, — firește, pescarul sau năvodarul va biruì răutatea acelei ființe, pe când, în cântecul bătrânesc Iuda va ieși biruitor întâiu, pentru că apoi, uneori această biruință să fie răsturnată.

Întâiul colind care ne spune cum gazda își gătește năvodul și cum prinde *Puiul Iudii* pe care mama lui în urmă îl răscum-pără, spunând pescarului cum stă cu rostul peștelui, sună astfel:

Colea, Doamne, cest domn bun,
Cest domn bun, jupân N.
Luni năvodu-și începuse,
Cam la prânz îl și făcuse,
Până Marți îl și lucrase
Și în mare-l aruncase.
Dete-o toană, dete două,
Când fu toana a de-a treia,
Prinse *Puiul Iudii-al mic*.
Și mi-l bat, și mi-l cănesc (1),

Si cu toți îl ispitesc:
-- Spune marea dintr'adânc,
 Și cât pește,
 'N mare este?
Când cătară mai departe,
Văzură *Iuda* bătrâna,
Vârsând flacără pe gură,
Cu limba dată p'o falcă,
 Și către ei mi-alergă.

(1) Cu putință e să se cetească mai bine: *căsnesc*, chimuesc.

Și astfel le cuvântă :

— Nu mi-l batești, nari boieri,
Că e mic, nepricoput,
Nu știe marea'n adânc,
Și cât pește
'N mare este.
Eu cu dreptul supune-l-voiu :
Cât e statul cerului,
Atât marea din adâncuri,
Și-atât pește

'N mare este
Câtă-i iarba pe pământ,
Numai cu trei pești mai mult.
Iar N. cel frumos,
El să-mi fie sănătos,
Cu-a lui dalbă jupâneasă
Și cu frați și cu părinți
Și cu dalbii coconași,
La anul și la muți ani ! (1).

Mai pe larg, cuprinsul acestui colind îl aflăm în alt „colind de năvodar“ :

Ler oi leo, dai ler oi Doamne,
Este vătav Argeșanul
Și-mi are trei fete mari,
Câtești trei cu meserii,
Imi impleteșc pe izvoade,
Pe izvoade
La năvoade,
La năvoade de mătasă
Cu sfoară cu vița'n şase.
Pieti Vineri și Sâmbătă,
Când fu sfânta Dumînică,
Cam pe toană că-mi plecă,
Dete-o toană, dete două
Când fu toana cea de-a treia,
Năvodul că-mi încheiau,
Năvodarii că-l trăgeau,
Pus în *matițel* duceau,
Când vătaful *șufaniă*,
Nici un pește nu găsiă,
Dar în fundul matiții,
Găsi pe *Puiul Iudii*.
Și vătaful Argeșanul,
Astfel iute le grăiă :
— Sărăti frați,
De mi-l legați.
Frumușel că-l judecau,
Mi-l judecau,
Mi-l băteau.
'Ncepù Puiul a țipă,

Iar când Iuda-l auziă,
De prin mare că-mi veniă,
La vătav că se răstia :
— Hei, vătafe Argeșene,
De ce-mi bați tu puiul meu,
Că vezi bine-i mititel,
Mititel și-nfășetel.
De nu-ți știi vânatal tău,
Haide să ți-l arăt eu !
La năvodari porunciă,
Năvodu'n vase pumeă,
După Iuda se luă,
Și Iuda că-i arătă
Lui vătaful Argeșanul,
Adânc somn, potmol (2) cu crap,
Și *renișul* (3) cu cosacul.
Năvodul că-mi întindeau,
L-întindeau
Și-l încheiau,
Şufanele c'aruncau,
Și'ncepeau,
De mi-l trăgeau,
Ei mi-l trag pe jumătate
Dar d'aci nu se mai poate,
Nouă zile pește-mi scoate,
Fac grămezi ca sirele.
Căți pescari prin târg erau,
El pe toți că mi-i vestiă,
Orașul de'ndestulă,

(1) G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*, p. 94.

(2) „Potmol, pe alocurea se numește *nămol*“.

(3) „Poate *brădișul*, partea bălții cu plante apatice“.

Iar vătaful Argeșanul,
El să-mi fie sănătos,
Cu-ai lui frați, cu ce se află,

Intr' al treilea „colind de pescar“ găsim peste tot numele de Iuda, înlocuit prin *Vidră*:

Oi, ler oi, dai ler oi Doamne,
Colo'n scheli, un pescar mare,
Pescarul jupân N.
Cât eră vara de mare,
Mai nîmica nu-mi lucră,
Ci năvodu'-și împletia,
Năvod verde de mătasă,
Impletit cu vițe şase.
Lucră Vineri și Sâmbătă,
Duminică pân' la prânz,
Și năvodul de-mi isprăvia,
Luni pe mare-l aruncă.
Dete-o toană, dete două,
Când fu toana a dintâi,
A tras sus, a tras mai jos,
Năvodul la mal a scos.
Iar N. pescar mare,
Luase mâinica 'n cot,
Și mi-o vârî prin năvod:
Cam prin fundul matiții
 Găsi un rac,
 Și-un cosac,
Dacă vedeă și vedeă,
Că nimic nu folosiă,
El p'atât nu se lăsă,
Năvodu'n mare-aruncă,
 Și prin mijloc mi-l trageă.
Dete-o toană, dete două,
Când fu toana a d'a două,
Trase'n sus și trase'n jos,
Năvodul până l-a scos.
Iar N., pescar mare,
Sumese mâinica'n cot,
 Și mi-o bagă prin năvod.
Cam la fundul matiții
 Găsi știucă,
 Și plătică.

Și cu noi cu voie bună,
La anul și la mulți ani! (1).

Dacă vedeă și vedeă,
Că nimic nu folosiă,
El p'atât nu se lăsă.
Năvodu'n mare-aruncă,
Două-trei toane trageă.
Dete una, dete două,
Când fu a d'a treilea,
Trase'n sus și trase'n jos,
Năvod la margene-a scos,
Iar N. pescar mare,
Sumese mâinica'n cot,
 Și mi-o bagă prin năvod.
Cam la fundul matiții,
Găsi pe *Puiul Vidrii*.
N., cum îl găsiă,
De perisor l-apucă,
Afară că mi-l scoteă.
Acasă dacă-l duceă,
La bătaie mi-l luă;
Bate-l, măre, și-l căsnește,
De pește mi-l suduește,
Cu chinuri mi-l canunește.
Și N., pescar mare,
El p'atât nu se lăsă,
Pe puiul de *Vidră*-l legă
După stâlpul coșulni,
La dogoarea focului.
Afară dacă-mi ieșă,
 Și ochii de-și d'aruncă,
 Cam în spre soare-răsare,
Vedeă pe *Vidra* a mare,
Din picioare scăpărând,
Din gură văpăi lăsând.
N'apucă să mi-și sosească,
 Și'ncepeă ca să vorbească:
— Tu N., pescar mare,
Puiul meu de ce-l căsnești,

(1) G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 94—5.

De ce-l bați și-l suduești?
 Au, nu vezi că e de mic,
 De mic și nepriceput?
 Dacă, mări, vrei să afli,
 Spune-ți-oiu adevărat,
 Unde-i pește de vânăt,
 Că e marea la adânc,
 Cât din cer până'n pământ,
 și mult pește,
 'N mare-mi este.
 Câte stele sunt pe cer,

Cât nisip este pe mal.
 Și N., pescar mare,
 Așa dacă-mi auță,
 Drumul puiului dădeă,
 Năvod în mare-aruncă
 Și la mal că îmi scoteă.
 Ce vedeă,
 Se minună,
 Lumea că se sătură,
 Praznice se prăznuia... (1).

Colindul îl aflăm și în Ardeal, în cuprins mai scurt:

Colo' Josu, mai în josu,
 Colo'n sesul cel frumos,
 Suntu-mi nouă năvodași,
 Impleteșc năvoade verzi,
 Impletești Luni, și' mpletești Marti,
 Impletești Miercuri toată ziua.
 Cându-i Joi în prânzul mare,
 Năvoadele le gătară,
 Și pe mare le-aruncără,
 Dar nimica nu-mi vânără.
 Le-aruncără-a doua oară,
 Și nimica nu-mi vânără,
 Le-aruncără-a treia oară,
 Și-mi vânar'un *Puiu de Iudă*.

Uite'n sus și uite'n jos,
 Uite'n sus spre răsărit,
 Uite'n jos către sfînțit,
Mare Iuda (2) s'a ivit,
 — Ce-mi bateți voi fiul meu,
 C'ală-i mic, nu vă și' spune,
 Dar eu vouă spune-voiu,
 Cându-i coada veacului,
 Sfârșitul pământului,
 Când s'or pârâ frați cu frați,
 Feciorii cu tătâni,
 Fetele cu maicile,
 C'or fi vii pe toate văi,
 Și-or fi morți pe toate gropi ! (3).

Alt colind mai lămurit arată cum Puiul Iudii este bătut din pricina că nu știe să răspundă după cari semne se va cunoaște sfârșitul lumii :

Colo'n Josu, mai în josu,
 Sunt doi codri negri, mari,
 Hoi leroi hoi da leroi !
 Și cu nouă năvodari,
 Impleteșc, năvodesc.
 Le' mpletiră, le gătiră,
 Jos pe mare le-aruncără,
 Și nimică nu vânără.

De-aruncără-a doua oară,
 Și nimica nu vânără,
 Le-aruncără-a treia oară,
 Și vânar'un *Puiu de Iudă*.
 Și tinerii mi-l băteau,
 Bătrâni mi-l ispitau :
 — Spune, spune, puiu de Iudă,
 Cându-i coada veacului,

(1) G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 95—6.

(2) „Iuda cel mare, tatăl puiului“; credem că urmează a se ceti: „Măre, Iuda..“

(3) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 78—9.

Sfârșitul pământului ?
 Venî mama puiului,
 Din picioare scăpărând,
 Și din gură foc țipând :
 — Ce bateți voi puiul meu,
 Că e *lud* (1) și e *bolund* (2),
 Și-i Tânăr nepriceput.
 Că eu vouă spune-v'oiu,

Cându-i coada veacului
 Sfârșitul pământului :
 Când a da fecioru'n tată,
 Și fiicuța în măicuța.
 Și finuțu'n nănașuțu',
 Și finuța'n nănașuța,
 Atunci îi coada veacului,
 Sfârșitul pământului ! (3).

In cântecul vălcean „Vatav Vioară”, rău spus și astfel cules, vătavului de pescari i se spune :

— *Daleam* tu, vătav Vioară,
 Știi tu cine-i *Puiul Iudei* ?
 Puiul Iudii ăl mai mare,
 Rău la fire din fătare,
 Ala-i rău[!] ce nu fuge,
 Dă Dumnezeu și dă cruce !

Cu meșteșug la'notare, din Vidrosul cel adânc, — căci

Ca dân cer până'n pământ,
 Atât e Vidros de-adânc, —

Vioară scoate Puiul Iudii, tocmai când

..... Iuda că-mi venia,
 După câmp, după livezi,
 Sătulă de grâne verzi.

Ca să-i dea drumul, Iuda îl învață cum să pescuească, — având bucăți dintr'un bou în undiță, — *morunul* (4) cel bâtrân, trăgându-l la mal cu „șapte sate”, — lucru ce se și întâmplă :

După aceasta, în urma poruncii domnești :

Așă vatav Vioară făceă,
 Cu carnea (5) nuntă-și făceă,
 Dân casă oase-și turnă,
 Cu solzi mi-o acoperiă... (6).

(1) „Prostuț, simplu”.

(2) „Nebuu, prost”; credem că *bolând*, *bolnăvior*.

(3) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 79.

(4) In text : *norunul*.

(5) Cu carnea morunului..

(6) *Sezătoarea*, XVI, p. 114—7.

In cântecul bătrânesc doljean, *Antofită al lui Vioară*, Antofită nu ascultă de sfatul tatălui său de a nu pescu în *Vidrös*, — cum vedem: lacul plin sau stăpânit de *Vidră*, — ci pornește cu năvoadele, prinde Puiul Iudii și Iuda, ca să și-l scape, arată pescaru-lui partea de apă bogată în pește. Acolo însă, vântul ce se stârnește, îl înneacă.

In transcriere literară, cântecul sună astfel :

In oraș în Fildișoara,
La casele lui Vioară,
Lui Vioară, vătav mare,
Vătav mare de năvoade,
Frumoasă masă e'ntinsă,
C'o făcile dalb' aprinsă.
Da la masă cine-mi şade?
Ai cincizeci de năvodari
Cu-ăi doispre'ce vătași mari.
Iar în capul mesii stă
Moş Vioară ăl bîtrân,
Cu bărbuța pân' la brâu.
Da la masă ce mânâncă?
Numa cigă și postrungă,
Și nisetru de-ăl mărunt,
C'a ieșit pustiul, mult,
Că e lesne de *prinzare*,
Și ușurel la purtare,
Și e dulce la mâncare.
Ei beau și se veselesc,
De nimenia nu grijesc,
Numai unul nu mi-ș bea,
Doar sta cu inima rea;
Nici nu bea, nici nu mânâncă,
Numai cu ochi se uită,
Da pe nume (1) cum îl chiamă?
Antofită — al lui Vioară,
Cu mâna la inimioară,
Parc'ar fi lovit de-o boală;
Nici nu bea, nici nu mânâncă,
Numai cu ochii se uită.
Iar Vioară-l întrebă:
— Antoniță, fiul taicăi,

Noi toți beam și toți mâncăm
Și cu bine petrecem
Numai tu, taică, nu beai,
Nici nu beai, nici nu mânâncă,
Numai cu ochii te uiți.
Ori de *chelciug* (2) ai fârșit,
Ori haine c'ai ponosit,
Ori fetele nu te-au vrut,
Ori calul ția 'mbătrânit,
Ori ție că ția-a venit,
Vremea de căsătorit?
— Să vezi, taică, dragă taică,
Eu de chelciug n'am fârșit,
Nici haine n'am ponosit,
Toate fetele m'au vrut,
Calul nu mi-a 'mbătrânit,
Da mie că mi-a venit
Vremea de căsătorit.
Mi-a venit și mi-a trecut.
Să-mi faci, taică, nuntișoara,
Până mai ai zilișoare,
Și mie, taică, să-mi dai,
P'ăi cincizeci de nevodari,
Cu-ăi doispre'ce vătași mari,
Cu toate năvoadele,
Cu toate luntrile,
Că eu, taică, am văzut
In *Vidrös* pește frumos,
Şapte cete de morun,
Tot morun, pește d'el bun,
Ştiucile ca vacile,
Mrenile ca grinziile.
Taică, eu de i-aș vână,

(1) In text: Da pe lume cum îl chiamă, — iarăș bine.

(2) *Cheltueală*.

Mare bine mi-ar țindea,
 Vezi, cu carnea peștelui,
 Peștelui, morunului,
 Nunta, taică, mi-aș nuntă,
 Pe tine, te-aș pomeni.
 Dar să vezi, cu oasele,
 Că mi-aș zidi casele,
 Cu solzii, le-aș sindili,
 Cu sângel le-aș zugrăvi,
 Pe tine te-aș pomeni.
 Da Vioară ce-mi zicea ?
 El din gur' aşă-i grăia :
 — Antofită, fiul taicăi,
 Eu de când m'am pomenit,
 Cu pește m'am arănit,
 Cu pește-am negustorit,
 Toate bălțile-am vânăt,
 Și'n Vidros n'am căutat,
 Că Vidros este adânc,
 Cât din cer până'n pământ,
 Atât e Vidros de-adânc !
 Antofită ce-mi făcea ?
 El de tat-său n'ascultă,
 Nevoadele le luă,
 Și lăua nevoadele,
 Toate *catravasăle* (1),
 Pe-ăi cincizeci de nevodari,
 Cu-ăi doispre'ce vătași mari,
 Și el, frate, se duceă,
 La apa Vidrosului,
 Unde-i toana peștelui.
 Când la Vidros ajungea,
 Luntrile le bagă,
Opăciui (2) că așeză,
 Nevoadele le-aruncă,
 Și 'ncepea a trăgea,
 Unde *s'alinește* apa (3).
 Dete-o toană, dete două,
 Și când fu l'a treia toană,
 Vezi în fundul mătiții (4).
 Scoase *Puiul Iudii*.

Puiul Iudii că-l scotea,
 Și-l băteă, și-l chinuiă,
 Și de pește-l suduiă.
 Să vezi, Iuda ce făcea,
 In fața apii că ieșia,
 La Antofită strigă :
 — Antofită al lui Vioară,
 Ce-mi bați puiul chinuști,
 Și de pește-l suduești ?
 Cum nu ți-e, frate, păcat,
 Și frică de blestemat,
 C'azi noapte l-am câștagat ?
 Eu în Vidros m'am născut,
 Și'n Vidros am crescut,
 Nici eu nu i-am dat de fund,
 Că Vidros este adânc,
 Cât din cer până'n pământ,
 Atât e Vidros de-adânc.
 Iar tu, frate, să te duci,
 La coada Vidrosului,
 Unde-i tata peștelui !
 Antoniță, ce făcea ?
 Drumul puiului că-i da,
 Și el, frate, se duceă,
 La coada Vidrosului,
 Unde-i toana peștelui.
 Luntrile le bagă,
 Opăciuile-așeză.
 Nevoadele le-arunca,
 Și 'ncepea a trăgea.
 El trăgea dar nu putea
 Nevoadele de pește se'ncarcă,
 Cosacul *se sindili* ;
 Cosacul se sindilește,
 Nici apa nu mai răsbește.
 Apoi un vânt mare 'ncepea
 Un tălaz mare făcea,
 Toți nevodari 'nnecă,
 Numai unul rămânea :
 Antofită al lui Vioară,
 Intr'un pisc de luntrișoară,

(1) „Uneltele“, poate *catrafusele*.

(2) Lopeți.

(3) Curge mai lin.

(4) Partea din fund a năvodului, împletită mai des.

Și mi-l bate vânt de vară.
Un tâlaz mare-l isbește,
Ochii în cap îi plesnește
Și el, frate, rămâneă
Tot ca un buștean pârlit,
Ca nimenea pe pământ.

Intr'o variantă fragment, culeasă din jud. Romanați, Antoniță are acelaș sfârșit în gârla *Vidroiu*.

Antofită, lumea ta
Ori de *chelciug* ai isprăvit,
Ori negrul a 'mbătrânit!
Trei divane am făcut,
La nici unul n'ai venit.
Nu știu, mare te-ai ținut,
Sau cineva te-a simțit,
Ori tare-ai îmbogătit.
Antofită ce grăia?
— Alei, taică, tăicuțul meu,
De stătuși de mă 'ntrebași,
Să-ți pui eu mânele in piept,
Să-ți spuiu adevărul tot.
Trei divanuri că și făcut,
La nici unul eu n'am venit,
Tare nu am îmbogătit,
Nici mare că m'am simțit,
Calul nu mi-a îmbătrânit,
Dar de chelciug am isprăvit.
De stătuși, de mă 'ntrebași,
Ce nu-mi dai năvoadele,
Ca să vâneze băltile,
Băltile cu peștele,
Satele cu fetele,
Și câmpul cu florile?
— Antofită, lumea ta,
Năvoadele și le-oiu da,
Câte ape vei vână,
Câte gârle vei vedea,
Numai în Vidroiu nu intră,
Că Vidroiu este adânc,
Cât între cer și pământ,
Mai jos tot nu are fund.
Antofită ce-mi făceă?

Vioară când îl vedeă
Din gura aşă-i ziceă :
— Antoniță, fiul taicăi,
N'ascultași de vorba mea,
Să-ți fie rău, nu aşă! (1).

din jud. Romanați, Antoniță Vidra îl orbește cu coada:

Năvoadele le luă,
Vână ici, vână coleă,
Nici un pește nu prindeă.
Antofie se necăjiă,
Năvodarii și-i certă,
Și în Vidroiu că intră,
Puiul Vidrii îl prindeă,
Și la Antofită îl duceă;
Băteă puiul, îl chinuiă,
Și de pește îl suduiă.
Dar Vidra ce-mi făceă?
In fața apei se arată,
La Antofită strigă :
— Antofită, lumea ta,
Ce-mi bați puiul, îl chinuești,
Și de pește îl suduești?
Iea-te tu cupă mine,
Să-ți dau muma peștelui.
Morunii stau ca bivolii,
Ştiucele ca iepele,
Cosacul cu pana neagră,
Nimeni în samă nu-l bagă,
Albișor de ăl mititel,
Apă îngroșată cu el!
Antofită ce-mi făceă?
Credea că o să fie aşă.
După ea că se luă,
Mergeă astăzi, mergeă mâini,
Mergeă vreo două-trei zile.
Pe la mijloc când ajungeă,
Vidra cu coada îl plesnă,
De ochii în cap îi săriă
Și de pește îl sătură! (2).

(1) Candrea, Densușeanu și Speranță, *Grainul nostru*, I, p. 71–4.

(2) Ion Creangă, VI, p. 76; *Biblioteca folcloristică*, no. 16: G. Constantinescu, *Din Romanați, Balade*, Corabia 1913, p. 16–9.

A doua variantă fragment o întâlnim prin jud. Ilfov. Ea se apropie mai mult de cântecul doljean; moartea lui Antofită însă, este răsbunată de bătrânul său tată, al cărui sfat nu-l ascultase feciorul :

... Paharul cu vin umplea,
Cu *afion* l-împliniă,
Şi da lui tat-so de beă.
Cum bea tat-so, se'mbătă,
'N şosea adormit că-l lăsă.
Nevoadele le'ncarcă,
Pe la miezul nopții,
Când e ceasul morții.
Câte ape era,
Toate le vână,
Nici un *baboiu* nu prindea.
Dacă vedeă
Şi vedeă,
Pe Viđros că s'așeză.
Dacă nevodul trăgeă,
Nici un rac că nu găsiă.
Al doilea că-l băgă.
Când în matiță cătă,
Puiul Iudii că-mi găsiă.
Antofită de păr că luă,
Tot de mal că mi-l trântă,
Unde puiul că-mi răcniă,
Vidrosul de-ni turbură.
Să vezi Iuda cea bătrână,
Să vezi muma puiului :
— Antofită al lui Vioară,
Ce ţi-e puiul vinovat,
De îl bață şi-l chinuște?
Antofită că-mi strigă :
— Auzi, Iudo, dumneata,
Să-mi dai cinci mii de *lete* morun,
Şi cinci mii clete somu,
Şi de crap pe tot aşă,
De șalău asemenea,
Iar cosacul Dunării,
Ca nisipul mării,
Să-ți dau puiul Iudii.
Iară Iuda ce strigă :
— Antofită, dumneata,
Mărește-ți pluțile,
Intinde *otgoanele*.

Puiul Iudii că-mi da veste,
Tot la *cletă* s'ațineă.
El otgoanele 'ntindeă,
Şi pluțile le măriă
Şi nevodul l-aruncă.
Incep pluțile-a 'nnecă.
Antofită ce strigă ?
— Am umblat
Cât am umblat,
Dar acum mi s'a'nfundat.
Cletele'n nevod că da,
Pân' la gură se umpleă,
Nici apă nu se mai strecură.
Să vezi morunul cel mare,
Cu trestie verde'n spinare.
Simția că'n nevod era,
Nevodul praf se făceă,
Incepe morunul a juca,
Toate luntrile răsturnă,
Nevodarii s'a 'nnecat,
Numai Antofită scăpat,
Că-i fecior de nevadar,
Inoată ca un *bodârlan*.
Iar un mic de cosăcel,
Mititel,
Şi frumușel,
Ca luntrea se repeziă,
In josul apei s'așeză,
Coada biciu că mi-o făceă,
Peste obraz că-l loviă,
Ochii în cap că-i albiă.
Giaba știă de'notă,
Căci cu ochii nu vedeă.
Tată-său calea-i păziă,
De pe mal că mi-l strigă,
După guță 'nțelegeă,
Şi'ntr'acolo se'ndreptă,
De-o salcie s'apuca,
Şi pe uscat că ieșă,
Tat-so plângă și ziceă :
— Las'să-ți fie rău aşă,

Că n'ascultași vorba mea.
 Las'să-ți fie rău, nu bine,
 N'ascultași, taică, de mine!
 La fierar că se duceă,
 Cinci ocă de fier cumpără,
 O undiță mare făcea,
 Un puiu de bivol frigea,
 Și în undiță-l băgă
 Și'n Vidros o aruncă,
 Și pe morun că-l prindea.

Şase bivoli înjugă,
 Și pe marginea-l trăgea,
 Pe morun că mi-l tăia,
 Cu securea-l ciopârjiă,
 Ciori, coțofeni, îl mânca.
 Cuțit de argint trăgea,
 Amândoi se înjunghiă,
 Făcea moarte,
 Pentru moarte,
 Că altfel nu se mai poate! (1).

In sfârșit, încheem sirul variantelor cu un cântec cules dela Rămânnii din Serbia, intitulat tot „Antofită-al lui Vioară, păscar, care a *bălăit* (2) pe apa a lui Vidos, pește frumos“. El sună precum urmează cu unele îndreptări la transcriere :

Pe-ale ostroave de mare,
 Este nouă cătuioare (3).
 La cătunul lui Vioară,
 Lui Vioară, vătaș mare,
 Frumoasă masă-i întinsă,
 De năvodari e cuprinsă,
 In capul mesii ședea,
 Vioară ăl bătrân,
Bălaciu, bătrân,
 Și ei bea, se veseliă,
 Și cu pahar cin'le slujă ?
 – Antofită-al lui Vioară !
 Și toți năvodarii se vorbiau,
 Patruzeci și unul de năvodari,
 Pe Vioară să-l îmbete,
 Ca să le spună
 Băltile cu știucele
 Și apa cu morunii
 Da Vioară ăl bătrân le spunea :
 – Voi, *bălaciu* meu,
 S'asculțați de mine,
 Că eu am îmbătrânit,
 Tot umbărând în *bălăit*,
 Și eu în *bălăit* n'am fost
 Pe apa lui Vidos,
 Că-i Vidos bătăios,

Când mările le va umflă,
 El pe toți ne va 'nneacă.
 Patruzeci de năvodari,
 Cu Antofită patruzeci și unu,
 Ei n'ascultă
 Ce Vioară le spunea,
 Și pe Vioară-l îmbătă,
 Și Vioară adormiă.
 Și patruzeci de năvodari
 În *bălăit* plecă
 Pe apa lui Vidos,
 Lui Vidos, pește frumos.
 Când pe Vidos adormit îl găsiă,
 Și'n năvoade-l prindeă,
 Când în fața apiei îl scoteă,
 Vidos se pomeniă,
 Și mările umflă,
 Mare tălaz ridică,
 Pe toți năvodarii înneacă.
 Când cu coada plesniă,
 Numai un năvodar scăpă.
 Și ăla se duceă
 La Vioară ăl bătrân,
 La ăle nouă cătuioare,
 La Vioară, tovarăș mare,
 Și lui spunea,

(1) Impărt. de d-l S. P. Colibași, com. Afumați; vezi aici, p. 294.

(2) A vânat pește cu luntrile.

(3) „Bordeie“.—Mai cu puțință: cătune, sate,

Că pe Antofită-l înnecă
 Vidos, pește frumos.
 Vioară de-auzià
 El toate năvoadele luà
 Si pe marea slobozià,
 Pe Antofită-l cătă,
 Si el nu-l găsià,
 Decât Puiul Iudii îl prindeà
 Si pe mal îl scoteà
 Si pe burtă-l băteà :
 Puiul să răspundă,
 Si n'are de unde,
 Că nu vede, nici n'aude.
 Vioară cel bâtrân,
 Când luà sama la vale,
 Spre soare – răsare,
 Tare vine și sosește,
 Cărăcuda cea bâtrână,
 Numai cu doi dinți în gură
 Si aleargă și întreabă :
 – Măi Vidos, dumneata,
 De ce bați puiul meu aşà ?
 De ce-l bați și-l chinuesti ?
 – Eu îl bat și-l chinuesc,
 Să spună pe Antofită al meu.
 Cărăcuda de-auzià,
 De-a scufundășilea'n marea se da,
 Si pe Antofită-l găsià,
 Nasul peștii că-i mâncă.
 Când în fața apii-l scoteà,
 Iuda, cărăcuda a bâtrână,
 De năcaz nu mai puteà.
 Un ochiu din cap și scoteà,

Si la margine-l scoteà.
 Când Vioară-l vedeà,
 Pe cărăcudă o prindă,
 Si pe ea o băteà, o chinuià,
 Să-i pună ochii lui Antofită
 Si să-l învieze.
 Ea atuncea de-l vedeà,
 Pe Antofită-l învià,
 Si ochiul i-l puneà,
 Si Vioară drumu-i da
 La cărăcudă a bâtrână,
 Numai cu doi dinți în gură.
 Si pe Antofită-l luà,
 Si cu dânsul se duceà
 La nouă cătuioare,
 La cătunul lui Vioară,
 La Vioară, vătaș mare,
 Bălaciu bâtrân.
 Atunci Vioară lui Antofită-i spună :
 – Antofită, puju al taichii,
 Acum eu să-ți spun
 Băltile cu știucele,
 Si apa cu morunii,
 Si apa lui Vidos,
 Lui Vidos, pește frumos,
 Că eu am îmbâtrânit,
 Si'n bălăit n'am fost
 Pe apa lui Vidos,
 Lui Vidos, pește frumos !
 Si de-aice cu Antofită plecă,
 Si mireasă i-o găsià,
 Nuntă făceà,
 Să se pomenească

O poveste pescărească ! (1).

Iuda, care după două din cântecele de mai sus, are înfățișarea de pește, o întâlnim și la *Bulgari* ca și la alte popoare slave, și greșit se socotește ca având o apropiere deosebită cu „personajul mitic pe care folclorul rus îl numește *Jaga-baba* și care'n limba poloneză se chiamă *Jedza, Jedzina, Jedzi baba*“ (2).

Unele credință *liguriene* ne spun despre un „Diavol de sub mare“ care înnecă pe pescari (3).

(1) C. Giuglea și G. Vâlsan, *Dela României din Serbia*, București 1913, p. 121-4.

(2) Leger, *Mithologie slave*, p. 176.

(3) *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 317-8. — Cf. P. Sébillot, *Le paganisme contemporain chez les peuples celto-latins*, p. 299 și urm.

FEMEILE-PEŞTI.

Femeile-peşti sau Faraonii. Cântările de pe mări. Mâncătorii de oameni. Cre-dințile altor popoare.

In mare se află un soiu de peşti, femei pe jumătate, numiți și *Faraoni*, cari stau ascunși săse zile, cât marea se frământă, iar Sâmbătă, cât marea se odihnește, ies de-asupra. Atunci, în locul acela, se face o dungă roșie, una galbenă și a treia albastră, — tricolorul românesc! Femeile încep îndată să cânte foarte frumos.

Din acele părți ale pământului ne vin nouă *cântecele* frumoase care se împrăștie din om în om. „De unde ies cântecele? Poporul crede că departe-departe, la răsărit, este o lighioană, jumătate pește și jumătate fată, care cântă fel de fel de cântece cu fel de fel de viersuri. Dela dânsa fură iezi-coleà câte un cântec-oamenii cei buni la Dumnezeu și cari au inimă bună a spune și altora cele auzite“ (1).

Corăbierii care le-aud, se întâmplă că adorm înjinduși de frumoasa lor cântare și astfel cad în apă și se înneacă.

Aceste Femei-pești, ies câte odată pe maluri, primăvara, când e cald și se joacă cu șireagurile de mărgele și scumpeturi ale mării, din cari adesea uită câte cevă, pe cari le găsesc pământenii noștri. Alte ori le lasă într'adins, ca să momească lumea.

Unii spun că aceste Femei-pești sunt aşă de mari, că nu le poate urna cineva nici cu 100 de boi; ele caută să'nnece corăbii-le mari „ce merg la America“; acestea au cuțite pe dedesupră, ca să le taie degetele când ar râvnă la vieața călătorilor.

Faraonii se nasc din oamenii blăstămați de părinți.

Dincolo de partea de mare a acestor Femei-pești, este țara *Mâncătorilor de oameni*. Aceștia caută să facă în fiecare Sâmbătă

(1) Cred. Rom. din com. Vlăsinești, județ. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună.

pod peste mare, cât apele contenesc din fierăt, ca să treacă la noi,
dar ostașii le zădărnicesc încercarea (1).

Credința în Femeile-pești o au și *Olandezii* (2). Pentru cei
vechi, Femeile-pești se numiau *Sirene*, cari tot astfel, ca și cele
de azi, ademeniau pe călători prin cântecele lor; ele însă, cu
toate că trăiau pe ape, erau femei la cap și păsări la trup.

Intr'un soiu de Femei-pești cred și *Francezii* (3).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 999–1001.

(2) *Revue des traditions populaires*, XIV, p. 558.

(3) *Ibidem*, XVI, p. 450.

OAMENII DE APĂ.

Infățișări. Zâmul mărilor. Credințile altor popoare.

Oamenii de apă sunt „ca și noi”, dar din gură nu pot rosti decât un fel de căuit ca al ciorilor: cau-cau-cau! Când văd oameni pământeni, aceste arătăncii fug și se ascund în stuful bălților (1).

Macedo-Românii cred într'un spirit numit *Zâmul mărilor* care înghite oamenii și-i ține vii în pântece (2).

Pe acești oameni de apă, *Polonezii* îi numesc *Topich, Utopiec, Topielec, Wodnik*,—bărbați, —și *Topielica, Wodnika*,—femei,—provenind sau din oameni înnecăți, sau având o origine suprafațească (3).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 1003.

(2) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 590. De altfel, basmele macedo-române prin *Zân* înțeleg un bătrân orbit de *Zâne*; el stă într'un palat din pământ un de îi dă vedere un voinic ajuns la dânsul, care, intrând într'a patruzecea odaie, ură hainele Zânelor cari se scăldau în lacul din odaie. Zânele, în schimbul hainelor, îi dădură un *măr*, din care gustând orbul, își capătă vederile (p. 221—4). Cf. T. Pamfile, *Graiul vremurilor*, p. 121.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 12.

PEŞTELE MĂRII.

Lupta Dracului cu Peștele mării. Valurile.

„În mare este un pește foarte mare, pe care cresc buruieni ca pe pământ; acela când îi-ar luă casa, cât e de mare, în spate, o duce cu totul. Peștele acela, când vede pe *Dracul* scăldându-se în mare, se alungă după dânsul, și din lupta lor se fac *valurile* în mare. Atunci oamenii fac borte pe la maluri, și apoi, când se liniștește, rămân în borte, pești” (1).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 1003.

S O R B U L .

Innecătorul de oameni. Sorbitorul de apă.

Prin Bucovina se crede că *Sorbul* este o vîetate care trăește în ape,—poate că se aseamănă cu peștii, căci are solzi,—și care *soarbe*, înneacă pe cei ce îi găsește pe malurile apei. Se povestește chiar că un astfel de Sorb ar fi înnecat o femeie și o copilă cari spălau lână în coșarcă, lângă un iaz. Oamenii au dat apoi drumul iazului, au găsit pe cele două înnecate, dar și pe Sorb, pe care l-au împușcat.

Tot Sorb este și *Sorbul mărilor*, pe care Duminezeu îl trimite din când în când ca să *soarbă* apa (1), căci dacă n'ar sorbi-o, apa, înmulțindu-se, ar năpădi pe fața pământului și ar înnecă-o (2).

Locuina lui este acolo unde se adună toate apele din lume (3).

Sorbul mărilor, numai sub numele de *Sorb*, soarbe și apa din râuri. Aceasta o face câte odată aşă de lacom, în cât soarbe apa până la fund, cu *broaște* cu tot, cari cad apoi pe pământ, din nou, împreună cu ploaia. Pentru aceasta, după ploi mari se văd multe broaște (4); și de aici vine și zicătoarea: „plouă cu broaște“, care se spune atunci când plouă îndelungat, și mai ales, tare (5).

(1) Sorbul soarbe aburii din mare....“

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 1003.

(3) *Sezătoarea*, III, p. 110.

(4) *Ibidem*, III, p. 122.—Zanne, *Proverbile*, IX, p. 277.

(5) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuci. — Pamfile, *Văzduhul*, 62, 94; cf. și p. 160.

D U L F U L.

Denumiri. Hoțul merelor de aur și biruitorul lui, după colinde și cântece bătrânești.

Despre *Dulful de mare* sau *Dolful de mare*, poporul nu-și mai amintește nimic astăzi. O rămășiță din vechea credință o aflăm numai într'un colind, unde acest *Dulf*, numit, — poate prin corupție și *Dop de mare*, *Duh de mare* sau *Duhul Mării Negrej*, ieșă din apă, își schimbă înfățișarea și mânâncă niște mere de aur, pe cari, firește, trebuie să le scape feciorul bun arcaș, în cinstea căruea se cântă colindul la fereastă, pentru ca, în schimbul vieții ce i-o dăruiește Dulfului, acesta să-i dea ca nevastă pe una din cele douăsprezece surori ale lui, sau alte daruri.

Iată colindefele pomenite.

În fragment, cules din jud. Tulcea.

..Jelț bun de dar,
Pe el cine-mi șade ?
Tânărul Ion.
Mai la spata lui,
Doi-trei frați de-a lui,
Cu ișlice'n brâie,
Cu caii de frâie.
Trag caii să meargă,
La măr mărgărint.
— Vezi, vere, nu vezi ?
— Văd mărul acela :
Multe mere face,
Face, nu le coace !
— Dar din ce pricină ?
— *Dulful* s'a'nvățat,
Merele-a mâncat,
Luncile-a stricat,

Nimeni n'a aflat.
Ion mi-a aflat,
Acas' a'lergat,
Arcul și-a luat,
Arcul și săgeata,
La măr mi-a plecat,
Supt el s'a 'șezat.
Mult nu zăboviră,
Dulful îmi sosiră.
Vru ca să-l lovească,
Dulful îi răspunse :
— Stai, nu mă lovî,
Că ți-oiu trebuî.
In brațe te-oiu luă,
Sus te-oiu ridică,
Sus la munți căunți,
Unde iarba crește,

Crește, se 'mplinczę,
Chip găitănește.

Jos te-oiu scoborî,
Jos în văi adânci,
La izvoare reci... (1).

Al doilea colind cules tot din jud. Tulcea:

Din crescut, mi-ă crescut
Doi meri nalți, rămurați,
Din tulpină depărtați.
Ion arcu'n mână și-a luat.
Și la meri s'a dus,
Subt meri s'a pus.
Mult nu zăboviră,
Dulful se iviră.
Tinse să-l săgete:
— Stăi, nu mă lovă!
Că ți-oiu trebuia,

In brațe te-oiu luă,
Și te-oiu ridică,
Sus la *Garalim*,
Și ți-oiu dăruști,
Cerul cu stelele,
Și ti-oiu scoborî,
Jos la *Garalim*,
Și ți-oiu dăruști,
Norodul cu pământul.
In vestea lui Hristos,
Să fii sănătos! (2).

Al treilea colind din părțile Brăilei:

...Năsentu și mi-a crescut,
De-un merișor roșior,
Face mer'le,
'N toate ver'le,
Dar le face,
Nu le coace,
Dar de ce nu mi le coace?
Din pricina unui *Dulf*.
Cum dă soarele 'n de seară,
Dulf de mare sare-afără,
Sare 'n vânt,
Sare 'n pământ,
Sare 'n vârf de merișor,
Prinde-și mere de-a mânca,
Rău crăngi de-a dărăpână.
Dar și Ion, frate-al nostru,
El pe-acolo că-mi treceă,
Și pe Dulf că mi-l vedea,
Iute-acasă alergă,
Și-și ieă arcul și săgeata
Și la Dulf să-l săgeteze.

De departe 'ngenunchiă
Și de-aproape-l potrivă:
Dulf cu milă roagă-și lui:
— D'aleu, Ioane, frate-al nostru,
Strânge arcu 'n milă ta,
Nu da de mă săgetă:
Că noi am fost nouă frați,
Nouă frați,
Nouă surori,
Toți au murit împușcați,
Împușcați
Și săgetați;
Numai eu că am scăpat,
Numai eu și-o sor mai mică;
Tot Marița dela mine,
Dela mine, dată ţie,
Dată ţie,
Doamnă-ți fie,
Și ţie și curților,
Nuroră părinților,
Cumnătică fraților! (3).

(1) *Floarea darurilor*, II, p. 314–5. Variantă foarte apropiată în *Materialuri folcloristice*, p. 1468: *Dolful*, și p. 1472, idem.

(2) *Materialuri folcloristice*, p. 1474.

(3) T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 84.

Al patrulea colind cules din jud. Ialomița:

...Măr'lui, merișor de aur,
Născutului mi-au crescut
Doi meri nălti și minunați,
De tulpini cam depărtați,
De vârfșor amestecați.
În toate verile fac mere.
Nu le coace cum le face.
Dop de mare mi le strică ;
Dop de mare salt' afară,
Saltă 'n vârf de merișor.
Nu mânâncă cât îmi strică,
Numai frunza le-o despică.
Strigă meri 'n gura mare :
— Cine 'n lume s'ar află,
S'ar află și-adivără (1),
Să-mi săgete Dop de Mare ?
— Nume 'n lume s'ar află,
Numai N. făt-frumos.
În lume de s'ar află,
Ar află și-adivără.
Și el unde-mi auziă,
Așă bine ce-i păreă,
Pe bunul murg că-l scoateă,
Il scoteă la țeselat.
Cu țesala-l țeselă,

Al cincilea colind cules din jud. Ilfov:

Icea, Doamne, colea, Doamne,
'N ceaste curți, ceaste domnii,
'N ceaste dalbe 'mpărății,
Născut-au, Doamne, născut,
Crescut-au, Doamne, crescut,
Doi meri nălti,
Și minunați,
La tulpine 'mpresurați,
La vârfuri amestecați.
Nalt e mărul, pân' la cer,
Cu coaja de-argințel,
Cu mere de aurel.
Mere face,
Nu le coace.
Tot de *Duhul Mării negre*,

Cu peria-l netezia,
Dalbă sea că îi puneă,
Cu șapte chingi l-inchingă,
Fuga 'n casă se duceă,
Proaste haine desbrăcă,
Proaste haine, proaste arme,
Scumpe haine-și imbrăcă,
Scumpe haine, scumpe arme.
Pe murg bun încălecă,
Si-unde strânse, și unde frânse,
Tocma'n malul Mări-l puse.
Scoate arcul și-o săgeată,
Și-mi săgeată Dop de Mare.
Dop de Mare ce-mi grăia ?
— Stăi, N., nu mă săgetă
Că noi am fost nouă frați,
Nouă frați, nouă surori
Căteși nouă mi-au perit.
Tot de săgeat'au murit,
Numai eu am mai rămas,
Numai eu și-o soră mică
Fie-ți și dăruita !
De'imbărcată, e'nzărpata (sic).
De merge, de fălfășete,
De stă 'n loc și zârnășete... (2)

Că Marea se lăudă
Și din gură tot zicea :
— Cine 'n lume s'o află,
S'o află și-adivără
Merii de mi-o săgetă ?
Nimenia nu se d'află.
Nimeni nu se bizuiă,
Făr' de Tânărul N.
El, Marea dac'ascultă,
Iute-acasă-mi alergă,
Sus pe scară se suiă
Și din cuiu că mi-ș luă
Arcul și cu săgeată.
In posunar le băgă,
Pe cal negru 'ncălecă,

(1) In text: "și-ar dăvără".

(2) Un mănușchiu de colinde, Vălcni de munte 1910, p. 62-4.

Și spre Mare că porniă.
 Acolo cum ajungea,
 Mâna 'n posunar băgă,
 Arc, săgeată că scoțea
 Și spre meri le îndreptă.
 Atunci vârful merilor,
 Merilor, măiestrilor,
 Către dânsul imi grăia :
 — Stai de nu ne săgetă,
 Că noi ţie că ț-i om da
 Surioara soarelui,
 Nepoțica Zânelor,
 Frumoasa frumoaselor.
 N. se'nduplecă,
 Mere nu mai săgetă,

Pe negrul încălecă,
 Arc, săgeată își strângă
 Și 'napoi că se 'ntorceă,
 Cale multă nu mergea,
 Și 'ndărăt când se uită,
 Ce vedeă, se minună.
 Că-mi veniă,
 Și-mi alergă
 O domnijă smedioară,
 Copiliță bălăioară.
 Ce nici râde, nici nu joacă,
 Ci plânge moarte să-și facă ..
 Păr galben dărăpănând,
 Față albă sgâriind... (1).

In sfîrșit, al șaselea colind din jud. R.-Sărat :

Icea 'n prundul Mării negre,
 Ce-a stătut de mi-a crescut?
 Crescut-a d'un merișor.
 Merișoru-i roșior
 Face mere 'n toate vere,
 Dar desă el mere face,
 Nu le fine, nu le coace,
 Că aproape-i *Duh de mare*,
 Apă 'ndoită cu sare.
 Duh de Mare ieșă-afără,
 Sare 'n sus, sare 'n pământ,
 Sare 'n vârf de merișor.
 Icea, Doamne, cest domn bun,
 Cest domn bun, Tânăr N.
 El p'acolo când treceă,
 Crecuța-mi derăpănă,
 Mere 'n buzunar băgă
 Și 'napoi se 'napoia.
 El acasă-mi ajungea,
 El acasă că-mi intră,
 Cheia 'n mâna mi-o luă,
 Grajd de piatră-mi descuiă,
 'Lese-alese suri, alese murgi,
 'Lese-și galben cal mai bun,
 Cal mai bun și mai blajin.
 Bate cu picioru 'n drum.

De căpăstru mi-l luă
 De mare paltin îl legă,
 El în casă că intră
 Altul șaua i-o puneă
 Altu 'n chingă mi-l strângă,
 Altul frâu 'n cap puneă.
 Tot cutare-i făt-frumos,
 El în casă că-mi intră,
 Proaste haine lepădă,
 Proaste haine, proaste arme.
 Tinse mâna sus la coardă,
 Luă arcul și-o săgeată,
 Să 'nsăgete lumea toată.
 El afară că-mi ieșia,
 Cruce dreapă că-și faceă,
 Picioru 'n scară puneă,
 Pe căluț încălecă,
 Pe cărare-l îndreptă,
 Trei scântei de foc lăsă
 Și la *Duh* că ajungeă.
 Prinse Duh de-a deșteptă :
 -- Nu mă, Doamne 'nsăgetă,
 Căci noi am fost nouă frați,
 Nouă frați și-o sor mai mică,
 N'are 'n lume potrivire.
 Toți îs morți însăgetați,

(1) G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 81 - 2.

Numai eu că am scăpat,
Numai eu și-o sor mai mică,
Fie-ți și ibovnică.
Tot cutare-i făt-frumos,
Să-l ajung'o voie bună,

Cu-o fetiță măr de mână,
Amândoi oameni frumoși,
Ei să fie sănătoși,
Cu-ai lor frajii,
Cu-ai lor părinți ! (1).

După cum s'a întâmplat cu colindele despre Iuda, tot astfel și acestea, despre Dulf, le găsim și în următorul cântec bătrânesc,—o dovdă mai mult că și unele și altele au acelaș izvor (2),—cules dela România din Serbia, pe care-I dăm într'o transcriere mai literară :

Marea-mi este mare,
Marea mărgini n'are,
'Ntr'ăl mijloc de Mare
Ostrov că-mi eră.
In Ostrov ce-mi eră?
O mândră bășteă.
In ea ce-mi ședeă?
'Mpăratul ședeă ;
'Mpăratul mi-avea
Tot prin bășteă
Niște zărzălii,
Niște merăzii,
Iesă poame 'ntai,
Să dăm la copii.
In mijloc de bășteă
Nu-ș' ce răsăriă,
Nu știu: păr ori măr.
'Ntr'una că creșteă,
'Ntr'una că 'nfloriă,
'Ntr'una că legă
Și mere făceă,
Mere de-argințel,
Și de aurel.
Sara că 'nseră,
Veniă ce-mi veniă,
Măru-l culegeă
Și mi-l dărâmat,
De râs mi-l lăsat.
Ziua se făceă,
'Mpăratul plecă,
Plecă prin bășteă,

Pe la măr că-mi da,
Mărul că-l găsiă :
Tot l-a dărâmat
Și l-a fărâmat,
De râs l-a lăsat.
Acas' se duceă,
Și el că-mi aveă,
Trei feciori aveă
Și lor că le spuneă :
— Cine este ăsta
De mi-a cules mărul
Și l-a dărâmat,
Pe min' m'a secat,
Bas, dela ficați,
Că l-am pus cu mâna,
Să ieă numai muma ;
Și l-am pus cu sapa,
Să ieă numai tata.
Atunci că-mi ziceă,
Feciorul cel mare-mi ziceă :
— Măi tu, taic al meu
Și-al lui Dumnezeu,
Tu mie să-mi dai
Tot țoalele tale
Și armele tale,
La măr m'oiu duceă,
Mărul l-oiu păzi
Și l-oiu străjuie,
Eu l-oiu dobândă,
La tine l-oiu duce
Și l-oiu judecă

(1) Șt. St. Tuțescu, *Colinde din popor*, Craiova 1909, p. 34—7.

(2) Cf. T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 219—20.

Pe voia ta !
 'Mpăratul de-auzià,
 Bine că-i păreà,
 Toalele că-i da,
 Armele că-i da,
 La măr se duceà.
 De măr se lipià.
 Seara când serà,
 Venià ce-mi venià
 Si l-amejuia (1)
 Pe măr l-adormià,
 In măr se suià,
 Măru-l dărâmà,

De râs mi-l lăsà.
 Ziua se făceà,
 'Mpăratul plecà,
 Plecà prin bășteà,
 Pe la măr că-mi dà,
 Măru că-l găsià
 Tot l-a dărâmat
 Si l-a fărâmat,
 De râs l-a lăsat.
 Acas' că-mi mergeà,
 La copii spuneà.
 Al mijlocar ziceà :
 - Măi tu, taic' al mieu...

Si cântecul urmează povestind ca și mai sus. Vine apoi rândul copilului mai mic,

Ardin Crăișor,
 Pedepsit cu dor
 Ardin, făr' de casă .
 Si făr' de nevastă.
 Din gură ziceà :
 - Măi tu, taic' al mieu
 Si-al lui Dumnezeu,
 Tu mie să-mi dai
 Tot țoalele tale.
 La măr m'oï duceà
 Si l-oiu strâjuì
 Si l-oiu dobândì,
 La tine' l-oiu duceà
 Si l-oiu judecà,
 Tot pe voia ta !
 'Mpărat de-auzià,
 Bine că i păreà,
 Toalele că-i da,
 Armele că-i da,
 La măr că plecà.
 Ardin de vedeà,
 Departe ședeà,
 Cât dă cu dreaptă.
 Si seara când serà,
 Lumea când cinà
 Venià ce-mi venià,

Trei zile venià.
 In măr se suià,
 Mărame 'ntindeà,
 Mere-mi culegeà.
 Ardin de-mi vedeà,
 Pușca o'ntindeà,
 Pe el mi-l vedeà.
 Zâna mai mare,
 Cu grija 'n spinare,
 Din gură ziceà :
 - Ardin Crăișor,
 Pedepsit cu dor,
 Ardin făr' de casă
 Si fără nevastă,
 Stăi de nu da,
 Nu ne săgetă;
 Noi tie ți-om da
 Pe Zâna mai mică,
 Că e frumușică,
 Tie ibovnică !
 Ardin de-auzià,
 La măr mi-alergă,
 Mâna că punеà,
 Pe Zâna mai mică,
 Că e frumușică
 Si lui ibovnică.... (2).

(1) Cel ce dictează, explică : „l-a trecut pistă el“ ; culegătorii cred că e vorba de „*a amăgi*“, deteriorat“. Mie mi se pare că-i *a amij*, a adormi.

(2) Giuglea și Vâlsan, *op. cit.*, p. 229 și urm.

Acest cântec, care-și are varianta lui (1), nu ne pomenește numele Dulfului. El este însă învederat cuprins în povestire: e vorba de măr și de mare, în mijlocul căruia este ostrovul împărătesc.

Subiectul, de altfel, îl întâlnim sub înfățișări deosebite și în povesti, unde câte odată, merele de aur le fură o pasare măiastră (2).

(1) *Ibidem*, p. 251–2.

(2) Cf. Șăineanu, *Basmele*, p. 424.

BĂLAURII.

Bălaurii de uscat și cei de apă. Bălaurii din povești. Piatra scumpă. Bălaurii văzduhului cu nor sau ploie.

Credințile populare ne dău mai multe soiuri de Bălauri: unii de apă și alții de uscat, locuind și aceștia în văi adânci și umede, și în sfârșit alții de văzduh, în legătură cu ploile.

Obișnuitul Bălaur este cel de poveste, în care, firește, nu mai cred decât copiii. Acesta are înfățișarea sau a unui șarpe „grovaz de mare”, care este ajutat sau ajută pe voinicul ce-l scăpă de moarte din gura *Sgripturoaicei*, sau are înfățișarea nehotărîtă a unei vietăți cu șapte capete, de obiceiu, ce locuește într'o fânțână de unde se adaptă satele în schimbul darului ce-l fac din vreme în vreme și care constă dintr'un suflet de fecior ori fecioară. Pe acesta îl ucide Busuioc, Sf. Gheorghe și alți voinici ai poveștilor noastre, pentru ca din trupul lui să facă apoi câte nouă gramezi mari cât casă!

Pe acest balaur, Bulgarii ca și Grecii, îl numes *Lamia*, despre care cetim următoarele: „un amănunt,—s-ar putea spune: bulgar (sau poate albanez) este că eroul care-i aşteaptă ieșirea [din fânțână], se culcă pe genunchii fecioarei sorociță ca jertfă, pe care o roagă să-i caute în cap” (1).

Pare, totușt că vorbește de noi!

Acest monstru îl aflăm și la alte neamuri.

Alt soiu de Bălauri sunt cei ce fac *piatra scumpă*. Ei locuiesc prin prăpăstii, se pare că prin *țara armenească*; de aceea sunt și mulți Armeni cari se îndeletnicește cu negoțul de nestemate.

Câte odată piatra scumpă o fac și *serpii* (2).

În sfârșit, al treilea soiu de Bălauri sunt cei din văzduh:

(1) Dozon, *op. cit.*, 154.

(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 51–2.

Numindu-se uneori și *Smei*, se crede că-s nevăzuți. Se fac și din șerpi (1).

„*Bălaurii*... se numesc *ale*,—*hale*,—se fac pe cer în timpul ploii; unde se întâlnesc două ale, încep să se bate; dărâmă tot ce întâmpină în calea lor. Astfel desrădăcinează arbori, dau jos pătule și coșare, ieau carele ce se află la lîncru și le duc de parte.

Se zice că altele se fac din oamenii cari au duh necurat, și cari, în timpul furtunii se culcă, adormind un somn greu. În acest interval, *sufletul* celui adormit, făcându-se *ală*, se duce de întâmpină pe cealaltă ală, care este sufletul altei ființe, din altă localitate, și apoi se bat amândouă.

Locul unde se bat alele și localitatea alei învinse, sunt supuse furtunii și sufăr mult de grindină (2).

Prin unele părți se crede că acești *Bălauri* sunt sorbiți de *Sorb* și ridicăți în nouri de unde cad cu ploile și cu broaștele (3).

Une ori *Bălaurii* din văzduh se văd; ei au înfățișarea de *nouri*, dar „cei adevărați” sunt „*Bălauri ca toți Bălaurii*”.

„*Smeul, Bălaurul* se face din șarpe, dacă n'a mușcat pe nimeni doisprezece ani și n'a văzut pe nimeni; atunci capătă aripi și picioare, și-i Smău. Când iesă din pădure, copacii se pleacă într'o parte și el se ridică în sus și se duce în nouri.

Acolo ei rânduesc cu *tunul* și cu *fulgerul*, cu *ploaia* și cu *piatra*. Când se aud în cer bubuituri de tunete, hurducături și când nourii se frământă, sunt ei. Ei umblă să omoare pe *Dracul* și unde-l văd că se ascunde, sub vită, sub om, îl trăsnesc.

Smeii, după ce se ridică, merg la Dumnezeu și zic:

— Acu trebuie să prăpădim lumea, Doamne, că se fac prea multe păcate!

Da Dumnezeu zice:

— Încă nu, încă nu!

Ei poartă ploaia și nourii. Ei se scoboară în iazuri și sug apă cu cari fac nourii ce cresc cum crește pânea când dospește.

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 5.

(2) Gorovei, *Credință*, p. 14—5.

(3) T. Pamfile, *Văzduhul*, p. 62, 94 și 109.

Curcubeul este drumul Bălaurilor. Pe curcubeu se duc la apă. Dacă dau ploaie sărată, e semn că Bălaurii au supt apa din vreun loc sărat; atunci pânea nu crește (1).

Tot prin Bucovina întâlnim și credința că une ori Bălaurii cad pe pământ odată cu *piatra* (2).

Mai limpede curg următoarele credințe hăegane despre Bălauri :

„Şarpele pe care nouă ani de zile nime nu l-a văzut, se face Bălaur, adică şarpe uriaş, care poate și sbură. După ce poate sbură, se duce până găseşte un tău fără fund, numit *iezzer*, se bagă acolo și tot bea la apă până-l scoate vreun *solomonar*.

Solomonarii aceştia sunt oameni foarte învătați, cari poartă *vremile cele grele*. Solomonar se face cel mai mic dintre şapte frați călugări, care merge la o școală solomonărească unde învață a cetii și scrie solomonărește. Unde este astfel de școală? Aceasta numai solomonarii o știu.

Cum leagă și desleagă vremurile, acestea se poate cunoaște din următoarea istorioară :

Acum vreo treizeci de ani se arătăra prin satele Ohaba, Grădiște, Zăicanî, Bucova și Băuțari patru cerșitori. Unii oameni i-au miluit cu câte cevă, alții nu. Ajungând la Băuțari, nu i-a miluit nime. Ei s-au reîntors mâniași din sat. Afară din sat s-au întâlnit cu popa din Băuțari. Acesta i-a cunoscut și i-a dus acasă și i-a ospătat. În urmă ei au scos fiecare câte o carte solomonărească și le-au arătat popii, și popa a știut cetii în ele. Apoi au zis cerșitorii :

— No, domnule părinte, va fi vai de hotarele acestor sate!

Și s-au dus. La trei zile după aceea, a venit o ploaie cu *grindina* ca nucile de mare, și a nimicit țarinile celor cinci sate, afară de holdele celor ce i-au miluit.

Solomonarii adică se duc la ieziere și de acole scot Bălaurul. Un atare iezer este și al Bistrei, în munții Bucovei, ținători de Rătezat.

Iată altă istorioară :

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 803–4.

(2) T. Pamfile, *Văzduhul*, p. 143–4 și 154.

Acum vreo douăzeci de ani, un om din comuna Bucova s'a dus la munte. Acolo văzù un domn cu o iapă albă. Domnul venia către om și-l rugă să-i arăte unde e iezerul Bistrei. Omul din Bucova se duse cu domnul care era şolomonar, până la iezerul numit. Acolo domnul se întoarse către om și-i zise:

— Tine calul meu cu tot ce e pe el, numai frâul nu, și du-te cât îi putea de tare!

Bucovanul luă calul și se duse iute cu el, până la un vârf de munte. Acolo se întoarse înapoi și văzù că domnul acela cetățe dintr-o carte. Peste puțină vreme începù apa a bolborosi (a bulbulcă) și ieși din ea un Bălaur. Domnul îl tăia cu frâul peste cap, și Bălaurul se băgă iară în apă.

A fost prea mic.

Mai ceteşti şolomonarul după aceea, și ceteşti tot mereu, până ieşii un balaur mare. Domnul îi puse frâul în cap și se suia pe el. Bălaurul sbură cu el spre răsărit, apoi trecu peste Tara-românească. Pe unde trecea şolomonarul călare pe Bălaur, cerul era negru de înnorat, plouă și fulgeră și bătea piatra de smicură (1) toate țarinile pe unde trecea.

Acela s'a dus cu Bălaurul la Ierusalim, unde apoi face tot dărabe din el, căci acolo nu pot oamenii trăi nici o zi, dacă n'au barem o dărabă din coada bălaurului, — atâta-i de cald" (2).

Cîle odată, se întâmplă că unii din acești Bălauri cad din cer pe vremuri de ploi ce nu se mai curmează.

(1) *Fărâmă*.

(2) Densușeanu, *Graful din Tara Hațegului*, p. 283–4.

DESPĂRTIREA V.
BOALA, MOARTEA.

SFINTELE.

Aducătoarele de boli.

Când s-au încubat într'un sat multe boli molipsitoare, se crede că prin acel sat umblă noaptea *Sfânta* sau *Sfintele*, cari trântesc la pat în dreapta și în stânga pe orișicine. *Sfânta* sau *Sfintele* nu pleacă din sat, până când nu li se curmă mânia. Pentru aceasta, femeile pun mâna dela mâna și fac o pomană pentru dânsa, după ce mai întâiu, iarăș cu ajutorul tuturor, au făcut rost pentru un rând de haine, cu care au îmbrăcat o fată mare, nevoiașă.

Această *pomană a Sfintei* se face în Sâmbăta morților, în cea din urmă săptămână a cîrnălegilor de după Crăciun (1).

Tot pentru potolirea Sfintelor se pot face pomeni și alte ori cele mai bune zile însă sunt Miercurile și Vinerile (2).

(1) C. R.-Codin, D. Mihalache, *op. cit.*, p. 27.

(2) *Ibidem*, p. 110.

C I U M A.

Înfătișări. Sf. Haralambie, cel ce ține Ciumile de păr. Sf. Gavriil. Toiagul bohotit de Ciumă. Ciumă nemiloasă și voinicul. Ciumă la alte popoare. Paza împotriva bolii.

Ciumă, pe care Macedo-Români o numesc *Pușcle* (1), este ca și Moartea, „o babă urâtă, de-ți vine să-ți ieai lumea în cap“ (2).

Polonezii o cred a fi o fecioară înaltă și slabă, care ține în mâini o batistă însângerată (3).

Prin unele părți pare a se crede că Ciumă are măsele în chip de bani; ele se găsesc la săparea *comorilor*; despre acești bani se zice că nu-i bine a se luă, fiind primejdie de Ciumă (4).

Prin Bucovina se crede că Ciumă „are un chip îngrozitor“ (5), adică un cap ca de om, coarne ca de bou și coadă ca de șarpe, în al cărui vârf se află un ghimpe mare cu care înghimpă pe oameni și îi umple de boală.

Prin jud. Brăila, credința populară, numind Ciumă „*boala Turcilor*“, cari n'au mai venit dela plecarea lor de prin acele părți, și-o închipue ca o femeie cu capul gol, cu mici codițe. *Ciumi-*

(1) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 688.

(2) De aici și zicala: „pentru unii iumă și pentru alții Ciumă“ ce se spune cu privire la unul care pentru o parte se poartă cât se poate de bine, iar pentru alta, cât se poate de rău.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 9.

(4) *Sezătoarea*, V, p. 111.

(5) Un cântec cules din com. Vaideeni, jud. Vâlcea, împărt. de d.l I. N. Popescu, inv. în com. Ștefănești, acelaș județ:

Câte fete-s cu mărgele,
Toate-s drăguțele mele;
Câte fete-s cu cercei,
Toate-așteaptă să le ceiu;
S'apoi căte-s cu cojoc,

Toate-așteaptă să le joc.
Dracul le poate juca,
Că sunt multe ca iarbă,
Că-s negre tot ca noaptea
și urîte ca Ciumă!

Le au mulți copii, pe cari ii poartă în niște cărucioare trase de dânsele. Cosind cu *coasele*, ca și cum ar così pe câmp, *câniile* le simt și latră la ele (1).

Unul, care nu s'a lăsat să fie înțepat, a fost *Sf. Haralampie*. Când Ciuma s'a năpustit asupra lui, el a prins-o, a legat-o cu lanț greu și a început să o chinuie, punând tot odată stăpânire asupra ei, ca să nu înțepe pe oricine va vroi dânsa, ci numai pe cine va îngădui *Sf. Haralampie* (2).

De aici, mai toate povestirile despre Ciumă se leagă de numele acestui Sfânt.

Întâia povestire, care se aude prin Bucovina, are următoarea cuprindere:

„Zice că *Sf. Haralampie* mai toată viața lui pământească a petrecut-o în munci și chinuri grele, și mai ales la bătrânețe a avut el foarte multe și grele munci de suferit.

De aceea și Dumnezeu, văzând că e aşă de tare muncit, l-a chemat înaintea morții sale la sine și i-a spus să ceară cevă dela dânsul, ca răsplătă pentru cele ce le-a suferit în numele lui, și el, orice va cere, îi va da.

Sf. Haralampie însă i-a spus că el se va duce să întrebe mai întâiu pe oameni, și ce vor spune aceștia să ceară, aceea va cere.

Și s'a dus apoi la oameni și i-a întrebat pe aceștia ce să ceară? Si oamenii l-au rugat să ceară ca *Ciumă*, care ii potopia pe vremea aceea, să fie sub mâna și stăpânirea lui.

După aceea s'a întors *Sf. Haralampie* iarăș la Dumnezeu, și împărtășându-i cele ce i-au spus oamenii, a cerut ca să-i dea *Ciumă* pe mâna.

Dumnezeu nu s'a împotrivit, ci împlinindu-i dorința, îi dete Ciumă pe mâna.

Sf. Haralampie,—bucuria lui. Cum a văzut că Dumnezeu i-a dat putere asupra Ciumii, îndată a și pus mâna pe dânsa, a legat-o de grumaz cu un lanț de fier, și astfel legată în lanț, o ține el până în ziua de astăzi, și numai atunci când oamenii nu serbează ziua lui, o sloboade pe pământ.

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 156 v°—157.

(2) Cred. Rom. din com. Tepu, jud. Tecuci: *Sf. Haralambie* ține *Ciumile* de păr și le duce unde vrea dânsul.—Cf. Candrea, și a., *Graful nostru*, I, p. 272

„*Și Ciuma, care are aripi și o sabie lată în mână, cum se ve-de scăpată din lanțurile în care e înferecată, îndată aleargă la oamenii cei ce nu țin ziua de Sf. Haralampie, și pe toți ii omoară*“ (1).

A doua povestire nu se îndepărtează de cuprinsul celei de până aici:

„Dumnezeu a dat fiecărui Sfânt câte o putere oareșicare. Și precum a dat el tuturor Sfinților, aşă și *Sf. Haralampie*, care era dintru început săhastru, încă i-a dat putere, și anume peste *Ciumă*, zicându-i că îndată ce va vedeă că aceasta își face de cap, adică omoară prea mulți oameni, să n’o lase a-i omorî degeaba.

„*Și Sf. Haralampie, din ziua în care a căpătat puterea aceasta dela Dumnezeu, cum simțește că Ciuma voește să meargă la un om, care nu e cu nimic vinovat, ca să-i ieă zilele, îndată aleargă la dânsa, o prinde, o leagă cu lanțul de grumaz și apoi începe a o bate până ce se satură. După aceea, zicându-i să părăsească omul pe care voiă ea ca să-l omoare degeaba, și dă drumul.*

„*Și fiindcă Sf. Haralampie are o putere atât de mare asupra Ciumii, de aceea, numai cel ce păcătuește și supără prea mult pe acest Sfânt, moare de Ciumă. Toți ceilalți oameni însă, cari păzesc poruncile lui Dumnezeu și cinstesc ziua acestui Sfânt, sunt scuțiți de această boală primejdioasă și urită, căci Sf. Haralampie nici când n’o lasă să se apropie de dânsa*“ (2).

A treia povestire o avem din jud. Tecuci:

Sf. Haralampie a fost dintru început mocan la oi.

Intr'un rând a picat la zăcere, și era aproape să moară dacă nu venia pe acolo un doftor vestit, meșter în lecuirea tuturor felurilor de boli, care l-a lecuit și pe dânsul, și l-a făcut sănătos ca și mai înainte. Pentru aceasta, Haralampie i-a mulțumit din tot sufletul, și apoi, având inimă bună, și gânduri curate, l-a rugat pe doftor ca să-l primească și pe el la slujbă, ca să învețe

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 20—1.

(2) *Ibidem*, p. 21—2. — *Manuscriptul no. 453 al Academiei Române*, din 1816, este intitulat: „*Cinstitul Paraclis al Sfântului sfințitului mucenic Haralambie carele iaste foarte folositoriu și apărătoriu de înfricoșata boală a Ciumiſi]*“.

toate leacurile și meșteșugurile cu cari doftorul putea să gonească tot soiul de boale din trupurile oamenilor.

Și a slujit Haralambe trei ani la acel doftor, și a deprins toate chipurile de tămăduire, până când a ieșit și el doftor mare.

Și vestea i-a mers în toate părțile lumii, că veniau la dânsul cârduri după cârduri, bogați și săraci, dar mai ales oameni nevoiași, pentru a căror lecuire nu luă nici o plată.

Lumea folosită de pe urmele lui, văzându-l aşă de bun, l-a făcut Sfânt, și Sfânt a rămas până în zilele noastre.

Trăia Haralambe la casa lui, cu părinții, nevasta și copii săi, tare mulțumit pentru toate, când iaca, se pomenește cu *Ciuma* pe lume. Oamenii începură să moară cu droaia și aşă, în puțină vreme, se văză singur, singurel.

— Pe toți i-am putut scăpa dela moarte, — iși zise Haralambe, — și numai pe ai mei, nu. La ce să mai trăesc!

Și aşă, iși făcă socoteală să se ucidă singur; dar tocmai când voia să-și îndeplinească gândul lui, i se arăta Dumnezeu înainte și-i zise:

— Haralambe, hai cu mine!

Și l-a luat în cer.

Acolo l-a întrebat: peste ce să-l pună mai mare? Iar Sf. Haralambe i-a răspuns: să-i deie *Ciumile* pe samă.

— După voia ta fie! — a întărit Dumnezeu.

Și aşă au rămas Ciumile în sama Sfântului Haralambe.

De atunci Sf. Haralambe veșnic ține Ciumile de păr, că să nu-și mai facă de cap cum și-au făcut cu ai lui. Câte odată le scapă, și atunci Ciumile se răpad în lume ca lupii între oi. Deosebirea este numai că lupul omoară cât omoară și se duce, în vreme ce Ciuma iea de-a rândul, și pe bun și pe rău, până ba gă Sf. Haralambe de samă, și o strângă din nou din lume, îninhățind-o de păr! (1).

In sfârșit a patra povestire o avem din jud. Muscel:

„Se spune că într'o vreme, făcuse *Ciuma* atâta pustiire între oameni, că unul nu era să mai rămâie.

— Să ne rugăm, fraților, și lui *Sfântul Haralampie*; poate ne-o scăpa el! — zise un unchiaș.

— Să ne rugăm, dec! — răspunseră ceilalți.

(1) Culegere din com. Țepu, împărt. de fratele meu Vasile.

Și unde îngenunchia norodul întreg : mic, mare, Tânăr, bătrân, și se puseră pe mătăni și rugi fierbinți ! Iar după trei zile, iaca se pomenește c'un flăcău frumos și înalt ca bradul, că vine, și cum dă cu ochii de Ciumă,—o babă urâtă și rea de mama focului dând târcoale satului,—o și înhață de păr.

— Intră aici, *huștupină* bătrână !

Și o băgă într'o *nucă*.

— Păi, că să fac aici, Haralampie? — strigă baba, ieșind de ciudă.

— Ia, să te mai hodinești, surată, că destul ai mâncat la oameni !

Și a purtat Sf. Haralampie nuca în sân trei ani și șase luni. Atunci, după multe rugăciuni ale ei, i-a dat voie să iasă din nucă și să umble prin lume, dar să nu mânânce decât rădăcini.

— Pentru ce să mă canonesc așa, Haralampie ? Mai lasă-mă că mi-e dor de carne de om !

— Nu ; mai mânâncă și ce-ți dau, să mai slăbești !

Și trei ani împliniți, Ciuma nu roase decât rădăcini, de i se strepeziseră dinții în gură.

Apoi a mai canonit-o trei ani, dându-i voie să mânânce ghiindă de prin pădure, și încă alți trei ani, mânând pădure Tânără.

După ce-și isprăvî osânda, o leagă c'un lanț la marginea unei ape, și acolo stă legată și azi. Iar Haralampie sfântulețul o păzește. Și numai când vede că s'a înmulțit lumea și s'a făcut rea, îi dă drumul din lanț să mai dea câte o raită prin oameni.

D'aia să nu lucrezi la Sf. Haralampie, că-ți trimite Ciuma pe oase, și te-ai dus ! ” (1).

Pentru aceasta, prin biserici, icoanele ni-l arată pe Sf. Haralambie ținând Ciuma sub picioare (2).

Prin jud. R.-Sărat se spune că Sf. Haralambie a lăsat cu limbă de moarte că unde se va află o bucătică din trupul lui, locul acela va fi ferit de Ciumă.

(1) R.-Codin și Mihalache, *op. cit.*, p. 25.

(2) Astfel e în biserică Sf. Haralambie și Mina din Bârlad.

După unele credinți, *Sf. Gavriil* este acela care ține Ciuma de păr (1).

Prin jud. Muscel se crede că Ciuma are înfățișarea de abur, după cum reiesă din următoarea povestire:

„*Ciuma* asta e rea, foc! Mânia lui Dumnezeu, și pace! Nici Puternicul și cu Sfântu Petre n'au avut ce-i face!

Ci că într'o zi mergea pe drum Dumnezeu și cu Sf. Petre. Intr'un loc, văzând niște abur ieșind din pământ, se opriră în drum.

- Ce să fie! Ce să fie! — se întreabă Petre mirat.
- Petre, hai îndărăt!
- De ce, Doamne?
- Păi bine, tu nu vezi că aia e Ciuma?
- Eu nu cred; și *la vreme*, chiar de-ar fi Ciuma, de ce mi-ar fi trică?

— Dacă nu crezi, însige toiagul ici în pământ, — în locul de unde fumegă.

Il înfipseră și pe urmă, ei, ocolind pe altă cale, se duseră unde aveau de dus.

La întoarcere, pe seară, Dumnezeu zice:

— Hai Petre, pe colo, să vedem ce-a făcut toiagul!

Se duc. Da minune: găsesc *pe toiag nouă bube*.

— Vezi, Petre, dacă nu-ți spuneam eu să îngfigi bățul aici, toată lumea care ar fi trecut pe aici, ar fi murit. Bă se putea să fi murit și noi. Asta face *sodom* (2) mare'n lume; și n'are decât un leac, — cine i-l știe și p'ală!“ (3).

Se înțelege că dacă cuivă nu-i este dat să moară de Ciumă, nu moare, cu toate amenințările ei, — cum de altfel se va vedea în povestirea despre Holeră, Moarte, Ciumă și cioban. Cel ce trebuie însă luat, nu mai scapă.

Mai la vale dăm niște cântece bătrânești, cari ne arată cum *Ciumă*, — avem și numirea masculină de *Cium* sau *Ciuman*, — întâlnind pe un voinic, îl răpune, cu toate rugămintele lui.

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 391.

(2) Prăpăd, pustiire.

(3) R.-Codin și Mihalache, *op. cit.*, p. 20.

Foaie verde avrămeasă,
Pe ulița armenească
Este-o șatră țigănească.
Ciocănește, bocănește,
Ghiță calu-și potcovește,
De grea cale se gătește.
Ghiță calu-și potcovia,
Şeaua pe el că-și punea
Și pe şeă încălecă,
Soşeaua'n jos că plecă,
Cu *Ciumă* că se'ntâlnia
Și din gură că-i zicea :
— Buna ziua, Ciumă, fa !
— Mulțămesc, voiniculea !
— Ce te uiți, Ciumă, la mine ?

Varianta întâia :

Dragul mamei flăcăuaș,
Dragul mamei Vălenăș,
Nu te duce la Diiă (2),
Că venit, maică, *Ciumă*,
Și ți-a perit puicuță.
Şapoi, dragă, vai de mine.
M'oiu face și fără tine !
— Măcar, maică, de te-i face,
Să văd puica de mai zace !
— Dragul mamei, dar *Ciumă*
Nu știe ce-i dragosteă ;
Trimeasă-i de Dumnezeu,
Ca să iea și bun și rău !
Vălenăș nu ascultă,
El calul și-l potcovia,
Tare bine-l închingă,
Merinde'n dăsagi punea
Și pe el încălecă,
In grea cale purcedeă.
Foaie verde și-o laleă,
Când la Diiă ajungea,
Iaca și *Ciumă* sosiă,
Cu sacul și cu coasdă.
— Buna ziua, măi voinice !
— Ce cauți, babo, pe-aice ?

Ori vrei să mă ieai cu tine ?
Iar *Ciumă* îi răspundeă :
— Chiar aşă, voiniculea !
Io-s trimeas' de Dumnezeu,
Ca să-jă ieuă sufletul tău !
Iar Ghiță ei că-i zicea :
— Iea-ji calul și armele,
Numai lasă-mi zilele,
Că mi-s dragi fetițele,
Când le răsar tătele,
Tătele ca merele,
Miroș' ca gutuele !
— Nu-s cerute armele,
Ci-s cerute zilele ! (1).

— Io îs *Ciumă*, dragul meu,
Şi-s trimeas' de Dumnezeu,
Ca să strâng și bun și rău,
Să ieuă și sufletul tău !
— Mă rog ție, babă slabă,
Nu umblă aşă cu grabă,
Mai cu puțină zăbavă ;
Lasă-mă până'n Diiă,
Ca să-mi mai văd puicuță.
— Geaba te mai duci la Diiă,
Că'n Diiă-i numai pustia,
C'a rămas la zece case,
Tot o babă viermănoasă,
Şi aceea tot strig' aşă :
„Cum nu mai vine *Ciumă*,
Să-mi ridice viața mea !“
— Na-ți carboave și parale,
Nu-mi scurtă viața pe cale ;
Na-ți parale, irmilici,
Nu-mi scurtă viața pe-aici ;
Şi mai na și gălbenași,
Ai milă de Vălenăș !
Na-ți calul cu armele,
Cu toate merindele,
Cu toate podoabele,

(1) T. Pamfile, *Cântece de țară*, p. 35-6.

(2) *Dii*, Vidin.

Numai lasă-mi zilele.
 Că mi-s dragi copilele,
 – Nu-mi trebe paralele,
 Nici calul cu armele,
 Cu toate podoabele.
 De ți-a fost dragă viață,
 Ce-ai călcăt tu la Diiă?
 N'ai auzit că-i Ciuma?
 Iaca sacul și coasă.
 Eu sunt Ciuma, dragul meu,
 Trimisă de Dumnezeu,
 Ca să ieau și bun și rău,
 Să ieau bătrân și flăcău,
 Să ieau și sufletul tău!
 – Ia stai, Ciumo'n drumul tău,
 Ca să scriu de-un răvăsel,

Varianta a doua :

Dragul mamei, Vâlculea,
 Nu te duce la Hima,
 Că iar s'a scornit Ciuma!
 Vâlcu că nu ascultă,
 Calul că-și încălecă,
 Și spre Hima apucă,
 Când la jumătat' de cale,
 Iată și Ciumu'n cărare!
 – Buna ziua, Vâlcule!
 – Mulțumescu-ți, Ciumule,
 – Ce cați, Ciumule, pe-aici?
 – Cat voinici de sama ta,
 Ca să le scurtez viață;
 Și-s trimis de Dumnezeu,
 Ca să ieau și bun și rău,
 Să ieau și sufletul tău!
 Mări, Vâlcu, ce-mi zicea?

Varianta a treia :

Lată-i frunza bobului,
 Da-i mai lat'a plopului.
 Sus pe malul Oltului,
 La curțile Vâlcului,

Să-l trimit în satul meu,
 Să-l trimit la maică-mea,
 Să mă plângă săracă,
 Că i-a pierit nădejdea.
 Răvășelul că s'a scris,
 Vălenaș ochii a'nelhis,
 Da Ciuma, bat-o pustia,
 A plecat la baba'n Diiă.
 Pus-a sacul la spinare,
 Și coasa la subsioară,
 Și-a luat-o pe ponoară...
 Am cântat cântec deplin,
 C'am știut c'o să beau vin;
 Ia umpleți un păhăraș,
 Pomană lui Vălenaș! (1).

– Na-ți carboave și parale,
 Nu-mi scurtă viață'n cărare;
 Na-ți galbeni și irmilici,
 Nu-mi scurtă viață pe-aici;
 Na-ți calul și armele,
 Cu toate podoabele!
 Iară Ciulumul ce-mi zicea?
 – Nu ieau galbeni, nici parale,
 Nici calul cu armele,
 Cu toate podoabele,
 Că-s trimis de Dumnezeu,
 Ca să ieau sufletul tău!
 – Ia stați cărăuși pe cale,
 Și dați-mi-o călămare,
 Să-i fac maicai o scrisoare,
 Că nu mă ma'ntorc din cale! (2).

Dar Vâlcu, până trăiu,
 Cară de cară-și gătiă,
 La țara de jos porniă.
 Când a fost la calea mare,

(1) T. Pamfile, *Cântece de țară*, p. 36-7.

(2) *Ibidem*, p. 37.

Iaca și *Ciuma* (1) 'n cărare.
 Incepù a se rugare:
 — Mai *Ciumănaș*, moarte mare,
 Nu-mi scurtà zilele'n cale,
 Mai lasă-mă pușintel,
 Ca să-mi scriu un răvășel,
 Să-l trimit pe vânticel,
 Să-l trimit de-a dreptu-a acasă
 La cinstita Vâlculeasă,
 Să-și vândă moșile,
 Să-și mărite fetele.
 Eu moșii mi-am cumpărat,
 Intre Nistru și 'ntre Prut,
 C'acolo mi-i împărțit!

Vâlculeas' a auzit,
 Și colea s'a tânguit,
 Cosița și-a despletit,
 Și din gur' aşă zicea:
 — Ce mi-i bună casa mea,
 Cu arme și cu pistoale,
 Dacă nu-i Vâlcuț în ea?
 Ce mi-i bun aist grăjdut,
 Dacă nu-i într'ins' murguț?
 Ce mi-i bun aist pătuț,
 Dacă nu-i într'ins' Vâlcuț?
 Cel ce iubește și lasă,
 Dă-i, Doamne, pedeapsă'n casă! (2).

Aceste credinți despre Ciumă le au și alte popoare. *Sârbii* nu-i zic *Cuga* (*Ciumă*) ci *cumă* (*cumăträ*) (3). *Rușii* povestesc despre un țăran care a purtat Ciumă în spate prin toate satele și orașele, răspândind moartea prețutindeni. Când era să ajungă și la casa lui, s'a prăbușit cu Ciumă într'o apă (4). *Bizantinii* o înfățișau prin oameni negri ce sămănuau moartea din loc în loc, prin bărci de foc (5).

Pentru a fi feriți de Ciumă, oamenii serbează pe *Antonie cel mare* (17 Ianuarie), *Tănăsă de Ciumă* (18 Ianuarie) (6), *Eftimie cel Mare* (20 Ianuarie) (7), *Sf. Haralabie* (8), *Arhanghelul Ga-*

(1) Firește, explicația de sub text, — „Moartea”, — nu-i bună.

(2) *Ion Creangă*, II, p. 87—8. — Vezi și V. Alexandri, *Poezii populare*, ed. 1908, p. 25—6, după care Ciumă ieă un voinic, o fată și copii mărunți, fugând de babe.

(3) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 231.

(4) A. Lefèvre, *La Religion*, p. 443.—G. D. Teodorescu, *Poezii populare române*, p. 433—4.

(5) *Ibidem*.

(6) Candrea, Densușeanu și Speranță, *Graful nostru*, I, p. 269.—R. Codin și Mihalache, *op. cit.*, p. 20.

(7) R.-Codin și Mihalache, *op. cit.*, p. 20.

(8) V. Ursăcescu, *Monografia Comunii Nalbant*, Tulcea 1910, p. 41: „Din cauză că la venirea în sat, — a locuitorilor, în 1830, — au murit un număr de 16 creștini infectați de microbul ciumii adus de Turci în toamna aceluia an, s'a lăsat de protector al satului pe *Sf. Mucenic Haralambie*, al cărui hram se serbează la 10 Februarie”.

vriiil (1) și *Andreiu de iarnă* (2).

Prin jud. Muscel, ca leac împotriva Ciumii se scriu următoarele:

„Când mor într'o casă toți de Ciumă, vecinii dela nouă case din apropiere să sară cu mic, cu mare, să iea o *găină neagră* sau un *cocoș negru* cu ei, și să se urce cărd p'un deal, unde vor face nouă vetre cu nouă *focuri*. Apoi să ocolească vetrele de nouă ori, unul având găina tot în mână.

Dacă s'ar întâmplă să moară vreunul din ei, să nu se sparie. Să-l îngroape acolo, pe brânci, cu găină cu tot, iar ei să se urce pe alt deal, să facă alte vetre și să urmeze la fel, până n'o mai muri nici unul.

Numai aşa se va stinge Ciuma (3).

Bandinus la 22 Noembre 1646 vizitează satele de pe lângă graniță din vecinătatea Lucăseștilor și spune că a văzut cum „prea superstițioasa națiune română ridicase *priapos* la toate răspântiile drumurilor cu următoarea figură: țărani tăiaseră un stejar foarte mare, căruia meșterii îi dăduseră forma de față omenească, îi puseră picioare și mâini. Statua aceasta prestigioasă ținea în mâna dreaptă un sceptru, adică un arc întins cu două săgeți, în mâna stângă o lance care vibrând, părea că amenință cu lovitura.

Națiunea [română] cea ignorantă și crescută în superstițiiuni crede că cu acest meșteșug poate însăpmântă boala Ciumii care bântuiă la hotarele Transilvaniei, ca să nu se încerce de a atinge marginile Moldovei. Aceste figuri le-a văzut însuș, fiind de față. Pe lângă aceste, bărbați foarte demni de credință povestiră că într'o noapte obscură 10 fete bătrâne (în vrâstă), despuseate, alergară de mai multe ori împrejurul satelor, gesticulând cu săltături și jocuri cu cântece, cari aruncau din mâna bețe aprinse; acestora le ieșiau înainte 10 flăcăi tot despuseați, înarmați cu

(1) Cred. Rom. din jud. Brăila, împărt. de fratele meu Vasile: Sf. Gavriil ține Ciuma de păr.

(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 146.—Pentru procesiuni cu moaște și icoane sfinte, la molimi, cf. Miron Costin, III, p. 158 și Al. Lăpădatu, *Un mănușchiu de cercetări istorice*, București 1915, p. 23 și urm.

(3) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 20-1.

lănci sclipitoare, salutându-se în tăcere unii pe alții. Făcând-o aceasta, Românii cred că Ciuma nu se va atinge de oamenii goi, ci va avea rușine și va crăță pe acei de etate Tânără. Și nici era aceasta sfârșitul prostiilor, căci tot acei 10 goi într'o altă noapte traseră în acel loc un plug cu boi, brăzdând pământul împrejurul satelor, pe cari [flăcăi] tot pe atât de multe fete îi precedau, amestecându-și cântecele cu râsul. Locuitorii înarmați cu ghioage stăteau cu față întoarsă în spre Transilvania, la brazdă, ca să se lupte în contra Ciumii" (1).

Del Chiaro, dacă nu va fi confundând-o cu Holera,— și nu cred că o confundă, căci scrie despre Valahi că „chiamasi la Peste în lingura loro: *Ciuma*”,— povestește datina tămăduirii prin ajutorul cămeșii de isbândă, pe care vom întâlni-o și la Holeră, cu aceste cuvinte: „...spero non sarà dispiacevole a chi legge la curiosa cirimonia introdotta dalla superstizione allorchè entra il mal contagioso nella Valachia. Radunasi un numero determinato di donne, e queste nel termine di ventiquattro ore filano, tessono e cuciono una camicia di canape, e dipoi la bruciano nel mezzo di qualche cortile, ed in tal guisa credono che insieme con la camicia resti consumata la Peste” (2).

(1) V. A. Ureche, *Codicele Bandinus*, Analele Acad. Rom., Mem. secț. ist., XVI, p. 56—7.

(2) *Istoria delle moderne Rivoluzioni della Valachia*, Ed. Iorga, p. 45—6.— Fr. Müller, amestecă de asemenei, pentru Sași (*Basme din Transilvania*, București 1914, p. 54—5) Ciuna cu Holera. Sub titlul *Cămașa Ciumii*, vorbește de molina Holerii, stinsă prin îngroparea unei cămași.

H O L E R A.

Înfățișare. Holera nemiloasă și voinicul. Leacuri înpotriva Holerii.

Holera se arată în unele sate sub formă de femeie bărână și urită (1), având o secere în mâna, cu care „lovește drept în cap” (2).

Tot astfel cred și *Polonezii* (3).

„Intr'un sat, la casa unui gospodar, cam pe inserate, vara, când gospodarul pe prispă sta în jurul unei mese și ospătă cu totii casașii săi, sosește o babă despletită și urită, de nu mai era alta pe lume ca ea.

— Buna vremea! — zise uriciunea lumii către meseni; mâncăți în una, și pe mine nu mă poftiți să mbuc cevă.

— Ba poftim, mătușă, nu-ți fie cu supărare, — zise gospodina, — că mai avem de-ale gurii. Poftim și ospătează, că om găsi noi la casa noastră atâtă samă de bucate!

Baba se puse la masă, mânâncă bine, privi crunt pe toți mesenii și apoi se sculă. Drept mulțumită pentru oapăt, baba zise:

— Aflați, oameni buni, că eu îs *Holera*: am venit aici în satul vostru să secer toată suflarea. De voi, fiindcă nu m'ați *interit* dela masă, nu mă acolăsc. Fiți pe pace, că n'am să vă fac nimic. Băgați însă de samă, să nu vă fie frică, că de multe ori frica face mai mult rău omului ca mine.

Și sfârșind vorbele astea, se duse.

După vreo câteva zile, popa din sat nu mai avea stare: pe fiecare ceas cără câte șase-șapte oameni. Nici casa gospodarului unde ospătase slușenia de babă, nu scăpă de dijmă. Peste vreo lună, satul era pustiu și boala își luase catrafusele de acolo (4).

(1) Culegere din com. Tepu, jud. Tecuci.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 156 v°.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 9.

(4) *Şezătoarea*, II, p. 189–90.

Holera vine de seceră lumea mai ales când Dumnezeu vrea s'o pedepsească pentru multele ei fărădelegi (1). Aceasta se întâmplă mai ales după răsboie, când se ivesc pe cer semnele obișnuite cumpenilor mari, precum sunt *întunecimile de soare și de lună, cutremurile de pământ, prelingerea stelelor sau ivirea stelelor cu coadă.*

In cântecele bătrânești o găsim ridicând, fără nici o milă, zilele drumețiilor, întocmai cum am văzut că face și *Ciuma*.

In cele ce urmează dăm un astfel de cântec, compus, se poate, după subiectul popular al altui cântec, în care aflăm și legenda buruienii ghimoase numită *holeră* (2):

Jos pe malul Prutului,
La casele Vâlcului,
Vâlcu bea, se vesel este,
Cu trei fete se 'ndrăgește,
De *Holeră* nici gândește.
Maică-sa grija-i duceă
Si cu lacrimi ii ziceă :
— Dragul mamei, Vâlcule,
Mândrule, voinicule,
Tu tot bei și vesel este,
De *Holeră* nici gândește ;
Lasă-mi-te de beție
Si de dalba veselie,
Că Holera-i chiar la Prut,
Si chiar dincoace-a trecut !
Vâlcul ei se supuneă,
Patru boi la car puneă
Si pe cal încălecă,
Drumul la vale-apucă ;
Apucă'n călătorie,
Să facă negustorie.
Când la cotul Prutului,
Prin mijlocul câmpului,
El zăriă, mări, zăriă,

O cloștată ce râdeă,
O cloștată 'nveninată,
Cu pielea pe trup uscată
Si cu părul despletit,
Tot cu șerpi împletecit.
Ea din loc în loc săriă,
Spini în urmă-i răsăriă,
Iarba câmpului ardeă,
Si oamenii morți cădeă.
— Cale bune, măi drumeș,
Unde mergi aşă sumeț ?
— Cale 'ntoarsă, cloanță, fa,
Unde-alergi curând aşă ?
— Merg la casa Vâlcului,
De pe malul Prutului,
Ca să-i ridic zilele,
Să mă duc cu dânsеле !
— Alei, iazmă călătoare,
Boala rea s'ucigătoare !
Na-ți calul și armele,
De-mi lungeste zilele,
Să-mi mai văd copilele,
Că-mi sunt dragi ca soarele.
Na-ți și carul, na-ți și boi,

(1) *Şezătoarea*, II. p. 189: „S'a înmulțit lumea peste măsură și s'a răit de tot; de aceea ne cercă Dumnezeu cu boale. Abieluță ieșe băiatul în lume și eșiret și rău de n'are margene. Da bine face Cel-de-sus de mai trimite pedeapsă, că doar s'or mai pocăi de rele.

(2) Z. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român*, București 1906, p. 121: *Holeră, cătină, cholera, cornuță, drăcila, ghimpe, lipici, pălămidă, scaiu-rusesc, scăete muscălesc, spin muscălesc, Xanthium spinosum*, L.

Numai te du dela noi !
 – Nu vreau arme omenești,
 Că eu am armă drăcești.
 Am trei coase nevăzute,
 Cu ciocan de foc bătute,
 Una pentru cei voinici,
 Una pentru copii mici,
 Una pentru fete mari,
 Și nevaste cu ștergari.
 Nu vreau nici carul cu boi,
 Ci vă vreau pe toți pe voi,
 Să vă umflu zilele,
 Să mă duc cu dânsenele !

Vâlcul, biet, se oțără,
 Holera la el săriă,
 Oasele și le'ntindeă,
 Și pe Vâlcu-l cuprindea.
 Gură pe gură puneă,
 Buze pe buze lipia,
 Zilele i le sorbiă.
 Apoi cloanța iar râdeă,
 Cu zilele purcedeă
 Și voinicul mort cădeă,
 Jos la cotul Prutului,
 În mijlocul câmpului ! (1).

Prin jud. Dorohoïu se zice că seara să nu se vorbească în casă despre *câni* și despre *mâță*, căci Holera, când aude de câni și de mâță, vine la casă. Mai cu seamă să nu se amuže cânii, căci atunci vine Holera la vreme de noapte, bocănește la fereastă și la ușă, și dimineața se vor afla morți în casă din cei ce dormiau acolo (2).

Impotriva Holerii, poporul cunoaște mai multe leacuri.

Unul se aseamănă cu cel de Ciumă, ce ni-l descrie Del Chiaro. Iată-l aşa cum se cunoaște prin jud. Constanța, prin gura unui țăran.

„Mai înainte vreme, când umblă Holera pe pământ, ca să scăpă de ea, iaca ce făcea: Se apucă o femeie, luă cânepă, o torceă, o năvădiă, o țeseă și făcea o cămașă din astă cânepă, care o punea într'un par la marginea satului. Când venia Holera la satul nostru, dacă găsiă cămașa la marginea satului, o luă și pleacă. Altfel nu scăpam de ea.

Intr'un sat, dacă a văzut că nu mai scapă de holeră, oamenii au luat un băiat voinic, i-au făcut o groapă în pământ, adâncă cât el, și strâmtă, aşa, ca să poată sta un om în picioare. Au luat apoi băiatul, l-au pus în groapa și au pus pământ peste el, de viu, și el a murit acolo.

Așa a scăpat satul de Holeră“ (3).

(1) V. Alexandri, *Poezii populare*, p. 27. – Variantă în G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare române*, p. 443–7.

(2) Cred. Rom. din com. Vlăsinești, jud. Dorohoïu, împărt. de d-l D. Furtună.

(3) Candrea, Densușeanu și Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 379.

Prin jud. Dolj, cămașa care se folosește împotriva Holerii poartă numele de *cămașa de isbândă*, și datina este următoarea:

„Femeile dintr'un sat bântuit de holeră, se strâng într'un număr îndestulător într'o casă. Toate încep să toarcă fuiocare mici de cânepă, tort trebuior și îndestulător pentru o cămașă. Apoi urzesc și năvădesc trecând prin spătă și ieș tot tortul lucrat de ele. Il pun în războiu și țese pânză.

Pânza o iau de pe sul și croesc o cămașă. Altele coase cât mai repede acea cămașă numită *cămașa de isbândă*.

Când e gata cămașa, se duc doi-trei oameni în drum sau într'un loc mai larg din mijlocul sau marginea satului. Lumea vine după ei și pe când unul ține cămașa strânsă spre guler, toți copiii, bărbății și femeile, trec prin ea, ca să scape de holeră.

Cămașa trebuie toarsă, țesută și cusută într'o singură zi” (1).

Tot prin jud. Dolj oamenii caută prin sat doi *boi negri* fătași Sâmbăta de aceeași vacă, – adică să fie frați, – se înjugă la o Tânjală și într'o Sâmbătă, doi sau trei săteni dau ocol cu ei satului bântuit de Holeră, cu credință că astfel făcând, Holera fugă din sat în alte părți (2).

Prin jud. Suceava se socotesc între leacuri *rachiul*, *chiperiul*, *sarea*, fricțiunile cu *oțet*, *mușdeiul* sau *usturoiul* întreg, rachiu cu *camforă* și altele, pe lângă nestrămutata credință în Dumnezeu (3).

(1) Ion Creangă, III, p. 310–1.

(2) Ibidem, p. 311.

(3) Șezătoarea, II, p. 190. – Alte leacuri în Gr. Grigoriu-Rigo, op. cit., I p. 86–7.

MOARTEA

Înfățișări. Moartea închisă în sac. Chemarea Morții și dulceața vieții. Dumnezeu hotărăște ca Moartea să nu se mai vadă. Oamenii nu mai cunosc ziua răposării. Pregătirea pentru trecerea din viață. Vestitorii Morții: slăbirea puților, vâjăirea urechilor, căderea dinților. Moartea ieșește. Păharul Morții. Boala, ajutorul Morții. Moartea vicelană. Banii, cursa Morții. Moartea atotputernică. Sf. Haralambie cărmuitorul Morții. Mocanul la sălașul Morții. Mocanul, Holera, Ciuma și Moartea. Miia Morții. Șgărcitul îngăduit.

Moartea, pe cari unii o numesc prin confuzie *Samodiva*, *Sila Samodiva* sau *Salea Samodiva* (1), este duhul nevăzut care ieșește din omul în „ceasul morții”, când îl este scris omului bătrân ori Tânăr, bogat ori sărac, mulțumit ori nemulțumit în viață, ca să-și ieșe rămas bun dela această lume trecătoare și să meargă pe „lumea cealaltă”, după voia lui Dumnezeu. Aceasta se întâmplă numai atunci când curmarea vieții nu face Ciuma sau Holera singurile boli pe cari, mai ales, poporul le personifică (2).

Moartea se arată bolnavilor sub chipul unei boale hâde și urite, numai ciolane, cu ochii duși în fundul capului, cu dinții mari, cu degetele lungi și subțiri, având în mâna o coasă (3).

Dacă se zice despre cei ce se înbolnăvesc greu, că i-a atins Moartea cu aripa, trebuie să credem că Moartea are și *aripi*.

După unele credință, Moartea este una din cele trei *Ursitoare* și anume cea care taie firul tors de cea de-a doua, din furca ținută în mâni de întâia.

Mai demult Moartea se vedea; lucrul acesta, însă aduceă mare neajuns, căci lumea era întotdeauna înfricoșată, când ea trecea.

Adeseori chiar oamenii o prindeau și astfel Moartea avea de

(1) Ionescu și Daniil, *Descântece din Romanați*, II, p. 195.

(2) Bugiel, *op. cit.*, p. 9–10; vorbind despre demonologia poloneză, spune că la popoarele primitive, toate bolile fiind personificate, Moartea are un rost cu totul șters.

(3) *Şezătoarea*, III, p. 113.

suferit tot soiul de neajunsuri, din cari, Creangă ne împărtășește următoarele în povestea lui Ivan Turbincă, ce aveă putere să își pună în sacul lui pe oricine.

După ce pune în turbincă pe Moarte, cu porunca : „pașol, Vidma, na turbinca“, o face să mânânce trei ani numai pădure bătrână,—când Dumnezeu îi hărăzise să ucidă trei ani numai oameni bătrâni; apoi trei ani numai pădure Tânără și alți trei ani de zile numai vlăstari fragezi, răchițică, smicele, nucile și altele de felul acestora, că zicea biată Moarte:

— „Turbinca, mânca-o-ar focul s'o mânânce!—Nu știu ce să mai zic și despre Dumnezeu ca să nu greșesc. Pe seamne c'a ajuns și el în mintea copiilor, Doamne, iartă-mă, de i-a dat lui Ivan cel nebun atâtă putere asupra mea. Bine mi-ar părea să-l văd și pe Dumnezeu într'o zi, cât e de mare și puternic, în turbinca lui Ivan; ori de nu, măcar pe Sfântul Petrea; numai atunci mi-ar crede ei mie“.

După toate aceste suferințe, Dumnezeu se milostivește și hotărăște ca și Ivan să moară, iar Moartea să rămâie slobodă. Deci Ivan își face sicriul și aşteaptă :

— „Ei, Ivane, gata ești ?

— Gata!—răspunse el zâmbind.

— Dacă ești gata, hai. Așeaze-te mai repede în raclă, că n'am vreme de pierdut. Poate mă aşteaptă și alții să le dău răvaș de drum.

— Atunci Ivan se pune în raclă cu fața în jos !

— Nu aşă, Ivane!—zise Moartea.

— Dar cum ?

— Pune-te cum trebuie să șeadă mortul.

Ivan se pune într'o râlă și lasă picioarele spânzurate afară.

— Dar bine, Ivane, una-i vorba, alta-i treaba ; mult ai să mă ţii ? Pune-te, măi frate, bine, cum se pune!

Ivan atunci se întoarce iar cu fața în jos, cu capul bălălău într'o parte și iar cu picioarele afară.

— A...ra...ca de mine și de mine! Dar nici atâtă lucru nu știi ? Se vede că numai de blăstămășii ai fost bun în lumea asta. Ia fugi de-acolo, să-ți arăt eu, nebunule ce ești !

Ivan atunci iesă din raclă și stă în picioare umilit. Iară Moartea având bunătatea a dăscăli pe Ivan, se pune în raclă cu fața în sus cu picioarele întinse, cu mâinile pe piept, cu ochii închisi, zicând:

— Iacă aşă, Ivane, să te aşezi!

Ivan atunci nu pierde vremea și face tranc.... capacul deasupra, încuie lăcata și cu toată rugămintea Morții, umflă racla în spate și se duce de-i dă drumul pe o apă mare, curgătoare”.

Tot astfel cred și *Ucrainenii* și povestesc că un soldat ar fi făcut la fel cu Ivan Turbinca (1).

La nevoie, unii oameni, mai ales cei bătrâni, o chemau, și Moartea venia, dar de multeori, când o vedeau aşă de înfricosată, nu știau cum să scape de dânsa. În această privință iată o poveste:

Eră odată o babă bătrână-bătrână, slabă și sfrijită, că pe semne îi eră și Morții scârbă să se mai anine de dânsa. Si baba aceea avea un fecior ajuns și el om aproape bătrân, dar tot rumân și voinic la trup. Il chemă Luca.

Intr'un rând, nu știi cum se face că baba eră tare năcăjită, și în năcazul ei, începù să se vaite și să strige:

— Of, Moarte! Moarte! Muritu-ți-ar fi fost numele și călcatura! Of, vino și mă iea, că m'am săturat de viață, și mai multe nu!

Și de-odată vede baba ușa deschizându-se și intrând la dânsa prea cinstitul chip al Morții, cu coasa pe spinare

-- Iată-mă-s; am venit, că m'ai chemat!

Iar baba, însământată, îl răspunse blajin :

— Hei, Moarte, Moarte, mă ierte Dumnezeu că te osteniști atâtă cale până la mine. Ce să faci c'ò rogojină de babă ca mine, cum mă vezi? Mai bine

Du-te la Luca,
Că-i crapă buca ! (2).

Iată acum o variantă musceleană glumeață.

„Eră pe-aici o mătușă, bătrână-bătrână de nouăzeci și nouă de ani, și avea doi feciori, Luca și Ispas. Mătușa, încârligată și abia ducându-și trupul de mulțimea anilor și-a nevoilor, se tot rugă lui Dumnezeu:

— Doamne, mi-o fi destul! De ce nu mai vine Moartea aceea să mă iea?

Ori:

(1) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 424.

(2) Culegere din com. Tepu, jud. Tecuci. *Buca* e obrazul, — gata să crăpe omului gras.

— Oh. Moarte, unde ești de zăbovești atâta, de nu vii să-mi scurtezi ale zile?

Cei doi feciori, tot auzind-o, aduc într'o zi, acolo pe coș, unde sta baba de se prăjiă la foc, o dihanie urită,—bufniță ori ciuhurez, ce-o fi fost,—și care se uită aşă sperios la biata babă.

— U, mamă! Ce e aia de se uită aşă la mine? — zise baba speriată și fugind în colo dela foc.

— Ce să fie mamă! E Moartea! N'ai chemat-o dumniata dătatea ori? Iaca, acum a venit și vrea să te gătești și să te duci și tu după ea!

Când a auzit aşă, a început baba să tremure, să plângă și să se roage:

— Moarte, Moarte, mă rog, lasa-mă! Nu mă luă pe mine, că sunt o nevoiașă:

Iea pe Luca
Că-i crapă buca,
Ori pe Ispas,
Că e mai gras! (1).

O altă variantă, de-asemenei glumeață, se încheie cu următoarea rugămițe făcută de babă, Morții,—o bufniță prinsă de fiul său în clopotniță:

— Moarte, nu mă mai mâncă pe mine, că-s o slăbătură:

Mânâncă pe Irimia,
Că-i spânzură bărbia! (2).

Tot astfel se cunoaște pretutindeni povestirea bătrânlui ce se întorcea dela pădure cu sarcina de găteje uscate în spate, care își chemă Moartea, dar căreia, la sosire, ca și'n fabula lui La Fontaine, îi spuse că a strigat-o ca să-i ajute să-și pună lemnale bine pe umăr:

O variantă ne vorbește de-o babă.

„Eră odată o femeie, și ajunsese la adânci bătrânețe. Ba slăbiciunea, ba boala, ba supărările și năcazurile [o făcuseră că] bătrâna ajunsese de-și rugă mereu Moartea. Zi și noapte vorbia singură și zicea oftând:

(1) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 124.

(2) I. Adam, *Pe lângă vatră*, București 1900, p. 129–31.

— Of, Doamne! Cât am să mă mai chinuesc! De-ar veni Moartea mai degrabă să mă ieă!

Intr'o zi ea strângă [lemn] de foc în pădure. Făcuse o sarcină bunicică de hreșcuri (1),—uscături. Dă să ridice,—nu putea. E greu să fii sărac, d'apoi încă și bătrân!

— Of, Moarte, Moarte! Da nu mai vii? De ce mă lași să mă chinuesc atâta? Vino odată!—zice baba.

Moartea, la spate, face:

— Iată-mă-s! Am venit. Ce vrei cu mine?

Bătrâna se întoarce, vede pe „mama—bătrâna“ cu coasă în spire, mai gândește ce gândește, și răspunde:

— Nu, nu, draga mea... Te-am chemat să-mi ridici sarcina astă în spinare, că tare-i grea!

Moartea s'a dus. Iar biata babă și-a târât cum a putut sarcina de lemn până acasă, tot șoptind pe drum:

— Hei, Doamne!

Cine moare,
Noroc are;
Cin' trăește,
Pătimește! (2).

A trebuit o întâmplare ca Dumnezeu să hotărască mersul nevăzut al Morții, fapt ce-l găsim în următoarea povestire care se aude prin jud. Tutova:

„Se sculă mocanul disdedimineață, își aruncă gluga pe spate și porni cu oițele dinapoi.

Și ajunge într'o poiană. Da poiana astă frumoasă-frumoasă! Și cântau păsări de tot soiul, cari de cari cu glasurile mai dulioase și mai armonioase. Oile mocanului se împrăștiaseră după păscut, iar mocanul, cât mi ți-i de lung, se tolăni pe-o coastă, își dădu căciula pe ceafă și începù și el cu fluierul lui de trestie o doină, măi tată, de întrecù toate păsările. Cântă mocanul, știi, coleă, că acù eră și timpul. Grijă de nevastă și copii n'avea; de voinic,—cât un urs; oila,—frumoase,—să tot trăești, să nu mai mori!

— Ei, unde-i Moartea acù, să se lupte cu mine!—zise mocanul, și-și urmă doina înainte.

(1) În text : hreșturi, — se pare că greșit.

(2) *Neamul românesc pentru popor*, VII, p. 51—2.

— Iacătă-mă-s,— zise Moartea, înfățișându-se înaintea lui. Și mocanul, cum cântă, tresărî de odată și înmărmurî când o văză chiar lângă el.

— Ai venit? — mai întrebă ciobanul, lungind vorba.

— Venit, venit,—zise repede *Moartea care luase chip de babă*; și hai mai iăpejor, că mi-i degrabă!

— Ți-i degrabă? — zise mocanul dârdâind de frică și căutându-și de vorbă.

— Hai, hai, leapă-lă-ți gluga și închină-te, să-ți mai iert din păcate, de ai gust, că trebuie să-ți taiu gâtul!

Și cu repegiunea unui fulger, își și scoase sabia din teacă.

Mocanul înlemnî, dar nu știu cum,—și-i fulgeră o șiretenie prin minte, că, cum văză sabia, zise:

— Ha! Da bună *sabie!* Taie? Ian dă-o s'o văd și eu, să-mi mai aduc aminte de pe când făceam miliție!

Baba,—Moartea,—i-o dete, fără multă zăbavă, că nici nu se uită la ei; eră cu gândul cine știe unde! Cine știe pe cine avea de gând să mai doboare în ziua aceea!

Mocanul luă sabia frumos, se uită la ea, o scoase și-o mai trase de vreo două-trei ori cu amânarul, apoi neluând nici într-o samă pe babă, o puse liniștit în glugă și-și căută de cântat înainte.

Și când băgă baba de samă, răcni odată, de se cutremură pădurea. Și mocanul par că nici n'auziă. El cântă mereu din fluier. *De căt,* crăpă de ciudă hârca! Și unde nu-mi începù a țupăi pe lângă mocan, ca să-i dea sabia, căci fără ea, n'avea nici o putere.

Și nu, și nu,—să-i dea sabia!

Ti-ai găsit! Mocanul nici că voiă s'o mai asculte, mai ales când băgă de samă că fără sabie, n'are nici o putere.

Baba îl necăjiă mereu, da el tot îi arăta brâul, [ca și cum i-ar fi zis:] „pe semine vrei să te spânzur?“.

Dacă văză și văză că nu-i de chip, nici nu mai așteptă, și-o tulă de fugă la Dumnezeu. Ii sfârâiau picioarele ca la nagăt...

Ruptă ca vai de ea,—că de câte nu se agățase ea până acolo!—cu ochii roșii de ciudă, *ci*:

— Doamne, Doamne, iată cum și iată cum, că un obraznic de mocan..., —în sfârșit, îi spuse ea toată pățania, lui moș Dumne-

zeu, care stătea liniștit în tron și tot făcea cu capul în semn de înțelegere.

După ce găti baba de spus, Dumnezeu chemă de grabă pe Arhanghelul Mihail și-i poruncă că numai decât să fie aici cu obraznicul acela de mocan.

Arhanghelul, de poruncă; nu trecu nici un minut, și se și arăta cu mocanul de păr înaintea lui Dumnezeu.

— D-apoi, bine, măi mocane! — zise Dumnezeu; cum de te apucași să strici tu rostul babii, s'o ții în drum, ba încă să-i ieai și sabia? Hai?

Și poruncă Dumnezeu lui Mihail să-i scoare creierii, — nu altă cevă.

Mocanul o sfeclose! Tot făcând din mâni ca să-l mai lasă, *ci*:

— Doamne, mă rog, lăsați-mă, să vă spuiu și eu cevă: N-am vrut să fac nici un rău sfintiei voastre, ci Doamne, tot stând colo cu oile, și gândindu-mă, am văzut că Moartea prea se întrece cu șaga. Umblă pe drumul mare cu sabia scoasă afară de o văd toți oamenii, de stau sărmanii totdeauna cu frica în sân. „Că iacă, cine știe, s'o abate la mine!“ Altul: „Ba la mine!“ „Ba la mine!“ Ba încă s'o vezi, când se face horă de Paști și de Crăciun, și când flăcăii și fetele joacă, de! ca la o zi de veselie, hai, *popuc!* și Moartea, se amestecă printre oameni, printre flăcăi, și te miri cum îi zice cineva cevă, că i-a retezat capul! De, Doamne. Dreptate-i asta?

Da moș Dumnezeu stătu în tron și se tot uită pe furis la mocan, netezându-și barba. Văzu că mocanul are dreptate.

Și urmă mocanul:

— Și cum vă spusei, Doamne, ar fi nimerit ca Moartea să fie nevăzută și să nu deie în oameni cu sabia, tăindu-le gâtul, de face atâtea vărsări de sânge!

— Ai dreptate, măi mocane, — făcă Dumnezeu liniștit. Și poruncă numai decât ca babii să-i se facă o săbiuță mititică — mititică, și baba nici să se zărească! Și când i-o fi dat cuivă să moară, ea să vâre sabia încetîșor într'însul și să-l taie cu săbiuța pe dinăuntru.

Și, iaca, de atunci Moartea nu se vede. Ea cu săbiuța ei mică, de tot, te taie pe dinăuntru, și tu nici gândești, poate, de Moarte,

„Si pe mocan îl făcù Dumnezeu sfânt. Si de atunci, nimeni n'a mai văzut Moartea“ (1).

Tot astfel se crede că mai înainte oamenii știau chiar și ziua când trebuieă ca Moartea să le curme vieața:

„In dragostea lui cea mare pentru om, Dumnezeu datu-i-a la început carte cuprinzând izvodul tuturor celor bune de știință pentru vieața lui. In cartea aceea i se spunea tot ce era spre bucuria părintelui ceresc cum și ce era spre mânia lui, și între altele, i se spunea și ceasul sfârșitului lui din lume, ca să-și grijească sufletul din vreme, prin pocăință.

Dar după o curgere de ani, cunoscându-și omul ziua cea de Moarte, se dădù la lene, și duceă lipsă, ca tot el, pe urmă, ca un nesocotit să cârtească împotriva lui Dumnezeu.

Și văzând Domnul atâtă rău pe pământ, scoborî odată din cer și trase la un om. Dar chipul Celui-prea-înalt era de moșneag bătrân, aşă că omul nostru nu l-a cunoscut cine-i:

— Ce mai faceți, oameni buni? — zise Dumnezeu.

— Ia, greu, moșule! Dumitale ți-a dat Prea-sfântul mai mare veleat, și ai trăit mai mult, și ai muncit, și ai cu ce trăi la bătrânețe; dar de mine-i rău. Iată, peste patru zile voi murî! De doi ani întregi, nici cămașă n'am văzut pe trupul meu, nici cu mâncare îndestulătoare, și nici cu băutură bună nu m'am potolit!

— Dar gard la casă de ce nu ți-ai făcut, și în grădină, de ce nu ți-ai sămănat legume, ca să ai?

— Păi, știind c'am să mor în curândă vreme, credeam că voi putea trăi și mai aşă!

— Da'n câmp, făcut-ai arătură?

— N'am făcut, că de făceam, trebuieă să strâng pâne mai multă decât îmi trebuieă și rămânându-mi după moarte, Dumnezeu mi-ar fi dat grea osândă pentru gâlceava feciorilor mei dela împărțirea rodului!

Și tot aşă se văită și găsiă pricini omul cel fără cămașă pe el, iar Dumnezeu îi luă din minte ziua sfârșitului de veci, — lui și tuturor oamenilor din vremea aceea“ (2).

De atunci, omul trebuie să fie totdeauna cu grijă despre sfâr-

(1) *Ion Creangă*, III, p. 145–7.

(2) T. Pamfile, *Firișoare de aur*, p. 17–9.

șirea în cinste și'n ușurarea de păcate a vieții sale, căci numai astfel Moartea cea dureroasă va fi isgonită, adică, numai astfel se va putea pregăti adevărata *vieță*; și atunci, omul trebuie să strige creștinește:

Fig. 3. Dărâmarea Morții și a Diavolului.

Bucură-te prea sfântă cruce, arma cea dumnezăească,
Steaua și slava, coroana cea frumoasă și împărătească;

Bucură-te cinstițul schiptru al împăratului Hristos Iisus,
 Ce ne-ai făcut pre noi moșteanî în Ierusalimul cel de sus ;
 Bucură-te puternică cruce, drugul cel de ne urmat,
 Carele porțile cele de durere ale iadului le-au sfărâmat ;
 Bucură-te cetate și biserică sfântă și însuflețită,
 Ce ne-ai îndreptat pre noi la legea cea nouă și sfînțită ;
 Bucură-te cruce, rodul vieții și al traiului,
 Cheia cu care ne-ai deschis nouă ușile raiului ;
Bucură-te sabia cea de foc, ce pre Moarte o ai dărâmat,
 Si pre Diavolul cumplit în iad l-aî sfărâmat ! (1).

Vai de cel pe care Moartea nu-l găsește pregătit ! Iată ce spune una din nenumăratele urații cari însoțesc cântecele de stea ale Crăciunului :

Grăit-a Domnul
 S'asculte tot omul :
 Să ascultați fără price,
 Să ascultați ce v'oiu zice :
 Grâindu-vă cu blândețe,
 Lasăți inimii să 'nvețe,
 Că tot omul de sub soare,
 Când ii vine vremea, moare.
Moartea este'n lume mare:
 Pe niemeni prieten n'are ;
 De bogat nu se sășete,
 De bătrân n'are rușine,
 La cei tineri încă vine.
 Numai la împărați merge mai cu silă,
 Că împărații și cu craii
 Fac cetățile cu anii
 Si 'ncă tot mai zăbovesc
 Pân'ce zidurile 'ntăresc;
 Că fac ziduri groase,
 Cu turnuri frumoase,
 Cu porțile ferecate,
 Cu lanțuri de fier legate.

Când ei bea
 Si' veseliă,
 Atunci Moartea mi-i găsiă.
 Si-l luă din colțul luminat,
 Si-l trântiă fără viață'n pat ;
 Si-l luă desus, dela vânt,
 Si-l trântiă mort în pământ.
 Si el vrea să se mai ridice,
 Dar nimica nu mai zice :
 Pîrcede ca un om străin,
 Avuțile-i rămân.
 Să nu socotiți că frații și surorile
 v'or trăi,
 Sărindare v'or plăti, —
 Că frații și surorile atâta s'or învrajbi,
 Până la groapă te-or porni.
 Unii te-or scoate din casă,
 Alții s'or sfâdi la masă ;
 Si te-or duce la mormânt ;
 Si te-astupă că pământ ;
 Iarbă verde'n creștet și-crește
 Si nimic nu folosește ! (2).

(1) Versuri dintr'o cărticică veche, cu iconițe, împărt. de d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea. Textul întreg s'a publicat în *Cuvântul adevărului*, VII, no. 16 (Craiova 1908). D-l Mateescu atribue cărticica lui Ghenadie Cozianul (c. 1720). Cf. *Calendarul Revistei «Ion Creangă» pe anul 1912*, p. 103—5.—O iconiță s'a dat și în T. Pamfile, *Diavolul înbrăjbitor al lumii*, p. 7.

(2) Aceasta și altele, în T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 143—6.

Iată și îndemnul unui îndrăgostit :

Frunzuliță mărăcine,
Poartă-te, mândruțo, bine,
Că nu știi când *Moartea* vine
Și te iea de lângă mine.
Nu te'ntreabă: gata ești,

Și te iea cum te găsești.
Frunzuliță foaie lată,
Ad'o mână și mă iartă,
Că ți-oiu fi greșit vreodata! (1).

Și iată că aşă se și întâmplă :

Foaie verde și-o mătasă,
Anică frumoasă,
Pe cea vale 'ntunecoasă
Vine *Moartea* fioroasă
Cu cuțite și cu coasă,
Să-ți iea sufletul din oase.
— Mă rog, *Moarte*, mă mai lăsa,
Că nu mi-i bărbatu-acasă!

Și s'a dus pe deal la coasă!
— Anicuță, nu se poate,
Că bărbatu-to-i departe
Și eu nu te-aștept, că-s *Moarte*!...
— Na-ți *Moarte*, carul cu boi,
Mă mai lasă până Joi...
— Ba, nici până mai de-apoi,
C'așă scrie'n cărti la noi! (2).

Cu toate acestea, *Moartea* își are *vestitorii* săi :

„O dată,—de atunci a trecut timp cam mult,—mergea pe o potecă un *uriaș*. Fără veste îl ieși înainte un necunoscut strigându-i :

— Stăi pe loc! Un pas să nu mai faci?

— Cum, — zise uriașul, — un pitic ca tine cutează să mă opreasă în drum? Cine ești tu de te încumeți a vorbi cu atâtă îndrăsneală?

— Eu sunt *Moartea*, — răspunse necunoscutul. Mie, nimeni nu mi se împotrivește; chiar și tu trebuie să te supui!

Uriașul, nici una, nici două, luă la trânteală *Moartea*, și fiindcă ea se tot opinia să scape din mâinile lui, îi dete odată un pumn atât de sdravăn, că o lăsa lungită lângă un gard.

După câtvă vreme, venindu-și puțin în fire, începù a se văză cără amarnic.

— Ce-o să mă fac eu acumă? — se jeliă *Moartea*. Oamenii n'o să mai moară și pământul n'o să-i mai încapă. Vai de zilele mele!

Tot jelindu-se aşă, iacă trece pe acolo un *flăcău* cu flori la pălărie, trăgând din frunză o doină, de îngheță apele.

Văzând pe necunoscut zăcând mai mult mort, i se făcù milă,

(1) Impărt. de d-l Gr. F. Sfrânciog.

(2) *Ion Creangă*, IV, p. 55. — Variantă cu sfârșit indecent în P. Trache (P. Danilescu), *Din mărăcini*, Craiova, p. 107.

se apropiă de el, îl ridică pe picioare, i dete să bea puțină apă din vălceaua din apropiere și nu se mișcă de lângă dânsul, până ce nu-și venî în puteri.

— Dar știi tu pe cine ai ajutat? — întrebă de odată necunoscutul. Știi tu pe cine ai pus în picioare?

— Ba, — răspunse flăcăul; datina noastră e să facem bine la oricine, fără a-l întrebă de neam sau de credință. Nu te cunosc, și de aceea, nici nu vreau să te cunosc.

— Eu sunt Moartea, — zise necunoscutul. Eu nu crut pe nimeni, și nici cu tine nu pot să fac altfel. Cu toate acestea, ca să vezi că și eu știu să fiu recunoscătoare, îți făgăduesc că nu te voi lăua fără veste, ci-ți voi trimite mai întâi pe vestitorii mei, ca să-ți spună să te pregătești pentru călătoria cea lungă.

— Foarte bine, — răspunse milosul Tânăr; e un câștig și acesta. Cel puțin până atunci, să nu-ți mai port de grijă!

Și puindu-și pălăria pe-o ureche, pleacă în drumu-i, cântând.

Fiindcă avea avere și era Tânăr, o duceă numai în chefuri și petreceri, nepurtând grija de ziua de mâni. Dar tinereța și sănătatea țin numai până la un timp. Durerile și beteșugurile nu întârziară să-i vie. Totuș el zicea:

— Nu voiu muri, căci Moartea mi-a făgăduit să-mi trimită pe vestitorii săi cari încă n'au sosit!

După ce se mai întremă, în loc să judece mai sănătos la vizitor, în loc să-și curățe sufletul de păcate, se apucă să facă tot ceeace făcuse: chef la toartă și veselie!

Cum toate au un sfârșit, într'una din zile, pe când era la o petrecere cu mai mulți prieteni, Tânărul de odinioară se pomeni că-l bate cineva pe spate, și nu mică îi fu mirarea când văzut Moartea.

— Vino după mine! Iea-ți rămas bun dela lume, căci ceasul tău a sunat!

— Cum, — zise flăcăul de demult, unchiașul de acum; aşa te știi tu de vorbă? Nu mi-ai făgăduit că înainte de a veni tu, ai să-mi trimiți vestitorii tăi?

— Taci! — se răstă Moartea. Nu ți-am trimis unul câte unul? An, nu ți-au slăbit *puterile*? N'ai avut *amețeli* la cap? Nu ți-au vâjăit *urechile*? N'ai simțit junghiuri și dureri prin *oase*? *Dinții* nu te-au durut și ți-au căzut? *Părul* nu ți-a albit? Vederea *ochilor* nu ți s'a intunecat?

Ne mai având ce să răspundă, moșneagul cu pricina și-a plecat capul și a mers după Moarte!“ (1).

Fig. 4. ...Moartea mi-au sosit și Dracul m'au năpădit... ¶

Când Moartea vine la om, fără a se arăta, firește, acesta se înfioră, – are un tremur: semn că i s'a uitat Moartea în ochi (2),

(1) Revista *Prietenul nostru*, II, p. 185–7.

(2) Gorovei, *Credință*, p. 193.–Cred. Rom. din com. Zorleni, judec. Tutova, în part. de d-l T. Popovici.

Alte ori găsește la căpătâiu, după unele credință, pe Inger, — *Ingerul păzitor* sau *Arhanghelul Mihail*, — sau pe *Diavol*, gata de a luă sufletul omului și de a-l duce în raiu sau în iad, după faptele celui căruea Moartea îi ridică vieață. Si vai de cel ce zice:

Iată Moartea mi-au sosit
Și Dracul m'au năpădit!
Unde să fug și să scap,
Că păcatele mi-au ajuns la cap!
N'am de unde să mă învăț,
Umblu călare pre băță,
Ca un copil în mâni fiind sfârlează,
Cu ochii legați, să nu cază... (1).

Moartea ieă sufletul oamenilor în mai multe feluri:
Pe unii îi gâtuie, cum spune o gâcitoare a Morții:

Am un iepuraș
Cu urechile de caș;
Eu vreau să i le mânânc,
Ea mă apucă de gât! (2).

În această împrejurare, „darea sufletului”, — agonia, — este fioroasă, căci între Moarte și muritor se încinge o luptă groaznică.

Pe alții, Moartea îi taie cu *coasa*, — căci Moartea cosește, — sau cu *secerea*, — Moartea *seceră*. De aceea, prin unele părți este datină ca după trei zile dela înmormântare, să se văruiească odaia în care a răposat cineva, ca să nu rămână pe pereți, chiar și nevăzut, săngele care a țisnit din om, atunci când Moartea l-a înțepat (3).

Acesta se întâmplă și atunci, când Moartea trage în om cu *săgeata*, — Moarte *săgetează* (4) sau *însăgetează*, — sau când îl *înjun-*

(1) Cărticica cu iconițe pomenită.

(2) N. Păsculescu, *Literatura populară română*, p. 90.

(3) *Şezătoarea*, III, p. 114. — Ion Creangă, V, p. 178: „In cele trei zile după ingroparea mortului se grijește prin case și se văruiește, că Moartea, când vine și ieă sufletul omului, el se luptă cu ea, și haina, dacă vede că nu-l poate dovedi, îi taie capul cu coasa, de țâșnește săngele pe pereți. Si de aceea se grijește casa și se chiamă preotul să facă aghiasmă ca s'o sfîntească, că prin grijire și văruit, se acopere stropii de sânge din casă, iar cu aghiasmă se sfîntește casa ca din nou“.

(4) Marian, *Inmormântarea*, p. 7:

Mai femeie, draga mea,
Draga mea, iubita mea,
Cucu'n spate mi-a cântat,
Si Moartea m'a săgetat!

ghe cu jungherul, — un fel de cuțit nevăzut, ca și celelalte unelte tăioase ale Morții.

Acestea se întâmplă „la vremee cuvenită”, când „scrie în carte vieții” muritorului, dar și în clipe neprielnice, pe care omul trebuie să le știe, și de cari trebuie să să ferească. Astfel Moartea paște pe cel ce iesă noaptea afară în timpul cântatului *cocoșilor* (3).

Altora, Moartea le dă să soarbă din păhar, — *păharul morții*, — o băutură amară și otrăvitoare. „Când se arată omului, ea-l poate să bea dintr'un pahar o băutură amară, cum e focul. De gustă omul, zilele i s-au sfârșit. De nu gustă cu voie, îl face de nevoie să guste din păhar. Atunci sufletul se deslipește de trup, iesă din om ca un fum albastru și îndată fugă pe pustiu” (2).

Cu privire la păharul morții, iată o povestire moldovenească:

„Acu, ci-că eră odată într'un sat un bogătaș care avea moșie, și de câte ori se află la munca câmpului între oameni și auziă vorba despre Moarte, săriă tanțoș de colo și spunea la lume:

— Eu, măi oameni buni, nu știu eu de ce vă prostiți aşă de rău și vă temeti aşă de tare de Moarte! De-ar fi s'o întâlnesc eu în carne și oase, rău aş mai stâlc-o!

Cum se brodă o treabă, că nu mult după spusa lui, într'o bună zi, pe când se plimbă moșierul prin lanul lui de grâu, iacă se întâlnește cu o femeie care tot rătăciă prin grâu, pălindu-l la pământ.

Boierul, cum o văză, prinde a sbieră la dânsa, să iasă din grâu că o stâlcșește în bătaie.

Iar femeia îi zise:

- Am auzit că vrei să mă cunoști; de aceea am venit.
- Dar cine ești tu, obraznico, de vorbești aşă?
- Eu sunt Moartea în carne și oase, aşă cum doriai să mă întâlnești!
- Tu ești Moartea? Ei bine, stăi să-ți arăt eu ție, că-ți prea bați joc de oamenii cei fricoși!

Când vru boierul să-i dea una, Moartea, numai cât s'a oțărît la dânsul, și îndată a și venit de-a rostogolul boierul, și a căzut mort la pământ.

(1) Cred. Rom. din com. Vrata, jud. Mehedinți, împărt. de d-l Od. Apostol.

(2) *Şezătoarea*, V, p. 113—4.

După moartea boerului, moșia a rămas fără stăpân, căci el nu avea nici un soiu de neamuri, din care pricină, și boierul a pus în acolo unde a murit, neavând cine să se îngrijească de dânsul.

Mai apoi, după o îndelungată vreme, pe când *Isus Hristos* și cu *Sfântul Petru* umblau pe pământ, și având drumul pe acea moșie, s'au oprit în locul unde murise bogătașul, despre care ni-i vorba. Si Domnul Hristos îl întrebă pe Sf. Petru:

- Știi tu, Petre, cine zace mort în locul acesta?
- Tu știi, Doamne, — răspunde Sf. Petru.
- Aici, — zise Isus, — este mort stăpânul moșiei acesteia, și pe care aş voi să-l aduc la viață.
- Chiar bine ai face, Doamne, să-l înviezi, căci e păcat de așa moșie să stea părăginită!

Atunci Isus îl strigă pe nume. Si a și ieșit mortul în carne și oase în fața Mântuitorului, care i-a spus că l-a chemat ca să mai trăiască pe fața pământului, pentru a-și mai vedeă de moșie.

— Mulțumescu-ți, Doamne, de bunătatea ce arăți pentru mine, — zise moșierul, cunoscând cu cine are de-a face, — dar, rogu-te, lasă-mă să-mi urmez odihna aici, unde mă aflu, pentru că *tare mă îngrozesc când gândesc că va trebui să mai beau încă odată paharul morții!* Sunt treizeci de ani de când m'am mutat din lumea pământească, și credeți-mă, că nici acum n'a ieșit amărăciunea din oasele mele. Așa de amar fuse paharul ce l-am înghițit la moartea mea!“ (1).

Une ori oamenii cari trebuie să moară, nu se dau, și atunci, Moartea trebuie să alerge la ajutorul *bolilor* cari vor doborig pe cei îndărătnici. În această privință iată ce ne spune o povestire:

„Ci-că *Moartea* nu se încumetă să dea piept, să răpuie un om voinic. Si când se tot căină ea că e slabă, iată că se întâlnește cu *Frigurile*. Iși dau binețe, ca prietene ce erau și *Frigurile* întrebă pe Moarte de ce este așa de amărîtă. Le spuse ea, Moartea, tărășenia, iar *Frigurile* ii ziseră:

- Să vii să-l iezi după o săptămână; și-l punem noi bine!
- Si *Frigurile* s'au ținut de vorbă și calea Morții a fost ușurată“ (2).

(1) Ion Creangă, V, 111–2.

(2) G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 241.

Alte ori Moartea umblă cu alte înșelăciuni:

„O dată Moartea a plecat cu un om la drum. Ea, cum să facă să-l înșele, să-i iea sufletul? A mers pe drum, a mers să [se] ducă la Dumnezeu în cer, și le-a venit sete. A dat la o fântână să bea apă. A scos omul apă și a băut Moartea. Când să bea omul, Moartea i-a zis să sufle gunoaiele din apă, să nu-i dea în gură.

Când a suflat omul, Moartea i-a luat sufletul. Trupul i-a căzut jos, acolo, iar cu sufletul s'a dus la Dumnezeu în cer.

Dumnezeu a întrebat-o că de unde a luat sufletul aşă neprietenit, și a trimis-o să-l ducă îndărăt, de unde l-a luat.

Când a ajuns la fântână, la trup, Moartea i-a arătat sufletului trupul, să intre acolo, că de acolo l-a luat.

Sufletul a zis că n'a ieșit de acolo; n'a vrut să mai intre în trup, și s'a dus iar la Dumnezeu” (1).

Pentru Țara Hațegului, povestirea aceasta are următorul cuprins:

„A venit odată Moartea la un om și i-a poruncit să meargă cu ea în cea lume. Omului i-a părut tare rău de lumea asta și s'a rugat de Moarte să nu-i iea sufletul, ori să nu-l ducă *baș* (2) acum, că ar vrea să mai trăiască.

Moartea l-a lăsat, dar peste un an a venit și a zis către om:

— No! vino, că acum nu te mai las!

Omul s'a rugat cât a știut el, dar tot n'a folosit nimic, că Moartea l-a dus cu sila pe o cale prin niște păduri.

Bietul om se tot plângă și se văieră că acu-și pierde sufletul. Apoi se uită la mâinile lui, la picioarele lui, la capul lui, și zicea:

— Sărac trupul meu, cât te-am hărănit și te-am spălat și te-am îmbrăcat, și acum o să pieri!

Apoi se gândi la sufletul lui, și nu credeă că dacă o ieși din trup, să mai poată trăi, și de aceea eră el supărat, și n'ar fi vrut să moară nici decât.

Și ajunse el și Moartea la o apă mare, la un tău. Acì omul se rugă de Moarte să-l lase să bea încă mai odată în lume apă. Moartea îl lasă, dar când se plecă omul cu gura la apă, cum eră

(1) Șt. St. Tuțescu, *Taina ăluia*, p. 35.

(2) Chiar.

el pus în două picioare și două mâni, Moartea îl atinsè cu mâna și ii luă sufletul. Trupul lui căzù cu nasul în mocirlă, ca un dărab de lemn.

S'a întâmplat de tot acel suflet peste un an a venit cu Dumnezeu pe la apa aceea. Acum erau pe celălalt țărmure, și Dumnezeu bine vedeà că trupul sufletului cu care umblă pe aici, e dincolo, pe țărmure. Intrebă dară Dumnezeu:

— Da știi tu ce e dincolo?

Iară sufletul zise:

— Zău, Doamne, nu cunosc ce să fie acolo; văd numai că e mortăciune urită. O! cum pute! Să mergem de aici!

Dumnezeu trecù cu sufletul dincolo de apă, unde eră mortăciunea. Aci, aşà sete cuprinse sufletul, cât se rugă lui Dumnezeu să-l lase să bea apă. Dar cât de tare se spăriè când văzù că mortăciunea aceea e trupul lui din *haia* lume (de pe pământ).

Dumnezeu zise:

— Bagă-te aici în trupul ăla!

Dar sufletul plângéa și se rugă de Dumnezeu să nu-l bage iară în spurcăciunea aia de trup. Dumnezeu ii ascultă rugăciunea. Atunci zise sufletul:

— Nerodul de mine, cât am fost eu de prost, că nu vream să mă scoată din acest trup. O, cît e de urit! Si cât îs eu acum de slobod!“ (1).

Tot acest lucru ni-l arată și următoarea povestire, în care Moartea se preface într'o grămadă de bani, ca dela dânsa să se omoare doi însi:

„Moartea, obosită de mult lucru, a ajuns odată în Valea-reă și s'a așezat ca să se odihnească sus, în coastă, de-asupra fântânii. Ca să doarmă mai bine, și-a făcut un pat verde de mărăcini și scaëti, se așeză pe el și puse capul pe un mușuroiu de cărtiță.

Bun loc găsise cotoroanța! Umbră și apă rece. Dar nu apucă bine să atipească, și de pe drum vine spre fântână un român voinic, cântând căt ii luă gura. Ea săltă numaidecât capul, se ridică în picioare și privià pe român.

Românul, după ce băù apă rece, se apucă să se spele pe ochi, aşă, fără nici o grijă, și fără să bage de samă că Moartea e de

(1) Densușeanu, *Graiul din Tara Hațegului*, p. 244–5.

asupra capului său. Când să se șteargă pe ochi, el vede Moartea stând dreaptă în picioare și uitându-se spre el. Repede își împărți el mintea în patru, se închină de zor și o croi la fugă spre pădure, lăsându-și căciula la izvor.

Să-l fi văzut cum fugiă, săracul, de nu i se mai vedea picioarele! Par că eră titirez. Fugiă românul de frica Morții, fără să știe că Moartea, dacă vrea, îl găsiă ori unde. Dar ea a fost bună de data asta, s'a uitat doar la el și l-a lăsat să-și vadă de drum. Apoi s'a întins iar pe patul ei de spini, căutând să doarmă și ea.

Dar românașul! Voinic, voinic eră, dar eră cuminte băiatul. Știă el că cu Moartea și cu Dracul, să nu te apuci. De aia o croise aşă repede în pădure. Acum, el fugiă mereu, fără să se mai uite îndărăt,—așă groază băgase Moartea în el. La o cotitură îl opresc însă doi oameni voinici, cu puștile la spinare șiarmați până în dinți, cu pistoale și cuțite. Erau doi hoți, mai răi decât Moartea, căci ei nu iertau pe nimeni. Vai de mama creștinului ce cădeă în mâna lor!

- Ce cauți pe aici, băiete?
- Nenișorilor, nu mă mai opriți, că m'ajunge Moartea!
- Ce, ești nebun?
- Ba nu-s de loc nebun; e lucru adevarat. Văzuiu Moarte a de-asupra Fântânii-reci; sta în coastă și se strâmbă la mine.

Și le povestî el toată istoria apoi.

- Hai, bre, de ne-o arată și nouă,—îi ziseră hoții.
- Nici mort nu mă mai întorc acolo!—le răspunse românașul; și o croi iar la fugă.

De geaba îl strigă hoții, că el se depărta mai adânc în pădure, ca un iepure scăpat dela ogar.

- Hai să mergem noi acolo,—își ziseră tâlharii. Ce e aia *Moarte*? Moartea nu se vede; nebunul ăsta, cine știe ce-a vrut să ne spue!

Și hoții o luară încetinel pe potecă spre Valea-rea, locul de întâlnire al tuturor haiducilor. Binișor, binișor, ajunseră la Fântâna-rece, unde găsiră căciula românului.

Moartea din coastă i-a zărit de departe. Până a nu ajunge ei la fântână, ea își luă coasa dintr'un gorun, și o ascunse în măracini, iar ea se prefăcă în bani de aramă. Pe patul ei răsărira ca din pământ numai *sgripțuri* roșii de bani turcești. Dar bani,

nu glumă: grămezi strânse cu lopata. Prin mărăcini mai erau încă risipiți câțivă bani, cari scăpiau de-ți luau ochii.

Hoții, dela fântână, suiră în deal, la poiana de lângă gorun, și aci, — ce poți zice, — găsiră *comoara* de bani. Pe patul, unde dormise Moartea, era o grămadă mare.

— Iată, mă, norocul nostru, — zise un hoț. Băiatul ăla trebuia să fi fost nebun!

— Noroc, da nu glumă, vere! Așă sumedenie de bani, n'am mai văzut, — și răspunse celalt hoț.

Hoții strânseră banii degrabă, făcură o grămadă cât porcoiu de fân, și apoi o împărțiră pe din două. Căciula românlui, găsită la fântână, o luară drept ocă și măsurară cu ea.

— Acum, să bem cevă, vere, — zise hoțul cel mai mare; noroc fără adălmăș nu merge. Du-te tu la cărciuma din Poieni și adă de acolo două sticle de basamac; dar bagă de samă: spune cărciumarului să mai toarne o țără de spirt din clondir, să-l facă tare, căci am să mă îmbăt la noapte. Măi, da nu uită: spune-i că-i sucesc gâtul dacă nu mi-o da rachiul tare.

— Bine, am să mă duc, — răspunse celalt hoț, — dar cevă mai pe inserat, nu acum.

— Să pleci chiar acum; așă vreau eu: vreau să beau mai repede. Nu-ți fie frică. Acum avem și bani! Pe toată potera o înșeli cu bani, chiar de ar fi să te prindă. Dacă îți pare rău, dau banii dela mine!

Hoțul cel mai Tânăr, auzind așă vorbe, se sculă și plecă cu tăgărța plină de bani, spre cărciuma din Poieni. În urma lui, celalt hoț strigă:

— Mă găsești în deal la Copacul-lupului!

Pe drum, spre cărciumă, hoțul se gândi mult la banii hoțului din pădure.

— Hoț e el ca și mine, dar el a luat bani mai mulți; n'a împărțit drept.

Planul de a-i răpi banii, îl munci mult. La cărciumă ajuns odată, întrebă pe cărciumar de *rachiul tare* și de *sorecie*.

— Dar ce să faci cu *sorecioaica*? — îl întrebă cărciumarul.

— Imi trebuie pentru leac, — i-a răspuns hoțul; am făcut niște lighioane pe trup, și trebuie să mă curăț. Peste puțin timp cărciumarul umplu două sticle cu rachiul tare

și le duse acolo unde îl așteptă hoțul. Tot atunci îi dete și un fișic cu şorecie pisată mărunt, cu care el trebuiă să-și omoare tovarășul.

— Nu-l pot omorî cu bâta, dar cu otrava îi fac de cap. Am mai omorât eu câțiva ca el.

Gustă puțin rachiu și vârî în sticlă şorecie.

— Asta e sticla lui; are să-i vie bine, dacă va bea!

Hoțul cel bătrân din pădure, își făcuse și el planul lui. Tovarășului trimis la cărciumă, socotîa că i-ar fi dat prea mulți bani.

— Dar nu e nimic, — își zicea el; am să mi-i ieau îndărăt. Când s'o întoarce, am să-i trimit din deal un glonte în cap.

Și aşă făcù. Hoțul mai Tânăr suia dealul la Copacul-lupului. Prin intuneric, — căci în optase bine, — luleaua de tutun ce ținea în gură arăta hoțului bătrân capul ce hotărîse să sdrobească.

— Unde ești mă? — strigă hoțul de jos.

— Aici, aici, — îi răspunse cel de sus. Mai șezi puțin, să viu eu la tine.

Cu pușca la ochi, el se apropiă puțin câte puțin de hoțul ce venia în cărciumă.

Cândarma de foc răsună în Valea-rea, poc! un hoț căzù în poteca ce ducea la Copacul-lupului. Hoțul cel bătrân coborî din deal și-l găsi în potecă cu capul sdrobit.

Alături, dăsagii cu sticlele de rachiu și cu banii tovarășului fură cea din urmă pradă ce mai putù adună. Băù cu putere dintr'o sticla, ca omul care a muncit toată ziua. Peste puțin însă, stomacul începù să-l ardă. Pielea de pe trup îl ustură grozav, capul și tâmpilele îi svârniau cu putere. Își rupse hainele, se lovî de copaci, până ce focul din stomac îl cuprinse și-l pironî pe loc. În cele din urmă, obosit și zăpăcit, cu mânilor pe stomac, muri și el tot în potecă, puțin mai departe de locul unde adormise celalt hoț.

Ei, fără să știe, muriă otrăvit cu şorecie; nimerise tocmai sticla ce i se pregătise din vreme.

Moartea se făcù singură la loc. Din bani își făcù iar trup de oase, cum era la început, cu cap, cu picioare și mâni. Luă sticiele cu rachiu tare, le vârsă peste trupurile hoților, și luându-și apoi coasa, plecă mai departe.

De rândul ăsta, ea lucrașe destul de bine și de frumos!“ (1).

Această povestire olteană se aude și prin jud. Neamț.

„Se povestește că într-o pădure, trei pădurari, cum marcau ei copacii, iaca văd un călugăr sihastru, fugind cât putea printre copaci, împleticindu-se de crângi și gâfâind de oboseală. Si atunci pădurarii îl opresc și-l întreabă:

- Ce fugi, părinte, ca un smintit?
- Fug de *Moarte*, — zice el.
- Cum, fugi de Moarte? Unde-i Moartea?
- Iaca colă, în urmă, la un copac.
- Hai cu noi și ne-o arată, — zic pădurarii; noi nu ne temem de dânsa; o tăiem cu toporul.
- Duceți-vă, tăieți-o, faceți ce știți, dar eu nu merg!
- Bun; nu mergi? Da de frică nu știi?

Și aşă, luându-l cu sila, cu vai-nevoie se duce și le arată *o movilă de bani*, pusă de demult, cine știe de cine, în gaura unui copac, care cu timpul, făcându-se tot mai scorburos, a făcut ca banii să cadă grămadă, jos. Și... călugărul, bucurios că a scăpat nechelșănit, o tulește iar la fugă nebună spre schit.

— Măi, da prost călugăr! — zice unul din pădurari. Mare ți-i minunea! Aici este o grămadă de bani, și el, sireacul, zice că-i Moartea! Sălbatec călugăr și năuc! Zău, bre! Ți-a mai dat ochii să vezi o lighioaie de om aşă, până acă? Sireaca Moarte, unde a fi ea amă!

— Da ce mai la deal, la vale! Ce să mai judecăm pe călugăr! — adaugă altul. De amă, iaca, nu ne mai trebuie slujbă, că vezi, cine știe a cui bogătie a intrat în mâinile noastre!

— Hai să beim cevă, că toată ziua am muncit și cu țără de băutură nu ne-am udat gura! — zice al treilea.

Și atunci, ieă unul un galben și pleacă în sat după rachiul. Dar Diavolul, hei! știe ce face, ce lucrează!

Unul din cei doi rămași cu împărțeala banilor, își dă cu gândul că mai bine ar fi să împartă amândoi banii, și când va sosi celalt, să-l împuște, — și pace!

— Gață! — zice al doilea.

S'au înțeles minunat. Dar Diavolul umblă pe la urechile tutu-

(1) Ion Creangă, III, p. 238–40.

ror,—că și cel dus în sat făurește un gând rău. Mergând după băutura Incornoratului, și își zise:

— Măi, da oare de ce n'ăș luă eu toți banii? Adicătelea de ce nu m'ăș îmbogăți numai eu? Mai bine cumpăr și niște otravă, o amestec cu rachiu și apoi, eu, cum nu prea beau, tovarășii o să mă credă, și aşă n'are să le pară rău că n'oiu gustă de loc. Și apoi, umple-ți traista de aur și argint, măi Costache. Du-te acasă, mânâncă și bea ce poftești, și te plimbă toată ziua.

Așă! Iaca vine cu rachiul și-l dă celorlalți. După ce aceia primesc ulciorul, întind puștile spre el. Gata! Omul cade scăldat în sânge; apoi, îl ieau în grabă și-l îngroapă într'o văgăună, ca pe un câne.

Și amu, ce grija aveau decât a ulciorului cu rachiul, că doar banii nu fugeau; aveau când să-i împărțească, ziceau ei.

S'au pus pe cinste, și cum au gustat din băutura ucigătoare au și căzut, sbătându-se ca peștii în vârșă. N'au mai avut când să împărțească banii.

Și iacă aşă, poate, când își dădeau sufletul, s'or fi gândind la călugărul pustnic, care fugiă de Moarte, și de care ei râdeau cu atâta poftă!“ (1).

In afara de acestea, subiectul, fără a mai pomeni numele Morții, îl aflăm și în alte povestiri (2).

Mai de mult, se spune că Moartea lucră după socotință și poftă ei, fără a da nimănui socoteala:

„Zice că pe timpul acela, când trăia Sf. Haralampie, era mânia lui Dumnezeu ce facea Moartea. Cosiă cu coasa ei cea ascuțită mai pe toți oamenii din lume.

Văzând dela un timp Dumnezeu că Moartea își face de cap, că ea ieă cu mult mai multe suflete de om decât i-a fost dela început porunca să ieă, a mânat pe Sf. Haralampie s'o prindă și să n'o lase mai mult a face ceea ce-i place.

Sf. Haralampie, supus și ascultător ca totdeauna, s'a dus, și făcând ce va fi făcut, a pus mâna pe moarte, a legat-o bine cu un lanț de fier, și astfel legată, o ține și o poartă el până în ziua de azi, neslobozind-o nici când din mâna, căci cum ar slobozi-o,

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 181–3.

(2) *Calendarul revistei «Ion Creangă» pe anul 1912*, p. 133–5.—*Neamul românesc pentru popor*, VI, p. 707–9.

îndată ar così cu coasa sa, pe care o poartă totdeauna la sine, pe toți oamenii, ci el o sloboade numai atunci când îi spune Dumnezeu, și numai la acei oameni pe cari îi voește Dumnezeu, sau cari, prin purtarea lor cea rea, îl supără din cale afară, atât pe Dumnezeu, cât și pe dânsul.

Omul acela însă, care nu-l supără prea tare pe Dumnezeu, precum și pe Sf. Haralampie, trăește cu mult mai mult decât ceilalți oameni, pentru că Sf. Haralampie îi încunjură cu Moartea” (1).

O dată a luat sufletul unui fin al lui Dumnezeu:

“A avut Dumnezeu un fin și-i era frică de Moarte. El a făcut un tron de piatră și s'a băgat acolo, să nu-l găsească Moartea. Ii duceă nevastă de mâncare acolo, când și când.

Moartea, ce numai i-a miroosit și l-a găsit. S'a dus la el, zicând că e Dumnezeu și a strigat:

— Mă, fine; mă! Ia ieși afară!

El a descuiaț ușa și a ieșit. *Samodiva* l-a luat și peici i-a fost drumul; s'a dus la Dumnezeu în cer cu el.

Dumnezeu l-a cunoscut că e finul său:

— Ce, aoleo, ăsta e finu-meu!

— Nu știu, că abia îl scoseiu, — zice *Samodiva*; era încurcat într'o piatră în pământ!

A mânănat-o să-i aducă sufletul îndărăt. Si i-a fost frică să mai vie!” (2).

Astfel, supusă poruncitor lui Dumnezeu sau Sf. Haralambe (3),

Moartea a lui Dumnezeu,
Culege și bun, și rău,

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 22.

(2) Șt. St. Tuțescu, *Taina ăluia*, p. 68.

(3) *Şezătoarea*, III, p. 114: „De nimeni n'are frică Moartea ca de Sf. Haralampie. El e mai marele ei și acolo unde Sfântul îi poruncește să nu se ducă, ea-l ascultă, căci vai și amar de ea, de nu face pe voia Sfântului. Când Moartea nu ascultă de el, Sfântul o pune la pedeapsă și o calcă în picioare. Moartea nu vine fără pricină la om; chiar și cei ce se înneță și se spânzură, cum și cei ce mor grabnic, încă trebuie să fi avut vreo pricină, ca să le vie Moartea căci,

Nuntă fără minciună,
și moarte fără pricină,
nu se poate”.

necruțând pe nimeni, nenăpuștuind pe nimeni. Când câte odată omul crede că Moartea l-a cercat și totuș nu moare, să se știe că nu Moartea l-a încolțit. „Când are omul zile, nu moare”, chiar dacă Moartea îi dă târcoale:

„Un mocan,—spune o povestire,—își avea turmele la munte sus... Și nu-i mergea de loc bine mocanului cu oi, că azi îi pieră un miel,—și nici urmă de hoți,—mâni îi pieră o oaie,—și nici urmă de lup,—poimâni i se îmbolnăviau zece și muriau până seara, și pricina nu era chip s'o afle.

Intr-o zi, stăteau el aşă, ostenit și îngândurat lângă târlă, și aude fâș-fâș, fâș-fâș printre frunzele pădurii. Și sălbăticină nu era, pentru că fiarele nu au aşă de mare îndrăsneală, și nici mers de om nu era, pentru că poteca nu era pe acolo. Tânărul tocmai, iată crăngile bradului că se dau înlături și chipul cel urât al *Morții* iesă la lumină.

Eu, Moartea n'am văzut-o, dar îmi închipuiu că-i numai os, și atâta, cu coasa în spinare, și atâta.

Și Moartea, tăcută, sare repede gardul țarcului, la oi, apucă un miel și intră cu dânsul în pădure.

Mocanui, ca ori și care om în locul lui. Întâiu, rămâne de lemn, iar mai pe urmă, socotind că-i tot una pentru dânsul, în săracia lui cea lucie, își ieă inima în dinți, și pas cu pas după Moarte.

Mergea Moartea, mergea și el după dânsa încet; o croiă Moartea cumva la fugă, sbură și mocanul după dânsa. Și hai-hai, hai-hai, ajung și ei, aşă, pe la miezul nopții, într-o gură de prăpastie.

Moartea stă o clipă pe mal, se uită înapoi, își face vânt și sare în gura prăpastiei; mocanul stă și el o clipă, se uită în jos, își face vânt și sare și el în gura prăpastiei.

Și ajung amândoi la fund. Moartea era teafără, pentru că era fără moarte, și mocanul, viu, nevătămat, pentru că nu-i sta scris să moară în prăpastie.

Și de-acolo, altă fugăreală prin fundurile prăpastioase ale intunericului, până când Moartea isbește cu oasele mânios în lespede de piatră și intră înlăuntru. Mocanul pune umărul, se umflă în piept, înțepenește picioarele, și când a icnit odată, stana de piatră s'a dat peste cap, și bietul necăjit se pomenește în sălașul *Morții*.

...Sălașul Morții din fundul pământului este întunecos și rece, și numai peretele de către sfînțit e plin cu felurite lumânări și candele. Acestea-s *viețile oamenilor pământeni*. Cele de aur și argint sunt ale fericitorilor; cele de coajă de brad sunt ale săracilor; cele necurate sunt ale necuraților; cele pline sunt ale celor cu viață îndelungată, iar cele deșerte arată sfârșitul celor ale căroru sunt.

Se apropie mocanul și le petrece din ochi pe rând, le numără pe țări și sate și tocmai într'un târziu găsește și candela lui, tăinuită într'un colț. Se uită și vede că-i plină, se întoarce și strigă Moartea, și Moartea vine pe dată. Ii poruncește mocanul să curre, și Moartea face după poruncă; se întoarce mocanul către Moarte și-i arată pumnul, și Moartea începă să tremure. Iar când a 'nhățat-o de furca pieptului și-a trântit-o de două ori în pământ, Moartea a rămas în genunchi și s'a rugat mocanului să ierte. I-a dat apoi mielul înapoi, i-a dat galbeni ca să-și răscumpere atâția ani de neajunsuri, i-a sărutat poala saricii și vârful opincii, și mocanul a ieșit din sălaș, a sburat afară din prăpaștie și de acolo în muntele cu oițele lui.

De atunci, măhnire n'a mai avut, pagube n'a mai îndurat, și toate i-au mers în plin" (1).

Alte ori Moartea, în aceste împrejurări, se vede însotită de Ciumă și Holeră:

"Eră pe vremea când... umblă pe păcătosul ista de pământ și Holeră și Moarte și Ciumă și toate.

Iată că într'o zi de primăzără se întâlnesc pe la miezul nopții într'un țintirim, Moartea, Ciumă și Holera și se ieau la cioandă, că ciobanul din marginea satului, cu oi mândre și miei grași, gras și voinic și el cât un brad, nu vrea (2) să le deie câte un miel gras de pomană.

Pornește la el întâiul Holera, care se lăudă că i-a face ea pe fel ciobanului, și trebue să-i deie mielul cel mai bun. Ajunge la cioban:

— Ce vrei dumneata dela mine,—zise ciobanul către baba ce venise la el, urită ca Moartea și cu niște ochi ca de Holeră.

— Eu îs Holera; am venit să-mi dai mielul cel mai gras, c'apoi cu mine ți-i în cârd!

(1) Culegere din com. Tepu, jud. Tecuci.

(2) In text: în loc de "nu vrea", este "are".

— Nu mă tem de Holeră, c'am să mânânc *usturoiu* și bucate *chipărate*!

Și s'a dus Holera, Dracului. Holera n'a mai avut ce face și s'a dus pe munți și pe pustii, și când s'a întâlnit cu surorile ei, Ciuma și Moartea, le-a spus pățania și s'a cam mai dus.

— Las' că mă duc eu, zise Ciuma către Moarte; să vezi cum am să-i viu de hac!

Intr'o zi, pe la amiază, iaca sosește la stâna ciobanului o urâciune de babă, de nu s'a mai văzut de când lumea aşă sluțenie.

— Ce vrei, babo? — ii zise ciobanul.

— Am venit să-mi dai mielul cel gras din turmă, c'apoi cu mire ță-i în cârd!

— Da cine ești dumneata, de poruncești ca într'o casă pustie? Nu vezi că eu îs stăpân aici?

— Eu îs Ciuma, și de nu-mi dai ce-ță cer, atâta ță-i leacul!

— De ciumă nu-mi pasă nici atât ca de Holeră; am să dau foc la toate gunoaiele, am să șed în *fum*, și las' de mi-i putea face cevă!

Ciuma, când a auzit aşă, s'a dus la Moarte într'un suflet și i-a spus toată pățarania cu ciobanul.

— Las' că mă duc eu, — zise Moartea cu mândrie. Dacă nici mie nu mi s'o încchină și nu mi-o da mielul cel gras, apoi o împlineste!

Ciobanul ospătă. Numai ce iaca vine la dânsul o dihanie numai oase, și c'o *coasă* în mâină.

— Cine ești și ce cauți la mine?

— Eu îs Moartea! Am venit la tine să-ță cer un miel gras; și de nu mi-l dai, pregătește-te să vii după mine.

— Ță-l dau, ță-l dau cu toată inima, și merg și cu dumneata să ță-l duc acasă.

Ciobanul ieă un miel gras și se duce să-l ducă Morții acasă.

Casa Morții era foarte mare și c'o mulțime de cuie în cari erau atârnate câte un *ghem*: unele mari, altele mijlocii și unele de tot mici.

— Ce-s acestea? — întrebă ciobanul pe Moarte.

— Acestea sunt *ghemele cu firul vieții fiecărui om*; când s'a mândruit firul, traiul omului s'a sfârșit și eu mă duc de-i ieau sufletul.

— Si care-i ghemul vieții mele? — întrebă ciobanul pe Moarte.

— Aista!

Ghemul vieții ciobanului eră foate mare. Când l-a văzul el aşă, și știind că mai are zile de trăit, a luat mielul în brațe și-a spus Morții:

— Dacă mai am zile de trăit, lasă mielul la mine, că am femeie și copii, și le trebuie demâncare, că mie nu-mi aduce nimeni de pomană, și trebuie să muncesc ca să le astup gurile!

Și s'a dus acasă.

Holera, Ciuma și Moartea s'au îndrăcit de ciudă că le-a păcălit ciobanul" (1).

Această povestire moldovenească se aude și prin Oltenia, unde se spune că ciobanul plecat după Moarte, ca să-i ducă oile cele grase, a văzut *făclile* vieților omenești (2).

Neîndurătoare și neiertătoare, Moartea *iea* pe cel ce trebuie să moară. În această privință avem cunoșcutele cântece ale voinicului care, fiind întâlnit de *Moarte*, — ca mai sus, de *Ciumă*, — nu-l îngăduie nici să-și vestească mama prin răvaș, cu toate că îi făgăduește o mulțime de lucruri. Acelaș lucru se întâmplă chiar și cu un *fin* al ei; după cum se vede din următoarea povestire:

„Eră un om sărac, sărac și avea o spuză de copii. Incotr'o apucă, tot de sărăcie avea parte. De aceea, ce se gândește într'o zi?

— Măi, se vede treaba că numai nașul copiilor mi-a adus nerorocul în casă. Ia să-l mai schimb, să caut altul!

Și după ce zice astea, nu trece mult și nevasta îi mai naște un copil. Pleacă deci săracul să-și facă cumătru nou.

Merge și merge la drum cu pruncul în brațe prin sate, prin orașe, pe dealuri și pe văi, căutând, doar o întâlnire pentru fiul său un naș mai de Doamne-ajută. Cu cine se întâlniuă însă, tot nu se împogodiă.

După vreo trei zile, se întâlnește c'o femeie.

— Buna ziua!

— Mulțumim, omule! Ce cauți?

— Caut pe cineva să-l pun naș la copilul ăsta!

— Pune-mă pe mine.

(1) Ion Creangă, IV, p. 76–7.

(2) Ibidem, V, p. 44–5. — Cf. C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 123.

- Păi cine ești?
- Cum, nu mă cunoști? Sunt *Dreptatea*.
- Așà? Nu te puiu, Dreptate, că nu ești dreaptă cu toți.
- O lasă și merge mai departe. După alte trei zile, se întâlnește cu altă femeie.
- Pune-mă pe mine, omule, nașă; să ți-l botez și să ne cuse-crim!

— Dumneata cine ești?

— *Moartea*.

— Bine, dar. Pe dumneata te puiu, că ești dreaptă. Ieai de-a rândul, și pe bogat, și pe sărac, și pe bătrân, și pe Tânăr, și pe împărat, și pe cioban.

Și a botezat Moartea copilul săracului, de au făcut apoi cume-trie și zaiafet mare.

— Acù, fiind că ești sărac lipit,—zice într'o zi Moartea către cumătru-său, să-ji dau un dar în lume, să te îmbogățești.

— Ce dar?

— Ia, să te faci doftor; să vindeci lumea...

— Cum așà, că eu nu știu carte.

— Nu face nimic. Iși dau eu *sticla* asta. La care bolnav mă-i vedeà la cap, uitându-te prin sticla, să-i spui că moare; la care nu mă-i vedeà, ori mă-i vedeà la picioare, să-i dai doftorii din sticla, că se îndreptează.

A luat săracul sticla și a făcut după cum l-a povătuit cumă-tră-sa.

La început, mergeà pe drum și strigà: „doftor bun! doftor bun!“. Oamenii cu păsuri,—că cine n'are,—îl cheimau în casă, și așà, a vindecat săracul multă lume. Pe urmă s'a dus vestea despre meșteșugul lui, ba s'a făcut și bogat, de n'aveà pereche.

Când mai îmbătrâni o leacă, mai veni Moartea pe la cumă-tru-său, și după ce ospătară împreună, apucară amândoi cume-triei să se plimbe o leacă pe o vale în jos.

Acolo omul vede niște *lumânări* aprinse, într'o poienișă; unele mai mari, altele mai mici.

— Ce e acolo, nașă?

— *Zilele oamenilor*. Care are lumânarea mai mare, trăește mai mult.

— Așà? Mare minune!

In mijloc eră o lumânare mai mare, răsărătă din celelalte.

— Lumânarea din mijloc a cui e, naşă?

— A fiului,—copilul tău pe care l-am botezat eu.

— Dar aia care abia licăreşte,—muculeţul ăla pe sfârşite, al cui e?

— A ta. Dă fuga acasă, cumetre, primineşte-te, împărtăşeşte-te că azi îți ieau viaţa.

— A, naşă! Păcat!—zise speriat omul şi începând a plângere. Fie-ţi milă! Mai lungeşte-mi viaţa! Mai rupe dela copil!

— Nu se poate, fine! Nu m'ai ales tu cea mai dreaptă?

Şi abia l-a aşteptat de să a dichesit omul, şi cumătra Moarte nu i-a mai căutat. I-a luat viaţa chiar în ziua aceea!“ (1).

Această povestire musceleană se aude şi prin Moldova (2).

Povestirea, de altfel, o întâlnim şi la *Francezi*, aproape în-

tocmai (3).

Odată, se spune, trecând peste poruncile lui Dumnezeu sau ale Sfântului Haralambie, care o cîrmueşte, Moartea a vrut să cruce o femeie.

Iată povestirea macedo-română:

„Moartea,—*Harlu*, adică Charon,—înainte nu era surdă, cum este acum, dar într'o zi o trimise Dumnezeu să iea sufletul unei neveste, frumoasă de tot. La capul nenorocitei neveste plângere o mătuşă, căci nevasta născu doi băieţi, şi despre bărbatul ei sosi ştirea că murî.

Când intră Moartea şi văzută nenorocirea ce se face, i-a fost aşă de mult milă, că nu cutează să-i bage *cuştitul* şi să-i iea sufletul, ci se întoarse din nou la Dumnezeu.

Acesta, îndată ce o văzută, ii zise:

— Unde-i nevasta?

— Doamne,—grăi Moartea,—iata şi iată ce se petrece. Biata de nevastă, ducându-mă să-i ieau sufletul, născu doi băieţi. Pe de altă parte ii sosi ştirea că bărbatul său, în străinătate, unde era, detine ortul popii. În casă, săracie aşă de multă, în cât, cu sacul

(1) C. Rădulescu-Codin, *Îngerul românului*, p. 119—21.

(2) I. S. Ionescu, *Poveşti, anecdote*, §. a., Iaşi 1905, p. 60—3.

(3) *Revue des traditions populaires*, X, p. 594 şi XIII, p. 664.—Cf. F.—M. Luzzel, *Légendes chrétiennes de la Basse-Bretagne*, I, Paris 1882, p. 262 şi *Archivio per lo studio delle tradizioni popolari*, IV, p. 422—32.

să cauți să o arunci afară și tot nu se aruncă. Rude și oameni de aproape nu are pe nimeni, afară de o mătușă, și aceea bătrâna și săracă, încât n'are pentru dânsa ce mâncă, nu să dea și să ajute și pe altul. Dacă i-aș fi luat sufletul bietei neveste, gândiiu: cine va îngriji de prunicii cari vor rămâneă după dânsa!

Dumnezeu încruntă din sprincene odată, se posomorî și-i porunci Morții să se afunde în mare și să-i aducă de acolo o stâncă mare cât o casă.

Moartea sbură dintr'odată, se afundă în mare, trântî stâncă pe umăr, și până să te freci la ochi, iată-o în fața lui Dumnezeu.

— Despic'o! — ordonă Dumnezeu.

Și când o despică, ce să găsească înăuntru? Două ființi, doi viermi, cari se mișcau vîi înăuntru.

— Cine îngrijește de ființile acestea? — întreabă Dumnezeu.

— Tu, Doamne, — grăi Moartea.

— Dacă eu, și nu altul, — reluă Dumnezeu, — ce te amesteci ca să întrebî și vrei să afli ce nu-i menit să știe altul afară de mine?

— Drept e, Doamne! — grăi Moartea.

Atunci Dumnezeu o făcă surdă și o trimise să iea sufletul nevestei, și apoi o condamnă să trăiască pe pământ, până îi va veni mintea.

Pe pământ, Moartea intră la o mănăstire, trăia acolo și se rugă zi și noapte la Dumnezeu ca s'o ierte și să se suie iarăș la cer.

După ce trecură treizeci de ani din ceasul de când Moartea trăia la mănăstire, aşă cum nu doriă, într'o zi starețul o trimise în oraș, să aducă cine știe ce. Pe când se duceă, ce să vadă? În târg, toată lumea se da la o parte ca să treacă arhiereul, și toți ședeau și căpătau binecuvântarea.

Întrebând și pe unul și pe altul, Moartea, care vedeă și nu auziă, află că acel arhiereu nu este altul decât unul din prunicii nenorocitei neveste, moartă la naștere.

Râse atunci, și zise:

— Mare ți-i slava, Doamne!

La întoarcere, spre mănăstire, ce să vadă? Lumea toată ieșise să trimeată pe cel mai vestit om din acel loc, la împărat, ca să fie mâna dreaptă.

Din unul, din altul, Moartea află că omul acela nu-i altul decât fratele arhieului.

Râse iarăş şi zise:

— Mare ţi-i slava, Doamne !

Dumnezeu o chiamă atunci pentru a doua oară şi-i zise:

— Ei, ce văzuşi cât şezuşi pe pământ ? Prinseşti minte ?

— Doamne, mare ţi-i slava ! — grăi Moartea.

Lui Dumnezeu îi fu milă de Moarte, o iartă şi o bagă iarăş în slujbă, dar spre pedeapsă, ca să nu se înșele şi altă dată, de a face ce făcău treizeci de ani înainte, o lasă surdă.

De astă, omul nu trebuie să se plângă nici odată de ce-i trimite Dumnezeu, că ce-i trimite, pentru binele lui îi trimite. Astfel, de cei doi prinici, după ce rămaseră orfani, auzind un om bogat, dar fără copii, îi luă de suflet, şi-i crescă până ajunseră mari şi vestiţi peste tot pământul astfel cum n'ar fi ajuns nici odată, dacă le trăia părinţii, cari, să fi vrut să-i înveje şi să-i pro-copsească, şi nu ar fi putut" (1).

Povestirea aceasta o aflăm şi în Bucovina :

"Pe Moarte, zice că odată Dumnezeu a trimis-o la o femeie cu opt copii; patru sedeau de o parte şi patru de altă parte şi plângneau.

Morţii i-a fost jale, şi s'a dus la Dumnezeu să-i spuie că nu s'a îndurăt să-i ieă sufletul; ce vor face copilaşii ?

Atunci Dumnezeu i-a spus :

— Vezi piatra ceea?

Acolo jos era o piatră cât un ou, şi pe ea nişte gâzuşe.

— Vezi gâzuşile astea ? Si de acestea port grija eu. Du-te înapoi la femeie şi o ieă !

Moartea s'a dus şi i-a luat sufletul iar din copii au luat oamenii, cari erau gospodari mai buni, câte unul, i-au crescut şi i-au făcut oameni" (2).

O variantă o avem din jud. Tutova; ea se spune tuturor, când cineva vrea să încredințeze că "Dumnezeu poartă grija de fiecare" :

(1) P. Papahagi. *Din literatura populară a Aromânilor*, Bucureşti 1900, p. 805-9.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 622.

Eră odată o femeie săracă și tare necăjită. Pe de-asupra tuturor necazurilor, Dumnezeu îi mai dete și doi copii gemeni, tare frumușei. Munciă cum puteă, săracă, de-și creșteă băieții. Când îi vedeă aşă cuminciori, uită toate necazurile și i se umpleă inima de bucurie. La câte nu se gândia sufletul ei de mamă, când or fi băieții mari?

Dar într-o zi, Dumnezeu cheamă pe Moarte la el și-i dete poruncă să ieă sufletul mamei și să lase pe băieși fără mamă.

Moartea veni. Când văzut însă pe mamă dormind cu față în sus și pe copii sugând unul de-o parte și altul de alta, i se făcă milă și ei de dânsii și se duce dela femeie.

Peste câteva zile Dumnezeu caută în raiu sufletul femeiei și nu-l găsește. Repede poftește pe Moarte să sfinția să și-o întreabă de ce nu i-a ascultat porunca?

— Mi-a fost milă, Bunule, de copii, căci femeia dormiă și copilașii sugeau la măsa: unul de-o parte și altul de altă parte. Cine va mai îngrijii de ei, de va muri maica lor?

Dumnezeu poruncă Morții să se ducă la mare și să-i aducă un bolovan. Moartea îndeplinește voia Ziditorului.

— Crapă piatra în două și vezi ce-i acolo?

Moartea crăpă bolovanul drept în două, în mijlocul căruia găsăi doi viermișori.

— Cine îngrijește de aceștia? — întreabă Stăpânitorul lumii pe Moarte?

— Bunătatea sfintiei tale!

— Dă-te dar de fă cum ți-am poruncit, și cel ce îngrijește de viermii din piatră, va avea grija și de acei doi copii (1).

In variantele acelor povestiri, întâlnim de multe ori pe *Arhanghelul Mihail* (2), pe *Sfântul Arhanghel* sau pe *Inger*, cari ieă în locul Morții, sufletul oamenilor, cum am și pomenit în altă parte, iar alte ori, Arhanghelul Mihail este însoțit de Moarte, care, prin Bucovina, se crede că este cea fără milă. Sf Arhanghel întotdeauna zice:

— Să-l mai lăsăm un ceas, două!

Și numai după acest răstimp i se taie omului capul (3).

(1) Împărt. de d-l M. Lupescu, com. Zorleni.

(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 77 și urm.

(3) *Ibidem*, p. 95.

Incheiu aceste şire cu următoarea povestire în care se arată cum unul a căutat să pâcâlească Moartea:

„Ci-că un boier sgârcit, îmbolnăvindu-se odată, se trezì cu Moartea la căpătâiu.

— Mă rog, Moarte,—se rugă sgârcitul,—mai lasă-mă trei ani, ca să mă grijesc și eu ca tot creștinul, să-mi dau de pomană, să-mi fac vreo fântână, că nu mi-am dat nimica, și slavă Domnului, că am de unde și cu ce!

La aceste vorbe, Moartea se îndură și-l lăsă cu vieață. S'a în-sărătoșat sgârcitul acela și ce credeți că a făcut? Poate că cele făgăduite... Ti-ai găsit! El, mă tătucă, căută pietrarii cei mai meșteri și mai исcusiti din lume și ii puse să-i facă o casă de piatră, cu ușă de piatră, și geamuri groase de cristal, apoi băgă mâncăruri și băuturi de toată mâna, și când se apropiară cei trei ani, se băgă acolo. Și petrecea fără grijă, nepăsându-i de Moarte. Cum stăteă el acolo cu țigara în gură, numai iaca și Moartea cu coasa de-a spinarea înaintea lui.

Când o văzù sgârcitul, abia putea îgăimă :

— Da și aici ai venit?

— Ti-ai dat de pomană? — ii zise Moartea. Te-ai grijît, ti-ai făcut fântână, cum ai făgăduit acum trei ani?

— Nu! — bâlbâi sgârcitul.

— Hai și-ți vei da samă înaintea lui Dumnezeu, dela care am poruncă să-ți ieau sufletul!

Și-l găsiră pe boier țeapă, pe scaun, cu țigara'n gură, în casa lui de piatră (1).

(1) Ion Creangă, III, 303–4.

CĂȚELUL PĂMÂNTULUI.

Denumiri. Credinți mărunte. Tânacul pământului și zidirea lumii.

Cățelul pământului, Cânele pământului (1), *Tânacul sau Tincul pământului, Grivân sau Orbetele pământului* (2) este o vietate,— se pare asămănătoare cânelui, dacă nu chiar un câne,— care trăește în fundul pământului, departe de sate,—deci de locurile pe unde se fac fântâni.

Câte odată iesă noaptea pe fața lumii, și prin lătrăturile lui, dacă nu și prin mușcătură, cauță să însăşimânte ori să vatăme pe drumeșii rătăciți, când întunerecul este mai greu.

Sunt oameni cari povestesc că l-au văzut, că l-au auzit; alții spun că chiar îl aud lătrând în fundul pământului, dacă pun urechea la pământ.

Eminescu, după aceste credinți, scrie în „Strigoii”:

In numele Sfântului,
Taci s'auzi cum latră
Cățelul pământului
Sub crucea de piatră!

Cel mai mare neajuns însă, îl pricinuesc aceste ființe necurate celor de curând morți și îngropați, cărora, prin lătrătura lor, cauță să le turbure somnul sau să-i mâñânce. Pentru aceasta prin unele părți din Transilvania, după înmormântare, merg două-trei neamuri la mormânt, îl stropesc cu apă, îl tămâiază și fac 15 mătănii, în timp ce toiaugul arde, pentru ca mortul să nu fie lărat de Cățelul pământului (3).

(1) *Drum drept*, X, p. 250. Strigătul lui Ștefan Gheorghe-Vodă, către Domnul muntean, privitor la primejdia Pașii de Silistra, care amenință cu oaste de 10.000: „Iar de Pașa, mai puțină grijă ne-ar fi, că înaintea Pașii, pare-mi-se că n'am dosi. Mai bine să ne mâñânce câni pământului nostru, decât pre alte locuri străine să izidim !“

(2) *Convorbiri literare*, XLIV, p. 508.

(3) Marian, *Inmormântarea*, p. 155–6 și 246.

Prin jud. Tutova se crede că trei zile și trei nopți de-a rândul, cât și mortul la început în groapă, vine la el *Tincul pământului* și-l întrebă:

— Ce-ai venit peste mine?

Mortul îi răspunde:

— Am să-ți plătesc!

Dar *Tincul pământului* nu-l slăbește, și trei zile și trei nopți tot îl cihăește și-l trage de nas. A treia zi el zice:

— Plătește-mi!

Și mortul, de are un ban în mână, îi plătește; de nu, i se roade nasul, de merge omul sluj la judecata de apoi.

Cele de mai sus, *Tincul pământului* îl întreabă pe om numai noaptea (1).

Cei vecchi credau în *Cerber*, pe care multe popoare îl au și astăzi sub alte forme și numiri (2).

Incheiu acest capitol cu următoarea povestire cosmogonică, fără a încredea că *Tâncul pământului*, despre care se vorbește, este cel despre care am vorbit până aici.

Zice că Dumnezeu, când a urzit lumea, a urzit prea mult și nu încăpea sub cer. Ce să facă, ce să dreagă? Iea și trimite *albina* să ispitezască *Tâncul pământului*.

Albina a mers la *Tâncul pământului*, dar acesta n'a voit să-i spui; zice:

— Dacă-i Dumnezeu, lasă că știe singur ce să facă!

Albina, cuminte, nu s'a dus, ci s'a ascuns lângă poarta lui.

Tâncul pământului, crezând că-i singur, zice „la sine“:

— Hm! El mă întreabă pe mine ce să facă. Da de ce nu strânge pământul în mână tot, că s-ar face ici dealuri, colo văi și ar încăpea!

Albina, cum a auzit, a sburat la Dumnezeu și i-a spus. Dumnezeu pentru lucrul acesta a blagoslovit-o ca să facă miere și oamenii să mânânce. Și de aceea e albina bună la Dumnezeu (3).

(1) Ion Creangă, V, p. 177--8.

(2) Cf. G. Ceaușeanu, *op. cit.*, p. 146 și urm.

(3) T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 29.

A D A O S E.

I.

Invățătură pe scurt în potriva a multor rele închipuiiri, carei neștiind, fac uunii dia creștini, și dovediri de unde să trag acele rele și ce închipuesc (1).

Știm bine că fiește căruia adivărăt creștin urăt le este și cu cuvântul a pomeni de idoli sau de diavol, dar încăș să-i cinstea[scă] sau să cre[az]ză într-ănsii sau măcar să urmezi obiceiurile închinătorilor de idoli. De aciasta știindă dar noi, nu voim mai mult a zice sau a pomeni, atăta de urătul și urgie ce-au avut și are adică Dumna[za]u asupra diavolului și a idolilor, căt și asupra celor ce s'au închinat și să închină lor, și de munca ce le stă gătită. Și nu zicem noi aciasta pentru toți cee ce s'au închinat lor, căci la începutul pravoslavnicii credinții noastre, păñă au fost H[risto]s cu trupul pre pămănt și după a sa slăvită înnălțare prin propoveduire[a] apostolilor și mai încoc[ace] a altuturor sfinți părinți, cei mai mulți ce au venit la credință, au fost din închinătorii de idoli și acum sufletele lor sint în măna lui Dumna[za]u, ce aciasta zicem numai pentru cei ce necrezind adevarul, au murit în rătăcire lor și pentru cei ce și crezind, și provoslavni ci numindu-să, fac unele din cele ce facă închinătorii de idoli, care anume sint aceste:

CAP. 1

Dumna[za]ii limbilor elinești eră foarte mulți dintre care unul eră anume Perun, carile se numi[ec] dumnăzăul focului, că și în

(1) Academia română, *Ms. no. 34*, p. 107–16 v°. E o prelucrare după *Istoria Rosilor*, capitolul *De idoli*; Cf. Gaster, *Chrestomatie română*, vol. I, 1911, p. XLIV; textul, vol. II, p. 50–3.—Copie, *Manuscris[t]ul no. 474*, dela Academia Română, p. 36 v°–38 v°.

măna lui ținè o piață scumpă, care piață, după felul ei, lumină ca jeratecul. Încă și foc de apurure ardè înaintea lui iar închinatei lui făcă focuri și să petrecă peste dănsale, închipuindu-a decă cum că s'ar da singuri pre sine jertvă acelu[i] idol Perum. Aceleș închipuiri fac și unii din creștini pănă în zioa de astăz, adecă focuri cu bălli în zioa de Joi-mari și să petrec peste dănsale, însă neștiind ce închipuesc (1).

CAP. 2

Alt idol eră ce[-i] zică Lado. Pre acesta îl avă dumneazăul vesăliilor și a bunei norociri. Acestei îi aducă jertve cei ce avă a face nunți și vesălii, părându-li-să că cu agiutoriul lui Lado își vor căștiga veselie frumoasă și viață cu dragoste. Asemene și aciasta o cântă creștinii ce-s la nunți. Pentru aceia dar să cade tot creștinul să să fere[a]scă de aceste, ca să nu fie pedepsit de mănia lui Dumnașău (2).

(1) *Istoria Rosilor*, după Gaster, *op. cit.*, I, p. 50–1: „Înții au ridicat un idol mai mare anume Perun, dumneazăul tunetului, al fulgerului și al norilor celor de ploae într'un dealu înaltu, lângă rîul Buriul, după asamânarea omului Trupul lui eră vărsatu de argintu, urechile de aur, picioarele de fier, și în mijii îneă o piatră aseamene cu piatra trăsnetului, cu robinuri și cu aifraje iaste piață în chipul focului înpodobită, și înaintea lui p[ro]jurarea ardea focu. Iară de să înfimpla pentru neputarea de grije a jirtvitorului să să stingă focul, atunci pentru aceaia pre jirtvitorul acela ca pre un vrăjmaș al d[u]mneazăului său cu moarte îl pedepsiia“.

Textul înșiră apoi:

„Al doilea idol al fost Volos, dumneazăul dobitoacelor.

Al treilea: Pozvizdă, pre carele unii îl chiemă Pohvintă, alții Vihor, mărturisindu-l pre dinșul a fi dumneazăul văzduhului, al vremii bune și al vremii reale“.

Despre cultul lui Perun, cf. L. Leger, *La Mythologie slave*, Paris 1901, p. 54–8, unde se citează un pasaj din lucrarea lui Guagnini, italian polonizat, intitulată *Sarmatiae europaeae descriptio*, publicată în 1578, foarte asămănător cu textul românesc de mai sus: „În această parte se ridică odată idolul lui Perunu, acolo unde astăzi este mânăstirea lui Perunu, numită astfel după numele acelu idol. El eră adorat de Novgorodieni. Reprezintă un om ținând în mâni o piatră de foc, asemănătoare cu trăsnetul, căci cuvântul *perunu*, la Ruși și Polonezi, înseamnă trăsnet. În cîstea acestui idol ardea un foc de lemn de stejar, ziua și noaptea; dacă acest foc se stingea prin negră slujitorilor însărcinați să privigheze, erau osândiți, fără milă, cu moartea“.

(2) *Istoria Rosilor*, loc. cit., p. 51, după textul de mai sus: „Al patrulea idol [eră] Lado, și pre acela îl avea dumneazăul nunților și a toată norocirea,

CAP. 3.

Mai jertfue unii dintru acei închinători de idoli și apelor, adecă băltilor [și] izvo[a]rălor, numindu-le și pe acele dumnezăi. De unde eră apa aproape, ei s'aduna o dată într'un an și mergă de-să aruncă unii pre alții în apă, iar unde eră apa departe, îș turna apă pe dănsii unii altora. Aciasta acum și la unii creștini vedem făcându-să, adecă a doazi după Paști, numindu-să trasul în vale, dintru care tras în vale, prin îndemnare diavolului, să fac multe sfăzi, gălcev[i] și bătăi (1).

CAP. 4.

Alți ari alt dumnezău ce-i zice Coleda. Care ei adunându-să la praznicile și zborurile lor cele idolești, căntă lăudănd pre acel idol Coleda, pomenindu-i de multe ori numele lui. Si aciasta o videm că să ține la unii creștini și pănă astăz, că priimesc pre

și-i aduceă lui jirtve ceia ce să gătia să să însoare, socotind că cu ajutorul lui Lodo, nuntă bună și vieată drăgăstoasă vor dobîndi. Si aciastă măscăriune de la slujitorii idolilor celor didemult s'au tras, carii pre unii din idioli, Lelia și Polelia și chiama, a căror urătul de dumnezeu nume și pănă astăzi prin oare care laturi, prin adunări și prin jocuri cîntind: Lelio, Lelio, Polelio, precum și la noi zic: Lelio, Lelio, îl chiamă. Așijderea și pre mama lui Lelea și a lui Polelia: Lada o cîntă anume: Lado, Lado. Si aciastă înșelăciune vechie dievolescă a acestui idol trăgindu-să, la veseliile ceale de nuntă în mîini plesnind și în masă bătind, cîntă. De care pravoslavniciului creștin în totu chipul i să cade să să păzească, ca să nu facă întărîtarea pedeapsii lui Djujmnezeu pre dînsul".

Dimitrie Cantemir pomenește, în sama „prostimii” din Moldova, între „dumnezeirile necunoscute și duhuluitoare de idioli” pe Lado și Mano, al căror nume „le cântă mai ales la nuntă, și pentru aceea se vede că se înțeleg a fi Venera și Cupidon”.

În afară de un cântec din colecția lui Alexandri, care începe:

Frunză verde lăcrimioară,
Lado, lado, sorioară
Du-te 'n haine de mireasă
La bărbatul tău acasă...,

pomenirea unui Lado n'o mai întâlnim. Hașdeu îl pune în chestionarul său, dar capătă un răspuns ca acesta: „*Lada* la nunți se cântă a doua zi după cununie, adică Luni. Cântarea aceasta se face *lăzii*, însă se atribue miresii...“

(1) *Ibidem*, p. 52, după ce trece peste „A cincilea idol, Cupalo...”, sub titlul „De udarea cu apă la Paști”:

„Oare carii din fără de legile ceale de demult, pentru înmulțirea roadelor pămîntului, aducea jirtve izvoarelor și iazerilor, iară uneori și pre oameni afunda

zioa Nașterii lui H[risto]s de le căntă Țigani numindu-să colindător[i], și încă mai priimesc la casăle lor turca sau prezae, (sic) având cu sine și măscări ghiduș, caril[e] schimbăndu-ș fața sa cè după chipul lui Dumnașău zidită, cu gura zice cuvinte urăte, sărname, iar cu trupul face chipuri grozave și spurcate, atăta căt pre cei fără de minte o[a]meni bucurăndu, iar pe cei fără de răutate copii spăriindu (1).

CAP. 5.

In cetate Sodostal, apro[al]pe de apa Istrului, în vremele închisorilor de idoli să astă un idol anume Cronu, adică dumneazăul morților, care acela era un elen mortu, întru caril[e] încuibându-s[ă] diavolul de multă vreme, il ținè neputred, făcând și multe năluciri. Acelue dar ii jărtvuè acei o[a]meni rătăciți întru acest fel, adeca de bătè trupurile sale păna la sânge și chiuè și striga și toată altă fără de legi făcè, și cu singele ce-ș vârsă închipuè cum că cu singe este Cron dumneazăul lor, pentru că să arată a fi rumân la față, iar fără de lege ce o face zice că o vedi Cron, căci ține ochii închiși, nici aude strigările căci este mort. Asemene rătăcire videm și acum la unii din creștini, că precum acee să strângè la acel mort de să bătè și chiuè, și toa-

în apă. Prin oarecare părți rusești încă și păna acum a acelu lucru netreabnic de demult i să înnoiaște pomenirea, că pe vremea zili cei luminate a Invierii lui Hs, adunându-să tineri și bătrâni, parte bărbătească și fămeiască, unul pre altul după asemănarea unii mîngâieri oare-cării, să aruncă în apă și să întâmpilează celui aruncat în apă, după lucrarea dievolească, de să lovește au de piatră, au de lemnă, și rău iș dă sufletul său. Iară alții măcar că nu-i aruncă în apă, dar aduc apă, înnoind jirtva aceluiaș drac, după obiciuințele sale ceale de de mult, măcar că fac spre obiciau de măngâiere, iară nu jărtve idolilor; însă mai bine ar fi și aciasta de nu ar fi".

(1) *Ibidem*, p. 52-3.

"Al șaselea idol, Coleada, dumneazăul praznicelor, căruia praznic mare în luna lui Dechemvrie în 24 de zile facea, însă măcar că norodul rusescu s'au și lumanău cu sfântul botez și idolii i-au surpat, dară unii pomenirea aceluiaș drac, Coliada, și păna acum nu încetează a o înnoi, începînd de la nașterea Domnului nostru Is Hs pentru toate zilele ceale sfîntî, adunându-să la jocuri urite lui Dumnezeu, cîntă cîntări și într'însele, măcar că și de nașterea lui Hs fac pomenire, dară și pre Coleada, înșelăciunea cea veachie dievolească de multe ori fără de leage poftorind, il înpreună. Încă-ș la aceale adunări ale sale călcătoare de leage și pre un satana: Turcja (în text: «Tura», n. a.) oarecarele și alte măscării urite lui Dumnezeu pomenesc. Alții feațele sale și toată podoa-

tă altă fără de lege făcă, aşa și acum creștinii fac pe la morți lor, străngându-să clacă de nebuni, de-ș[i] bat spetele cu lopăți și chiuiesc și joacă, și [fac] altele multe ghidușii, care nici a să mai scrie său a să pomeni nu să cuvine. Deçi [de] toți să poate cunoaște că nu esti lucru cuvios adică la vreme de plânsu, să să facă răsuri și hohote, și la vrem[e] cându toți aceia ce să vor fi strânsu ca să să ro[al]ge lui Dumne[z]ău și să plângă, ei atunce să gioalce și să chiuiască, și atunce când ar trebui acel suflet a să ușura de păcate prin milostenie și prin rugi, el atunce mai vărtos să să însărcineze cu celealte necuvio[al]să fapte ce s'au zis. Cu cuviință este la mort, adunându-să rudeniile și alții, să facă plângere cuvioasă, nu atâtă pentru că au numit, căt pentru ertare păcatelor, și ca să i să așezi sufletul lui unde dreptii să odicnesc. Iar la privighere acelu mort să cete[al]scă preoți, să fie și miren[i] privighind, cu cuviință vorbind cel[e] de folos sufletului, iar nu vorbe deșerte, lumești, au giocuri sau alte ghidușii. Ce aceste toate de acum să lipsească.

CAP. 6.

Alții ciinstie pre un idol anume Cupal, pre carele îl numie dumne[z]aul rodurilor pământului, care la pârga secerișului, la o zi a lor însămnătă, îi ducă jertve, și adunându-să bărbați și mieri, înpletindu cunun[i] de burueni, își pună în cap și să și încingă cu burueni. Și unii din bărbați să înbrăcă în haine muerești, ca putând ei a giucă mai grozav și mai răsfățat de căt muerile, să poată îndemnă pre privitor și pre tot norodul spre toată pohta spurcatei curvii, după cum place și diavolilor ce locuia în boz, și aşa jucând și sărindu adesă ori pomenă zicând: Cupal! Cupal! Aciastă urătă închipuire și până acum ține aice în țara noastră pre la unele orașă și sate, de să înbracă bărbați în haine muerești și să numescu cuci sau căluceni, făcându-ș și

ba omenească cea făcută după chipul și după asemînarea lui Dumnezeazu cu niște chipuri oarecarele groaznice, tocmită spre închipuirea diavolului își acoperă feațele, îngrozind sau și veselind pre oameni, iară pre făcătoriul și ziditorul său ocărind, ca cum ar ură și s'ar scîrbi de facerea miinilor lui. Care datoră iaste totu creștinul a o lăsa, și după chipul care ne-au făcut pre noi Dumnezeazu a umblă, că nu ni să cade alte urăcuni protivnice lui Dumnezeazu a izvodă.

Afară de acei idoli, chipuri drăcești, încă și alți idoli mulți era, anume Ușliad, Cursă sau Horsă iproci".

aceştie cununi de burueni, anume pelini, iar cei mai mulți ce nu gioacă, iar pelini tot îş pune în brău. Şi iată cu asămânare o videm [că] închipuesc ace[le]i de atunce sărbătoare drăcească şi prenoire idolească (1). Alții iar îş fac altă arătare şi izvodire drăcească la vrem[e] de secită, adică un om cu piele go[a]lă şi însirându burueni verzi pe aşă, să înfăsură de sus pănă gios, şi pre cap pun iarăş cunună de burueni. Şi aciasta încă ş[i] pre la casă[ă] giucănd, aruncă toţi cu apă întrânsul închipuind cum că şi de la dănsul apă cer, adeca plo[ale]. Deci prostime la aceste doao atăta să însala, cătadică de la cuci cum că ar lua vindecări de toate neputinşale sale prin călcare cucilor iar Păpăluşa cum că ar ave putere ca aceia adică [să] poronceaască noorilor şi să pl[oaie]. Car[e] mai ales la aceste doo pricini nu trebuie mai multă încchinari de idoli, căci destul este la acei ce cred, aşa adică că precum cred credincioşii că prin atingere[ă] Sfinţilor Apostoli cu numire lui Hs s'au dat vindecări celor bolnavi[i], aşa şi acum s'ar da prin călcare spurcatelor picio[al]re ale cucilor. Şi aceştie cei mai mulți sint Tigani pucioşi. Şi iarăş precum Ilie Prorocul şi alii Sfinţi mulți prin mult post şi rugă, cu numire dumnezăescului nume au pogorât plo[ale], aşa ar pute şi acel măscărici însălaator, Păpăluşa, ca să pogoa[re] plo[ale] când ar vră.

Deci fieştecare ce vă numişi adevărati creştini, şi n'aţi şi ştiut sau n'aţi cunoscut pănă acum, iară de acum înainte să ştiţi şi să cunoaşteţi, cum că toate aceste fapte a unora din creştini ce s'au fost făcăndu, după cum am arătat mai sus, sint chiar drăceşti izvodiri şi avidoma închipuirii a celor de demult idoleşti în-

(1) *Ibidem*, p. 51–2: „A cincilea idol, Cupalo, pre carele socotia a fi dumnezăul roadelor pămîntului, şi lui, celui întunecat, cu înselăciunea drăcească aducea mulţamite şi jirtve, la începutul secerişului. A aceluiaş dumnezeu Cupalo, sau mai adevărat drac numindu-l, pomenirea lui pănă acum prin oarecare părţi ruseşti încă să ţine, mai ales în sara naşterii Sfîşintului Ioan Botezătoriu, adunindu-să sara tineii, parte bărbătească şi muerească, îş împretesc (*sic*) cununi lor, dintr'oare care buruiană, şi le pun pre capu-ş şi să şi încingă cu dinsele; şi încă la joc drăcesc fac şi foc şi împrejurul lui luindu-să de mînă, umblă ca nişte necurătiş şi joacă; şi cîntări cîntă ale spurcatului Cupalo. Adease pohtorindu-le şi sărind peste joc (= foc), pre sine singuri aceluiaş drac Cupalo jărvă să aduc. Şi alte lucruri dievoleschi multe în adunările ceale spurcate fac, care a le serie nu iaste cu puinş. După praznicul acesta al Sfîntului Ioan Botezătoriu, încă şi la praznicul Sfîşintilor Apostoli al lui Petru şi Pavel, cur-

chipuiri. Deci după cum am zis la începutul învățăturilor acestora, adică cum că la un adevărat creștin urăt este și cu cuvântul a pomeni de idoli sau de diavoli, dar încă să-i și cinstescă sau să creză că într'ânșii, sau măcar să urmezi obiceiurile închinătorilor de idoli, pentru aceia dar purtându numele cel creștinesc, să vă fie și viața și faptele creștinești, ca nu unii ca aceștie, cu neștiința lor aice asămănăndu-să dobito[al]celor, iar în cea lume, cu muncile să fie părtaș[i] Elinilor.

sa sa diavolul o tinde prin leagene pentru că celora ce să leagină de multe ori să întâmplă de cad fără de veaste în pămînt și moră și rău fără de pocăință sufletul și-l dau. Pentru aceaia și de leagenele acealia ca de niște curse dievoști a să feri fiște căruia om credincios să cade, ca să nu cază și să să încurce într'însele".

II. (1)

PATICII DE MUNTE.

Hronicile vechi a mai tuturor popoarălor, mai vîrtoș de cără Nord, aduc minunate povești despre un clas de *Patici*, lăcuitori ai munților, cari cu statornicie să îndeletnicește făcând arme fericate. Acestea să pot privi ca niște soiuri de gnomi cunoscuți supt numire de ergas care sunt sau prea folositori, sau prea vătămători oamenilor, precum și oamenii de pace din Scoția sau daoinehie, cari sunt mai totdeauna nevăzuți, și pe care trebuie foarte a să păzi de a-i ocărî pră vorbe necuvîncioase. Muntenii vorbesc deci numai cu cel mai mare respect.

Scoțienii au Patici carei sunt încă mult mai înfricoșați. Sunt caprițioși și tirani. Protimisăsc a lungi dealurile conice. Incredințază unii că niște sămne circulare fac a cunoaște locurile în care dănuiesc noaptea (2).

STAFIE SAU NĂLUCA.

Toți cunosc povestirile fabuloase ce esă în toată vremea asupra Staffilor și Nălucilor. Această credință eră adinioară aşă de înțipărită cît s'ar fi socotit de uprelestit dacă s'ar fi îndoit cineva. Nu este tîrgușor, sat sau cetate în Franța, care să nu fi dat principia istorisirii despre steorie sau despre vre o arătare de năluca

(1) *Manuscriptul românesc*, no. 573 ce se păstrează la Academia Română, cuprinde, pe foile 60–79, în scris cirilic, ceeace se dă aici despre „Paticii de munte” (foaia 60), despre „Stafie sau năluca” (foaia 60 v°) și despre „Strigoi-Vampire” (foaia 61–66 v°). După o „povestire pe scurt”, – considerațiunile științifice asupra celor de mai sus, – se dă un mic tratat de fizică și chimie (foile 70–79).

După limbă și locul de găsire, manuscrisul este moldovenesc. Pentru vremea când este scris (c. 1830–40), ca și pentru amănuntele comparative ce le aduce, am găsit folositor să se tipărească aici.

(2) Nu m'am putut hotărî să trec *Paticii* printre dușmanii omului. Îi identific cu *Piticii* sau *Uricii*, soi de oameni mărunți la statură. *Patic*, ca adjecțiv, l-am întâlnit în jud. Tecuci: găină *patică*, ce are picioarele foarte scurte.

pre care apoi urmarea tradiției au făcut să treacă pân' la noi. Măcar că propășirea țivilisației au desamăgit pre oameni asupra aceștii credință, totuș sînt încă locuri molevsite de acestă superstiție, mai vîrtoș la cîmpuș, încă și la târguri în popor. Așă să vede în Franță de cătră miazăzi oameni cunoscuți supt numele de gîcitori care nu lipsăsc de a da sfat cînd sînt întrebați de oarecare ce crede că ar fi avut oarecare arătări de noapte, sau când oarecare duh slab și lesne creațor ar fi avut-o în vis oarece videnii pre cari socotesc la a lor deșteptare nu pentru un vis, ci pentru o realitate, atâtă închipuirea lor este deplină. A doua zi ei nu lipsăsc de a merge și a întrebă pre gîcitori, cari cunoscînd tîmplările ce să întîmplă în fiește care familie, nu lipsăsc de a spune că aceasta este sufletul bunicului lor, bunicii lor, a tatălui lor, a maicii lor, a mătușii sau mai de multe ori a oarecaruea mare sau mică rudenie, care sufere în purgatoriu și cari cer cutare număr de leiturgii și de litii sau oarecare jârtișire la Sfânta Fecioară sau la oarecare Sfînt, §. a.

Gîcitorul primește pentru această slujbă oarecare răsplătire și întrebătoriul să cred slobozi de stafie, din pricina influenței ce au făcut acel... asupra închipuirii sale: In oare care locuri sînt de acești gîcitori la cari vin oameni foarte de pe departe de-i întreabă, și a căroră putere să întinde a descoperi obiecturile furate și pe prădători. In departamentul de Lod, gîcitorii de Narbăni și de la tîrgușorul Luc sînt foarte vestiți prinprejur.

STRIGOI-VAMPIRE

Din cea mai înaltă vechime s'au dat numire de Străgoi la trupurile ce es din mormîntul lor pentru a suge sîngele oamenilor cari cad degrabă într'o stare primejduitoare de uscăciune. Să ascultăm descrierea ce au făcut despre acestea Biron în Ghiaur:

„Dintîi trămis pre pămînt ca un Străgoi, trupul tău va scăpă din mormînt, făcîndu-te groaza locului în care te-ai născut, calăul femeiei tale, a surorii tale și a copiilor tăi. Vei merge în umbra nopții ca să te adăpi cu groază din sîngele familiei tale. Omorîșii tăi vor cunoaște pe tatăl lor mai înainte de a muri, il vor blăstăma, să și vor blăstămă de el. Fetele tale vor pieri în floarea vîrstii lor, dară va fi una la care mai vîrtoș păcatul tău va fi mare. Aceasta va să fie cea mai tînără, cea mai fragedă iubită. Ea încă te va numi „tatăl mieu“ și acest nume sfințit va sfășia tira-

nicește inima ta. Tu ai voî în zădar a o crujă. O vei videâ veștezindu-să puțan căte puțan, cea din urmă scîntee a ochiului ei stângându-să pe totdeauna. Tu atuncea vei smulge cu o mînă neleguită pletele părului ei cel lung. Unul din acești zuluhi eră odinioară amanetul cel mai fraged al amoriu lui; tu îl vei purtă cu tine ca pe un suvenir veșnic a turbăciunii tale. Dintjii tăi vor scrăṣni de diznădejduire și buzăle tale să vor desgustă de sîngele tău cel mai curat. Intoarce-te în altuî întunecatû mormînt; du-te de te unește cu trupa geniilor răi, cari vor fugi cu groază de o nălucă aşă urită".

Superstiția despre Strigoi este încă de obște la Răsărit. Turcii numesc pe strigoi "vardulaha". Această zicere Greciei o zic numai cu groază. Sînt mii de istorii ciudate despre Strigoi. Povestea Strigoiului cu vicleșug dată la Lord Biron, este întimietă pe această superstiție. Strigoiul, parte dată [a] lui Lord Biron, este a unui Tânăr doftor anume Polidoru. Superstiția care slujăște de temeu la această poveste este de obște împrăștietă în Răsărit. Se pare că este foarte comună la Arabi, dară în Grecia s'au introdus numai după așezarea creștinătății și dela despărțirea bisericii grecești de cea romană. La această epocă să credeâ de obște că trupul unui latin nu puteâ putrezî dacă să îngropă într'un pământ grecesc. Ușoara credință să adaogă treptat și au dat naștere la mai multe povestiri ciudate, precum fac astăzi despre morții ce es din mormânturi și sug săngele tineri[el]i și a frumuseții. Această superstiție fu primită în partea de către vest a Europei cu oarecare modificăție. În Ungaria, în Polonia, în Austria și în Lorena cred că Strigoiii sug în fieștecare noapte oarecare cătime de sînge din jărtvile lor, care să învitionesc, pierd puterile și mor degrabă, de uscăciune. În aceeaș vreme Strigoiii să îngroașă, viinile lor să disting prin săngi, în cît această umizală curge prin toate căile trupului și asudă încă și prin pori... În oare care parte a Greciei strîgoimea este socotită ca un fel de pedeapsă la care este osindit după moarte [omull], pentru a răsplăti oarecare păcat mare făcut în viață. Strigoiul este osândit a prigonî mai cu samă pe toși acei, ce-i iubiâ mai mult și cu care eră legat prin legături a naturii, a amorului și a prieteniei. Cu aceasta sămân un loc în Ghiaur care s'au zis mai sus.

Desudei (?) asăminea au vîrît în poemă sa de talaba (?) o fată

tânără arabă anume Oneiza făcută Strigoiu. El o înșafotoșază eşind din mormînt pentru a milui pre omul ce iubise mai mult în viață. Dar aicea nu să poate crede că aceasta fu o răsplătire a oarecăruea păcat, căci Oneiza au fost pururea un model de nevinovăție. Să meară cineva, cînd iubitoriu de a zice adevăr, Tărnefort (?) în al său voiagiu la Răsărit, povestește mai multe întâmplări minunate despre strigoizm, despre care el încredințează că au fost martur ochilat. Și Don Calmet în cartea sa cea mare despre strigoizm, în mijlocul a mai multe anecdotă și tradiții cari le tălcuește isprăvile, au sămănat oarecare dizertații în care dovește că această jalnică prejudecată este răvărsată și la națiile învățate, ca și la barbari.

In Evropa, la Alemania au aflat stră[go]izmul mai multă credință. Cu adevărat nici să află, zic Lețandro (?) în toată vechimea vreun spus magic mai necrezut decît aceea ce s-au publicat la 1736 în Mercur de Franța prin D. Ruset care fu încredințat prin doi ofițeri a tribunalului din Belgrad, carii au făcut o cercetare la fața locului, și de un ofițer din trupele împăratului, martur ochilat a cercetării. Iată istoria acestii fapte. Intr'un sat din Chisinau, trei miluri depărtat de Gratișca au căzut bolnav de năprasănă cinci sau șase oameni și au murit unul după altul în puține zile. După căteva arătări a unui bătrân care să îngropase nu de mult, s'au deschis morminturile acelor ce murisă de șasă săptămâni înceoace. Când au venit la mormântul bătrânumului, l-au aflat cu ochii deschiși, cu fața rumänă, având o răsuflare naturală și cu toate acestea nemîșcat și mort. S'au hotărât că el era Strigoiu. Gelatul i-au însipit un par în inimă, au făcut o grămadă de lemne și s'au prisăcut trupul în cenușă. În numărul epi torului (*sic*) din 3 Mart 1742, asămine să citește articolul următoriu.

Într'un țănut al Ungariei aproape de Tocai, poporul cunoscut supt numirea de haiduci crede că oarecare morți, pre cari-i numește Strigoi, sug săngele viilor aşă cît aceştia vitionesc văzând cu ochii în vreme ce cadavrurile au îndestulare de sînge în atâtă înbelșugare, cît se vede eşind prin pori. Aceasta socotință..... s'au adiverit prin mai multe fapte. Sînt ca 25 ani de cînd un haiduc din Medreiga anume Arnold Pavel fu zdrobit prin căderea unui car cu fân. O leacă după moartea lui, patru persoane au

murit destul de grabnic și în chipul precum mor aceea ce sănt loviți de Strigoi. Atuncea s'au adus aminte că acela Arnold a-desa ori istorisă că înpregiurările de Kolova și pe hotărăle Serviei turcești el fusășă chinuit prin un Strigoiu, da el aflată mijlocul de a să vindeca, măncând pământ din morimîntul Strigoiului și frecăndu-să cu săngele său. După aceasta el a fost în prepus de Strigoizm căci să credè că acei ce au fost loviți de Strigoiu în viață lor, sănt Strigoii după moarte. Arnold dară au fost desgropat după 40 de zile de la moartea sa și toate semnele de strigoizm s'au aflat pe cadavrul său. Era rumân, unghiile sale, perii și barba înnoite sau îi crescuse. Era plin de sânge fluid și curgea în toate părțile trupului său pe pânza cu care era învălit. Dregătoriul locului, foarte știitoriu în strigoizm poruncă să înplinte după obiceiu un par ascuțit în inima cadavrului, care l-au străbătut și l-au făcut de-așii strigat înfricoșat; apoi i-au tăiat capul, pre care l-au ars cu trupul său, și cenușa au fost aruncată în Sava. Această s'au săvărșit și la alte 4 persoane moarte de strigoizm, de frică ca să nu să facă de iznoavă Strigoii. Cătră sfîrșitul anului 1731 adică la capătul a 5 ani, aceste minunății s'au arătat iarăși. În timp de trei zile, șaptesprezece persoane de deosăbită vîrstă, bărbați și femei, au murit de strigoizm. Hirurgii și doftorii au cercetat cum au putut a să naște fară strigoizmul după îngrijirile ce să luase. După câteva cercetări au agiuns a descoperi că Arnold supăsă nu numai pre cei patru mai sus pomeniți, ci și mai multe dobitoace din care mîncase Strigoii cei noi. După aceasta s'au desgropat toți acei ce să îngropasă de la o hotărâtă vreme și s'au aflat șaptesprezece cu toate sămnile cele mai înviderate de strigoizm. Li s'au străpuns înima, li s'au tăiat capetele, apoi i-au ars și cenușa lor s'au aruncat în râu. Toate aceste înștiințări execuțăii s'au făcut regulat și jude... prin mai mulți ofișari, hirurgi, maiuri din reghimentul lor, dregătoriul locului și cei de căpetenie lăcuiitori ai locului, și protesul verbal s'a trimis cătră sfîrșitul lui Ianuarie 1732 la sfatul de războiu împărătesc la Viena, care rănduise o comisie milită-rească pentru ca să cerceteze adevarul acestor fapte. După aşă fel de povestiri publicate în jurnalele cu de aceste mărturii, cum du-hurile superstițioase plecate spre a primi orbește tot ce să depăr-tează de legile de rănd ale naturii, cum zic, asămine oameni, ba încă și alte multe persoane cari protemisăsc a crede că din cer-

cetarea putinții estimii (=făinței) faptelor n'ar fi siliți a primi de bune niște aseminea povești ? Ceea ce ne pune în mirare este că au fost spuse într'adins și primite în jurnalul cătră mijlocul veacului al optusprezecelea și mai vătos că doftori și hirurgi, la cari trebuie să socotim că să află cătăvă învățătură au putut întări acest fel de buimăciri ! Noi credem că putem întări că la Paris, la Londra, la Viena, la Berlin, nici la Štocolm nu s'ar fi aflat ucenici de ai lui Ipocrat ca să le mărturisască oarecare persoane pot fi lovite tot într'o vreme de ofică ascuțită de plămâni sau iute sau hronică, care poate a să arăta în oare care împrejurare atmosferică, nimică mai de rând nu este. Un pămînt foarte bătut ca pământul hleos, neslobozând să treacă aerul nici apa, pot să scape trupurile mai mult sau mai puțan de putrezime. Este o urmare a legilor himicești care ne învață că apa, căldura și aerul priesc putrezimii și că trebuie prin urmare o vreme destulă pentru ca trupurile puse în pământ uscat să poată a putrezi deplin. Iată dară că minunea păzirii trupurilor dat[ă] strigoizmului să tălcuește natural prin legile himiei naturale înaintea căror trebue a cădeă ipotesurile, prejudețiile și superstițiile.

Nu vom întinde mai departe această răsturnare ; ne vom mărgini a da o privire a ideii ce trebuie a-și face cineva despre științele ascunse și despre a lor isprăvi (1).

(1) Urmează apoi aprețierile autorului, publicate în *Neamul românesc pentru popor*, VI, p. 38—43, de d-l D. Furtună.

INDICE ȘI GLOSAR (1).

A.

Abate, v. a –, p. 220.
ac, s., 73.
aciolare, s., 246.
aghiasmă, s., 141, 164.
ahotnic, adj., 121.
aiu, s. usturoiu, 134, 188, 223, 268.
ală, s. hală, 168, 314.
alib, adj. *slujbă albă*, 222.
albină, s., 368.
Alexandru Machedon, 2, 261.
alici, v. a –, 87.
ăl-mai-rău, s., 244.
alun, s., 80, 244.
amejui, v. a –, 311.
amețeală, s., 344.
amorele?, 163.
ancluz, s., 84.
Andreiu, ș., *Sf.* –, 133, 143, 153, 163, 187, 193, 270; – *de iarnă*, 327.
Antonie cel mare, zi de sărbătoare, 326.
apă, s., 4, 6, 24, 80; *a luă apele*, 332; *apă vie*, 261; *oameni de* –, 303.
aplecă, v. a – un copil, a-l punе să sugă țăță, 1.
arătare, s., 58, 257.
Arhanghel, s. *Sf.* –, 365.
arieu, s., 268.
aripă, s., 333.
armă, s., 7.
armásar, s., 207; v. *hărmásar*.

armeri, s. pl., 271.

Armünden, s., 165, 193.

asmă, s., azimă, 80.

atărñă, v. a se –, a năzuì, 153.

avestifa, *aripa satanii*, 151, 237.

avrămeasă, s., 246.

azimă, *azmă*, s., 6, 80.

B.

Babă, s., 101, 275; – *Coaja*, 151, 243.
băbăc, s., 273.
băbăluc, s., 273.
băbăluea, s., 273.
băbău, s., 273.
bâca, s., 272.
baier, s., 229.
balăciu, s., 299.
bălăi, v. a –, 299.
bâja, s., 272.
bătaur, s., 52, 244, 313 și urm.
balegă, s., 186.
baltă, s., *cel-din* –, 280.
ban, s., 5, 7, 84, 188, 223, 254.
băntuì, v. a –, 246.
băntuire, s., 246.
bănuì, v. a –, a cărti, 85.
bărbat, adj., harnic, 103.
bârcăi, v. a –, 172.
bârcinar, s., 187.
baş, adv., 349.
băştetă, s., 310.
bău, s., 273.
bete, s. pl., 6.
beñiv s., 49.

(1) Cuvintele se pot ușor aflа în text, unde se aflа tipărite cu cursiv. Inițiialele unora dintre cuvinte, nu se mai pot păstră aici tipărite cu capitale.

- biciușcă, s., 242.
 blidașel, s., 4.
 boală, s., 348; — Turcilor, 318.
 bodaie, s., 273.
 bodârlan, s., 298.
 bogăție, s., 96.
 boglodate, s. pl., 4, 269.
 bojă, s., 119.
 bôlea, s., 273.
 bolnăvi, v. a —, 203.
 bombă, s. — de untură, 268.
 bontăni, v. a —, 180.
 borză, s., 274.
 botez, s., 28, 29.
 bou, s., 332.
 boz, s., 189, 268.
 brăciri, s., pl., 4.
 brâncă, s., 146.
 brânză, s., 134.
Brașov, s., 87.
 brèhne, s., pl., 259.
 broască, s., 78, 157, 232, 305.
 brumă, s., 150.
 budihace, s., 257.
 bubă, s., 71.
 bujor, s., 165.
 bune, s. pl., 260.
 burueană, s. — dracului, 277.
 busuioc, s., 5, 166, 278.
 butoare, s., 244.
- C.
- Cacadâr, s., 34.
 căciulă, s., 130, 142.
 cahal, s., 23.
 căifă, s., 70, 130.
 cal, s., 246, 263.
 călămară, s., 7.
 căloni, s. pl., 270.
 călțăi, v. a —, 180.
 călți, s. pl., 139, 140—1.
 călugăr, s., 100, 354.
 călugăriță, s., 212.
 cămașă, cămeșă, s., 70, 106, 130, 138, 331; — de isbândă, 332.
 camforă, s., 332.
- câmp, s. mana câmpurilor, 185; — tele câmpului, 260.
 cance, s., cange, 35.
 câne, s., 95, 102, 135, 138, 142, 146, 155, 205, 269, 319, 331; — laptele câinelui, 269; — cânele pământului, 367.
 cânepă, s., 191.
 cântec, s., 301.
 cap, s., capul lumii, numele uneia dintre ursoare, 8; — cap de mort, — cap de moarte, capul morților, 137.
 căpăstru, s., 186.
 căpcâne, s., 223.
 capră, s., datina umblării cu —, 34.
 cârciu, s., 282.
 cărligătică, s., planta numită prin Bucovina și rădăcina șarpelui.
 cărăpă, s., 106.
 carte, s., 5, 71; — carteia vieții, carteia sorții, 1, 17.
 casă, s., 106; — șarpele, știma sau ceasornicul casei, 76; — pustie, 85.
 catabolea, s., 274.
 cățel, s., 169; — cățelul pământului, 367.
 cății, și — mății, 103, 107.
 catravase, s. pl., 296.
Catrina, s., numele uneia dintre rusalii, 261.
 cău, s., 272.
 căuă, s., 272.
 ceapă, s., 5, 61, 81, 133, 210.
 ceas, s., numele uneia dintre ursoare, 8; — rău, 264; — ceasul cel rău, 244, 264; — ceasul cel slab, 265.
 ceasornic, s., — casii, — de casă, — morții, 76.
 cel-de-pe-scorbură, s., dracul, 38, 221.
 cel-din-bală, s., 280, 284.
 cel-din-puț, s., 282.
 cel-rău, s., 128.
 cenușoară, s., podbal, *Tasilago Farfara*, L.
 cer, s., 32, 71.
 cerător, s. cerșitor, 173.
 Cercugî, s. pl., 163.
 cernișel, s. planta *Geum urbanum*, L.

cheie, s. *cheile fântânii*, ghizdelele, 8.
cheji, s. pl., 101.
chelciug, s., 295, 297.
chez, s., 29.
chichie, s., 158.
chimă, s., 268.
chiper, s. piper, 332.
chiticci, s. pl. ceapă tăiată: se taie ceapa în două și apoi jumătătile, puse cu tăietura pe masă, se taie transversal și paralel, astfel că fiecare bucătă de foaie ce se desprinde, are forma unui *chitic*, — peștișor.
chitic, s., 130, 138.
Cilipei, s. pl. *Filipi*, 163.
cină, s., 269
cinișoară, s., 5.
cioară, s., 36.
ciujdă, v. a—, a ciulii urechile (despre cai).
cium, s., 323.
ciumă, s., 318, 358.
ciuman, s. diminutiv: *ciumănaș*, 323.
Ciuda, s. nume de sărbătoare, 163.
ciungă, v. a—, 164.
ciusnup, ?, 163.
clește, s., 223.
clită, s., 298.
clianț, s., 4.
cloambă, s., 188.
clopot, s., 196, 204.
cloșcovenie, s., 121.
coace, v. a—tort, 110.
coadă, s., 139, 164, 177, 178; — *mării*, 261.
coasă, s. 199, 203, 319, 333, 346, 359.
cobi, v. a—, 95.
cobilete, s., 108.
cociorvă, s., 171.
cocoș, s., 106, 143, 151—2, 155, 177, 197, 221, 236, 249, 269, 270.
cocoșește, adv., 95.
cocoșneafă, s. coconeafă, 96.
cocostârc, s., 74.
codru, s. *moșul codrului*, 234; *fetele codrului*, 260.

cofă, s., 31, 164.
colac, s., „de—”, 102.
colăci, v. a—, 102.
Colibari, s. pl. nume de sărbătoare, 163.
comoară, s., 318, 352.
copac, s. zicală: „copacul bâtrân are rădăcină adâncă”, precum și pe vorba omului bâtrân se poate spune temeu.
copil, s., 229, 232; *răutatea copiilor* 237.
copilă, s., urare:
 noroc și isbândă
 și piept de copilă blândă!
copită, s., 198.
corn, s., 80.
cornaciu, s. drac, 258.
Crăciun, s., 74.
crâșmă, s., 29.
crasnic, *crâsnic*, s., 211.
crezul, s., 164, 186.
cristineasă, s., 246.
eruce, s., 30, 31, 43, 45—7, 73, 85, 118, 148, 214.
crucer, s., 4.
crușă, v. a—, 164.
cucuruz, s., 4.
cucuveică, s., 101.
cuib, s., 95.
cuibar, s., 95.
cuiu, s., 199.
curcubeu, s., 315.
cusătură, s., 6.
cușcă, s.—jidovească, 23.
cușit, s., 34, 140, 161, 165, 171, 199, 362.
cutremur, s., 330.

D.

Dânse, s. pl., 163—4, 260.
dată, s., soartă, 72.
de cât, adv., 338.
de-către-ziuă, s., 236.
de-cu-seară, s., 136.
degetar, s., 7.
devăecă, s., 130.

deochetoare, s., 167.
 deochetor, s., 167.
 deochiu, s., 130, 138, 142, 164.
 despintecă, v. a—, 200, 206.
 deșt, s. deget, 103.
 deveghiă, v. a—, a destăinui, 88, 154.
 diavol, s., 23, 28, 29, 86, 195, 210,
 236, 249, 344.
 dihanie, s., 205.
 dinte, s., 198, 344.
 direge, v. a— un mort, 197.
 diudiu, s. 273.
 doamne, s. pl., 260.
 dop, s.—de mare, 306.
 dolf, s.—de mare, 306.
 domnește, adv., 163.
 domnife, s. pl., 260.
 drac, s., 43, 82, 85, 90, 145, 277,
 289, 304, 314, 280; zicală: „și-a
 spart dracul opinică“ 91; *burueana*
 dracului, tămâia dracului, 277;
 dracul din băltă sau din tău, 280;
 spasul, spata dracului, 92; mama
 dracului, 277.
 drăcărie, s., 87.
 drăgaică, s., 260, 263.
 drege, v. a—mortul, 138—9.
 dreptate, s., 361.
 dres, s., dresul mortului, 138.
 dricui, v. a—, 38.
 drum, s., 151; zicală:
 Cu drumul de noapte,
 Ajungi mai departe!
Ducipal, s. numele calului lui Alexandru Machedon, 261.
 Duh, s. Sf.—, 46; —de mare, 306;
 —rău, 269; —necurat, 269—70.
 duhăni, v. a—, 278.
 dulf, s., —de mare, 306.
 Dumitru, s. Sf.—, 13.
 Dumnezeu, s., 8, 15, 47, 66, 149.
 dușman, s. dracul, 49.
 duști, s. pl., 101.

E.

Eftime cel mare, s., 326.
 eghipturoaică, s., 101.

eres, s.—de noapte, 268.

F.

Făcișele, s. pl., 106.
 făclie, s.—vieții, 360.
 făcliuță, s., 145.
 făină, s., 4.
 fântână, s., 255, 263, 367.
 faraon, s., 289, 301.
 faraonoaică, s., 280.
 fârmăcătoare, s., 239.
 farmec, s., 85.
 fată, s., 238; *fetele doamnei*, 226; *fe-*
 tele lui Iuda, 260; *fetele vântoase-*
 lor, 260; *fetele frumoase*, 260; *fe-*
 tele câmpului, 260; *fetele codrului*,
 260; *fetele lui Sandru*, 260.
 felică, s., 92.
 femeie, s., 34; —pește, 301.
 feregă, s., 92.
 ferică, s., 92.
 ferigă, s., 92.
 fetie, s. zicală: „odată mi-am pierdut
 fetia; de-acum oiu ști eu să mi-o
 apăr“, spre a luă în râs pe cei ce
 cred că pot îndreptă un rău ce nu
 se mai poate îndreptă.
 ficut, s., 162, 199, 207.
 fier, s., 224.
 fierid, adj. „—la trup“, bătrân; „—la
 cap“, deștept.
 Filipi, s. pl., 143.
 flăcău, s.—ce ajută moartea, 343.
 floare, s., 6; —de ferigă, 92; copil
 născut din flori, 147; *floarea no-*
 roacelor, 61.
 floier, s. fluier, 262.
 fluture, s., 210.
 foarfece, s., 6, 223.
 foc, s., 106, 151, 230.
 franc, s., 6.
 frângchie, s., 101.
 frasin, s., 198.
 frate, s.—de cruce, 158.
 frigare, s., 167, 198.
 friguri, s. pl., 348.
 frumoase, s. pl., 157, 260.

frumușele, s. pl., 260.
frumuseță, s., 185–6.
fuior, s., 6.
fulger, s., 314.
fum, s., 359.
fumat, s., 277.
furcufă, s.—de lemn, 140.
furuștiuc, s. *friuștiuc*, gustare de dinineață (Oltenia).
fus, s., 140, 166.

G.

Gaga, s., „de când –“, 275.
găină, s., 135, 167, 177, 178, 270.
Galileu, s., *munții Galileului*, 118.
gândac, s., 209.
Garalim, s., 307.
Garaliu, s., *munții Garaliului*, 119; *munții Garaliilor*, 165.
gard, s., 104.
Gărgăuț, s., *munții Gărgăuțului*, 110.
găscă, s., 288.
găscan, s., 197.
Gavril, *Gavrîl*, s. *Arh.* sau *Sf.*—, 22, 323, 327–8.
găzul, v. a—, 246.
ghem, s. *ghemul vieții*, 359.
Gheorghe, s. *Sf.*—, 13, 131, 134, 139, 143, 186–8, 193, 268.
ghiavol, s., 158.
ghibărdeiu, s. *ghibirdic*, 40.
glie, s., 190.
ginți, s. pl., 291.
gog, s., 275.
gogă, s., 275.
goată, *goță*, s., 275.
grapă, s., 187.
grâu, s., 4, 80, 188–9.
gresie, s., 218.
grindină, s., 192, 315.
grivan, s., 367.
guguț, v. a—, 227.
gunoiu, s., 74.

H.

Haidoș, adj., 38.
hală, s., 268.

hălăuni, v.—, 262.
hălti, s. pl., *călti*, 104.
Haralamb, *Haralambe*, *Haralambie*, *Haralampie*, s. *Sf.*—, 319 și urm., 355.
Haralambi, s. pl., nume de sărbătoare, 163.
hărmăsar, s., 166, 197.
harnice, s. pl., 260.
hartapă, s. bucată, 123.
hârtie, s., 7.
hat, s., 150.
hodăită, v. a se—, 105.
hodolean, s., 189.
hoha, s., 275.
holeră, s., 329, 358.
hordo, interj., 236.
horholină, s. în cântecul:
 Mărită-te horholină,
 Cai rămas căteă bătrină,
 Să măi cânni c'o prăjină!
hornonăi, v. a—, 236.
horștiță, s. muștar sălbatec.
hotar, s., 150, 262.
hripcă, s. curpeni de viață de vie, scoși prin tăiere la curățit; se pun pe garduri, pe săciuri; cf. *hreapcă*.
hudumaç, s., 58.
huidumă, s., 220.
huștupină, s., 322.

I, î.

Iad, s., 209.
iarbă, s.—*șarpelui*, 92; —*roșie*, 164; —*ciutii*, 246; —*vântului*, 262; —*porcească*, *Hypochoeris radicata*, L.
iazmă, s., 200.
Ichim, s. Ioachim, 240.
icoană, s., 85, 249.
ied, s., 146.
iederă, s., 190.
iele, s. pl., 154, 163, 260, 269.
iezer, s., 315.
Ignat, s., 126, 245.
Ilie, s. *Sf.*—, 25, 142, 159.
împărți, v. a—, a ursi, 5.
împiciorogat, adj., 253.
împletei, v. a—, 117.

âmpogodî, v. a se-, 360.

Inătoarea, s. numele unei zile de sărbătoare, 126.

încaillea, adv., 39.

încefi, v.: mi s'au încefit ochii (mi s'a pus pe ochi o ceață) și nu mai văd.

închichini, v. a -, 99.

încontră, v. a se-, 207.

înel, s., 136.

înfrâfire, s., 140.

înger, s., 8, 20 și urm., 236, 365; „tare de-“, 32; -rău, dracul, 33.

îngerăs s. ursitoare în chip de-, 14.

înimă, s., 31, 169, 199, 203, 207.

Înălfarea Domnului, 139.

înnec, s., 191.

înnecat, s., 288.

îteri, v. a -, a isgoni, 329.

întunecime, s., -de soare și lună, 330.

întunerecime, s., 192.

însemnat, adj. om-, cu un defect fizic, 100.

învinci, v. a se--, 57.

Ioan, s. nume de rege din vechime, 2; *Sf.* -, 48.

Iordan, s. Botezul Domnului, 22.

irodiece, s. pl., 260.

irodiță, s., 260.

irozî, s. pl., 35.

Iuda, s., 290; *fetele lui* -, 260; *puiul Iudii*, 290.

iude, s. pl. 260.

iudi, v. a -, a îndemnă, 29.

iuhman, s., 179.

J.

Jidan, s., 23, 38.

Joî, s., 105; -marî, 103, 105.

joimarićă, *joimărică*, s., 103.

joimariță, s., 103 și urm.

jugastru, s., 80.

jumătate-om, s., 167.

jungher, s., 347.

L.

La, v. a -, 117.

laibărac, s. laibăr.

lână, s., 4.

lapte, s., 139, 145, 185, 188; *laptele cânelui*, 268.

lăstun, s., 71.

leftere, s. pl., 103.

lemn, s. sicriu, 155, 204.

leșie, s., 117, 121.

leuștean, s., 141, 189, 246, 268.

licuriciu, s., 27.

liliac, s. păr de -, 266.

lingură, s., 6, 164, 186.

lipitură, s., 246.

lișteav, adv., 280.

litră, s., 217.

lohoane, s. pl., 4, 269.

lopata, s., 150.

loptă, s. luptă, 113.

Luca, s. *Evanghelistul* -, 48.

luceafăr, s., 20, 192.

luci, adv. sărac -, 15.

lucru, s. -rău, 258; zicala: „ești - rău“, om de neînteleș, ticălos; - slab, 269.

luleă, s., 35, 278.

lului, v. a -, 227.

lumânare, s., 5, 6, 28, 224; - *vieții*, 361.

lună, s., 192, 209, 268, 285, 289.

lunatec, adj., 136, 140.

Luni, s., 48.

lup, s., 129, 131, 141, 146, 148, 173, 276; „se linge lupul pe bot“, e frig, cu toate că par că n'ar trebui.

M.

Mac, s., 186, 189: „nu zice nici -“, 180.

măcieș, s., 34, 189.

madeă, s., 123.

Maica Domnului, 47, 289.

măiestre, s. pl., 260.

mălaiu, s., 5, 145.

mamă, s. - *pădurii*, 104, 212, 228; - *huciului*, 212.

mămăligă, s., 223, 226.

mamon, s., 150.

- mană, s., 185, 187, 188, 231.
 mâncător-de-oameni, s., 301.
 mâncărime, s. - de inimă, 165,
 mâncătură, s. - de inimă, 165.
 măr, s., 72.
 marafet, s., 229.
 mare, s. zâmul mărilor, 305; peștele
 mării, 304; sorbul mării, 305; dulf
 de -, 306; duh de -, 306; duhul
 mării, 306; dop de -, 306 dolf de
 -, 306.
 mareș-tală, s., 234.
 mărgărintă, s. planta *Bellis perennis*, L.
 Mărina, s., 261.
 marmură, s., 139.
 marseara, s., 109.
 marfi-seara, s., 109.
 marțole, marțolea, s., 109.
 masa-raiului, s., 72.
 mătă, s., 95, 112, 135, 331,
 mătăhală, s., 257.
 mătăhanie, s., 157.
 mătasă, s., 5, 6.
 mătișor, s. - de salcie, 268.
 matiță, s., 291.
 mătură, s., 223-4, 230, 242, 271.
 mătrăgună, s., 246.
 meciu, s. mușternic, muc de opaiț;
 feștila din pacișele de in, scoase
 din dinții pieptenilor, toarsă des-
 lănat și ghilită apoi; se răsucesc în
 trei vițe (j. Suceava).
 melită, s., 150.
 melitoiae, s., 150.
 melituică, s., 150.
 merăzii, s. pl., 310.
 mersină, s. scoruș de munte.
 miazănoapte, s., 157, 236.
 miază-nopții, s., 230.
 mică, s. "pe - , pe ceas", 111.
 mieciu, s., 138, 140, 166, 197.
 miel, s., 249.
 Miercuri, s., 109; Sf. -, 109, 115.
 mici, s., 165, 271.
 micritic, s. "are frumos - ", bun ve-
 nit din daruri, *chicuș*.
 Mihail, s. Sf. -, Arh. -, 23, 36, 237,
 339, 346, 365.
 mijă, v. a -, 222; vezi și *mijă*.
 mijlocar, s., 311.
 milostive, s. pl., 260.
 Minah, s., Sf. -, 96.
 minte, s., 65.
 mijji, v. a -, 164.
 mișcorici, s. pl., 178.
 moarte, s., 36, 274, 333, și urm.; nu-
 mele uneia dintre ursitoare, 8; cea-
 sornicul morții, 76; cap de -, 137;
 fluturul morții, 137.
 moașă, s., 131.
 mogândită, s., 158.
 moimă, s., 270; "n'are nici o - ", nici
 un rost.
 mormânt, s., 196.
 mornăi, v. a -, 198.
 moroaică, s., 127.
 moroi, v. a -, 131.
 moroiu, s., 127 și urm.
 mort, s., 135, 210; cap de -, capul
 mortilor, 137.
 morun, s., 294.
 mos, s., 275; moșul codrului, 234.
 moșneag, s., 275.
 mujdeiu, mușdeiu, s., 164, 332.
 murgilă, s., 227, 236.
 murgiloiae, s., 227.
 muroaică, s., 127.
 muroiu, s., 127.
 mursăcă, v. a -, 231.
 mușluț, v. a -, 180.
- N.
- Nafură, s., 85.
 nagodă, s., 260.
 nălucă, s., 257, 376.
 nămetenie, s., 257.
 nămetie, s., 257.
 năroci, v. a -, 18.
 năvalnic, s., 92.
 năzăranie, s., 257.
 nebun, s., 275.
 Nechita, s. Sf. -, 48.
 necumpăniț, adj., 104, 219.
 necurat, s. drac, 20, 23, 29, 32, 81.

negustor, s., 276.
memușug, s., 92.
neprielnic, s. drac, 246.
nevăstuiică, s., 124.
Nicolae, s. *Sf.* —, 42, 282.
noçoțeă, s. un nume de floare.
nodurariu, s. troscot.
noroc, s., 49 și urm., 77, 101.
norocire, s., 49, 70; — *slabă*, 265.
nour, s., 230, 314.
nuc, s., 244.
numai, adv. de sigur, 184.
nuntă, s., 71.
nup?, 163.

O.

Oală, s., 81, 249; zicală: „învățată, să țină oala de toartă”, să aibă gospodăria ei.
oărzan, adj., alb-rumân.
ochiu, s., 129, 344.
odolean, s., 246.
ogar, s., 129, 146, 168.
oglindă, s., 4, 73.
ologă, v. a —, 15.
om, s., 137; „— înseminat”, 100; *mâncător de oameni*, 301; *oameni de apă*, 303; — *sărac*, 276.
opăciu, s. pl., 296.
opaiț, s., 118, 121.
Oprea, s., 253.
osânză, s. „om cu —”, bogat, 174.
oțenii, v. a —, 41.
ou, s., 71, 81–3, 85, 91, 167, 191.

P.

pâcă, s., 277.
pădurar, s., 227, 234.
pădure, s., 227, 230; *mama-păduri*, 212; *muma-păduri*, 212; *surata din —*, 212; *vidma-păduri*, 212; *potca-păduri*, 213; *știma-păduri*, 213; *tatăl-păduri*, 234.
pădureană, s., 212.
păduroaică, s., 212.
păduroi, s., 224, 234.

pafă, s., 277.
păhar, s. păharul morții, 347.
paiu, s., 101.
pământ, s. *cățelul pământului*, *cânele pământului*, *fâncul pământului*, *fincul pământului*, *orbetele pământului*, 367.
pană, s., — de scris, 7; „a luă pe cineva prin pene”, 90.
pâne, s., 4, 5, 24, 80, 91, 141, 220, 230, 249.
pânză, s., 4, 220.
păpușă, s., 279.
par, s., 205.
păr, s., 6, 71, 74, 141, 198–9, 204, 344.
părăsit, adj. ou —, 81.
parte, s., 68.
pasăre, s., 102, 229; — neagră, piaza rea, 99.
păsărică, s. ursitoare în chip de —, 14.
Paști, s. pl., 137, 143.
păsulă, s., 4.
pateri, s. pl., 80.
patici, s. pl., 376.
Patruzeți de mucenici, 106.
pecingine, s., 71.
pelin, s., 189, 263, 268.
pelinăcă, s., 269.
perdeă, s., 130.
perie, s., 218, 228.
Petru, s. *Sf.* —, *Sânpetru*, 12, 16, 24, 66, 149, 348.
piatră, s., 133, 314–5; — *scumpă*, 53, 313.
piaza, s., — *bună și rea*, 49 și urm.
picior, s., 73.
picoteală, s., 192.
pieptene, s., 4, 35.
pietricică, s., 101, 138–140.
pipă, s., 278.
pipător, s., 278.
piper, s., 189.
pirpiriu, adj. „îmbrăcat —”, subțire, pentru o vreme aspră.
pisică, s., 135, 146.
pită, s., 4.

pivniță, s., 255.
 plastă, s., 262.
 ploaie, s., 133, 191, 232, 314.
 plug, s., 162, 187.
 pocanie, s., 89.
 poceală, s., 162.
 pōchie, s. „nu era alt om în ūnulul nostru, în - lui“, în felul lui.
 pocită, s., 267.
 pocitură, s., 129.
 pod, s., 134.
 pogace, s., 4.
 pomană, s., 210.
 pomeni, v. a se -, 270.
 pomost, s., 87.
 popă, s., 100.
 popuc, interj., 339.
 porumbel, s., 141.
 postav, s., 189.
 potcă, s., 267; -pădurii, 213, 267.
 poveste, s., 193.
 praf, s.-de pușcă, 141.
 prăstăvala, adv. de-a -, 159.
 preot, s., 100-1.
 preapos, s., 327.
 pricaz, s., 164.
 pricoiță, s., 270.
 pricoliciu, s., 146, 153.
 pricoriciu, s., 146.
 prieten, s., care e cel mai bun - al omului, 154.
 prilejuî, v. a se -, 161.
 procovită, s., 103.
 psiri, s. pl., 271.
 puică, s., 81, 85.
 purcel, s., 146, 211.
 pușcă, s. praf de -, 141.
 puț, s. cel din -, dracul, 282.
 putere, s., 344.
 puternice, s. pl., 260.

R.

Rachiu, s., 242, 332.
 rădașcă, s., 25, 172.
 ratu, s., 209, 261.
 râmnitoare, s., 167.
 râmnitor, s., 167.

rânceză, v. a - 286.
 rândunită, s., 71, 91.
 rărunchioară, s. planta *Glechoma Hederacea*, L.
 rărunchiu, s., 162.
 răsloj, s., 39.
 răsfierbe, v. a -, 91.
 rață, s., 288.
 rău, s., 237.
 răutate, s. - copiilor, 237.
 renișiu, s., 291.
 riciuri, s. pl., 283.
 roată, s., 112.
 rostopască, s., 189.
 rouă, s., 49, 191.
 rudă, rudenie, s., 138.
 rug, s., 139, 189.
 rugăciune, s., 169, 195.
 rupe, v. a -, 89.
 Rusalim-împărat, s., 260-1.
 rusalii, s. pl. 260.

S, §.

Sabie, s., 151, 338.
 săcărică, s., 269.
 săgeată, s., 346.
 sahagnila, s., 96.
 salcie, s., 268.
 salea samodiva, s., 333.
 Sâmbătă, s., 197.
 samă, s., 151, 237.
 samodiva, s., 333; *sila* sau *salea* - , 333.
 samovila, s., 260.
 Sâmpietru, s., 163. vezi Sf. Petru.
 sâmzăniî, s., 72. vezi sânziene.
 Sandru, s. fetele lui - , 260.
 sânge, s., 138, 162, 178, 199, 200; - de 9 frați, 246.
 sânger, s., 188.
 sânie, s., 5.
 Sânziene, s., 263.
 săracie, s., 96.
 săräci, v. a -, a nenoroci, 134.
 sare, s., 4, 6, 27, 35, 185, 189, 223, 249, 232.
 şarpe, s., 25, 41, 83, 82, 95, 101, 133,

134, 187, 232, 313; - *bălaur*, 41; *șarpele casei*, 76, și urm.; *iarba-șarpelui*, 92.
satană, s., 130.
sburător, s., 244.
scaiu, s., 72, 268.
scăluș, s., căluș.
seauin, s., 80.
scăuneciu, s. scăuneaș.
scriș, s., *scrisă*, soartă, 17, 72.
scrisoare, s., - din cer, 25.
sdrambite, s. pl., 221.
secere, s., 136, 224, 246.
secetă, s., 133, 191, 196.
sfaină, s. a dat sfaina, a dat de veste; când a auzit că vin Tătarii, sfaina! la pădure! (au fugit repede).
sfântă, s., 317.
sfartal, s., 158.
sfic, s., 99.
sfinte, s. pl., și - mari, 260.
Sfinti, s. pl., 317.
sgrebeni, s. pl., 103, 124.
scripturoaică, s., 313.
scripturi, s. pl., 351.
Sibiu, s., 84.
șindili, v. a se - (despre pește), 296.
sirsinete, s. pl., 97.
șișcă, adj., fem. 105.
șișcoiu, s., 127.
Sisoic, s. *Sf.* -, 237.
șiufrăni, v. a -, 291. vezi *șufane*.
sloane, s. pl., 40.
smău, *smeu*, s., 244, 314.
smicură, v. a -, 316.
smoală, s., 187.
smomi, v. a - la fugă, 214.
șneapân, s., 193.
șoadă, s. minciună, jătie.
soare, s., 29, 74, 192, 209.
șoarece, s., 135, 215, 218.
soartă, s., 2, 63.
soarte, s. numele uneia dintre urșitoare, 8.
șobolan, s., 146.
șofile, adv. 123.

șoimane, s. pl., 260.
șoimance, s. pl., 260.
șoimări, v. a -, 269.
șoimăriță, s., 269.
șolomonar, s., 315.
sorb, s., 305. 313; *sorbul mărilor*, 305.
șorecie, s., 352.
șorecioaică, s., 352.
spâhnă, s. ată de cusut, făcută din fuior de în, ca să fie tare.
spasmă, s., 237.
sperietoare, s., 236.
spine, s., 141, 170, 190; *spin plecat*, scaiu (Bucovina).
Spiridon, s. *Sf.* -, 227.
spiriduș, s., 81.
spirituș, s., 81.
sporș, s. troscot (Bucovina).
sprinceană, s., 166.
spurcat, adj. fețeie „spurcată”, 34.
spurcată, s. 237.
spuză, s., 224.
stacie, s., 248.
stăfie, *stafie*, s.. 135, 236, 248, 376.
stăhie, s., 248.
Stan, Stana, s., 253.
stâng, adj. mâna stângă, piciorul - , 27; partea stângă, 30.
stângaciu, s., 32.
stăpână, s. *stăpânele rântului*, 260.
stârpitură, s., 82.
stea, s., 26, 330.
stejar, s., 271.
știmă, s., 269; - *pădurii*, 213; - *apei*, 284.
știmi, s. pl., 124.
stobor, s. - de cămeși, 231.
strâfigă, v. a -, 157.
strâgoiu, s., 127.
strănută, v. a -, 157, 159.
strecurătoare, s., 189.
strigă, s., 137.
strigă, v. a - asupra cuivă, 156.
strigoaică, s., 127 și urm.
strigoaie, s., 127.
strigoieș, s., 137.

strigoiu, s., 127 și urm., 236, 379.
strofocă, v. a--, 113.
ștubeciu, s., 110.
șuieț, adj., 124.
suflet, s., 36, 132, 144, 314;—de strigoiu, 137.
sulă, s., 138.
surată, s.—din *pădure*, 212.
surceă, s., 141, 186.
svârcolac, s., 192, 209.

T. T.

Tăbac, s., 222.
tăciune, s. zicală: „a sta la un—cu cinevă“, 155.
tâclău, *tâcmăan*, s. deal cu spinarea ascuțită.
tămăie, s., 80, 133, 137, 187, 189, 193, 223, 225, 277;—*dracului*, 277.
tamarică, s., 268.
tamariscă, s., 268.
tănău, s., tontălău, prostănak.
tânc, *tâncă*, s., 28; *tâncul pământului*, 367.
tândilos, adj., 104.
tânțar, s., 33, 131.
fară, s.—*armenească*, 313.
tărăță, s., 224, 228.
târcoli, v. a--, a da târcoale.
târomi, v. a--; n'o mai pot—, din pricina bâtrânețelor, n'o mai pot duce.
târuș, s., 184.
Tatâl-nostru, s., 169, 186.
teapă, s., 139.
temeiul, s. temeiul coșulu i, 228.
fiboacă, s., 33.
finc, s. *fîncul pământului*, 367.
tichie, s., 79, 130.
Tigan, *Tigancă*, s., 275.
tingă, s., 218.
tisă, s., 139, 198.
tiutiun, s., 277.
toarce, v. a--, 110, 117.
Todos, s. nume de sărbătoare, 163.
tomurluciu, s., 190.
topane, s. pl. în cântecul vâlcean

(înpărt. de d-l I. N. Popescu, din
 Ștefănești):

Frunză verde de costrei,
 Când fu leat cincizeci și trei,
 Puneai plugul unde vreai
 Și arai pe căt puteai.
 Iar când fu la șaizeci și patru
 Când a lăuat pământul statu'
 Și s'a dat delimitare
 De casă, patru pogone,
 Numai văi, numai *topane*,
 De căi mor copiii de foame!
topor, s., 224, 230.
torcă, v. a--, a toarce, 103.
tort, s., 116.
trandafir, s., 271.
trifoiu, s., 71.
tuică, s., 5.
tun, s. tunet, 314.
Turc, s., 275; *boala Turcilor*, 318.
turtă, s., 6.
tutun, s., 277.
tutunar, s., 278.

U.

Ud. s. urină, 146.
ulcior, s., 156.
ulger, s. uger, unger, 187.
umbră, s., 230, 248, 249.
umbră, v. a--, 271.
undevaș, adv., 201.
undrea s., 138.
unghete, s., 218.
unghie, s. 103, 117.
unt, s., 4.
untdelemn, s., 4.
untură, s., 4.
ureche, s., 265, 344.
urechiță, s. planta *Sempervivum tectorum*, L.
uriaș, s., 343.
urmă, s., 249.
ursă, s. ursită, 2.
ursă, v. a--, a ursi, 15.
ursală, s., 8.
ursătoare, s., 1.
urseală, s. ursită, 2.

ursi, v. a –, 2.
urși, v. a –, 2.
ursită, s., 12.
ursitoare, s., 1, 333.
ursitor, s., 16.
ursiu, adj. coloare ursie, şorecie.
ursoaică, s., 1, 15.
ursoaie, s., 1.
ursoană, s., 1, 4.
ustunoiu, s., 139.
usturoiu, s., 34, 35, 103, 115, 133,
 138, 144, 150, 163, 164, 184, 190,
 193, 194, 199, 205, 263, 270, 332,
 359.

V.

Vacă, s., 112, 232.
vădană, s., 222.
val, s. din ce se face –, 304.
vâlvă, s., 260, 278; – *păduri*, 212.
vamă, s. – *văzduhului*, 209.
vampir, s., 128, 377.
vânt, s., 162; – *turbat*, 226; *stăpânele vântului*, 260; *iarba vântului*, 262.
vântoasă, s., 113, 260; *fetele vântoaselor*, 260.
vânturi, v. a –, 262.
vânturiță, s., 260.
vârcolac, s., 127, 202.
vârsă, v. a –, vasul când se usucă îşi varsă doagele.
vârticuş, s., 280.
Vartolomeiu, s. *Sf.* –, 48.
Vasile s., *Sf.* –, 143.
vatrailu, s., 223.
vedenie, s., 257.
vezevenghe, s., 237.
vidanie, s., 257.

videnie, s., 257.
vidmă, s., 129; – *păduri*, 212.
yidră, s., 290 și urm.
vidroiu, s., 297.
Vidros, s., 295.
vie, s., 80.
vierme, s., 178.
viespe, s. – *neagră*, 213.
vin, s., 5, 6, 91, 141, 199.
Vineri, s., 109; *Sf.* –, 117 și urm.
vis, s., 33.
vită, s., 8, 102, 155, 196, 138, 229.
vîfel, s., 146.
vîzeze, s. pl., 260.
vîzielu, s., 112.
vrăjitoare, s., 150, 185.
vrăjitor, s., 86.
vrăjmăşos, adj., 98.
vraşc! interj., sdup!
vreme, s. – *de apoi*, 261; – *grea*, 315,
 „la –“, 323.

Z.

Zăblău, s., 219.
zahăr, s., 249.
Zalina, s. numele uneia dintre rusa-
 lii, 261.
zân, s. *zâmul mărilor*, 303.
zână, s., 1; *zâne*, 260; *zânele bune*,
zânele milostive, 260; *zânele mă-
 iestre*, 260; – *făr’de tată*, 16.
zânişoară, s., 1.
zărzălii, s. pl., 310.
zeceriu, s., 4.
zî, ziua s., 8, 109.
ziuatec, adj., 140.
zoaie, s., 121.
zodie, s., 8, 15.
zorilă, s., 236.

C U P R I N S U L

Despărțirea I. Soartă, Ajutor, Noroc.

Pag.

1 - 19.

Ursitoarele

Denumiri, 1. Numărul și menirea Ursitoarelor, 1 - 2. Cele două servitoare ale lui Alexandru Machedon, 2. Un cioban le află casa și le vede traful, 2 - 3. Masa Ursitoarelor la casa pruncului de curând născut, 4 - 8. Ursirea, 8. Tăria ursitei, 8. Ursitoarele sau Zodiile primesc în fiecare seară porunca lui Dumnezeu, 8 - 12. Osândirea celor ce ascultă ursirea intr'adins, 12 - 14. Dumnezeu, fără a schimbă ursita, ajută pe cei în nevoie, 15. Cei trei mocani Ursitori aduc ursirea la îndeplinire, 16 - 17. Ursitoarele la alte neamuri, 18 - 19.

Ingerii

20 - 48.

Căderea lui Lucifer, 20 - 21. Înmulțirea Ingerilor, 21 - 2. Rostul lor în cer, 22. Întâiul Inger păzitor al omului, sprijinul lui Hristos, 23 - 24. Ingerii, mijlocitorî între Dumnezeu și oameni, 24 - 25. Legenda rădașcelor și-a licuricilor, 25 - 27. Ingerul sau Ingerii păzitori și ursita pruncului, 27 - 29. Diavolul din stânga omului și lupta lui cu Ingerul păzitor, 29 - 33. Fuga Ingerului păzitor, 33 - 34. Încheerea socotelelor în cer, 34 - 35. Luarea sufletului și preumblarea lui, 35 - 37. Paza mormântului, 38 - 42. Rugăciuni către Ingerul păzitor și a., 43 - 48.

Norocul

49 - 75.

Lumea și înfățișarea Noroacelor, 49. Norocul culegător de rouă, 50. Norocul unui Impărat, 50 - 54. Norocul unui frate bogat și al altui frate sărac, 54 - 57. Bătaia între două Noroace, 57 - 60. Norocul silit să aducă bogătie, 60. Un om merge la scorbura Soartei și se încredează că nu se poate schimba ce-i este parte, 61 - 65. Noroc fără parte, 66 - 68. Noroc și minte, 68 - 70. Semne de noroc, 70 - 72. Urări de noroc, 72. Păstrarea norocului, 73 - 74. Cântece, 74 - 75.

76 – 78.

Şarpele casei
 Denumiri, 76. Infăişări, 76 – 77. Credinţi, 77 – 78. Şarpele casei la alte popoare, 78. Broasca omului, 78.

79 – 80.

Zânele bune
 Două fete frumoase ajutătoare, 79 – 80. Cele trei fecioare sfinte, 80. Paterii, 80.

81 – 93.

Spiridușul
 Puterea Spiridușului, 81. Dobândirea Spiridușului din ou, și înfăişările lui, 81 – 84. Ancluzul (Spiridușul ban), 84 – 85. Cumpărarea și întreținerea Spiridușului, 85 – 86. Povestiri privitoare la ajutorul și primejdia Spiridușului, 87 – 91. Mâträguna, 91 – 92. Floarea de feregă, 92 – 93. Spiridușul la alte popoare, 93.

94 – 102.

Piaza rea și Piaza bună
 Piaza rea, potrivnică Norocului, 94. Intruparea Piezii rele în șarpe, câne, mătă, găină și om, 95 – 96. Sărăcia legată de casă și îndepărarea ei, 96 – 100. Piezile rele obștești: Nălucile, oamenii „însemnați”, preoții, cucuveicile, eghipturoaicele și paserile cu ciocul de fier, 100 – 101.

Piaza bună, 101. Intruparea ei, 102.

Despărțirea II. Munca.

Joimarița

103 – 108.

Denumiri, 103. Pedepsirea femeilor și-a fetelor găsite cu cânepa netoarsă, 103 – 106. Alte soiuri de lene femeiască, 106. Paza femeilor, 106. Colindătorii Joimariții, 106 – 108. Alte prilejuri de venire ale Joimariții, 108. Sperietoarea, 108.

Marți-seara

109 – 116.

Denumiri, 108. Pedepsirea lucrătoarelor de Marți seara, 108. Povertiri cu neisbutirea răutăcioasii Marți-seara 108 – 116.

Sfânta Vineri

117 – 125.

Pedepsirea lucrătoarelor de Joi seară, 117. Povestiri cu neisbutirea Sfintei Vineri, 117 – 125.

Inățoarea

126.

Pedepsirea lucrătoarelor care nu serbează ziua Ignatului (20 Decembrie), 126.

Despărțirea III. Pământul și văzduhul.

Strigoii

127 – 208.

Denumiri, 127 – 9. Nașterea Strigoiului, 129 – 132. Semnele după cui se cunoaște Strigoiu viu și mijloacele de a-l descoperi,

132–134. Privigherea morților bănuiti a se preface în Strigoi, 135–137. Intruparea Strigoilor îndată după moarte, 137. „Ingrijirea“ sau „dregerea“ acelorași morți, 137. Vremea de noapte pentru ieșirea Strigoilor din mormânt, 137–142. Zilele potrivite pentru aceleasi ieșiri și sorocul lor, 142–144. ieșirea din mormânt, 145. Prefacerea sufletului de Strigoiu viu în Tricoliciu și reîntruparea lui. Tricolicii și isprăvile lor, 146–149. Strigoii deopotrivă de puternici ca Dumnezeu, 149–150. Bătăliile Strigoilor, 150. Povestiri despre aceste bătălii, 151–152. Venirea pașnică a Strigoilor pe la ai lor, 152. Povestiri, 152–155. Apărarea casei împotriva Strigoilor, 156–157. Hoțul, Strigoitul și strămutarea, 157–162. Primejdii mari: suptul săngelui, poceala și altele, 162–163. Leacuri împotriva acestor boli, 163–168. Povestiri deosebite, 168–185. Isprava Strigoaicelor: seceta, piatra, luarea manei câmpurilor, frumuseței și manei vacilor, 185–186. Prinderea Strigoaicelor și vrăji pentru adusul manei înapoi, 186–191. Seceta, 191–192. Grindina, 192. Vârcolacii și întunecimile de soare și lună, 192. Paza îndebosete împotriva Strigoilor, 192–194. Povestiri, 194–195. Aflarea mormântului cu Strigoiu, 195–197. Desgroparea și dregerea Strigoiului, 197–200. Mărturii istorice, 200–208. Strigoii la alte poapare, 208.

Sufletele morților

209–210.

Trupul părăsit vremelnic de Suflet: Strigoii și Svârcolacii, 209. Scurta viață pământească a Sufletelor răposașilor, 209. Arătarea acestora în vise, 209–210. Alte arătări, 210.

Crasnicul

211.

Copil de Drac și de femeie, 211.

Mama-pădurii

212–233.

Denumiri, 212. Infătișări, 212–213. Viespea neagră, 213. Grijă copacilor, 213–214. Ademenirea oamenilor în păduri, 214–217. Șoarecele apărător, 217–219. Mama-pădurii păcălită de-o fată, 210–221. Tutunul apărător, 222. Mămăliga apărătoare, 222–223. Alte leacuri de pază, 223–224. Boli pricinuite de Mama-pădurii și leacuri împotriva lor, 224–232. Alte neajunsuri, 232. Mama-păduri la alte neamuri, 232–233.

Moșul-codrului

234–235.

Denumiri, 234. Moșul-codrului păcălit de o fată, 234–235. Moșul-codrului la alte popoare, 235.

Murgilă, Miază-noapte și Zorilă

236.

Purtătorii celor trei conace de noapte: Murgilă, Miază-noapte și Zorilă, 236.

Samca

237–243.

Denumiri, 237. Primejduirea femeilor leahuze, 237. Rugăciunea de pază, 237–241. Descântece de Samcă, 241–242. Samica la alte popoare, 243.

Smeul

244–247.

Denumiri, 244. Infătișări, 244. Bântuirea Smeului, 244–246. Leacuri, 246–247. Smeul la alte popoare, 247.

Stafia

248–258.

Jertfarea unui suflet pentru trăinicia unei zidiri, 248–249. Povestiri românești și străine, 249–255. Locurile unde apar Stăfiile, 255–256. Infătișări și denumiri, 257–258.

Brâhnele

259.

Mici sperietori de pădure, 259.

Ielete

260–264.

Denumiri, 260. Legende, 260–261. Infătișările și însușirile Ielelor, 261–263. Paza împotriva lor, 263–264. Ielete la alte popoare, 264.

Ceasul cel rău

265–266.

Denumiri, 264. Primejdii, 264. Descântece, 265–266.

Pocita

267.

Plânsul și închircirea copiilor, 267.

Halele

268–271

Apărarea împotriva Halelor, 268. Duhuri înrudite cu Halele: Vâlvele, Eresurile, Chîmele, Boglodatele sau Lohoanele, Lucrul slab, §. a., 268–270. Gîntii, Armerii, Psirii, 270–271.

Sperietorile

272–276.

Bâja, 272. Bâca, 272. Câu, 272. Diudiu, 273. Bau, 273. Babau, 273. Băbâcul, 273. Bodaia, 273. Bolea, 273. Catabolea, 274. Calie, 274. Borza, 274. Goța, 275. Goga, 274. Alte sperietori, 275–276.

Pâca

277–279.

Zeitatea tutunului, Mama Dracilor, 277. Luleaua, 278. Tutunul, 278–279.

*Despărțirea IV. Apa.**Cel-din-baltă*

280–283.

Apa, locaș al Dracului, 280. Semnul primejdiei, 280. Cel-din-baltă ajută un flăcău, 281. Credinți mărunte, 282. Cel-din-puț, 282–283.

<i>Ştima apei</i>	284 - 287.
Infătişare, 284. Ştima apei şi capul de om, 284. Strigoial ei, 284. Povestiri, 285 - 286. Ştima apei la alte popoare, 287.	
<i>Innecații</i>	288 - 289.
Intruparea şi infătişarea Innecaţiilor, 288. Isprăvile lor, 288 - 289. Innecații şi Maica Domnului, 289.	
<i>Iuda</i>	290 - 300
Puiul Iudii sau Vidrii, 290. Prinderea lui : norocul sau nenorocul pescarului, după colinde şi cântece bâtrâneşti, 290 - 300. Iuda la alte popoare, 300.	
<i>Femeile-peşti</i>	301 - 302.
Femeile-peşti sau Faraonii, 301. Cântările de pe mări, 301. Mâncătorii de oameni, 301 - 302. Credinţile altor popoare, 302.	
<i>Oamenii de apă</i>	303.
Infătişări, 303. Zâmul mărilor, 303. Credinţile altor popoare, 303.	
<i>Peştele mării</i>	304.
Lupta Dracului cu peştele mării : Valurile, 304.	
<i>Sorbul</i>	305.
Innecătorul de oameni, 305. Sorbitorul de apă, 305.	
<i>Duliful</i>	306 - 312.
Denumiri, 306. Hoţul merelor de aur și biruitorul lui, după colinde şi cântece bâtrâneşti, 306 - 312.	
<i>Bălaurii</i>	313 - 318.
Bălaurii de uscat şi cei de apă, 313. Bălaurii din poveşti, 313. Piatra scumpă, 313. Bălaurii văzduhului cu nor sau ploaie, 313 - 316.	↗
Despărătirea V. Boala, Moartea.	
<i>Sfintele</i>	317.
Aducătoarele de boli, 317.	
<i>Ciuma</i>	318 - 328.
Infătişări, 318 - 319. Sf. Haralambie, cel ce ține Ciumile de păr, 319 - 322. Sf. Gavriil, 323. Toiagul bobotit de ciumă, 323. Ciuma nemiloasă şi voinicul, 323 - 326. Ciuma la alte popoare, 326. Paza împotriva bolii, 326 - 328.	
<i>Holera</i>	329 - 332.
Infătişări, 329 - 330. Holera nemiloasă şi voinicul, 330 - 331. Leacuri împotriva Holerii, 331 - 332.	

Moartea

333 - 366.

Înfațări, 333. Moartea închisă în sac, 333 - 335. Chemarea morții și dulceața vieții, 335 - 337. Dumnezeu hotărâște ca Moartea să nu se mai vadă, 337 - 340. Oamenii nu mai cunosc ziua răposării, 340. Pregătirea pentru trecerea din viață, 340 - 343. Vestitorii Morții: slabirea puterilor, vâjăirea urechilor, cădere dinților, 343 - 345. Moartea ieă sufletele, 345 - 347. Păharul Morții, 347 - 348. Boala, ajutorul Morții, 348. Moartea vicleană, 349 - 350. Banii, cursa Morții, 350 - 355. Moartea atotputernică și Sf. Haralambie, cârmuitoarul Morții, 355 - 357. Mocanul la sălașul Morții, 357 - 358. Mocanul, Holera, Ciuma și Moartea, 358 - 360. Mila Morții, 360 - 365. Sgârcitul îngăduit, 366.

Cățelul pământului

367 - 368.

Denumiri, 367. Credință mărunte, 367 - 368. Tânacul pământului și zidirea lumii, 368.

Adaose

369 - 381.

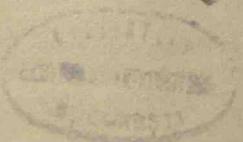
I, 369. II, 376.

Indice și glosar

382.

Cuprinsul

395.

ÎNDREPTĂRI

- Pag. 20, rândul 20, în loc de *cerui*, trebuie *ceriu*.
" 43, " 11, să se cetească : *Inger*, *Ingerașul meu*.
" 71, " 10, în loc de *tr foiu*, trebuie *trifoiu*.
" 115, " 10, " " " *Miercur* " *Miercuri*.
" 118, " 2, " " " *cuneisbutirea* trebuie *cu neisbutirea*.
" 127, " 14-15, să se citească : *Leacuri împotriva acestor boli. Po-*
vestiri deosebite. Despre isprava Strigoaicelor...
" 185, " 26, în loc de *mama* trebuie *mana*.
" 202, " 1, " " " *săi-*, " *să-i*.
" 266, " 1, " " " *Ceasrău*, " *Ceas rău*.
" 333, " 6-7, să se cetească : ... *atotputernică și Sf. Haralambie...*

VERIFICAT
2007

INDEPARTAMENTUL

VERIFICAT
2017